

Vatra veche

Vatra veche

12

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VII, nr. 12(84), decembrie 2015 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

„Cete îngerești”- pictură murală, biserica Mănăstirii Lăpușna, județul Mureș

Vatra veche dialog cu Nicolae Dabija

SUMAR

Vatra veche dialog cu Florin Costantiniu, de Stelian Gomboș/3
Poeme de Nicolae Băciut/5
Apofazele Nașterii Domnului, de Theodor Damian/6
Poeme de Nicolae Nicoară și Adrian Botez/6
Poeme de Dumitru Ichim/7
Itinerarii spirituale. Betleem, de Veronica Bălaj/8
Prima zi cu miros de brad ucis, de Suzana Fântânariu-Baia/9
Poem de Elena Fecioru-Scânteioară/9
Îngemănatel, de Livia Ciupercă/10
Vatra veche dialog cu Nicolae Dabija, de Ognean Stamboliev/12
Poeme de Nicolae Dabija/14
Vatra veche dialog cu Mihai Bandac, de Cristian Radu Nema/15
Bibliodulia. Ravelstein – Saul Below deconspirat, de George Stanca/16
Eminescu și Transilvania, dialog cu Ilie Șandru, de Elena Condrei/18
Eminescu, de Dumitru Velea/20
Concursul „Ocroțiți de Eminescu”/20
George Coșbuc – 150. Poezia socială, de Marin Iancu/21
Avangarda românească, de Boris Mehr/22
Nicolae Labiș, mereu o carte nouă, de Valentin Marica/23
Întâlnire cu Margareta Labiș, de Nicolae Băciut/23
Ion Alexandru, colegul nostru, de Anca Sîrghie/24
Poemul Patriei - Alba Iulia, de Ion Buciuman/25
Prin labirintul prozei lui D. R. Popescu (Constantin Cubleşan), de Rodica Lăzărescu/26
Poeme de Adrian Erbiceanu/28
Aniversări. Daniel Drăgan – 80/29
Alegro finale, de Daniel Drăgan/29
Despre verticalitate (Daniel Drăgan), de Livia Ciupercă/35
Daniel Drăgan. Referințe critice/36
Un concert cu 700 de dirijori, de Vasile Andru/37
Poeme de George Baciu, Boris Marian, Liviu Florian Jianu/39
Poeme de George Stanca/40
Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/41
Cronica literară. Un castel al iluziilor (Adrian Lesenciuc), de Maria Postu/42
Vivisecții online... (Raul Constantinescu), de Constantin Stancu/43
Un poet al nihilomelancoliei (Mihai Doloton), de Mihaela Oancea/44
„Realitatea ce-mi pătrunde-n oase” (George Echim), de Mircea Doreanu/45
Biografie și literatură (Gina Moldovan), de Nicolae Băciut/45
Apus în derivă (George Baciu), de Daniel Dejanu/46
Despre artă și dragoste (Vasile Dorin Ghilencea), de George Baciu/47
Gavril Istrate și Liviu Reboreanu, de Mircea Daroși/48
Viața noastră cea de toate zilele (Eduard Ovidiu Ohanesian), de Andrei Novac/49
Oglinda din cuvânt (Mihaela Rașcu), de Mariana Cristescu/50
Cea mai tandră lună (Cristina Aivăneșei), de Constantin Theodor Ciobanu/51
Hațeg, epopee și farmec (Badiu Iancu), de Constantin Stancu/52
Poeme de Petru Solonaru/54
Documentele continuității. Romanul Marii Uniri (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/55
Convorbiri duhovnicești. ÎPS Ioan al Banatului, de Luminița Cornea/57
Poeme de Daniel Mișu, Mariana Eftimie Kabbout, Tincuța Horonceanu Bernevic/58
Amyon. Împăratul gol, de Gheorghe Nicolae Șincan/58
Patriotism, la ocazii, de V. Moldodeanu/59
Obiceiuri și tradiții de iarnă în Banatul Montan, de Ana Cristina Popescu/61
Carte pentru suflet. Păstori sufletești din Covasna și Harghita (Erich-Mihail Broanăr, dr. Ioan Lăcătușu, pr. dr. Sebastian Părvu), de Luminița Cornea/62
Ancheta „Vatra veche”. Palatele memoriei, de Augustin Ioan/63
Ancheta „Vatra veche”. Casa „Vasile Pogor”, Iași, de Luminița Cornea/64
Starea prozei. Omul de la Pârăul Cailor, de Decebal Alexandru Seul/65
Cronica pictată de la Vinerea, de Dorin N. Urtescu/66
Biblioteca Babel. Sofia Rodríguez García, de Elisabeta Boțan/67
O istorie erotică a curții de la Versailles, de Any Hariga/68
Thomas King, de Mihaela Mudure/68
Starea prozei. Bătrânul, de Sânziana Batiște/70
O paralelă posibilă: Hermann Hesse și Mihail Diaconescu, de Tanța Rotărescu/71
Starea prozei. Răzbunare, de Francisc Pal/72
Starea prozei. Străinul din oglindă, de Doina Cherecheș/73
Poeme de Răzvan Ducan, Emilia Amariei, Nicu Doftoreanu și George L. Nimigeanu/75
Scena. Cehov, Livada de vișini, de Valentin Marica/76
Noaptea, pe o scenă de teatru, de Bogdan Ulmu/77
Literatură și film. În timp ce urlă picamerul, de Alexandru Jurcan/77
Scrisoare deschisă. Toamnă românească la Wiener Neustadt, de Ioan Godja/78
Vatra veche dialog cu Ionel Iacob-Bencei, de Ben Todiciă/80
Aniversări. Liceul Teoretic „Ana Ipătescu”, Gherla, de Iulian Dămăcuș/82
Poeme de Ionela-Violeta Anciu/82
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/ 83
De la Păstorel citire/83
Curier/84
Protestul ciobanilor, de Mihai Bandac/86
Aniversări. Mureșeni din Filiala Cluj aUSR/87
Starea prozei. Gogoși, de Mihaela Rașcu/88

Medalion cu Sfântul Duh, pictură murală, Mănăstirea Lăpușna

Medalion cu Maica Domnului a Semnului, pictură murală, Mănăstirea Lăpușna

Evanghelist, pictură murală, Mănăstirea Lăpușna

Ilustrația numărului: pictură bisericească din județul Mureș

Inedit

Despre revoluția din Decembrie 1989, despre revoluționari și clasa politică de astăzi, într-un dialog cu domnul academician Florin Constantiniu (2011)

*

La cei 22 de ani de la marea vărsare de sânge din luna decembrie anul 1989, România arată ca un animal bolnav și hăituit. Ne uităm în urmă și nu ne vine să credem că au trecut două decenii de speranțe zadarnice. Nimic din ce-am visat nu s-a împlinit. În jurul nostru domnesc stagnarea și deziluzia, începuturile neterminate, politica murdară, cu degetul pe trăgaci, manipularea televizată. Lipsesc o viziune, un proiect național de salvare. Lipsesc harta viitorului. Trista privește n-a căzut din cer. Au creat-o politicienii și românii înșiși. Cum a fost turcul, așa a fost și pistolul. Nu mai putem să ne ascundem după deget. Ca o confirmare, Academicianul Florin Constantiniu, istoric de prestigiu european, ne pune în față o oglindă necruțătoare în care, dacă avem curajul să privim, ne vom afla poate izbăvirea...

*

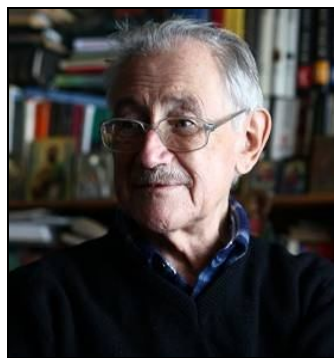
- *Stimate Domnule Profesor, vă rog să îmi spuneți cum evaluați, fără menajamente, cele două decenii de libertate din viața noastră?*

- Ca pe un inaugural ratat. În istoria fiecărui popor există evenimente cruciale, care inaugurează o nouă etapă în evoluția societății. Decembrie '89 a fost un astfel de eveniment: crucial, înnoitor, fondator. Din nefericire, șansele imense care se ofereau țării noastre au fost ratate și, astfel, România împarte cu Bulgaria și Albania ultimele locuri din clasamentul țărilor foste comuniste.

- *Pentru un individ, 22 de ani înseamnă mult, aproape o treime din viață. Ce reprezintă pentru istorici aceeași perioadă?*

- Pentru istorici sunt foarte instructive, într-un astfel de moment, comparațiile cu alte intervale de timp ale istoriei naționale. Iau două exemple de perioade cu o întindere de două decenii, ca aceea scursă de la căderea regimului comunist. Prima: anii 1859-1878; a doua: anii 1918-1938. În primul caz, perioada a fost marcată de un progres uluitor: de la Unirea Principatelor (1859), care pune bazele statului român modern, la câștigarea independenței (1877/1878).

Vatra veche dialog

Florin Constantiniu

Politica de reforme a lui Alexandru Ioan Cuza, în primul rând reforma agrară din anul 1864, și politica de modernizare promovată după aceea de Carol I au făcut ca statul român să se smulgă din înapoierea determinată – în principal – de dominația otomană și să se modernizeze rapid. Progresele au fost vizibile pe toate planurile: politic, economic, social, cultural. Să nu uităm că, în acest interval, apar "Junimea" și Eminescu! A doua perioadă: anii 1919-1938. Ieșită dintr-un război pustiitor și lovită de o criză economică de o duritate nemiloasă (1929-1933), România a izbutit, totuși, să înregistreze un remarcabil progres în toate direcțiile, 1938 fiind anul de vârf al României interbelice.

- *Vorbiți de două perioade excepționale, Domnule Profesor! Ce se întâmplă astăzi în România se află la polul opus!*

- Într-adevăr. Am ales aceste două perioade tocmai pentru că ele sunt cele mai potrivite spre a fi comparate. În toate cele trei cazuri avem de-a face cu inaugurale: în anul 1859, așa cum am spus, se așază temelia statului român modern; în anul 1918, se desăvârșește unitatea națională a românilor; la 22 decembrie anul 1989, se închide "paranteza" comunistă, deschisă în anul 1945 de ocupantul sovietic, și se reintră pe făgașul dezvoltării firești a societății românești. Veți fi de acord – sper – că, la cea mai sumară comparație, perioada postdecembristă apare cu o întristătoare sărăcie de rezultate. Suntem liberi, este adevărat, dar a progresat în vreo direcție România? Sunt, astăzi, românii mai fericiți? Există un mare ideal național care să-i mobilizeze pe români? În

raport cu perioada anilor 1859-1878 și 1918-1938, ultimii 22 de ani nu ne dau decât infime temeuri de satisfacție și deloc de mândrie.

- *De ce, în ultimii 22 de ani, românii nu au mai fost în stare să repete performanțele din perioadele pe care le-ați amintit?*

- Părerea mea este că perioadele de progres sunt asigurate de conjugarea eforturilor elitei politice și intelectuale cu angajarea plenară a maselor într-un proiect național, mobilizator și stimulator. În anul 1859, generația pașoptistă (Mihail Kogălniceanu, Ion C. Brătianu), cea mai creatoare generație a istoriei românești, s-a aflat la unison cu societatea moldo-munteană, care voia unirea și independența. În anul 1918, generația Marii Uniri (Ion I. C. Brătianu, Take Ionescu, Nicolae Iorga) s-a aflat la unison cu societatea care voia "România Mare" și afirmarea ei pe plan european. Din anul 1989, societatea românească a fost profund divizată (vezi "Piața Universității"), lipsită de un proiect național și incapabilă să-și mobilizeze resursele pentru a valorifica șansele ce i se ofereau: în primul rând, unirea Republicii Moldova cu România. Pe scurt, nici clasa politică, nici societatea românească nu au fost în măsură să asigure inauguralului din luna decembrie anul 1989 justificarea imenselor posibilități oferite de căderea comunismului.

- *Cu alte cuvinte, putem vorbi de o "ratare" postcomunistă a României?*

- Vorbim de clasa politică și de societatea românească. Cea dintâi a întrunit trei superlative: cea mai incompetentă, cea mai lăcomă și cea mai arogantă din istoria României. Lipsită de expertiză, avidă de căpătuială și sigură de impunitate, ea s-a aruncat asupra României cu un singur gând: să se îmbogățească. A jefuit cum nici huliții fanarioți n-au făcut-o. Responsabilitatea ei față de situația catastrofală a României este imensă. Astăzi constatăm că industria este lichidată, agricultura este la pământ, sistemul de sănătate în colaps, învățământul în criză, individualitatea României pe plan internațional, dispărută. Criza economică nu a făcut decât să agraveze relele care au precedat-o. Incompetenți, guvernării nu au știut să atenueze șocul crizei ce ne-a lovit. Dacă România profundă se zbate în →

STELIAN GOMBOȘ

dificultăți și deznădejde, clasa politica prosperă. Case peste case (oameni politici cu patru, cinci, șase locuințe; te întrebă ce vor fi făcând în ele), vile în țară și străinătate, mașini de lux etc. s-au strâns în proprietatea clasei politice. Știam că avuția este rezultatul unei activități economice. Acum vedem că politica este mijlocul cel mai sigur de îmbogățire.

- *Domnule Academician, cine este vinovat de această situație?*

- Cred că principalul vinovat de această situație e însuși poporul român! El ilustrează perfect observația că “un popor de oi naște un guvern de lupi”. Spiritul de demisie, pasivitatea, resemnarea românilor au permis clasei politice să-și bată joc, nepedepsită, de țară. Lipsit de spirit civic, poporul român nu a fost capabil, în acești 22 de ani, să tragă la răspundere clasa politică sau să “tempereze” setea ei de înavuțire. Pe român nu-l interesează situația generală. Dacă prin fin, naș, cumnat, amic etc. și-a rezolvat păsul lui, restul ducă-se știm noi unde! Moștenirea multiseculară a lui hatâr și bacșiș a rămas atotputernică. Cum să îndrepti o țară când cetățenii ei se gândesc fiecare la sine, și nu la binele comun?! Astăzi asistăm la situații și mai dramatice. Românii pleacă – din nevoia de câștig – să lucreze în Spania sau Italia, unde sunt tratați, știm cu toții în ce fel și în ce mod, să lupte în Afganistan. Energii și vieți se irosească astfel în beneficii străine. Nu poți să-i condamni: mai bine să lucreze pentru străini decât pentru noii ciocoi postdecembriști, care îi tratează cu un dispreț suveran.

- *Intrarea României în NATO și UE a fost, totuși, o biruință postdecembriștă...*

- Să fim serioși! Am intrat în NATO pentru că SUA, factorul decisiv al Alianței, au vrut-o. Aduceți-vă aminte că, în 1997, când România a dus o campanie pe cât de zgomotoasă, pe atât de inutilă, SUA ne-au închis ușa la Summitul de la Madrid. În dorința de a câștiga bunăvoința Washingtonului, am încheiat tratatul dezastruos cu Ucraina, fără a obține niciun folos. După 11 septembrie 2001, evaluarea americană s-a schimbat radical. În lupta împotriva terorismului islamic, SUA aveau nevoie de noi aliați; în acest context, România a devenit membră a NATO. A fost o decizie americană, nu un merit al guvernanților români. O situație similară și în cazul intrării în Uniunea Europeană. Directoratul marilor puteri

ale Uniunii a decis extinderea ei în Est. Dacă avem un dram de sinceritate, trebuie să recunoaștem că suntem încă departe de a fi o țară la nivelul standardelor vest-europene, care sunt ale Uniunii. Directoratul marilor puteri a considerat însă că e în interesul său această extindere, și atunci, la grămadă – iertați-mi expresia! – am intrat și noi.

- *Stimate Domnule Academician, ce-i lipsește României pentru a fi din nou ceea ce a fost cândva?*

- O “mare idee”, un mare proiect național. Înainte de anul 1859, a fost Unirea; înainte de anul 1918 a fost desăvârșirea Unirii.

Astăzi nu ne mai însuflețește niciun ideal mobilizator. În perioada interbelică, Cioran ar fi vrut ca Bucureștiul să devină Bizanțul sud-estului Europei. Și, fără nicio exagerare patriotardă, ar fi putut deveni. Astăzi nici nu vrem, nici nu putem să ne afirmăm. Economic, România a devenit o piață de import. Nu cunosc vreun produs românesc vestit la export. Practic, suntem un fel de colonie. În politica externă, am dispărut de pe harta diplomatică a Europei. În plan cultural, scriitorii români așteaptă, în continuare, Nobelul... În stadiul actual, cred că sectorul în care România ar fi putut să se manifeste cu șanse de succes era cel cultural-științific. Din nefericire, guvernanții postdecembriști și-au bătut joc de învățământul românesc, supus la tot felul de “reformate” și “programe” inepte și distructive. Dacă, din rândul elevilor sau studenților, au ieșit elemente de valoare, ele fie au plecat în străinătate, fie au dispărut în mediocritatea din țară. Aveam șansele să fim Bizanțul Europei de Sud-Est. Am rămas însă la periferia Europei.

- *Mondializarea amenință structura ființei naționale. Se poate sustrage România acestui carusel mortal?*

- Mondializarea e un proces căruia România nu i se poate sustrage, dar căruia îi poate rezista. Nu o rezistență, așa spune, de caracter antagonic, ci printr-o afirmare a identității naționale. În Franța, țară cu o atât de veche și strălucită cultură, guvernul a inițiat o dezbateră despre identitatea națională. La noi, când cineva abordează această problemă, se aud imediat voci care îl acuză că este naționalist, nostalgic etc. Patriotismul e privit, în anumite cercuri ale intelectualității noastre și ale societății civile, ca o boală rușinoasă Americanii – îi am în vedere pe cetățenii SUA – ne oferă cel mai frumos

exemplu de patriotism. Noi, care îi copiem în atâtea privințe, rămânem indiferenți la minunata lor pildă.

- *Cu alte cuvinte, Domnule Profesor, mai poate fi patriotismul o valoare în zilele noastre?*

- Dacă vorbim de un patriotism lucid, da, fără îndoială. Eu unul am aderat la principiul atât de sănătos al “Junimii”: “Patriotism în limitele adevărului”. Să-mi iubesc țara și poporul, dar să nu le ascund niciodată defectele. Poate este o deformare de istoric, dar cred că identitatea națională are o componentă esențială: memoria istorică. Tradiția se cultivă, în primul rând, prin cunoașterea istoriei. Când monumentele istorice se părginesc și se ruinează, memoria istorică este pe cale de dispariție.

- *Acum, în încheierea acestui dialog, spuneți-mi vă rog, cum credeți că vor judeca perioada postdecembriștă urmașii noștri de peste o sută de ani?*

- Peste o sută de ani, cred că judecata urmașilor și, între ei, a istoricilor, va fi foarte severă. Anii 1989-2011 vor fi considerați o perioadă de declin, clasa politica și poporul român împărțind, în egală măsură, responsabilitatea pentru această tristă realitate. Să dea Dumnezeu ca atunci, peste un secol, România să aibă situația fericită pe care a ratat-o astăzi...

- *Stimate Domnule Profesor, vă mulțumesc foarte mult pentru acest dialog sincer, constructiv și absolut necesar!..*

- *Cu multă plăcere!...*

P.S. Între timp, la începutul anului 2012, Domnul Profesor și Academician Florin Constantiniu a trecut la cele veșnice, motiv pentru care ne rugăm ca Dumnezeu să-l ierte și să-l numere cu dreptii și aleșii Săi. Amin!

BINE-AI VENIT, DECEMBRE!

Nu vrea să ningă -
decembrie-a uitat
din care vremuri vine,
de parcă iarna
nu-i a lui,
de parcă albu-i
doar mireasă;

decembrie
e doar în casă
și doar în ceru-ncremenit!

Așa cum ești
mi-ești drag,
decembrie de-acum
și de-altă dată -
Bine-ai venit!

13 decembrie 2014

LA ÎNCEPUT

Aștept cuvântul -
cel dintâi -
căci la-nceput
a fost cuvântul,
ca pe zăpada-ntâia
să-l sărut,
să-mi fie frig,
să-mi fie cald,
să-mi fie iarnă
ca și vară.

Aștept cuvântul -
cel dintâi -
ca să se nască-n mine-o
primăvară.

13 decembrie 2013

AȘTEPT COLIND

Aștept colind
și nimeni nu colindă,
mă uit la cer
și ceru-i o oglindă
în care, totuși,
văd colindători -

e altă lume,
e alt timp,
cu zurgălăii de argint?!

E un alt cântec
și nu-l simt
cum se topește-n sânge
ca zăpada
ce nu-și găsește anotimp?!

Aștept colind -
colindul nu mai vine
și mi-e și teamă
și rușine
de Nașterea
care ne ține,
de Învierea întru noi.

Aștept Colind
ca Judecata de Apoi.

13 decembrie 2014

COLINDĂTORI

La ușă sunt colindători,
vin dintr-un timp
pe care nu-l țin minte -
cu chipuri de copii
pe fețe de bătrâni,
încât *acum* pare-nainte.

Și iarăși scânteiază-n brad
steluțe pentru magi
și iarăși toți ne suntem
dragi
și iarăși albul ne cuprinde,
când peste noi
decembrie se lasă;

și iarăși vin colindători
și iarăși se aud colinde -

deschide ușa inimii,
creștine,
să-ți intre-n casă.

13 decembrie 2014

ULTIMA SCRISOARE

Înc-o ninsoare
nu mă găsește-acasă,
să mi se pună peste răni,
să fie-n locul ei,
în calendare,
să pună vinul bun în căni.

Înc-o ninsoare
a uitat în care loc,
în care ceas
mă las doar ei
abandonat,
să-i spun doar ei
un bun rămas.

Înc-o scrisoare -
ultima ninsoare.

17 decembrie 2014

NINGE CU COLINZI

Îți scriu doar cu ninsori,
îți scriu cu iarna,
cu fulgi ușori,
ca un colind,
îți scriu în alb,
să nu-nțelegi ce scriu,
până zăpada la fereastră
o să știu
că-ți bate -
nu să-i deschizi,
ci doar s-ascuți
cum ninge cu colinzi.

17 decembrie 2014

NOUL AN CEL VECHI

Un an mai nou,
dac-o să vină,
cel vechi, atuncea,
unde pleacă?
Dacă cel nou este tăcut,
cel vechi
nu poate să tot tacă -
îți va vorbi,
ecou după ecou,
ca verdele uitat
pe sub zăpezi;
poți să-l ascuți
și poți să-l crezi,
măcar în ce a fost păcat -
nu ca să-l ierți
și nici să-l lauzi,
ci să-l primești,
nevindecat
și ca o rană
să-ți rămână,
când sângerând,
când lăcrimândă -

Anul cel nou
va sta mereu la pândă,
să-ți fie bucurie și osândă.

22 decembrie 2014

CÂNDVA

Cândva,
mă mai temeam de fluturi,
de fâlfăirile plâpânde,
căci printre flori
atâtea mâini flămânde
pe aripi le-ar fi pus cenușă,
că-ți vine de zăpezi
să-ți scuturi
măcar un ultim anotimp
ce ți-a rămas, de-o vreme,
ca-n mânășă.

Cândva,
mă mai temeam de zbor,
să nu ajung prea sus,
să nu devin alcor,
să nu mai văd
cum dai în floare
în fiecare zi,
cu-o lăcrimare
ce-n ochii tăi s-ar limpezi.

Cândva,
mă mai temeam de mine,
când eu l-a cunoscut
pe eu,
când încă mă țineai
între cuvinte,
să nu ne-audă Dumnezeu.

22 decembrie 2014

COLINDE, MERINDE

Colindă, Doamne, colindă,
Că-s zăpezi la uși de tindă,

Colindă, Doamne, cu
lumină,
Cât zăpezile-o să vină,

Colindă, Doamne, cu zori,
Că-s zăpezi pân' subsuori,

Colindă, Doamne, cu-
amiază,
Cum ai colinda o rază,

Colindă, Doamne, cu
seară,
Că-s zăpezile de pară,

Colindă, Doamne, cu mine,
Colindă cu orișicine,

Că de-om colinda deodată,
Nașterea e-nluminată,

Iar colindul ne-o cuprinde
Și ne-o fi mereu merinde!

11 decembrie 2015

NICOLAE BĂCIUȚ

Apofazele Nașterii Domnului

Apofaza implică inefabilul, neputința de a descrie în cuvinte, concepte umane, o anumită realitate. Orice realitate, de fapt, inclusiv cea fizică, are o dimensiune apofatică. În cadrul realității fizice, orice lucru are aspectul văzut și cel nevăzut, forma și esența, trup și suflet pentru a ne exprima metaforic. Așadar, dimensiunea interioară nu poate fi prinsă în cuvinte, e apofatică.

Cu atât mai mult însă vorbim de apofază când ne referim la realități metafizice, transcendente, cum, de pildă, Dumnezeu. Deși putem, datorită revelației divine și logicii umane, spune că Dumnezeu este bun, drept, milostiv, adevăr suprem, ș.a.m.d., totuși, prin această descriere catafatică, prin aceste calificative nu am spus prea mult despre Dumnezeu; de aceea se recurge la descrierea Sa în cuvinte care implică și indică negația: Dumnezeu este infinit, necuprins, indescriptibil, nemuritor etc.

Nașterea Domnului este și ea un eveniment care poate fi descris în cuvinte (catafatic) și care totodată nu poate fi descris în cuvinte, apofatic.

În această meditație, ne interesează dimensiunile apofatice ale marelui eveniment al întrupării Fiului lui Dumnezeu, Logosul divin, în istoria omenirii.

Iată câteva din aceste apofaze:

1. Că Dumnezeu “atât de mult a iubit lumea încât pe unicul Său Fiul l-a dat ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viața veșnică” (Ioan 3, 16) și, că iubirea lui Dumnezeu pentru om este motivul întrupării, știm din revelația nou-testamentară. Dar *de ce* a iubit sau iubește Dumnezeu pe om atât de mult, nu știm, orice am spune este insuficient. Nici mintea nu poate pricepe, ca atare nu poate oferi un răspuns satisfăcător și cuprinzător, deci nici cuvintele nu pot exprima taina.

Deja în Vechiul Testament, psalmistul se mira de marea și deosebita atenție pe care Dumnezeu o dă omului: “ce e omul că-ți amintești de el, sau fiul omului că-l cercetezi?” (Ps. 8, 4). După o frumoasă expresie din cântările liturgice, “a pricepe (spune) mintea nu poate”.

2. Că Logosul divin s-a întrupat în istorie știm și acceptăm prin credință.

Dar *cum* Cuvântul divin se face trup omenesc, nu știm, “a spune mintea nu poate”, deși știm că “ceea ce este cu neputință la oameni este cu puțință la Dumnezeu” (Luca 18, 27).

3. Nașterea Mântuitorului Iisus Hristos din Sf. Fecioară Maria e un fapt istoric, prezis de profetul Isaia: “Iată Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și va chema numele lui Emanuel” (7, 14); faptul Nașterii logic este inexplicabil, dar e acceptat prin credință.

Cum însă se petrece acest lucru, “a pricepe mintea nu poate”, și atunci răspunsul, incomplet, este legat de atotputernicia lui Dumnezeu.

4. De ce Împăratul cerurilor s-a născut într-un grajd de animale, negăsindu-se loc în altă parte și de ce Fecioara Maria a trebuit să nască chiar în timpul recensământului și nu înainte sau după, pentru ca Nașterea să nu se petreacă în asemenea condiții, “a pricepe mintea nu poate”.

5. Cum au citit magii în stelele/steaua de pe cer că undeva departe se naște un împărat altfel decât toți împărații, ca să pornească la un drum lung, nu știau ei cât de lung va fi și unde va fi capătul, aducând daruri împărătești, “a pricepe mintea nu poate”.

6. Cum de nu a rânduit Dumnezeu un alt mod ca pruncul Iisus să nu fie găsit de Irod fără sacrificarea miilor de prunci uciși de el, “a pricepe mintea nu poate”.

Bineînțeles ca apofazele Nașterii se continuă în toate etapele vieții Mântuitorului Hristos născut “pentru noi și pentru a noastră mîntuire”, cum spunem în Simbolul credinței.

Stăm cu logica înfrântă și fără de cuvânt înaintea mării minuni a Nașterii Domnului, și acolo unde rațiunea nu-și găsește locul și nu pătrunde, intră doxologia și închinarea.

Smeriți și încărcăți cu daruri ca magii, uimiți ca păstorii și slăvitori ca îngerii, așa mergem și noi să-L întâmpinăm pe Cel ce a venit în lume, cum frumos spune colinda, “să se nască și să se crească, să ne mântuiască.”

Pr. prof. univ. dr. THEODOR DAMIAN

Vin sărbătorile...

Vin sărbătorile! lăsați-le să vină
Din pacea lor, de-a pururea divină,
Se-aud colindătorii! sunt pe drum,
Vă îmbrăcați în straie noi de-acum,

Puneți pe masa plină de bucate,
Dragostea voastră care se împarte
Celor ce vin aici să vă colinde,
Vă fie fericirea cât cuprinde!

Dospește aluatul în covată,
Nu v-a mințit, nu minte niciodată
Versul meu flămând, luați aminte-
Miroase-a cozonaci și a plăcinte

Și un copil, desculț peste coline,
Vine, cititorul meu, spre tine,
Gura lui de sorcovit e arsă-
eschide-i sufletul să intre-n casă...

NICOLAE NICOARĂ

COLIND CIUDAT

mila Lui – mila Lui
dintre calde alelui...
stors din recile statui
untdelemn de flăcării...

am scos spinul dintr-o seară:
stele-nmiresmată ceară
cântă lumea cea flecară
...și din toamnă – primăvară!

chiar de-i viscol pe afară
e iarnă cu flori de vară
ca să-ncepem iar și iară
balul zânelor aprinse
baletând pe ouă ninse

...să nu ștergi slove-n oglinzi:
miez de noapte să aprinzi
demonul cu ochi sticlizi
fie rob – dar să nu-l vinzi...

mila Lui – mila Lui
dintre calde alelui...

ADRIAN BOTEZ

**Foto: Mucenic, pictură murală,
sec. XVIII, Mănăstirea Lăpușna**

NOAPTEA DE CRĂCIUN

Deja în icoană
a sosit Crăciunul.

Colindătorii
nu s-au mai întors la cer
și dorm acum
ca fluturii petala odihnind
pe lăicer.

Se-aude ningând pe afară...

Boul bea apă din colind
și-i face loc și asinului
să se adape.

Se-aude ningând pe afară
ca șoptele inului
rostite în pleoape.

Candela
și Maica Fecioară
una pe alta se luminează.

"Mireasma de pâine,
din dreapta Fiului de Domn
oare ce-o fi visat
de suspină prin somn?",
o-ntreabă candela iară.
Una spre alta,
se privesc spre-nceput de colind,
dar acum pâlپând
că se-aude ningând pe afară...

CROITORUL HAINELOR DE STEA

*"Și-acolo dac-au ajuns
Steaua lor li s-a ascuns..."*

"Dacă voi n-ați fost stea
niciodată,
de ce mă muștrați
ca o ploaie măloasă și grea
ce-ți bate-n ferestre?"

Cât a trebuit să vă trag
cămilele și vorbele purtătoare de
pleavă
de hamul tocit și căpestre?
Pe cerul inimii voastre
nu știți că numai spinii cresc
și pălămida
care mi-au sfâșiat deopotrivă
stihirile și hlamida?

Aveam nevoie
de-nveșmântare nouă de stea
ca a Fecioarei, cum o vedeți în icoană.
Rusalimului i-am bătut
din ușă în ușă, din dugheană-n
dugheană.

Întrebatu-am și pe copiii măslinilor,
cu tălpile goale și ochii verzui

(ca pe la noi, prin cerurile mele):
"Nu știți unde este Croitorul de Stele
să-mi înnoiască veșmântul?",
dar ei fugeau prin colbul depărtării
jucându-se de-a vântul.
Voiam ceva ca haina soarelui,
râzând
cu toate valurile mării în lumina-i
fecioară,
dar cu toții plecaseră
după porunca dată prima oară
de Chesariu Avgust.

Apoi am adormit și se făcea în vis
că a venit un copil
cu bundă și țătari
și striga de la poartă ca apele la puiu:
"Sculați,
sculați boieri mari,
ziurel de ziua..."
Și haină mi-a croit
din poleiala unui polieleu,
cu raze ce dormiseră pe-un ghem,
pe-o sită veche - peștera din Betleem
păzită ca-n icoană de-un fluier și de-
un miel
Când m-am trezit inima lui
se cuibărise într-a mea
și-aveam în piept un clopoțel.

COLINDUL PĂSTORILOR

În fața Pruncului,
cu frunte-aplecată,
păstorii.
Au părul alb
ca vârful munților
pe care norii
niciodată nu i-au nins
omenește.
Sunt aceiași
care-și adăpaseră cărările,
oile și berbecii lor
numai de pe unde luceafărul
băuse întâi subțirelul
tăcerilor
dinaintea vecilor.
Fecioara,
peste slujitorii stelelor privind,

Iona și chitul, pictură murală, sec.
XVIII, Mănăstirea Lăpușna

zâmbește
cum prin somn suge mielul.
E alb
ca vârful munților
peste care norii
niciodată
nu au grăit omenește,
decât, poate,
la-nceputul de lumi
ne-nceput de vreo stea în aprins,
când din primul colind
Dumnezeu peste lume a nins.

ICOANĂ DE CRĂCIUN

Înainte de seară
se aduceau perdelele de afară,
ale sărbătorilor.
De sus până jos –
pânza de cer
cu răsărituri rare.
Miroseau a tămâie și ger
la ferestre.

Bunica scotea din scrinul de zestre
sfânta icoană a Nașterii
cu Pruncul și Sfânta Fecioară.
Îi aranja ștergarul de in,
de o parte și de alta
ca poveste în jur de mireasă
reîntrupată din crin.

Candelei
îi aprindea litera ei
pioasă
ca minunea în licăr de tei.
Apoi cu magii împreună
îngenunchea și ea.
Pe urmă toți ai casei
intrau în icoană
prin ușa deschisă de stea.

Miroseau
a tămâie și-n nenuntite tăceri –
frământul rotund din cuptorul de ieri.
DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

Itinerarii spirituale

BETLEEM

Spre Betleem!

Spre Betleem pornim între amiază și înserare.

Îmi asum noi emoții. Le accept chiar cu plăcere. Cum o fi? Cum o fi?, mă întreb în sinea mea.

Din nou, Maria este pe post de sofer, iar Maica și cu mine, pasageri. Alcătuim un trio feminin insolit. Mă simt fericită. Am putea merge așa până la capătul lumii.

La granița cu Palestina am ajuns străbătând câteva străzi aglomerate, dinspre Poarta David, de unde veneam noi. Repede am ajuns. Actele ne-au fost controlate formal, întrucât Maica e foarte cunoscută și aici. Intră din Ierusalim în Betleem poate chiar săptămânal.

În drum spre punctul central, adică până la Bazilica Nașterii Domnului, ne oprim la un atelier de reparații auto, unde se află una dintre mașinile bisericii.

Maica Evanghelina, ajutată și de Maria, face tot felul de munci administrative. Înțeleg asta pe etape, din diverse secvențe.

Pornim din nou.

Și la Betleem, străzile urcă. Așa sunt, cel puțin, cele pe care am ales noi să mergem.

Distanțele sunt reduse. Ajungem îndată la locul esențial. Ieslea nașterii și biserica ridicată spre pomenire.

Orașul păstrează, în anumite zone, vechiul aer patriarhal. Case modeste, liniștite, nimic din trepidățiile unei renumite așezări, precum este, de fapt, din istorie și până astăzi.

Poposim pe platoul bisericii cele mai vizitate din oraș. Suntem la o oarecare înălțime și, peste un gard, jos, foarte aproape, se întinde Ierusalimul, Orașul Alb.

Înserarea se apropie, în valuri. Înoată în locuri adâncite, urcă pe colinele din oraș sau din preajmă.

În expectativă sta locului o clipă. E suspendată peste orașul cu siluetele construcțiilor albe. Atâtea culori, ca într-o pânză ingenios țesută, plutesc aproape de noi.

Par desprinse din cer. O copertină între noi și înalțuri.

Încerc să rețin desenul. Un amestec de gri-albăstrui și violet, galben, maroniu discret, roșiatic în valuri fragile, translucide, o lumină venită de

Sfânta Treime, pictură murală, sec. XVIII, medalion pe bolta altarului, Mănăstirea Lăpușna

undeva din spatele acestui tablou idilic se zbate discretă și melancolică.

Pare că aduce de dincolo de terestru, un magnetism și-un farmec blajin.

În jurul nostru, pe caldarâmul acelei platou, opresc mașini de marcă, negre, care zdrențuiesc atmosfera de pacifism. Posesorii autovehicolelor sunt eleganți, doamnele care se arată, la fel.

Au solemnitate în pași. Foarte frumoase femei, cu ținută de bal, intră în biserica maiestuoașă. Vom afla în curând și vom asista la o nuntă. O ceremonie de acest fel în Biserica Nașterii Domnului e diafană și feerică. E tainică și solemnă.

Am avut norocul să văd cum sacral și omenescul s-au întâlnit într-un legământ fastuos.

În timp ce se derula ceremonia cununiei, în spațiul impresionant, larg, al bisericii construită inițial de Sfânta Elena, la îndemnul fiului său, Împăratul Constantin cel Mare al Bizanțului (în secolul al IV-lea), noi am coborât în peștera nașterii lui Hristos. Am în nari miros de fân... desigur e doar o iluzie.

Ghidul, un bărbat mic de statură, slăbuț și agil, o cunoștea pe Maica, așa că ne-a însoțit îndatoritor și cu multe explicații.

Maica îmi dădea și alte suplimentare informații, dar eu eram cu gândul la vremea miracolului petrecut aici în urmă cu două mii și ceva de ani.

Magii veniți la ieslea sfântă vor fi plutit pe un cer colorat dumnezeiește...

Peștera și ieslea sunt, însă, învăluite în gri. Sub pământ nu ajunge nicio scăpărare din zori sau din luceferii magici. Doar lumina becurilor electrice. Și asta subțire, să aperse atmosfera de mister.

Mă las condusă prin acest labirint sacru și nu apuc să mă concentrez la cele ce-au fost să fie pe acest loc.

Înaintează printr-o pâclă fumurie care planează pe coridorul îngust. O fi

chiar misterul care se lăsa sesizat de imaginația noastră?

Gândul spre astral rămâne suspendat. Simt pe umeri văluri de taină, de mirific.

De-aici până la Golgota e durată gravă, pecetluită de voința divină.

Cine sunt eu, de umblu înfiorată și derutată, șovăielnică, atinsă de zădărnice, chiar aici, în inima lumii?

Mă trezesc din șirul întrebărilor nerostite, căci sunt întrebată dacă vreau să las bilețele cu dorinți. Care sigur se vor împlini. Nu poți ignora înfiorarea dată de locul singular în istoria pământească. Unde misterul, divinul, enigmaticul și gândul pământesc, uman, sunt însuflețite într-un fel incomparabil. Cosmic.

Afectul, candoarea, înflăcărea, sentimente diferite, în fața magicului, a solemnității sfinte, se vântură nevăzute prin aerul de taină.

Ieșim la lumină, din biserica unde se desfășoară slujba de cununie. Cei doi protagoniști, mireasa și mirele, sunt în fața altarului. Spațiul e mare, nu le putem vedea figurile. Mireasa are un voal de câțiva metri lungime, pe care tocmai îl adună domnișoarele de onoare. Se pare că totul intră în obiceiul locului. E atât de fast! Dacă orașul îți lasă impresia de modestie, aici s-au adunat cele mai strălucitoare ținute.

Eu și Maica admirăm, în mod tacit, buchetele de trandafiri bordo, legați într-un fel cum n-am mai văzut vreodată, și așezați pe marginea fiecărui scaun din biserică. Avem în fața ochilor o lungă alee gardată de mănunchiurile de culoare aprinsă. Cu puțină imaginație, pot crede că sunt cercuri concentrice de petale roșii, roșii spre culoarea vișinei coapte.

Îți dă un soi de expansivitate, deși te afli într-o biserică. Largă, pictată la rang de splendoare. Sobră. Cucernică. Dar oarecum radioasă. Semn al puterii divinului învingător este lumina, radioasă, nu estompată.

În alte locuri poți vedea o lumină suferindă, așternută pe chipul sfinților.

Aici e o lumină surzătoare, sugestivă. E, doar, locul unde s-a născut Mesia!

Speranța va trece veșnic, vie prin patimi.

Îmi construiesc și eu o armonie interioară.

24 dec. 2012

VERONICA BĂLAJ

Prima zi cu miros de brad ucis

(Pagini de jurnal)

Sub pleoape, tremurând, se năștea o lacrimă pe care voit am sechestrato. Am închis ochii și stavila fiind pusă, ea, lacrima, a secătuit ascultându-mi ruga inimii, „nu plânge, e prima zi cu miros de brad ucis”! Nu, nu am voit să lacrimiez în prima zi a anului cu doi de doi un zero și unul, doar unul ca un mereu alt trecut de început... 2012. Primisem de la Măriuca Covrig în timpul lui unsprezece, adică două mii unsprezece, o felicitare *online* cu doisprezece dislocat din dreapta lui (ședere arhitecturală pe orizontală lângă douăzeci). Această cădere lină cu cifre roșii și verzi pline de viață și calme în același timp, acea înclinare a cifrei doisprezece mi s-a părut semnificativă pentru neverticalitatea noastră de multă vreme rănită și înclinată. Măriuca știe să aleagă simboluri, știe să în-scrie, să semnifice... știe să picteze.

Nu am plâns, contrar obișnuinței. Deși sunt zodii de pământ, multă apă se revarsă din-spre și spre mine: lacrimile-râu, corpul mereu umed, dar fierbinte și inconstant în adaptarea la temperatura din jur... mereu suferind, frig și umed, cald și umed, umed de ploaia înfrângerii sau a bucuriei. Mi-amintesc că, în anul 2000, o prietenă, medic la „Pădurea Verde”, în urma unei radiografii pulmonare mi-a spus telefonic: „e umed și umbros interiorul tău, parcă ar fi captușit cu mușchi crescuți pe scoarța copacului! Stai la atelier în umezeală?... „da, și dălțile de gravură au ruginit. Eu sunt umedă (înrouată), ca să nu mă usuc pentru că ard, ca focul lui Gaston Bachelard”.

Întâi ianuarie este o zi înconjurată de neputința și impersonalitatea unei acțiuni care să mă determine să tresar. O zi liniștită, fără tensiuni intro și extra-verale, fără forță, dar îngăduitoare prin paloarea ei aburindă, trecătoare și inofensivă.

Am felicitat câțiva colegi cu numele de Vasile (tatăl meu, Gheorghe, purta acest al doilea nume pe considerente de sănătate) pe internet și așa fi vrut să știu mai multe, nu despre ei, ci despre Sfântul Vasile. Vagă cultură religioasă la început de an (în schimb, multă hrană), semn că orice început este un drum spre cunoaștere. Nu contează că

ai 64 de ani. Cândva vei cunoaște și te vei cunoaște. Vei ști doar atunci să te oprești. Vei ști să mori.

În apartamentul meu (cumpărat „la negru” din salariu și premii) de la un tinichigi sârb, Millan Raicov, în 1994, am petrecut ziua de început de an cu „odihnă”. Nu știu ce este odihna, nu așa putea-o defini, deoarece în sensul contemporan al cuvântului înseamnă: somn-hrană, hrană-somn. Odihna sufletului are însă alte coordonate: meditația, re-trăirea amintirilor, nașterea și re-nașterea unor idei creative, imponderabilitate vis și abis.

Ziua a fost lascivă ca o femeie-felină, înșelătoare. Am apelat în plan secund la pick-up cu discuri de „modă veche”, ca un fundal îndepărtat, muzica penetrând prin pervazul ferestrelor de lemn. David Oistrakh, J. Brahms, concertul pentru vioară și orchestră (orchestra din Cleveland) îmi risipește brusc orice scepticism asupra începutului de bun augur al anului 2012.

Există o fisură, o dără de lumină, o ieșire în stradă, pe care eu o agreez doar când este „goală”, adică fără oameni și muzica inundă, curge răvă-

șitoare, năvalnică, binefăcătoare. O ieșire spre grădina cu păsări de noapte trezindu-le, ea muzica covârșitoare, salvatoare.

Și, totuși, perfecțiunea unei singurătăți atemporale nu este împlinită. Ceva din această desăvârșire mereu este știrbită. Dezastrele melancoliei creează nesiguranță. Un semn că nu pot fi o frunză pe un ram așezat în glastră. O frunză într-un rămuriș, din coroana sferică a unui copac? Poate! Un lujer într-o grădină secretă? Verdele fuzionează, curge ca o sevă. Se naște câmpia, nesfârșitul. Respir, trăiesc și mor, în același timp îmi regăsesc identitatea pe care am oferit-o lumii prin risipire suicidală. O cale nouă.

Nu-mi amintesc cum s-a furișat înserarea în cele două cămăruțe ale apartamentului „doi” din zona Mihail Kogălniceanu spre Piața Badea Cârțan. S-a contopit cu mine timpul primei zile a anului 2012 pașnic, cu miros de brad ucis, împreună cu șirul de clovni încremeniți în zâmbetele teatrale largi și luminoase, noi celebrii anonimi solidari cu Anul Nou.

Un radio mic, negru cu „purici”, și un interviu jovial. Limba română „întinerită” este tot mai săracă... „mișto” și „super”, „super tare” va fi și anul acesta ...

„Să fie”!... zic, în traducere liberă: așa vrea să trăiesc înălțătoare cu inspirația sub aripă, darul divin de Crăciun și așa vrea să fiu din când în când răstignită pe întreg pământul pentru a asculta îndor-îndur, adânc glasul lui și al celor care ne-au părăsit.

SUZANA FÂNTÂNARIU-BAIA
1 ianuarie 2012, seara
Timișoara

În noaptea Sfântului Crăciun

În cer luminile se-aprind,
Se naște tainicul Cuvânt,
Răsare bob de grâu curat,
Să spele răul de păcat.

Tu, omule, n-auzi chemări
Privind oglinda sfintei seri?!
Nu se-fioară trupul tău
Cu gând ales spre Dumnezeu?!

Nu vezi lumina din Cuvânt
Cum se revarsă pe pământ
Și-i umple vatra cu lumini
În vad aprins de rugăciuni?!

În noaptea Sfântului Crăciun,
Nu te cuprinde gândul bun,
Iar ochii tăi nu oglindesc
Lumina Harului Ceresc?!

În cer luminile se-aprind,
Se naște tainicul Cuvânt -
Tu, omule, te-nchin-adânc
Și-i dăruie pisoul gând!

ELENA FECIORU
SCÂNTEIOARĂ

Îngemănatele

Moartea este, precum Viața, o Trecere printr-acest Univers. „Sora” Moartea, cum o numește Sfântul Ioan Gură de Aur, își are și ea bucuriile și decepțiile ei. Își urmează victima, de la distanță, bucurându-se de împlinirile ei, apoi – puteți a crede – se întristează pentru că – sună ceasul! – și – Gata! – *C'est fini la comédie!*... Mort-copt, cu sufletul victimei (de mână sau între dinți, plutind prin univers), undeva, undeva departe!... Prea bine știm, Moartea și Viața sunt surori care se completează-n menirea ce le-a fost încredințată de Bunul și Veșnicul Dumnezeu. Despre amândouă s-a vorbit și s-a scris mult.

Dacă vom pune *pază minții* noastre, după cum ne sfătuiește Părintele Ilie Cleopa (1912-1998), dacă vom rosti cu evlavie *Rugăciunea inimii*, după cum ne învață Părintele Arsenie Boca (1910-1989): „*Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă, pe mine!*” – sau dacă-l vom asculta, cu aceeași evlavie și pe Sfântul Porfirie, pe care-l cinstim la fiecare 2 decembrie: „*Doamne, Iisuse Hristoase și Cuvântule al lui Dumnezeu cel Viu, miluiește-mă!*”, nu vom vedea pe sora Moartea „*până ce nu vom vedea* – mai întâi – *pe Hristosul Domnului*” (Luca 2.26).

Cu fiecare dintre noi, ea poate fi blândă sau nu. Întâmpinându-ne în somn, în stare de liniște și împăcare sufletească – sau nu. Unii au fost întâmpinați prin decapitare (primii creștini), pe rug (nu numai în vremea Jeannei d'Arc), în țepă (nu numai în vremea lui Țepeș-Vodă), pe roată (Horea și ai lui, la 1785), pe front sau în închisori (mii și mii de oameni nevinovați). Întru îmblânzitoare trecere, unii au practicat „*rugăciunea isihastă*”, după modelul pastorului Richard Wurmbrand, al Monseniorului Vladimir Ghika și al altor zeci și mii de nume de creștini.

Ea, soră geamănă a Vieții, s-a arătat în multe locuri sinistre, care ne cutremură doar rostind niște nume: Aiud, Pitești, Sighet etc... – și martirii lor... Sora Moartea ne-a arătat, la concret, 800 de morți, în 40 de ani, numai la Aiud. Sau un alt exemplu, lotul „Vatican” (1952), prin Monseniorul Vladimir Ghika, va cunoaște spânzurătoarea electrică. Doar voința Domnului a fost, pentru a afla

adevărul, cum a fost, și cum nu ne-am mai dori să fie: „*un dispozitiv diabolic, cu inele metalice aplicate la gâtul victimei, prin inele trece curentul electric, care este întrerupt când victima e pe punctul de a fi strangulată. Va fi resuscitată, ca să fie în viață pentru o nouă strangulare...*”

În a sa lucrare, **Naturalis Historia**, Plinius dă multe exemple de comportare în fața Morții. Spune Plinius, că asemenea Vieții, și Moartea e plină de „*prevestiri*”. Dacă morțile „*subite*” reprezintă „*suprema fericire*”, istoria consemnează și reversul medaliei. Astfel, Diodor, „*profesor de dialectică*” a murit „*de rușine*”, pentru că nu a fost capabil „*să dezlege o ghicitoare ghidusă spusă de Stilpo*”. Quintus Aemilius Lepidus a murit în momentul în care ieșea pe ușă, lovindu-se la degetul mare de la picior. Gaius Aufustius când mergea spre Senat. Situații și situații: unul, pe când tocmai întrebase cât e ceasul; altul, care tocmai se închinase în fața zeilor. Un judecător, în momentul în care hotărâse amânarea unui proces, iar un altul, sprijinindu-se de fratele său... întru odihna cea veșnică.

În străvechime, spune povestea de pe tărâm românesc, Moartea umbla prin lume în chip de „*babă*” și aman mai speria lumea cu-a ei „*coasă*” sau „*sabie*”. Așa că, ne transmite econom Petru G. Savin (1891-1977), în ale sale **Pilde creștinești**, vrând să păcălească Moartea, ce tot îi da târcoale, un boier foarte bogat, dar foc de zgârcit, și-a construit ditamai casa, toată din piatră și cu ferestre groase de cristal. Cu mâncare, băutură și petreceri, nici nu-i păsa, gândind că Moartea nu-l va nimeri. Dar foarte s-a-nșelat!

Însă, de la un alt sătean, tot din Jorăști de Covurlui, părintele Petru G. Savin va afla cum va fi păcălită cumătra Moarte. Și cum umbla prin lume cu sabia la vedere, înfricoșând în jurul ei mulțimea, iată că ajunge și la un mocan. Deși se temea bietul om, pentru că iubea și viața, dar și turma

sa de mioare, se gândi la un viclesug. Sub motiv că ar vrea să-i vadă „*sabia*”, mai îndeaproape, așa, zise el, ca să-și amintească de anii tinereții, când „*facea meliție*”, o ia, o ascunde în suman, și-apoi începe să cânte din fluiet, amețind-o pe biata „*babă*” Moartea, care-și pierduse puterea! Văzând că nu-i chip să se-nțeleagă cu acel mocan, se plânge lui „*moș*” Dumnezeu... Și de-atunci, zice-se, nici Moartea, nici a sa „*săbiuță*” nu ni se mai arată, pentru a ne înfricoșa. Apare așa, pe negândite, în mantia-i tainică, ca să ne ducă dinaintea lui „*moș*” Dumnezeu!...

În mod cert, seninătatea desăvârșită în fața morții este un dat divin. Depinde doar de credința fiecăruia. Artiștii au redat această trecere în forme artistice diferite: în muzică, în sculptură, în pictură, dar mai cu sârg, prin arta cuvântului: „*Miros de tămâie, tăceri de mormânt, / Lumina se face mai rară, mai rară, / Iau burnița'n brațe și cânt, mă tot pierd / Pe căi neumblate, prin tulbură seară...*” (Teodor Al. Munteanu – **Cântec de octombrie**, „Universul literar”, 20 octombrie 1944).

Trecerea survine și la vreme de pace, dar mai nedorit, în vreme de război. Și cine poate trece nepăsător peste cruzimea războiului? O subtilă încrustare aflăm la Vasile Voiculescu: „*Înălțat peste hotare / Furtunosul pisc Negoi, / Pe răboj de' nmormântare / Plânge fără de ogoi. // E cu sânge scrisă slova: / El îi cată... deal cu deal, / Câți pieriră în Moldova / Câți muriră în Ardeal. // Dar plecându-și pleoape grele, / El s' acoperă cu nor, / Să nu vadă jos, la poale, / Pe cei morți în țara lor!*” (**Morți în țara lor**, *Calendarul nostru*, Bârlad, 1918, p. 98).

Pe câmpul de luptă, la fiecare pas, ființa se simte înfrățită cu singurătatea dinaintea mării treceri: „*Doamnă, simplă, să-mi aduci / Zona cu nuanțe clare, / Când o fi să-mi apuci / Fruntea-n coasă și-ncețare. // Și m-aud călcând sonor / Peste visul de probleme / Peste înalt și incolor / Ochiului rămas în vreme*” (George Vaida: **Moarte**, *Front literar*, Brașov, nr. 8-10, 1936).

Când orice speranță se spulberă, ce se mai conservă-n urma ta, luptătorule? Doar **Un mormânt**: „*Pe Olt în sus la cotitură, / Dragi călători, pășiți încet: / Sub cruce lângă drum, e →*

LIVIA CIUPERCĂ

Gheorghe, / Feciorul Anei din Nucet. // Trecea cu noi, cu regimentul, / Cântând o doină din Ardeal, / Când se rostogoli deodată / Izbît de-un glonte de pe deal. // Nici n' a simțit că moartea-l frânge, / Nici n' a ntrerupt cântarea sa, / Ci șopotind-n' nct se stinse, / Trecând în alte lumi cu ea. // Desigur cânt' acum și-acolo / De cei rămași, de cei plecați... / Pășiti încet pe lângă dânsul, / Dragi trecători, nu-l tulburați!" (V. Stoica, *Calendarul nostru*, Bârlad, 1918, p. 81).

Dar și îndemnul, de prosternare, în sfântă amintire și necurmată pomenire: „În cimitir, e sărbătoarea morții / Se-nsuflețesc mormintele pustii, / Cu rugăciuni și crizanteme albe / Și pălpării domoale de făclii. // Mi-e sufletul cuprins de-nfiore / Și rătăcesc stingher printre morminte, / Răsună trist un cântec de-ngropare / Cu tâlc profund de mistice cuvinte. // În cimitir, e sărbătoarea morții / Mi-e inima atâta de pustie – / Ca un mormânt uitat de toată lumea / Fără de flori, de cântec și făclie” (Cornel Caplan: **În cimitir**, *Viața noastră*, Cluj, 1 martie 1937).

Hălăduind, jelind, neuitând, trecem **Printre morminte**, cu sfântă evlavie, firește, precum e și îndemnul poetului I. C. Popescu-Polyclet: „Când valul serii se desprinde / Și-n umbre largi și mătăsoase / Cuprinde tot, o, vin cu mine / În clipele misterioase. // Eu știu un loc gătit în floare, / Frumos, frumos, ca o grădină, / Pe unde nimenea nu vine, / Pe unde-i liniște deplină. // Grădina morților, iubito! / Ne-om pierde urma-n rătăcire / Printre mormintele uitate, / Cu inimi calde de iubire. // Și lasă-mă, nu-ți fie teamă, / Să te sărut pe ochi, fierbinte, / N-o să ne știe nimeni, nimeni, / Decât doar morții din morminte!” (*Românul literar*, Tom III, nr. 12/28 martie 1905, p. 86).

Doar așa, e posibil, ne vom găsi echilibrul interior. Doar așa, prin tăcerea în magma noastră interioară, prin reculegere, prin tăcerea „de ascultare a cuvântului divin” (David Le Breton), vom înțelege cărările durerii. Și întru liniștire, sfătuți de I. Gr. Periețeanu, s-aprindem și **Cele șapte candel**, sfințit îndemn : „Mă avântam spre zările închise; / Băteam ca un năuc la poarta lor – / Atom pe un grăunte plutitor, / În feeria cosmicelor vise. // Vream să citesc în filele nescrise / Din haos, rostul meu și-al tuturor; / Dar Marele-Arhitect și

Ziditor / Milostivirea-i largă mi-o deschise: // Glas tainic de miresme și lumini, / Din șapte albe candel de crini, / Se revarsă pe-absurda-mi pribegie, / Și gândul, reseminat și potolit, / Lăsând Înaltul, s-adânci în glie, / S-asculte basmu-i fără de sfârșit!” (volumul **Svonul anilor**, 1931).

Și-o întrebare a firescului pământesc, s-ar cuveni, nu credeți? No-ua, celor de pe urmă, ce ne-a mai rămas? Doar un **Cântec la poarta celor adormiți**. Rostește atât de plastic, atât de evlavios, atât de princiar, un poet total necunoscut, pe numele său, Constantin Goran! Și totuși, un subtil poet creștin: „Voi ce dormiți la umbra crucii: / Sus mâinile către cer! / Răsună trâmbițele sfinte / Vestind no-rodurilor, că Domnul / Când va veni, a doua oară, / Va descuia străvechi morminte / Și morții-i va scula din somnul / Adânc al pulberii de fier... // Voi ce dormiți la umbra crucii: / În somn de aur tresăltați! / Pe fulgere când împăratul / Cu vocea lui – vuiet de ape – / Va coborî – a-tunci – deodată / Voi veți ieși în haine albe, / Voi ce dormiți, de-acum cân-tați! // Voi ce dormiți la umbra crucii: / Sus mâinile spre Iisus, / Isvor de bucurie mare, / El va veni a doua oară, / El va veni să vă învie. / Atunci va fi o bucurie / Cum nu a mai văzut pământul! / Voi ce dormiți la umbra crucii: / Sus mâinile spre Iisus, / Cântați... El a înfrânt mormântul!” (*Viața ilustrată*, Sibiu-Cluj, februarie 1941).

Merită a nu uita: Istoria românilor a viscolit și-nvăluit acest tărâm, numit „Grădina Maicii Domnului”, întru pioasă, necurmată jertfire. Așa că, cei de azi, dar și cei de mâine, merită s-asculte ecouri sângerânde, de la 1784, 1821, 1848, 1907 și mai departe: „Ne mustră Horia, și Cloșca, și Crișan, / Și Iancu, și Pandurul din fântână / Mai poartă semn de lanț clăcașa mână, / Miroase încă-a proaspăt sânge de țaran. // Nici bezna temnițelor n'a uitat că ieri / A găzduit în ea șuvoiu de vrere / Să fim stăpâni pe vetre și ciubere, / Cu nimeni

Heruvim, Mănăstirea Lăpușna

să'mpărțim belșugul altor veri. // Bălângăne amurgul subt bătrâni goruni / Scuipe trupuri, verzi de tinerețe, / Bălângăne amurgul preacinstite fețe, - // În vale's chioate aprinse, ca de Huni. // Și vin, și vin mereu, aduși în huiduieli, / Și pieptul țării saltă, să plesnească; / Se rupe'n drumuri carne românească, / Obrajii pruncilor par zdrențe de obieli. // Ci eu nu vreau pe nimenea s'asmut, prin cânt, - / Aminte, doar, aduc de-un vis, acuma, / De-un vis pe care mi-l șoptește huma / Cu oseminte sacre, de-acolo, din mormânt...” (Teodor Al. Munteanu)

Da, de dincolo de timp, de spațiu și de imaginația noastră, ne simțim străpuși de glasul nădușit al osemintelor care își vor liniștea. Și cele de la Sarmisegetusa, și cele de pe Câmpia Libertății; și cele de la Canal, din temnițe sau de pe frontul celor două războaie mondiale. Un poem care „nu asmute”, ci biciuiește conștiințele.

Suflet de creștini fiind, acum și-ntotdeauna, **Cântări de Clopote** să înălțăm, pentru toți cei plecați, indiferent, în ce moment fost-a voința Domnului Dumnezeu: „Îngândurat v-ascult adesea, / Vă simt în suflet blânde – și-e / În svonul vostru trist, atâta / Evlavie și duiosie... // Și-atâta liniște revarsă / Cântarea voastră de departe... – / Repovestindu-ne aieva / De viață – parcă – și de moarte... // Și parcă-n taină ne tot spune / Că viața noastră e-o poveste: / E-un nume scris pe-un zid de veacuri / Al unuia ce nu mai este... // E-o cruce pe-un mormânt în care / Nu știe nimeni cine zace... / Un chip născut din lut, ca toate, / Menit în lut a se preface... // Și-n dangăne, ne-amintește / De câte ori tremurătoare / Nu ați vibrat prin alte vremuri... / La câți nu le-ați sunat voi oare?... // Iar când vă stingeți în ecouri / Încearcă jalea să ne-apuice: / Ne veți suna și nouă-odată / Și-atunci, la groapă ne vom duce... // Și-ngândurat rămân în cale / Vă simt în suflet triste – și-e / În stinsul vostru sfânt, atâta / Evlavie și duiosie...” (George Lesnea – **Cântările de Clopote**, *Gândul nostru*, Iași, Anul I, nr. 23-24/20 februarie 1923, p. 433-434).

Dangănul, tămâia, ruga noastră, a tuturor, pentru îngemănatele, Viața și Moartea, Lumina și Umbra, Ziua și Noaptea, surori întru iluminarea ființei creștine.

Vatra veche dialog NICOLAE DABIJA

„TOȚI CEI CARE IUBESC SE
VOR RECUNOAȘTE ÎN
ACEST ROMAN”

O.S.: Stimate Nicolae Dabija, v-am cunoscut până acum ca poet și publicist. Ce v-a adus pe meleagurile prozei. Această carte este debutul dumneavoastră în genul romanului?

N. D.: „Tema pentru acasă” e primul meu roman, după peste 80 de cărți de poezie, publicistică, eseu, istorie literară, manuale școlare etc. De multe ori am impresia că nu eu am scris această carte, ci ea m-a scris. Că nu eu am trăit-o, ci ea m-a trăit. Că nu eu am ales eroii, ci ei și-au ales autorul poveștii lor (m-am convins de acest lucru când, la un moment dat, n-au mai vrut să mă asculte și și-au urmat fiecare drumul lui care nu a mai putut fi determinat de autor). Este, cred, cazul clasic, când eroii povestesc și autorul notează.

E un roman de dragoste și moarte. Eroii mei, cei doi îndrăgostiți, sunt puși în condiții limită. Sentimentul lor (unul împărțit la doi) se desfășoară pe fundalul deportărilor staliniste, care au avut loc după 1940 în Basarabia (astăzi Republica Moldova). Cartea este un elogiu adus acelei generații de intelectuali, martirilor neamului, școlii, profesorilor, solidarității umane, dragostei, dar în primul rând femeii. Autorul afirmă în paginile cărții fără să afișeze această convingere a sa: și bărbatul poate iubi foarte puternic, și femeia poate iubi foarte puternic, dar numai femeia se poate sacrifica pentru sentimentul ei.

Toți cei care iubesc se vor recunoaște în acest roman.

Romanul „Tema pentru acasă”, am afirmat acest lucru de mai multe ori, e despre voi, îndrăgostiților de toate vârstele și din toate timpurile!

O.S.: În Cuvântul înainte al

cărții, menționați cum v-a găsit ideea. Ce puteți spune suplimentar la acest text introductiv?

N. D.: Romanele bune se scriu la maturitate. Nu l-aș fi scris niciodată, bănuiesc, dacă n-aș fi avut un accident nefast în vara anului 2007, când am căzut într-o prăpastie aproape de mănăstirea Țipova, de lângă Nistru. Atunci, într-un moment dintre viață și moarte, am văzut, ca o năzărire, filmul cărții concentrat în câteva secunde.

Mă salvase un dud bătrân și stufos care îmi amortizase căderea.

În acele clipe de durere, prietenul meu Ioan Marinescu, jurnalist din Ploiești, a auzit cum discutau doi călugări de la mănăstire, care se apropiaseră să mă ajute:

– A căzut de la nouă metri, de pe piatră pe piatră. Cum de a rămas viu?

– A căzut printr-un dud...

Și atunci unul dintre monahi a întrebat mirat:

– Dar de unde s-a luat dudul? Că ieri parcă nu era aici!

Fusese, bănuiesc, o exagerare a prietenului meu sau a călugărilor, dar m-am convins nu o dată de faptul că, dacă, în anumite împrejurări ale vieții tale, ești umilit nemeritat, Dumnezeu îți va trimite aproape întotdeauna o aripă care să te ajute să te ridici.

Cel de Sus mi-a trimis atunci aripa care să mă sprijine – această carte, pe care aș fi dorit, cu mult înainte de acea întâmplare tristă, să o citesc.

O.S.: Cum ați lucrat? Repede sau... În general, cum scrieți: repede, ușor?...

N. D.: Romanul s-a scris singur. El s-a încheiat mai întâi în gând. După trei luni de spitalizare, îi cunoșteam tot conținutul pe de rost.

Revenit acasă, scriam sau, mai exact, transcriam din memorie, câte un capitol în fiecare zi. L-am așternut repede. Gândul, aveam atunci această impresie, abia reușea să ajungă din urmă pixul care luneca parcă fără mine pe foaie. Cartea are 73 de capitole, l-am scris deci în 73 de zile.

Scriam fără să respect ordinea. Am început scrierea cu un capitol de la mijlocul cărții, cel cu preotul Ioan Florenschii, după care am scris unul de la începutul ei, apoi un altul de la sfârșit și așa mai departe.

Am avut și un moment ca acesta: am notat un capitol și l-am rătăcit, iar întrucât urma să-l așez în canavaua cărții și nu-l găseam, l-am mai scris o

dată.

Când, peste alte săptămâni, am regăsit capitolul în prima lui variantă, care se încălcise cu alte foi într-un maldăr de ziare, am fost uluit să descopăr că textele celor două scriituri coincideau întru totul, cuvânt cu cuvânt, doar unele virgule sau nuanțe de cuvinte difereau.

După aceea am revenit, am comprimat, l-am scuturat în primul rând de poezie, uneltele prozei sunt totuși altele, iar descrierile poetice frâneau dinamismul narațiunii, m-am străduit în această carte să nu fac literatură. Or, literatura e ceva care îndepărtează de viață, substituind-o de cele mai multe ori.

După ce am pus punctul de la sfârșitul cărții, mă temeam s-o recitesc. Am pus-o de-o parte. Era ca un text fără autor. Nu aveam sentimentul că-mi aparține, el fiind mai mult al eroilor cărții.

Peste o jumătate de an, l-am răsfoit și, pentru că, la o nouă lectură, am rețut aceleași sentimente puternice, l-am înmănat editorului Daniel Corbu din România, care l-a citit imediat și i-a făcut o notă, exagerată evident: „Carte de Premiul Nobel.” Abia atunci am pus numele meu pe pagina de început.

O.S.: Cred că ați fost inspirat de Eminescu, geniul literaturii române, de poezia și proza lui.

N. D.: Desigur, portretul lui Eminescu dat jos de pe peretele unei săli de clasă de către ostașii sovietici la 28 iunie 1940 și înlocuit cu cel al lui Stalin, pe care elevii ulterior l-au dat jos, ca să-l pună la loc pe cel al poetului drag reprezintă un simbol, iar niște simboluri sunt expresiile unor valori, câteodată diametral opuse.

Noi am plătit scump pentru dreptul de a-l avea pe Eminescu.

În anii '30, în Transnistria, cărțile lui, puținele care răzbeau dincolo de Nistru, erau arestate cu tot cu cititori.

După 1940, la Ivdel, o închisoare din Siberia pentru basarabeni, mi-a povestit un supraviețuitor, unii dintre condamnații cântau în fața plutoanelor de execuție cântece pe versuri de Eminescu.

Mihai Eminescu, ca și Ivan Vazov pentru bulgarii de pretutindeni, este Poetul Național al tuturor celor care vorbesc limba română. El este pentru noi mai mult decât un poet, e un reper spiritual și, →

OGNEAN STAMBOLIEV

într-o perioadă grea pentru istoria noastră ne-a ajutat să rezistăm și să ne păstrăm limba.

Aș îndrăzni să afirm că Eminescu ne-a făcut pe noi, basarabeni, bogați prin naștere. Suntem bogați prin faptul că ne aparține, bogați prin faptul că-i aparținem.

O.S.: Cartea e ficțiune sau sunt și momente reale?

N.D.: Am avut, cred, sute de prezentări ale cărții în școli și localități din Republica Moldova și România. Mulți dintre supraviețuitorii GULAG-urilor s-au recunoscut în carte: „Această carte e despre mine”, „Toate s-au întâmplat întocmai cum le-ați descris în roman”, mi s-a spus nu o dată.

În comuna Miroslăvești, județul Iași, un bătrân, Ștefan Hogaș, mi-a vorbit că l-a cunoscut personal pe Kudreavțev.

Cum?, am întrebat. Pentru că acest personaj e o invenție pură. Toate numele sunt inventate. Iar Kudreavțev a fost primul nume rusesc care mi-a venit sub peniță atunci când scriam.

Fostul ostaș al Armatei Române, făcut prizonier de Armata Roșie în 1944, a făcut închisoare la Vorcuta, lângă Polul Nord, iar comandantul penitenciarului se numea Kudreavțev.

Bătrânul mi l-a descris exact cum l-am înfățișat în carte.

Acțiunea în cartea mea însă se desfășoară la Kolâma, lângă Oceanul Pacific.

Dar paradoxul e altul: în lagărul de la Vorcuta, care-l avea șef pe Kudreavțev, și-au executat pedeapsa doi unchi de-ai mei, arhimandritul Serafim Dabija și preotul Nicodim Onu.

Ei nu mi-au vorbit de Kudreavțev, n-am auzit niciodată acest nume.

Concluzia mea e că, omul, pe lângă alte lucruri pe care le moștenește – trăsături fizice, caracter, predispoziții de destin – se naște și cu o memorie moștenită, care zace depozitată într-un ungher al subconștientului, urmând să se declanșeze doar în anumite momente ale vieții noastre sau, poate, niciodată.

Cartea este, dacă aș putea să mă exprim astfel, o ficțiune bazată pe cazuri reale.

Ea nu e, cum afirmă critica literară, un amestec de realitate și ficțiune, ci descrie o realitate atât de dură încât aceasta pare ficțiune. Notele onirice nu fac decât să accentueze

acest lucru.

O.S.: Ați vizitat Siberia și locurile despre care vorbiți în roman?

N.D.: N-am vizitat Siberia, dar am purtat-o în mine (doar întâmplător nu m-am născut acolo, mama mea nu a fost inclusă în lista celor care urmau să fie deportați din motiv că era măritată cu un invalid de război mobilizat de armata sovietică), am văzut-o, într-un fel, cu ochii rudelor mele, țărani și preoți, deportate în lagărele acestui continent al fricii.

Mai mult decât atât, am citit multe cărți despre Siberia și despre lagărele ei, am discutat cu mai mulți oameni care s-au întors din acel infern al frigului.

O.S.: Ați dedicat cartea d-voastră intelectualității basarabene. De ce?

N.D.: În istoria Britaniei, se spune că în jurul anului 1000, un rege brit a vrut să șteargă de pe fața pământului poporul velș al Țării Galilor. Dar niște înțelepți l-au sfătuit: „De ce ai ucide tot poporul? Taie-le capetele învățătorilor lor și poporul nu va mai exista.” Probabil, regele așa a și făcut, dacă de poporul velș a încetat să se mai vorbească în istorie. Odată cu învățătorii, cu cărturarii, cu intelectualii vremii, a dispărut și poporul. La fel s-a procedat de-a lungul istoriei și cu popoarele noastre: cei care au intrat cu armatele peste noi

i-au vânat în primul rând pe intelectuali: învățători, preoți, scriitori... Ei știa, odată intelectualitatea decapitată, poți face dintr-un popor sau altul ca dintr-o bucată de plastilină ceea ce îți dorești.

E o minune că o parte din intelectualitate, care reprezintă conștiința neamului nostru, a rezistat și a putut încuraja și restul poporului să reziste.

O.S.: Soarta Basarabiei a fost nefastă. Istoria ei e dramatică, chiar tragică. Credeți că Moldova se va uni cu România și de ce aceasta nu s-a întâmplat după ieșirea ei din imperiul sovietic rusesc?

N.D.: Despre România și Republica Moldova se poate spune ceea ce spusesse Oscar Wilde despre Anglia și SUA: că sunt două țări despărțite de o limbă comună.

În 1989, eram deputat în ultimul Parlament sovietic. Atunci când s-a recunoscut că Pactul Ribbentrop-Molotov este unul nul și neavenit, credeam cu toții că se va reveni la frontierele din 1939, dar n-a fost să fie. Basarabia este o bucată din România, ruptă în urma acestui Pact și alipită la URSS.

Greșeala noastră, a intelectualilor și politicienilor de la 1989-1991, a fost că noi am dorit revenirea la Țara din al cărei trunchi am fost smulși, realizată pe bucăți. Mai întâi să obținem limba română, apoi alfabetul latin, ulterior – simbolurile naționale, recunoașterea istoriei comune pentru toți românii, cu identitatea noastră, gândindu-ne că părțile până la urmă nu pot alcătui decât întregul.

Și am greșit.

O altă gafă a fost că noi în loc să luptăm pentru libertate, am luptat pentru independență. Un stat poate fi recunoscut ca independent de peste 150 de țări ale lumii și să nu fie liber.

E exact cazul Republicii Moldova.

Pentru noi este foarte importantă acum integrarea în Uniunea Europeană, care ar însemna de facto revenirea noastră Acasă, în Europa valorilor și a familiei popoarelor civilizate.

O.S.: Câte ediții și traduceri au apărut până acum? Tirajul?

N.D.: În limba română romanul a cunoscut 5 ediții, cu un tiraj total de 32 000 de exemplare. Conform unui sondaj efectuat între bibliotecari *Tema pentru acasă* a fost considerată drept cea mai citită carte de beletristică din ultimii 10 ani, numai →

Sub titlul „Basarabie, dragoste mea”, în bulgară a apărut romanul bestseller al lui Nicolae Dabija, *Temă pentru acasă*, în traducerea lui Ognian Stamboliev

CA ȘI CUM

Ca și cum ai deschide geamul cu respirarea.

Ca și cum rugul ar plânge cu fum
Și ramul cu floarea.

Ca și cum.

Ca și cum ar ninge cu fluturi
peste ruguri și-acestea s-ar stinge.

Ca și cum n-ai putea să te bucuri
decât atunci când ai plânge.

Ca și cum steaua ce-abia se mai ține
ar evapora marea în care cădea.

Ca și cum ți-ar fi dor de mine
abia după ce m-ai uita.

Ca și cum cele bucoavne ar fi
pline cu triste gângănii.

Și pe cer, ca și cum, ai citi
urme de reni și de sănii.

Ca și cum zărilor, toate, ar foșni
și ploaia s-ar umple cu fum.

Ca și cum m-ai iubi, ca și cum te-aș
iubi.

Ca și cum, ca și cum...

MI-I TEAMĂ DE O CARTE

Mi-i teamă de o carte (o văd ades și-n
vis)

pe care aș deschide-o-nfrigorat
și-n paginile ei aș da de-odat...

de toate versurile pe care încă nu le-
am scris.

De care sufletul mi-i însă, îmbibat:
precum de apă un burete;
și solie - din partea lor - mi-i orice vis
curat,
și mi-i devreme ora cea târzie.

Parcă mă văd citind - în acea carte
doar pîn'la mijloc orice poezie,
știind ce-i scris, deodată, mai
departe,
cum dintr-un rând poemu-ntreg învie.

Și ochii-ar luneca, pustii de gânduri -
ca peste un destin ce se amână -
peste acele, dragi și sfinte, rânduri,
precum transcrise de-o străină mână.

Nescrise foi se vor sălbătici-n sertare;
și în amurguri vechi, cu iz amar, -
eu cartea ceea-aș răsfoi-o, arare;
ca pe-osânditul propriul meu dosar.

NICOLAE DABIJA

Vatra veche dialog

→în anul 2010 ea a cunoscut peste
100.000 de împrumuturi în biblio-
tecele din Republica Moldova.

Romanul a apărut deja la presti-
gioasa editură „Société des écrivains”
din Paris, în traducerea Mariei Au-
gustina Hâncu și Constantin Frosin.
Pe coperta cărții, editorii menționează
faptul că romanul conține „una dintre
cele mai superbe povești de
dragoste”.

Romanul a mai fost tradus în
germană (traducător – Ion Mărginea-
nu), italiană (traducătoare – Olga Iri-
miciuc), se traduce în engleză (de că-
tre Nicolas Andronesco), rusă (Miros-
lava Metleaeva), macedoneană (Pas-
kal Ghilevski) și chineză (Ma
Linjuan).

**O.S.: Credeți că acest roman
minunat, care e scris și ca un
scenariu, se poate ecraniza? Eu
cred ca va fi un film emoționant...**

N.D.: Eu am descris, nu am scris.
Am transpus cele care mi se arătau
într-un fel pe ecranul imaginației. De
aceea, când mai mulți cititori mi-au
reproșat că ar fi trebuit s-o las pe ero-
ina cărții, Maria Răzeșu, să trăiască,
le-am spus: desigur că aș fi putut
face, fiind autorul cărții, ca Maria să
nu moară, dar atunci v-aș fi mințit.

Mai mulți cititori mi-au spus că
romanul e un scenariu de film gata

scris. Am citit și câteva oferte. Sergiu
Prodan, președintele Uniunii Cineaș-
tilor din Republica Moldova, se
arătase entuziasmat de carte, dar, mi-a
precizat, pentru ca romanul să devină
film, e nevoie de o investiție de
câteva milioane de euro, pe care, din
păcate, studioul de filme de la
Chișinău nu-i are.

**O.S.: Scrieți nu numai ca un
mare poet, născut, nu făcut, dar și
ca un muzician. Cred că muzica vă
inspire?**

N.D.: De multe ori muzica e cea
creează fundalul necesar pentru crea-
ție. Poate să mă inspire, să mă pregă-
tească sufletește pentru scrisul meu.

Într-o perioadă îmi scriam poe-
ziile rostindu-le.

Acum, deși scriu altfel, aud sune-
tele și fără să le dau rostire, pentru
mine fiind foarte importante sonori-
tatea cuvintelor, alternanța vocalelor
și consoanelor, relațiile în care intră
acestea la scrierea unei cărți.

**O.S.: Cartea a fost primită de
cititori cu mare interes și căldură,
iar de critica literară ca un mare,
deosebit eveniment în literatura
basarabeană și română.**

**Am citit cronici numai cu
superlative. Cartea pe care o veți
publica după acest roman minunat,
extraordinar, cred că va fi la
același nivel înalt.**

N.D.: Romanul Tema *pentru
acasă* a cunoscut peste 200 de
recenzii în presa din România și
Republica Moldova, dar și în cea din
Serbia, SUA, Canada. La Iași, la
editura „Princeps Edit”, a apărut și o
carte „Tema de după *Tema pentru
acasă*”, care conține recenzii și
ilustrații la roman.

Mai mulți cititori m-au îndemnat
să scriu continuarea romanului. Unii
mi-au sugerat ce-ar trebui să conțină.
Un critic literar din Galați mi-a
expediat așternut pe mai multe file
subiectul părții a doua a cărții, cu
propuneri concrete.

La comanda cititorului, am editat
între timp o carte de nuvele „Nu vă
îndrăgostiți primăvara”, câștigătoare a
topului „Cea mai citită carte a anului
2014”, premiu atribuit de Societatea
Bibliotecarilor din republică, volum
care a cunoscut într-un an două ediții
cu un tiraj total de 10 000 de exem-
plare. El cuprinde nuvele cu conținut
oniric, filozofic, ezoteric, încadrate de
unii critici la tematica științifico-
fantastică. Dar succesul ei se dato-
rează în bună parte romanului *Tema
pentru acasă*, pe care cititorii mă
așteaptă să-l continui în alte cărți.

Cititorului bulgar multă sănătate!

**O.S.: Vă doresc inspirație și
succes!**

- Dincolo de imagine, care ar putea fi o altă legătură dintre pictură și cinematografie ?

-Fiecare dintre noi și, desigur, în felul său, iubește filmul, are nevoie de el. Nevoia de frumos, fie cel din natură, fie cel creat de om, e fundamentală. Oricând și ori unde. Cea de a 7-a artă era intuită și așteptată de mult, așa cum bănuiesc că mai știi. Și așa cum a învățat generații întregi George Litera - și el inconfundabil și irepetabil - cu o mică întârziere, de o clipă, la scara Universului, Filmul a apărut la timp. Impresioniștii, cu *Marea lor Revoluție de limbaj*, acolo la Barbizon, în misterioasa pădure de la Fontainebleau - un fel de Pădurea Moara Vlăsiei de pe la noi, în elanul lor genial și desigur în contextul epocii, la sfârșit de secol XIX, dar francez, atenție!, lămuriseră toate necunoscutele și chiar enigmaticele Limbajului plastic. Desigur, și e bine să precizăm de fiecare dată... talonați energic de fotografi și fotografiile lor... divine. Încă din 1839, de la comunicarea făcută la Academia franceză de către Niepce și Daguerre, Filmul, adică imaginea în mișcare, avea drumul deschis, urmau să se întâmple toate cele firești și îndeobște cunoscute. Au apărut... *vizionarii*... este vorba de limbajul cinematografic, desigur,... și iată-ne acum și aici. Cine vrea mai multe informații să vizioneze de cel puțin de 10 ori celebrul *film școală* *Dueliștii*, al lui Ridley Scott, cel care a...uimit Cannesul în 1977 și care film încă nedifuzat în anii 80, a fost proiectat la noi la UNATC de zeci de ori la toate cursurile existente: regie de film, scenariu de film, imagine de film, sunet de film, montaj de film, poetica imaginii, regie de teatru, actorie de film, mișcare scenică, impostaj, istoria portretului, machiaj etc. Acolo cred eu se pot găsi toate răspunsurile și chiar revelațiile la asemenea firești întrebări. Iar dacă *presiunea cunoașterii* este chiar foarte mare, filmografia secolului XX oferă toate argumentele necesare. În marea lor majoritate, nobile și emoționante. Și, în final, desigur după preferințe, recomandăm o plimbare și o...*baie de poezie*, prin lumea lui Nichita Mihailcov. Și se chiamă atunci că te poți considera un om fericit.

- La cursul de *Limbaj plastic și respectiv la capitolul fundamental Storyboardul* ne-ați vorbit mult despre acest minunat film și ne-ați prezentat o parte din desenele

realizate de către Ridley Scott, care așa cum îmi amintesc era de formație plastică.

- Exact. Te felicit că ai reținut și te invit ca și pe toți ceilalți foști studenți să-l promovați de fiecare dată când aveți ocazia.

- În două ore, 3 români au cucerit un continent, preciza cu litere mari, imagini concludente și un text pe măsură, alături de multe alte publicații, *Vocea României*, un cotidian din mai 1994. Era vorba de o mare manifestare întâmplată la Casa Americii Latine sub genericul *De la Mihai Eminescu la Nichita Stănescu*.

- A fost o manifestare cu totul și cu totul specială, atât prin structura și intenționalitatea ei, cât mai ales prin realizare. Regretatul Adrian Dohotaru, distinsul dramaturg și ziarist, la data respectivă Ministru secretar de stat la MAE, m-a invitat în anul 1993 să colaborez cu Ministerul, în vederea unor acțiuni comune, ca o reparație morală, el cunoscând destul de bine o parte din cele ce mi s-au întâmplat timp de două decenii. După vernisajul expoziției "Anotimpurile", deschis în holul Ministerului cu ocazia zilei de 15 ianuarie 1994, la dorința lui și a ministrului Teodor Meleșcanu de a-mi deschide o mare expoziție la *Centrul cultural român* de la New York, cu ocazia Campionatului mondial de fotbal, la propunerea mea, am convenit să ne imaginăm o acțiune mult mai amplă. Respectiv să le prezentăm americanilor *Un segment de lirism românesc*, sub genericul *De la Mihai Eminescu la Nichita Stănescu*. Asta s-a întâmplat și s-a văzut la Casa Americii Latine pe 11 mai 1994. Era o repetiție generală, un spectacol grandios prezentat în fața a câtorva sute de bucureșteni, oameni de artă, cineaști, scriitori, corp diplomatic, iubitori de pictură, de cântec, de Eminescu. Cu toții așezați

Mihai Bandac, "Iarnă la Vidraru"

Vatra veche dialog

Mihai Bandac

comod, pe cele câteva sute de scaune din frumoasa și răcoroasă grădină a stabilimentului. Care, astăzi, bineînțeles că nu mai există.

- Printre ei un distinct și nobil grup de basarabeni fericiți, după cum se vede în imaginile ce au reținut *clipa cea trecătoare*, Grigore Vieru, Leonida Lari, Anastasia Lazariuc...

- În fața sălii de expoziție și după prezentarea și inaugurarea ei de către doi distinși profesori, Eugen Virgil Nicoară și George Radu, pe platforma generoasă și sub bagheta vrăjită a minunatei noastre contemporane și Regină a *Tezaurului folcloric*, o numesc pe Marioara Murărescu, s-a întâmplat miracolul. Au doinit Viorica Flinașu, Angelica Stoican și Gheorghe Turda, au tropotit și au țâpurit ca niciodată și niciunde *Dacii liberi și nemuritori*, respectiv Marele Ansamblu Țara Oașului. Și, în final, până spre miezul nopții, Dumitru Fărcaș, venit special de la Kopenhaga, a încremenit asistența și tot cartierul. Niciodată nu s-au mai auzit și din păcate nu se vor mai auzi asemenea... sunete românești... în acel cartier, unde, vorba lui Adrian Dohotaru, nici musca nu avea acces decât cu aprobare specială.

-Ca să nu mai vorbim de țânțari.

-Bravo, felicitări.

- Și, în final, a ajuns manifestarea la destinație, adică în America?

- Normal că nu. A căzut în Guvern la diferență de două voturi. Se repeta întâmplarea de la Muzeul de Artă din 15 iunie 1973, dedicată și ea Eminescului. Din cauza mea și a lui Ioan Alexandu. →

Dialog telefonic și electronic realizat și consemnat de CRISTIAN RADU NEMA

- În prestigioasa revistă *Atitudini* de la Ploiești, din luna martie, în numărul omagial dedicat în totalitate lui Nichita Stănescu, alături de foarte multe imagini și mărturisiri, aflate sub semnul unei prietenii speciale, există o evocare emoționantă și cuceritoare a doamnei Ileana Dăscălescu, binecunoscută și îndrăgită artistă plastică. Aflăm de acolo un lucru cu totul și cu totul necunoscut și deopotrivă surprinzător despre prima întâlnire dintre cei doi mari ploieșteni, respectiv Toma Caragiu și Nichita Stănescu. Cum a fost de fapt?

- Cu Ileana Dăscălescu, o plasticiană de mare talent și forță expresivă, am fost colegi pe palierul de la etajul 8 la atelierele din str. Eforiei 4-6, timp de peste un sfert de secol. Eram cu toții ca într-o mare familie. Și la ea ca și la mine ușa era aproape mereu deschisă. Dar nimeni nu deranja pe nimeni. Ne ajutam și ne complectam cu tot felul de lucruri și obiecte profesionale și nu numai.

Toma Caragiu, de la celebra farsă ce i-am făcut-o în septembrie 1973, în casa unui actor cunoscut ce-și inaugura o mică garsonieră de pe str. Hristo Botev, mă vizita cu o frecvență foarte mare și de fapt am fost nedespărțiți până în preajma tragediei din 4 Martie 1977.

Venea în vizite neanunțate, fie singur, fie cu colegii de la Teatrul Bulandra, de obicei seara. după spectacole.

Eram în drumul spre casa lui, aflată la câțiva pași de atelier. Era foarte delicat și curtenitor cu artistele de pe palier și acestea, recunoscându-i mersul apăsător și deopotrivă delicat, îl întâmpinau și îl drăgăleau. Avea mare nevoie de afecțiune pe care se pare că nu o găsea unde ar fi fost normal să fie.

În seara respectivă, după ce s-a oprit și a glumit cu Ileana și colega ei, în legătură cu mine, desigur tachinându-mă, a apărut în ușa atelierului, spre bucuria tuturor, studenți la actorie, la plastică, colegi de breaslă și actori din generația mea.

Toate domnișoarele au sărit să-l îmbrățișeze cu o tandrețe greu de povestit. Eram anii lui de glorie maximă.

În celălalt colț al atelierului trona *Îngerul blond*, adică Nichita Stănescu. Venise ca de atâtea zeci de ori de dimineată, neanunțat și se simțea

foarte bine înconjurat de entuziasm și dragoste tinerească.

Ileana intrând ca să ne aducă tuturor câte un calendar somptuos realizat de ea pentru anul ce urma în curând și, constatând surprinsă că cei doi mari ploieșteni...erau la distanță de 6-7 metri unul de altul, fiecare cu cercul lui de admiratori, brusc și foarte inspirată, cere liniște și spune: *Domnilor doi mari ploieșteni, Nichita Stănescu și Toma Caragiu. Dați-mi voie să fac oficiile de gazdă sensibilă și profund impresionată de această clipă, de această întâlnire, de această situație și să vă fac cunoștință. Măcar pentru simplul fapt că și eu sunt ploieșteancă. Să vadă cei prezenți aici și mai ales ardelenii, ce valori oferă în răstimpuri, culturii naționale și nu numai, orașul nostru.*

- **Extraordinar moment.**

- De acord cu dumneata.

- **Și ce a urmat?**

- A urmat o *Revoluție* și apoi *O mare adunare populară*...

Toată lumea a realizat valoarea momentului, unicitatea clipei celei trecătoare... Culmea, Nichita care era de obicei foarte vocal, majestuos și uneori chiar imperativ, a devenit brusc un timid autentic, s-a fâsticit și s-a pierdut în brațele marelui actor. Care la rândul său el fiind un mare timid, a găsit resursele, pe semne profesionale, ca să preia inițiativa.

L-a îmbrățișat îndelung și, spre satisfacția și apoi veselia tuturor, la aceeași tonalitate din scheciul arhicunoscut cu Mircea Diaconu, a spus celebra și populara replică: - *Păi bine mă maestre... bine mă maestre...*

Vă puteți imagina ce a urmat până spre dimineată. Ca și în multe

Nichita Stănescu, la expoziția lui Mihai Bandac de la Casandra, 1982

alte momente de acest gen, Toma, acompaniat de chitara mea, a recitat, în liniștea și în taina nopții de iarnă, poezii, strofe și versuri proprii, scrise bineînțeles în limba aromână.

- **Îmbrățișarea lungă cu poetul seamănă până la identitate cu aceea din 4 martie 1977, când, așa cum povestiți de fiecare dată, se despărțea, pentru... moment... de cel mai bun prieten al său, doctorul Viorel Chiriță, directorul Fermei de la Titu...**

- Exact. Erau cele 3 zile când Toma Caragiu, neavând niciun spectacol sau filmări programate, se retrăsese la căsuța lui de la Periș să se odihnească, în seara respectivă trebuind să fie doar la Studiourile Buftea, adică în apropiere, pentru un post-sincron la filmul lui Bocăneț.

Mimi a anunțat brusc... că pleacă la munte... la Predeal... ca să ia puțin aer... (s-a aflat între timp scopul real... *cultural desigur...* al intempestivei deplasări) și i-a recomandat lui Toma să fie acasă la ora 21 ca să-l sune și să-i confirme că a ajuns cu bine.

El, de fapt, neavând ce căuta în București.

L-a îmbrățișat îndelung pe Viorel Chiriță, în fața șoferului, un localnic, ce urma să-l aducă la acasă, lăsându-se preț de multe minute, cu toată greutatea și în tăcere totală pe umerii celui mai drag prieten al său.

Avea o presimțire. Peste numai două ore, alături de doi tineri logodnici cărora le promisese că-i va cununa și alături de Andu Bocăneț, pe care-l sunase ca să vină să-l ia spre a merge împreună la Buftea imediat după ce primea mesajul de la Hotelul Rozmarin din Predeal, avea să se întâmple nenorocirea.

Înainte telefonului care nu mai venea, a sosit... Apocalipsa, cutremurul. I-a surprins pe toți, jos, chiar la ieșirea din bloc.

Nichita Stănescu, Dumitru Fărcaș, Mihai Bandac • Vernisajul expoziției "Anotimpurile", la Cluj-Napoca, 15 noiembrie 1981

Bibliodulia. Note de bibliodul***

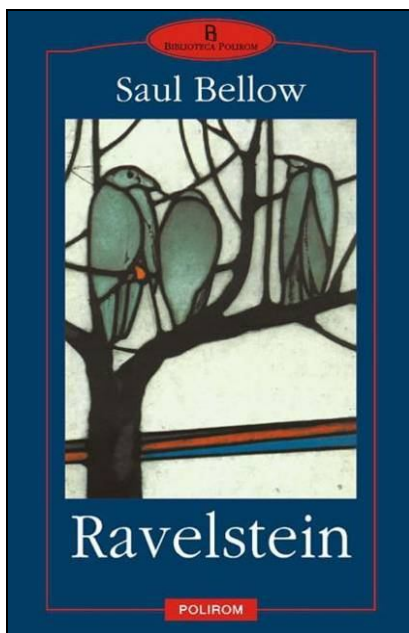
"Ravelstein" - un Saul Bellow deconspirat

Nobeliarul Bellow era un cunosător al României. Penultima sa soție a fost matematiciana Alexandra Bagdasar, fiica marelui neuro-chirurg. Înainte de decesul soacrei sale, Florica Bagdasar, scriitorul a locuit chiar în București. Erau zilele ce au urmat cutremurului din 77. După ororile văzute în contextual dictaturii ceaușiste, a devenit un soi de avocat al poporului român aflat sub dictatură. Despărțirea de Alexandra, care, după propriile mărturisiri, îl neglija preferând și-n week-enduri să se dedice cercetării științifice, se pare că i-a schimbat convingerile. Care, totuși, rămân mărturie în ficțiunea autobiografică, romanul "Iarna decanului". Apoi, mai e ceva: avansarea în bărtânețe, ascensiunea decrepitudinii. Implacabil proces... Fiindcă, ni se lasă aparența că toată obida contra femeii care l-a părăsit, se scurge acum la vremea romanului senectuții, în contra alor ei și, mai ales, cu adresă fixă, oraș-stradă-număr-sector-bloc-etaj-apartament-scară-cod poștal spre "andrișantul" Mircea Eliade. Un portret schimonosit al marelui savant, alias Grielescu, blagoslovit cu toate relele, cu tot repertoriul pe care evreii pătimiși îl aruncă în cărca unor mari oameni, unor "goimi", spre a-i minimaliza. Gen: "un fascist care a ucis cu mâna lui evrei la București, care i-a atârnat în cârlige la abator, i-a măcelărit și i-a jupuit de viu!"(...) "Un om asociat cu niște asasini." Acesta ar fi Mircea Eliade.

Ravelstein e, mai mult decât orice, negreșit, o carte autobiografică. O carte a senectuții. Ba, chiar a regretabilului biologic proces al îmbătrânirii autorului, precum afirmam în celălalt context. "Ravelstein" e un pretext. E un alter-ego al autorului. E, poate, fața ascunsă a aceluiași Bellow. Sau un termen de comparație al lui cu sine sa. Ravelstein e o mare figură. El însuși se considera <<...un invertit. Nu un 'gay'. Disprețuia homosexualitatea promiscuă și desconsidera "orgoliul de pederast">>. Adică, disprețuia poponarii care și-o trăgeau prin closete publice și discoteci. *Vulgaire!* El își cumpărase o tânără "fată-n casă" prin persoana unui indian devotat, Nikki, pătrășos și mătă-sos... Ravelstein e un erudit, un

decrepit sexual, un hedonist care, când ajunge milionar vrea să cumpere toată spuma lumii. Să o ia cu sine, dincolo... Bellow un timid, hetero, sensibil... și un mare bârfitor, "calitate evreiasă", o spune el. Căci, și această ultimă carte a lui e totuși o sumă de bârfe despre un anume subiect. Ca mai toate cărțile sale din cele 13. Și, mai ales, *Herzog*, care premerge pe *Ravelstein*, *Trăiește clipa*, *Darul lui Humboldt* și *Până la Ierusalim și înapoi*, unde bârfa politică primează în opinia unui american, care baleiază între a fi american și israelit sau, mai adânc, între a fi sionist sau iudaist american...

Am spus despre Bellow că e "sensibil", fiindcă se arată a fi fost îndrăgostit, făcut pachet de româncă, "balcanica" numită Alexandra în roman, cu chiar numele său real. Iubirea față de ea e un lucru combătut cu vehemență de amicul Ravelstein. Ori-cum, romanul e fascinant. Nu are happy-end întrucât presonajul principal moare. Dispare. Cu toate calitățile și defectele. Căci Ravelstein e un ins polivalent, magic, respingător, con-

troversat, paradoxal, uriaș, meschin, libidinos, exhibiționist, mitic chiar.

Dar este - este! - de o personalitate debordantă. Un profesor, lider de opinie, ins diabolic care-și urmărește studenții în carieră, pe care-i stoarce de informații pe când ajung importanți, după ce-i face să se dezică de educația burgheză și conformistă de acasă. Un misionar al viciului. Un "Socrate" stricat până-n măduva oaselor, corupător de tineri. Un corupător fascinant. Pe scurt, Ravelstein e un diabolic simpatic. Bun de companion. Malign de trăit în preajmă-i. Și, chiar dacă în el, în Ravelsteinul real, se adună multe rele, nonconvenționalisme și iconoclastii diavolești, șoții, ciudățenii, abitudini care intrigă - nu se lasă de fumat nici în ceasul morții - cu toate astea un aer de - ce zic eu? - un curent de tandrețe plutește asupra sa. Înсуflat, evident, de autor. De parcă ar fi o dublură a lui. Un pupil. Ca, finalmente, să descoperi că precum Flaubert cu Mme Bovary a sa, Bellow nu se sfiește - deși nu chiar de tot - să recunoască un lucru real și relativ vizibil: *Madamme Bovary c'est moi*. Ravelstein este Bellow.

O auto-biografie mascată într-o biografie. O devaloare a eului.

Explicația se găsește, dacă vreiți, în spusele lor. Căci, deși mai tânăr, Ravelstein îl roagă pe mai vârstnicul Bellow să scrie o carte despre el, o biografie, într-un fel. Dar, Bellow cel bătrân nu mai are timp să separe cartea auto-biografică de biografia prietenului său. Așa că, amici fiind, contemporani fiind, le scrie pe ambele într-una singură. Vrem nu vrem... *Ravelstein c'est Bellow...*

*** *Bibliodulia mi-a venit de la iconoclastie. Iconoclaștii refuzau, urau icoanele. În contrast cu iconodulii. Eu sunt un bibliodul. Adept al biblioduliei...*

GEORGE STANCA

EMINESCU ȘI TRANSILVANIA

(I)

Dialog cu Ilie Șandru

- Debutul lui Eminescu s-a produs în presa ardeleană și pentru poezia dar și pentru publicistica sa. După revista „Familia”, redactată de Iosif Vulcan, Eminescu publica în revista „Umoristul”, tot de sub redacția lui Iosif Vulcan, cvasi-inedita poezie „Asta vreau, dragul meu, scrisă în timpul popasului blăjean, din vara anului 1866. Să fie oare o întâmplare, sau un act deliberat? Normal ar fi fost să debuteze într-o revistă din Moldova...

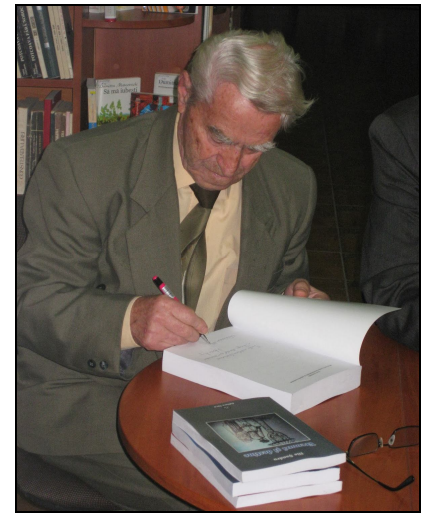
I.Ș. - După cum bine se știe, toți eminescologii au evidențiat legăturile, așa spune deosebite, pe care Mihai Eminescu le-a avut cu Transilvania și cu transilvănenii. Nu voi aduce eu noutăți în această privință, ci doar, eventual, voi sublinia câteva idei mai importante. Înainte de orice trebuie reținut că aceste legături nu au fost deloc întâmplătoare. Fiindcă o serie de întâmplări și împrejurări din viața sa i-au favorizat să cunoască, încă din anii adolescenței, realitățile din Transilvania vremii sale.

Primul și poate cel mai hotărâtor moment a fost cel al anilor de școală din Cernăuți, unde Eminescu l-a avut pe ardeleanul Aron Pumnul profesor de Limbă română. A fost cel mai îndrăgit dascăl al său, ca și pentru ceilalți elevi, pentru care orele de Limbă română erau o adevărată sărbătoare. Sunt convins că lecțiile sale nu s-au mărginit doar la materia propriu-zisă, ele erau și lecții despre Transilvania, despre istoria acesteia, despre oamenii săi, realitățile sale din acea vreme. Nu e puțin lucru pentru în tână să fie învățacelul unui asemenea profesor patriot, unul dintre capii revoluției românești din Transilvania, condamnat la moarte de justiția de la Budapesta.

Așadar nici debutul poetic și publicistic al lui Mihai Eminescu în două publicații, care chiar dacă apăreau la Budapesta, erau editate de un ardelean, născut în Bihor, Iosif Vulcan. Revista „Familia” o avea Aron Pumnul în biblioteca sa, la care Eminescu era un fel de bibliotecar. Profesorul le va fi prezentat-o elevilor săi, le-a vorbit despre ea, au făcut lecturi, revista fiind cât de poate de atractivă, atât ca prezentare, dar mai ales prin diversitatea conținutului său.

A nu se uita că toate acestea se petreceau într-o perioadă în care tânărul Eminovici nu avea nicio legătură cu realitățile literare ale Moldovei, doar din cele cunoscute în biblioteca tatălului său. Este greu să afirmi dacă toate acestea s-au întâmplat în urma unui act deliberat, în sensul că așa a dorit el neapărat. Așa ca orânduit probabil Dumnezeu, cel care „m-a sorbit din popor cum soarele soarbe un nor de aur din marea de amar”.

Legăturile lui Mihai Eminescu cu Transilvania și cu oamenii săi s-au accentuat și mai mult după apariția în „Familia” din 25 februarie / 9 martie 1866 a poeziei „De-aș avea”. Momentul acesta este unul memorabil pentru tânărul debutant. De atunci el nu mai e Eminovici, ci **Eminescu**, nume prin care va deveni „mărturia mândră a sensibilității românești în fața culturii universale” (P. Constantinescu) și „sfântul precurat al ghersului românesc” (T. Arghezi). Au urmat, la scurtă vreme, poeziile: „O călărie în zori”, „Din străinătate”, „La Bucovina”, „Speranța”, „Misterele nopții” și altele. În total, vreo 12. Așadar, în toamna anului 1866, când în revista „Umoristul” (Budapesta 1863-1870), editată tot de Iosif Vulcan, i-a apărut poezia „Asta vreau, dragul meu”, umoristică, desigur, Eminescu era un nume cunoscut, iar, între el și Iosif Vulcan se stabiliseră niște legături deosebite, fiindcă Iosif Vulcan simțise că cel pe care l-a botezat cu numele de Eminescu va deveni podoaba poeziei

românești, iar numele pe care i l-a dat va intra în nemurire.

- Să observăm interesul multor reviste ardeleni în epocă pentru impunerea operei lui Mihai Eminescu la scurtă perioadă după moartea sa, fapt care nu se putea să nască ecouri în spiritualitatea românească din zonă, mai ales în privința poeziei. Care ar fi pleiada de poeți ardeleni influențați de opera poetică a lui Mihai Eminescu și cum s-ar raporta ei la acest model?

I.Ș. – Mihai Eminescu s-a afirmat ca un adevărat Luceafăr al poeziei românești încă din timpul vieții. Iar gloria sa postumă se datorează tocmai operei sale nemuritoare. Perpessicius l-a numit „Everestul lirismului, pe care generații după generații îl vor urca fără ca veodată să ajungă la creștetul încunat de soare și de ninsori”. Însă cel care a prevăzut cu adevărat ce se va va petrece după dispariția fizică a lui Mihai Eminescu a fost Titu Maiorescu: „Acesta a fost Eminescu, aceasta este opera lui. Pe cât se poate omenște prevedea, literatura poetică română va începe secolul XX sub auspiciile genului lui, și forma limbei naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a veșmântului cugetării românești”¹.

Era deci normal ca acest „veșmânt al cugetării românești” de după el să se dezvolte sub influența stimulatorie exercitată de poezia lui Eminescu.

Afirmația este valabilă pentru întregul spațiu al limbii române, pentru →

ELENA CONDREI

¹ Titu Maiorescu – Eminescu și poeziile lui, 1889

toți cei care au fost atrași de muza creatoare, cu atât mai mult în spațiul transilvan, unde influența operei eminesciene a fost deosebită. Sigur, nu toți poeții ardeleni care au trăit și au creat în timpul vieții lui Eminescu și după el, au fost niște epigoni lipsiți de valoare sau care au voit cu orice preț să-l imite. În Transilvania, ca și peste munți, au fost mulți creatori valoroși, care și-au găsit un drum propriu în poezia românească, contribuind la dezvoltarea și modernizarea lirismului românesc al secolului 20. Este destul să amintesc nume precum cele ale lui: George Coșbuc, Octavian Goga, Emil Isac, Anton Cotruș, Lucian Blaga ș.a. Cu toate acestea, mai ales la începutul carierei lor literare, nici aceștia nu s-au putut sustrage de sub influența poeziei eminesciene, care s-a simțit la toți, într-un fel sau altul. Iată, de pildă, bihoreanca *Lucreția Suci-Rudow* (1859-1900), poate fi considerată cea dintâi poetă ardeleană ale cărei poezii, apărute în singura plachetă de versuri publicată în 1889 sunt „eminesciene” de la un cap la altul, indiferent dacă ele sunt erotice sau de altă natură: „Că mi-ai vorbit și te-am văzut, / Îmi pare o poveste, / Poveste dragă din trecut, / Ce astăzi nu mai este”. (*Din trecut*). Lirismul eminescian este prezent și în creația de tinerețe a lui George Coșbuc, în poezii în care se regăsește patosul eminescian, precum: „În opressoare”, „Ex ossibus ultor”, chiar și „Noi vrem pământ”. Găsim la Coșbuc și o parodie, după poezia *Somno-roase păsărele*, scrisă desigur ca un simplu divertisment: „Somnoroșii de cu seară / Prin culcușuri se adună / Se ascund în vreo cămară / Noapte bună!”. Influența liricii lui Eminescu o regăsim și la Octavian Goga „poetul pătimii noastre”, e drept mai puțin perceptibilă, în unele imitații ale eroticii eminesciene (*Mai rămâi, Despărțire*), durerea despărțirii de femeia iubită: „Iar din trecut vreo clipă de-mi răsare, / Un zâmbet trist pe buza mea învie! / Văd în viața-mi aruncată ție:/ Zadarnic chin, ne-bună-nvăpăiare” (*Din vremuri vechi*).

Nu se poate totuși vorbi de un eminescianism în poezia lui Goga, așa cum observa George Călinescu, ci doar de unele vagi elemente privitoare la structura poeziei, ori elemente ale gândirii lui Eminescu, pe care talentul lui Goga, preluându-le, le-a dezvoltat creator în direcția con-

cepției sale. Același lucru este valabil și pentru opera poetică a lui Lucian Blaga, un poet de o cu totul altă factură, care a sfârșit versul eminescian și l-a recompus în alte structuri noi, proprii poeziei moderne. Singura lor apropiere constă în influența filozofiei germane, e drept din perioade și orientări diferite, fiindcă de la Schopenhauer la Nietzsche, Spengler și Worringer este un drum.

Răzvan Ducan și Nicolae Băciuf, la bustul lui Eminescu de la Blaj, 24 ianuarie 2015

Și chiar dacă este așa, dacă între romantismul eminescian și expresionismul lui Blaga sunt deosebiri esențiale, se găsesc totuși elemente și note comune, cum este, de exemplu, „eul poetic”, început de romantici și dus până la extremă de expresioniști; evadarea din cătușele logicii, în mister, mit sau vis. Așa este poezia *Veghe*: „E greul prea lungului joc / acum și pleoapa mi-e grea. / Mana neagră a visului / să mă slujească ar vrea.”, în care se regăsesc elemente ale romantismului eminescian din *Povestea magului călător în stele*: „Nu voi ca lumea asta cu visuri să-l îmbete, / Căci cei mai mulți din oameni după nimic alerg - / Să vadă-n cartea lumii un înțeles deschis, / Căci astfel viața-i umbră și zilele sunt vis”. Și exemple de felul acesta s-ar mai putea da multe, în care cultul lui Eminescu a fost produsul direct al adâncirii conștiinței literare românești posteminesciene. Avea mare dreptate Gheorghe Bulgar care scria: „Cu moartea poetului începea de fapt nemurierea lui, mesajul său lucrând

tot mai intens, cu trecerea timpului, asupra conștiinței naționale, asupra talentelor literare noi, subjugate la început de puterea și armonia cuvântului eminescian”².

- La Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca se găsește singura mărturie palpabilă a lui Mihai Eminescu, care justifică mitul trecerii prin acest oraș. E vorba despre „Caietul Roșu. Ce conține acesta?”

I.Ș. – Ca să răspund direct la această întrebare vă voi spune că acest „misterios” „Caiet Roșu” (numit așa de reputatul critic literar Perpessiciu) este de fapt un album ce conține cinci poezii manuscrise, transcrise chiar de Mihai Eminescu: *Cu mâne zilele-ți adaogi, Despărțire, Foaie veștedă, Rugăciunea unui dac și Atât de fragedă*. Eminescu i l-a oferit, ca dar de ziua ei de naștere, Mitei Kremnitz, în 4 ianuarie 1879. Mite Kremnitz era cumnata lui Titu Maiorescu, îndrăgostită de poezia lui Eminescu, iar acesta era îndrăgostit de ea. La cele cinci poezii, Mite a mai adăugat încă patru: *Ce te legeni codrule, La mijloc de codru des, O, mamă și Mai am un singur dor*.

În *Colecția Mite Kremnitz*, alături de „Caietul Roșu” se mai găsește și un volum de *Poezii* de Mihai Eminescu, care i-a aparținut acad. Alexandru C. Cuza (A. C. Cuza).

Revenind însă la „Caietul Roșu”, care ar fi „mărturia palpabilă” a trecerii lui Mihai Eminescu prin Cluj, chestiunea trebuie privită și acceptată cu multă circumspecție. Cred că termenul „justifică” e nevoie să fie pus între ghilimele, fiindcă de spus se pot spune multe, se pot face afirmații fel de fel, dar când e vorba despre o astfel de chetiune e nevoie și de dovezi palpabile. Ori în această problemă ele nu există. Iar prezența „Caietului Roșu” la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca nu are nicio legătură cu „mitul trecerii prin acest oraș” a lui Eminescu. „Caietul Roșu” a ajuns la Cluj-Napoca în 1971 și a fost donat de un strănepot al Mitei Kremnitz profesorului clujean Octavian Schiau, pe când se afla în Germania. Astfel „mitul trecerii” lui Eminescu prin Cluj rămâne chiar un... mit.

² Gheorghe Bulgar – Prefață la *Pagini vechi despre Eminescu*, Ed. Eminescu, București, 1976, p. 7

Eminescu –

„Este muntele, tatăl al râurilor
și al poporului românesc”

2. Ideea de echilibru. Ideea pe care românii au asigurat-o și o asigură în această parte a Europei este cea de echilibru și ea se fundamentează, pentru Eminescu, nu pe conjuncturalul istoric, ci pe devenirea poporului român, pe istoricitatea ființei acestuia. Poetul va descifra forțele structurale ale acestuia prin chiar raporturile energiei originare, ale genezei. Metoda aceasta, se știe, constituie cheia de boltă în filosofia hegeliană și în derivata ei de după. Și cum o idee nu apare decât atunci când epoca o solicită, Eminescu – „*mintea cea mai cuprinzătoare*” și tensionată a acestei lumi din Carpați – nu putea altfel decât să-i dea „viață”. De la această amplitudine a gândului – cu drumul său cu tot – poetul formulează, pe versoul *filei 417 a Mss. 2255*, drept axiomă a istoriei națiunii noastre: „*Aici ne aflăm noi românii – limbă cumpenei Universului*”.

Ideea de echilibru, a cumpenei, se bazează, în concepția eminesciană, pe teza că „*toate sunt o ecuațiune*”. În același manuscris, *fila 371* stă scris: „*Între inecuațiunea favorabilă divizorului și-ntre inecuațiunea favorabilă divizorului este ecuațiunea ca cumpănă dreaptă, ca deplin echilibru. Și sunt totodată și două extreme de tensiune ca două aripi ale ecuațiunii, adecă o mărime proporțională între un maxim și un minim. Această mărime proporțională este arta omului de stat*”.

Fără să descifrăm implicațiile ideatice ale acestei notări, să subliniem faptul că Eminescu, în a sa istorie a vârstelor, așează poporul român între tinerețe și bărbăție, pe acea curbă ce duce la realizarea echilibrului. Iar marile noastre personalități istorice s-au înscris în această direcție de evoluție a poporului, a geniului nostru național, dând „viață” ideii de echilibru.

Va fi chiar titlul unui articol (serial), publicat în **Federațiunea**, la începutul studiilor sale la Viena, în care dezbate problema naționalităților la scurt timp după instituirea iluzi-onarului dualism austro-ungar. Ideea

va străbate toată publicistica sa social-istorică și mai ales cea privind problemele politice externe într-o perioadă de importante evenimente, privind națiunea noastră, printre care războiul de independență.

După cum am amintit, Eminescu îi va găsi fundamentarea în chiar geneza poporului nostru; geografic, în acea inimă a Carpaților. Revenind la un anumit moment din istorie, poetul va nota pe versoul *filei 6 din Mss. 2263*: „*Ca toți românii adevărați, Ștefan Vodă era ardelean de origine și anume mureșan*. (Opinia nu se verifică documentar, dar e importantă în ordinea ideatică, *n. n.*) *Ca și Uniad Corvinul, ca și Basarabii toți*”. Sau pe *fila 379 a Mss. 2264*: „*De acolo (adică din Transilvania, n. n.) au ieșit trei dinastii române: Basarabii, Mușajii și Corvini*”.

El notează exploziv, ca într-o strigătură populară: „*Vor să strice cuibul, dar geaba li-i*”.

Nu este greu de văzut că **ideea de echilibru** se realizează, după sugestia eminesciană și după realitatea istorică, și pe o dialectică triadă: Transilvania, Moldova și Țara Românească, firește, cu familiile lor întemeietoare și domnitoare, cărora poetul le surprinde un prim moment de „*culminațiune*” în „*Ștefan V. Mușat*”. Epoca aceea o va numi **eroică**.

Eminescu va surprinde în echilibru o triadică mișcare dialectică. De asemenea, în ideea națională a Românilor. Echilibru, unitate, armonie.

DUMITRU VELEA

**Bustul lui Eminescu, de la
Constanța**

FESTIVALUL- CONCURS „OCROTIȚI DE EMINESCU”

ASTRA, Despărțământul „Timotei Cipariu” Blaj, Președinte: prof. Silvia Pop, organizează în parteneriat cu alte instituții, la Centrul de Cultură « Iacob Mureșianu » Blaj, Festivalul-Concurs “Ocrotiți de Eminescu”, faza națională, în 30 ianuarie 2016.

Concursul se desfășoară pe două secțiuni:

- recitare din lirica eminesciană și
- creație literară: poezie.

La concurs pot să participe elevi de gimnaziu, liceeni și studenți.

La secțiunea recitare, concurenții trebuie să pregătească un text reprezentativ din creația eminesciană. Textul să fie bine cunoscut și interpretat adecvat (nu se acceptă citirea textului).

Se recomandă fragmente din poemele ample eminesciene: *Scrisorile, Luceafărul, Glossă, Rugăciunea unui dac etc.*

La secțiunea creație concurenții trebuie să trimită: 5-7 poezii.

Lucrările vor fi redactate în format electronic, având un motto, la care se adaugă un CV.

Juriul este alcătuit din poeți, scriitori și profesori de Limba și Literatura Română.

Premii se vor acorda atât la secțiunea creație, cât și la secțiunea recitare și constau în diplome și cărți.

La fiecare secțiune se vor acorda: Marele Premiu, Premiile I, II, III, Mențiuni, Premiul Special.

Lucrările se vor trimite până cel târziu la 25 ianuarie 2016 (data poștei) la adresele persoanelor de contact, fie prin poștă, fie prin email: Silvia Pop, str. Tudor Vladimirescu, nr. 64, Blaj, tel: 0258/711484 sau 0741091627, e-mail: astrablaj_silviapop@yahoo.com, crisanclaud@yahoo.com, danielapanazan@yahoo.com

Laureații care nu se pot prezenta, din motive obiective, la festivitatea de premiere, sunt rugați să ia legătura cu organizatorii fie prin email, fie prin telefon.

Jurizarea lucrărilor (28-29 ianuarie 2016), Festivitatea de premiere (30 ianuarie 2016). (N.B.)

POEZIA SOCIALĂ

Adoptând viziunea realistă a tuturor scriitorilor ardeleni, prozatori sau poeți, care continuă, într-un fel, misionarismul Școlii Ardelene, George Coșbuc vede socialul ca o constantă a universului țărănesc și o exprimă nu ocazional, cum s-ar părea, ci printr-o viziune integratoare. De altfel, „voci” sugrumate de durerea strânsă de veacuri sau răbufniri de orgoliu ale unui neam oprimat care-și cere înapoi „țara” sunt surprinse cu aceeași intuiție și în idile, unde poetul devine atât de sensibil la diferențierile sociale prezente în psihologia perechii de îndrăgostiți, cu întreaga dispută ce se desfășoară sub forma unui dialog de o mare naturalitate, după un anumit ritual, între fata săracă, dar frumoasă, și a celei bogate, dar urâte. Cu puțin înaintea lui Goga, al cărui ton furtunos îl prevestește, George Coșbuc găsește resurse în sufletul colectiv pentru a-i proiecta idealul social. Scriind în registru popular, cu accente pamfletare și în aceeași expresie viguroasă a cuvintelor plebee, poezia *Noi vrem pământ!*, acest „oratoriu colectiv” (Marin Mincu), exprimă o imagine infernală a vieții pe un pământ al făgăduinței: „Să nu dea Dumnezeu cel sfânt/ Să vrem vrem noi sânge, nu pământ!/ Când nu vom mai putea răbda,/ Când foamea ne va răscula./ Hristoși să fiți, nu veți scăpa/ Nici în mormânt”. De altfel, acest strigăt în disperare, ca rezultat al unei existențe tragice, ia și accente naționale, nu numai sociale. Există în literatura română o mistică a pământului (Slavici, Octavian Goga, Rebreanu) care imprimă versurilor lui Coșbuc, ca și în *Noi vrem pământ!*, o exacerbare a sentimentului patriotic: „Pământul nostru-i scump și sfânt,/ Că el mi-e leagăn și mormânt./ Cu sânge cald l-am apărât,/ Și câte ape l-au udat/ Sunt numai lacrimi ce-am vărsat -/ Noi vrem pământ!” Poezia *Noi vrem pământ!* este o poezie a presimțirilor apocaliptice, semnele divinității dispărând pentru a face loc Anticristului: „Ați pus cu toții jurământ/ Să n-avem drepturi și cuvânt:/ Bătăi și chinuri, când țipăm./ Obezi și lanț când ne mișcăm,/ Și plumbi când istoviți strigăm/ Că vrem

pământ.” În tropotul horei, flăcăul are sentimentul răzvrătirii: „M-a plesnit și ieri cu biciul./ Ici grămad-aș vrea să-l pui/ Jos pe podini ca ariciul./ Și să joc, ca azi la nuntă./ Care sărbă-i mai mărunță/ Pe spinarea lui.” (*Horra*). Personificată, doina se identifică profund cu existența neamului, însoțind pe țaran la bine și la rău: „Pe deal românul ară/ Slăbit de-amar și frânt./ Abia-și apasă fierul/ În umedul pământ.” (*Doina*). Cu prezența-i personificatoare, doina, acea „jale metafizică”, după cum o numea G. Călinescu, îi dă țaranului sentimentul deznădejdiei: „Tu-l vezi sărman, și tremuri/ Să-l mângâi în noroi,/ Și mergi cu el alături./ Cântând pe lângă boi.” Pentru darul ei de a se suprapune cu aspirațiile poporului, doina are o funcție purificatoare: „Dar nu știu cum, e bine/ Când plângi, că-n urma ta/ Noi plângem toți, și-amarul/ Mai dulce ni-e așa.” Evocând muncile agricole, anotimpuri spirituale, tipuri reprezentative, poezia dobândește un aspect monografic. Prezentul etern folosit de poet pentru a evoca actele existențiale sugerează ciclicitatea și o proiecție în viitor a idealurilor: „Să nu ne lași, iubito,/ De dragul tău trăim/ Săraci suntem cu toții./ Săraci, dar te iubim!”. Doina este întruchiparea vieții înseși, ca toate bucuriile și necazurile ei: „Rămâi, că ne ești doamnă,/ Și lege-i al tău glas;/ Învațane să plângem./ C-atât ne-a mai rămas!”. „Călăuzit de un ideal clasic, este de părere Dumitru Micu, poetul creează viziunea unei lumi în care

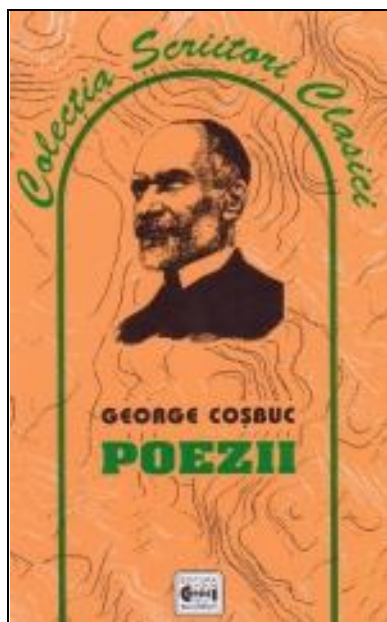
totul se încadrează într-o ordine morală de ajuns de cuprinzătoare spre a nu frâna expansiunea firească a vieții și suficient de stabilă pentru a nu permite excese ce ar putea aduce colectivitatea spre destrămăre. Lupta pentru libertate și demnitate umană nu numai că nu contrazice o asemenea ordine, dar decurge din ea cu necesitate (...) Prin vigoarea lor echilibrată, fie aceste pasteleuri, <idile>, balade sau incendiere cântece de răsccoală, slăvesc, fiecare în felul ei, virtuțile poporului român.”

Prin toate aceste aspecte, poeziile din această arie tematică au un caracter mobilizator, încercând să dovedească, dar să și însuflească credința socială, dezvoltând imaginea de ansamblu a unei lumi a nedreptății, o lume crucificată, care își duce crucea în spate cu demnitate, neuitând că viața este o luptă pentru risipirea lașității și a fricii. Un ton avântat al energiilor colective se insinuează peste tot în aceste strigăte ale durerii, cu licăriri de speranță.

Se desprinde de aici infernul satului ardelenes, evocat cu un lexic ce prevestește pe cel arghezian, bolovănos prin materialitatea lexicului: „Flămând și gol, fără-adăpost./ Mi-ai pus pe umăr cât ai vrut./ Și m-ai scuipat, și m-ai bătut, Și câne eu ți-am fost!”. (*Noi vrem pământ!*). Împrumutând vocea supraindividuală, a neamului oropsit, lamentându-se și instigând în același timp, poetul preia elemente din lexicul popular și le plasează pe strunele mâniei. Versul devine violent, greu de stăpânit, fiindcă poetul este în postura unui eu exponențial care exprimă sentimentele unei colectivități dezlanțuite.

Poetul își revendică astfel obârșia socială, lămurit de necesitatea misionarismului său. Înăsprită în durerile și amarul neamului, poezia socială a lui Coșbuc aduce o notă originală intenției sale monografice.

MARIN IANCU

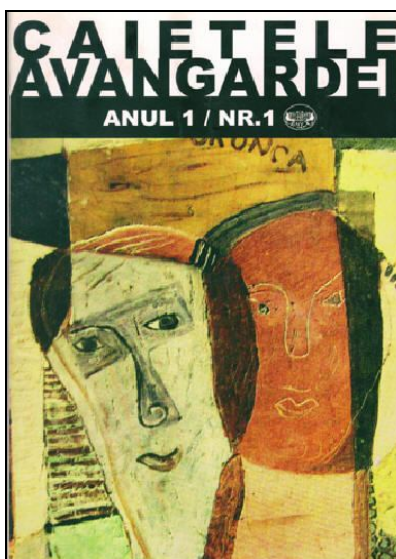

Avangarda românească

Momente și nume ale avangardei românești

În urmă cu câțiva ani, am publicat în *România literară* un articol cât s-a putut de concentrat, cu titlul „Un secol de modernism românesc”. Postat de un redactor, probabil antimodernist, articolul a apărut pe penultima pagină cu litere de 9 sau mai mici, iar singura satisfacție a fost un telefon de la un artist plastic care mi-a mulțumit și m-a felicitat. Nu discut de remunerare, nimeni nu trăiește din scris, ci din furat, să mă ierte specialiștii. Reiau tema într-o cheie mai atractivă, zic eu, pornind de la o carte merituosă semnată de Ovidiu Morar, *Avangardismul românesc* (Ed. Ideea Europeană, 2005).

Avangarda nu a fost bine primită de România interbelică. Oficialii nu gustau modernitatea, extrema dreaptă nu era mulțumită că printre avangardiști erau și evrei, chiar numeroși, extrema stângă, adică PCR și simpatizanții erau temători că avangarda „abate” pe muncitor de la scopul luptei de clasă. Totuși, orientarea avangardei, ca și în Franța, era de stânga. Fondatorul DADA-ismului, care a premers suprarealismului, a fost Tristan Tzara, ce avea să se înscrie în PC Francez. Presa legionară și legionaroidă a combătut cu vehemență, ca și naștii din Germania, „arta degenerată” a avangardei. Dar Geo Bogza, Miron Radu Paraschivescu, Gh. Dinu cu pseudonimul Stephan Roll ș.a. au susținut și au participat la manifestările avangardei. Ion Vinea, Ilarie Voronca, B. Fundoianu s-au afiliat și au fost promotori ai avangardei. La fel Paul Păun, Sesto Pals, alți poeți, prozatori mai puțin cunoscuți. Mai vizibilă a fost avangarda din artele plastice – Victor Brauner, Maxy, Perahim, Marcel Iancu, Ianchelevici ș.a. au ilustrat această tendință majoră din veacul XX. Chiar și Mihail Sebastian a admirat, fără a participa, noile tendințe. Adversarii cei mai acerbi ai modernismului au fost Nicolae Iorga și Brătescu-Voinești. Vladimir Streinu a încercat să ia apărarea artiștilor și scriitorilor avangardiști, din păcate, tradiționalismul e mereu învingător, dar pentru o scurtă perioadă, de obicei, avangarda nu mai este avangardă, modernismul nu mai este modern și apar alte tendințe, mai violente, dacă

nu intervine un realism necruțător precum cel nazist sau socialist. Printre ultimii avangardiști rămași în țară, amintim pe Sașa Pană, Ionathan X. Uranus (Mihai Avramescu), Virgil Teodorescu, oarecum Margareta Sterian, Gellu Naum. Muzica nu a avut răsunetul avangardist așteptat, sincronismul european a funcționat mai puțin. În 1983, Marin Mincu a publicat o antologie de *Avangardă literară românească*. Unul dintre martirii avangardei a fost Urmuz (Demetrescu) care s-a sinucis în 1923, când avangarda abia se încropea. Alt martir a fost Gherasim Luca, poet stabilit la Paris, unde a suferit mult sub aspect material și s-a sinucis în 1994, aruncându-se de pe Sena, de pe vestitul Pod Mirabeau, cântat de Edith Piaf. Nici astăzi avangarda nu e apreciată cum ar merita, cel mai proeminent istoric literar, Nicolae Manolescu fiind refractar la acest fenomen pe care nu prea l-a înțeles. Mai receptivi au fost regretații Adrian Marino și Matei Călinescu, care au încercat să definească avangarda în coordonatele ei românești. Tradiționalismul sub forma pășunismului, poporanismului, semănătorismului, neoașismului, tracomaniei, protocronismului, realismului „real” și apoi socialist, apoi național-comunist, patriotard, fals, toate aceste ghiulele au frânat evoluția normală a artei și și literaturii, astfel că nu este de mirare că pe plan literar și artistic, românii s-au afirmat mai mult în afara țării, decât în interior. Același lucru s-a întâmplat în cinematografie. Iorga, Pârvan, Nae Ionescu, Eliade, Noica au rămas neclintiți în condamnarea avangardei. Pentru Eliade e de mirare, fiind cunoscut faptul că modernismul a avut ca surse de inspirație și cul-

turile asiatice, iar prietenia cu Eugen Ionescu a lui Eliade ar fi trebuit să-l inițieze în teatrul absurdului. Argezei a cochetat cu avangardiștii, i-a încurajat, fără a se afilia sau a se lăsa influențat. Nici Ion Barbu nu poate fi considerat un avangardist, deși ermetismul poeziei sale l-ar recomanda, dar poetul nu s-a recomandat ca atare. Poziția sa se aseamănă cu cea a lui Paul Valery, un matematician-poet ca și Barbu. Mulți adulți și copii cunosc poezia lui Urmuz, *Cică niște croniciari*, titlu sub care Iordan Chimet a publicat la Ed. Universal Dalsi, în 1999, o antologie, unde găsim numele lui Urmuz, Sașa Pană, Jacques Costin, Uranus, Cugler, Geo Bogza, Argezei, Ștefan Zeletin, Brunea-Fox, H. Bonciu, Eugen Ionescu, Tzara, Voronca, Virgil Gheorghiu, G. Ciprian, Gellu Naum, toată „floarea” modernismului românesc, fără ca toți să fie și avangardiști, cum am arătat. *Contemporanul*, *Punct*, alte reviste, unele cu titluri licențioase, au promovat avangardismul interbelic înfruntând riscul unor suspendări, iradierii, arestări etc. Indiferent cum s-a numit curentul, expresionism, constructivism, futurism, suprarealism, obiectivul era de a rupe punțile spre trecut, uneori, poate prea brutal, dar în genere necesar. Stagnarea în artă înseamnă sinucidere. Ov.S. Crohmălniceanu a lăsat un studiu publicat postum de Geo Șerban, *Evreii în mișcarea de avangardă românească*. Sunt parcurse itinerariile lui Tzara, Fundoianu, Voronca, Costin, Brunea Fox, Sașa Pană, Dan Faur, H. Bonciu, Raul Iu-lian, Gherasim Luca, Paul Păun, D. Trost, Sesto Pals. Nici unul nu mai trăiește.

În domeniul artelor plastice, vom aminti pe sculptorul Idel Ianchelevici, născut la București în 1909, devenit apoi cetățean belgian, Marcel Iancu, arhitectul cu numeroase proiecte realizate în București, strămutat în Israel, unde s-a dedicat exclusiv artelor plastice, pictorul Victor Brauner (au scos albume, cu lucrări ale lui Brauner, Amelia Pavel, Emil Nicolae ș.a.), M. H. Maxy, un post-avangardist, Vasile Cazar ș.a. O avangardă puternică, în artele plastice, comparabilă cu aceea din Franța sau din Germania (până în 1933) nu a existat în România. Cel mai important a fost, fără îndoială, Victor Brauner (1903, Piatra Neamț-1966, Paris), artist ce poate sta alături de Salvador Dali ș.a.

BORIS MEHR

NICOLAE LABIȘ,

MEREU O CARTE NOUĂ –
80 DE ANI DE LA NAȘTEREA
POETULUI

Motto:

*Cum să-ngăduim neghina, nepăsarea,
neștiința,
Când pământul însuși cere mult
visatele-i minuni?*

(Nicolae Labiș, *Pământul*)

Spunea cineva că atunci când a murit Labiș avea doi ani și două mâini cu care nu prea știa ce să facă. Treptat, cu cele două mâini i-a răsfoit, citit și învățat poetului opera. Ne întrebăm cum îl răsfoim, cum îl citim, cum îl învățăm astăzi pe cel pornit de timpuriu către vibrații pentru visare, inimă, lacrimi, greșeală și păcat, unde-l primim, cum îl elogiem și dacă versul lui ne taie respirația, știind că Arghezi îl primea acasă la el, Călinescu îi elogia poezia, iar Nichita Stănescu recunoștea că versul labișian îi tăia respirația. Credem că Nicolae Labiș este mereu o carte nouă. Îi privim chipul, numai ochi și numai mirare în fața lumii și în fața Sinelui (câtă candoare a mirării!), din ediția de *Poezii* a lui Gheorghe Tomozei, auzindu-i, printre zăpezile candido ale privirii, vocile neconținute din piept, cele care iubeau iubirea pură.

S-au scris pagini de critică literară despre Nicolae Labiș ca rămânând în literatura noastră prin ceea ce ar fi putut să fie. Este nedrept unghiul acesta de lectură. A fost neîndreptățit de destin, l-a neîndreptățit timpul postdecembrist, îngustându-i ființa spirituală prin asocierea ei doar cu „evul aprins” comunist. Sunt necinstite astfel de interpretări. Desigur, „evul aprins” a intrat în ritualurile poetului, cele de

inițiere în viață - Doream să prind a vremii înțelesuri - dar când a înțeles, când s-a întemeiat, când a simțit între om și zi văpăile dezastrului, Labiș a refuzat „evul aprins”: Eu sunt spiritul adâncurilor / Trăiesc în altă lume decât voi. A fost, repede, țintit de ochii de lup ai potențailor speriați de influența pe care putea s-o aibă Labiș asupra conștiinței publice. În *Versuri de dimineață*, cuvântul poetului devine manifest: Pentru ce-i viu în noi toți, / Pentru ucizii, ucisele, / Oameni, păziți de orori, / Viața și visele...

Nicolae Labiș căuta altitudinile spirituale, cele ce pot fi cântec: Eu curg întreg în acest cântec sfânt. Respingând zăpezile murdare, simțindu-și ființa în comuniunea cântecului sfânt, a purității, a vitalității și tainei peisajului natal, poemele labișiene devin preamăriri ale luminii.

Țara copilăriei din poemul *Mihail Sadoveanu*, străjuită de splendoarea slovelor *Dumbrăvii minunate*, devine osie a luminii, biruitoarea nemărginire a spiritualului coborând în poet: Eu flămând..., dar luceau florile, pomii... Ideea jertfei din Meșterul devine motiv literar generic în poezia labișiană, dar și acord dintr-un autopoortret labișian, dintr-o spovedanie - profesiune de credință - întru fără-de-moarte a creației adevărate: Fântâna curge-n brazde și-n ulcioare, / Fără odihnă, fără uitare, fără somn.

Cum să ne apropiem astăzi de poezia lui Nicolae Labiș? După unii cu sfială, cu anume disponibilități sufletești, după alții... de loc. Credem că noutatea, vivacitatea, sinceritatea, splendoarea versului labișian trebuie să le trecem prin sentimentul de continuă înnoire a acestora.

Nicolae Labiș este mereu o carte nouă. Și acum, când se împlinesc 80 de ani de la nașterea sa. Ar putea fi Aici, cu noi, privind moartea căprioarei de azi sau citindu-ne poemul intitulat *Poezia*, cu dedicația Cititorului:

*Deși-i din implicații și
rămurișuri pure*

*Ori din cristale limpezi ce scânteind
se rup,*

*Intrând în ea, să tremuri ca-n iarnă-
ntr-o pădure,*

*Căci te țintesc fierbinte, prin ghețuri,
ochi de lup.*

VALENTIN MARICA

(Din „Manuscrisul de jad”)

Întâlnire cu Margareta Labiș

La un moment dat, când deslușeam tainele poeziei, citindu-l și pe Nicolae Labiș, am realizat coincidențe biografice care mă includeau și în ecuațiile timpului și într-ale poeziei: m-am născut în anul, în noaptea în care Labiș a avut teribilul accident, prin care îi era curmată apoi viața în numai cu ceva peste zece zile.

M-a urmărit, ca să nu spun că m-a obsedat această coincidență, legându-mă într-un fel intim de moartea lui, așa cum el se simțea legat de moartea căprioarei, “la ceas oprit de lege și de datini”.

Mi s-a părut nedreaptă răstălmăcirea biografiei sale, prin felurite scenarii, cum mi s-a părut nefirească abandonarea operei lui, trecerea într-un ipocrit con de umbră, nerecunoscându-i-se un merit, venit din talentul său tumultuos, de a fi scos poezia românească din proletcultism regăsindu-i traseele pe care a realizat atâtea performanțe.

Poezia lui Nicolae Labiș, opera, viața lui n-au nevoie de niciun avocat pentru a fi legitimate.

El a recuperat pentru poezia românească fiorul, emoția, firescul, atunci când acestea erau schimonosite în fel și chip de tractoriștii (cu tot respectul pentru profesiune) poeziei din veacul înroșit ideologic,

L-am căutat acasă, la Mălini, prin Bucureștiul anilor săi, descoperindu-l însă, adesea, prin cea care era de-un sânge cu el, Margareta Labiș.

Am admirat de fiecare dată onestitatea cu care aceasta se raporta la destinul fratelui ei, la suspiciunile care i-au pecetluit soarta, dar și felul în care-i aducea în actualitate, ca într-o regăsire perpetuă, poezia, în primul rând prin *Moartea căprioarei*.

Am ascultat-o în acest an, la început de toamnă, la întâlnirea cu o altă poetă, Agatha Grigorescu Bacovia, la Mizil, evocându-l pe Nicolae Labiș, aducându-l în prezent, rostindu-i versurile, amintindu-și momente ale copilăriei, momente ale finalului dramatic al poetului. Am stat de vorbă, acasă la poetul primar Emil Proșteanu, înregistrând zeci de minute ale conversației noastre.

Așa am aflat și mesajul, ultimele cuvinte ale poetului pentru noi: “Viața este frumoasă, numai să știi să o trăiești”.

NICOLAE BĂCIUȚ

ION ALEXANDRU, COLEGUL NOSTRU

(I)

Acum, după atâția ani trecuți de la studenția noastră, mi-a venit greu să-mi amintesc faptul că numele real al poetului Ion Alexandru fusese în vremea studiilor liceale Ion Șandor. După primele 7 clase, el venise din satul Țopa de Jos la Cluj, unde un consătean l-a ajutat să intre ca lucrător la cantina Operei. A fost apoi figurant la Teatru și la Opera din Cluj, ca să-și asigure traiul, desigur un trai modest. În asemenea condiții, el a început Liceul „Gh. Barițiu” la secția seral, spre a trece la cea de zi. Pe când termina, visa să devină actor, pentru că primise gustul scenei. Ceea ce știu că a rodit din acest vis este poezia *Teribilul actor*, cu emblematicul ei vers: „Domnițele lui Shakespeare mă sărutau pe ochi”. Semnificativ este faptul că apare în acea poezie chiar ipostaza novicelui care a luat contact cu viața scenei de teatru: „Oh, figuranți studenți și coregrafi / tunși scurt și țuguiati într-o țigară. / Dar un peruchier cărunț mă pipăia / când îmi mija sudoarea subțioară.”

Nu am cum ști dacă Ion Alexandru și-a încercat norocul la vreo academie de teatru, dar cert este că în toamna anului universitar 1962/1963 el se orientează spre secția de Limba și Literatura Română la Facultatea de Filologie din Cluj. Acolo nu va ajunge direct, ci pe baza admiterii date la Institutul Pedagogic de 3 ani din Cluj, de unde se va transfera, cu aprobarea rectorului C. Daicoviciu în decembrie 1962 la Facultatea de Filologie, intrând în anul nostru. Necunoscându-l anterior, cum îl știa colegul nostru Ion Papuc, spre exemplu, și pentru că nu dăduse admiterea cu noi, nu aveam cum să-l găsim pe lista admișilor, listă afișată într-o amiază când mulți dintre cei vizați, aflați în cantina de la Căminul Avram Iancu, au pornit-o la fugă spre Facultatea de Filologie de pe str. Horia, 32. Mă afluam printre ei și m-am văzut între primii dintre cei peste 100 de reușiți, lucru de mirare pentru că dintre toate subiectele posibile la literatura română numai o operă nu citisem, una singură, anume *Pseudokinetikos* de Al. Odobescu. Ei, bine, tocmai aceea îmi picase la examenul scris. Șocul a fost, de altfel,

cvasigeneral, pentru că de ani buni subiectele erau de mare actualitate socialistă, gen Chipul muncitorului sau cel al țăranului sau al comunistului reflectat în literatura română contemporană.

Eram înarmați, desigur, cu citate din zicerile lui Gheorghe Gheorghiu Dej la ultimele congrese ale partidului unic. Ar fi greșit să se creadă că fusesem tabula rasa. Nicidecum! Bineînțeles că știam ceea ce luasem notițe în clasa de liceu și parcusesem din manual fragmentele esențiale din celebrul eseu. Văzându-mă la început de listă, năduful unui asemenea ghinion s-a evaporat instantaneu.

În acel prim moment de debut al studenției noastre la Cluj, printre cunoștințele mele erau îndeobște proaspeți absolvenți ai Liceului „Gh. Lazăr” din Sibiu, pe care atunci îl terminasem și eu, de la Mioara Popescu, Stanca Aldea, Virgil Lebu, admiși la specialitatea Limba și Literatura Română, sau Rodica Vlădescu, reușită la secția Franceză.

Așadar, Ion Alexandru, cum avusesse el să-și demaghiarizeze numele, nu putuse să-mi atragă atenția de la examenul de admitere, pentru că el dăduse în cu totul altă instituție acel examen, poate și cu alte subiecte, la I.P.3, cum numeam institutul care pregătea profesori numai pentru nivel gimnazial, nu și pentru liceu. Apoi am constatat că nici nu se afla printre colegii grupei mele. De aceea, acum nu mi-l amintesc vorbind la seminarii, așa ca pe unii colegi din grupa mea, precum Mircea Muthu sau Ana Blandiana, poeta care în anii studenției noastre se afirma tot mai convingător și colega care la seminarii avea, de obicei, cele mai

interesante idei și nuanțări în interpretarea textului literar. Și în plus, ce corp superb avea Doina Rusan, cum o cunoșteam noi pe Ana în relațiile cotidiene! Oricum, Ana Blandiana este și acum steaua incontestabilă a promoției noastre.

Cu ochii gândului întors spre vremea studenției, îi văd alături în bancă, la cursurile desfășurate în sala 29 din curte, (cea mai mare sală de care dispunea facultatea, pentru asemenea formații cum erau cei peste 100 studenți ai anului nostru), pe Ion Papuc, Gheorghe Pituș, Ion Alexandru, Matieș, Mircea Cornișteanu și Tavi Cadia.

Alexandru nu lua conștiincios notițe, ca mai toți ceilalți, ci făcea un soi de comentarii sau rezuma ideile expunerii. Nici nu prea venea la cursuri, el neținând cont că prezența era notată și controlată la decanat cu mare drasticitate.

Profesorul responsabil la grupa mea, Ion Șeuleanu de la catedra de Folclor, m-a invitat și pe mine într-un rând la raport, după ce sistematic chiulisem de la cea mai grea zi a săptămânii de trei ori la rând, preferând ca în locul celor 8 ore extenuante de curs să citesc lejer în bibliotecă. După observația blândă, dar clară a îndrumătorului, mi-am dat seama că trebuie să renunț la o asemenea formă de revoltă personală și să mă încadrez disciplinat în respectarea orarului. Cred că nici Ion Alexandru, care lipsea adesea, nu scăpase de observația îndrumătorului său de grupă. Știam cu toții că el era un coleg deosebit, care deja din 1960 s-a lansat ca poet. Nu exista în preocupările lui nimic mai important decât scrisul și statutul lui de creator impunea un regim special de existență, dictat de inspirație, care își avea legile ei, ceea ce presupunea și o anumită viață boemă. Ion Cocora, un apropiat al său, rememora asemenea moment de neuitat: „îmi amintesc că în Clujul studenției, în Clujul unor seri de cenaclu explozive și al unor nopți de transă pe dealul Feleacului și aiurea pe străzi, alături în cărciumi dosite, Ion Alexandru, Ion Papuc, Dumitru Mureșan și subsemnatul erau nedespărțiți, constituind un grup în care personalitatea celui dintâi era dominantă.

ANCA ȘÎRGHIE

Cântare Patriei - Alba Iulia

un text al lui Ioan Alexandru

Că am ales această poezie, *Imnul Albei Iulia*, drept motiv de cugetare în rândurile ce urmează, nu este decât rodul dorului meu după meleagurile albaiulene ale copilăriei și reverberațiile acestora în poezia lui Ioan Alexandru. Îmi aduc aminte cu emoție greu de reprodus în cuvinte, aparițiile cărților lui Ioan Alexandru pe care le vânam ca pe o comoară de mare preț. Îmi mai amintesc și de vremea *Imne-lor* (1975-1977) când ne înghesuiam ilegal în amfiteatru, la Universitatea din București, să-i ascultăm prelegerile.

În anii *Poeziei Speranței* am revenit de mai multe ori la poezia lui Ioan Alexandru în emisiunea mea săptămânală de la SPERANȚA TV. Am văzut documentarul lui Cristi Tepelea, mai precis, interviul cu Ioan Alexandru aflat pe patul de suferință la prietenii lui din Germania. I-am ascultat testamentul spiritual de mai multe ori. Subscriu! Iată de ce contribui cu bucurie și din toată inima la permanentizarea mesajului său pentru patrie.

Imnul Albei Iulia (*Pământ transfigurat*, Biblioteca pentru toți, Editura Minerva, București, 1982, pag. 94) este cântecul închinat locului Patriei Apulensis, pentru că acolo Roata nu se învârtă în gol. În urma ei, iarba și mormintele prind viață, precum omida sublimată. Vântul pustirii și opresiunii este stăvilat de șarpele din poartă. Aluzia este străvezie, gândindu-ne la dezlănțuirea mișcărilor țaranilor ardeleni de la 1784-1785, sub conducerea lui Horea Cloșca și Crișan.

Izvorul coborâtor din străbuni nu putea sta zăvorât și trebuia să-și facă loc în vale. Cumpenele au fost smulse, cu alte cuvinte, au fost depășite limitele admisibile ale sălniciei și nedreptății împotriva țaranilor, domnii de drept ai pământurilor transilvane. Păstorul mioritic însetat de libertatea ancestrală își dilată nările frumoase să absoarbă amestecul de "argint și urme de oloi" care-i declanșază focul ascuns în codul genetic înscris în oasele moștenite.

Cuprins de această febră a priveghiului, mielul lăsat în peștera

mamă devine "leul de-nviere". Din această forfotă "în sărbătoarea zorilor de rouă" se naște o "cetate nouă", "Acropolă pe dealuri transilvane, Iulia Albă". Capitala de suflet a Ardealului s-a zidit în timp, în straturi successive de arderi "în nopți de foc și staur de sumane". Această cetate este răspunsul cerului la convulsiile pământului sfânt al Patriei în chinurile facerii.

Vremea primilor pași e luminată de bolboroseala apuliană a primilor ocupanți ai stâncii de pe care "pelicanu-ajuns din Orient smerea Carpații". În urma îngerului care vizitase fecund dava, se va naște "acest boboc bălan de trandafir". "Botul de bou și vorbele de fată" constituie metafora plămădiri spirituale a neamului nostru marcat de muncă cinstită, sacrificiu permanent și candoare adolescentină. Aceste elemente dau frăgezime dar și vulnerabilitate oamenilor și locului Patriei de Alba Iulia.

Graiul daco-roman umblă prin trupul Patriei odată cu sângele și se ivește nealterat pe buze în rostire. Brațele materne încă nerefăcute după o naștere grea ridică trupul firav al noii plămădiri în lumina care avea să-l poarte peste veacuri până la noi. Clopotu-ntr-o-dungă are și el limbă, este limba lui, aceeași cu a noastră și tocmai de aceea este mușcat într-una să fie mișcat din turlă de la locul lui. Fără folos însă. Nici chiar tras pe roată, graiul nu poate fi strămutat și rămâne.

"L-au spânzurat pe furci", aluzie la Dealul Furcilor unde au fost zdrobiți migălos și cu dispreț Horea

Brăila, Grădina Mare, 1992

și Cloșca, dar în loc să fie golit de sine, spiritul neamului s-a umplut de "milă și furtună". Ce imagine mai grăitoare poate fi decât aceasta care ne arată esența îngăduitoare și nedomestică a identității naționale. Imnul Albei Iulia este un document de identitate, e un certificat de naștere pe care ne e gravat spre neschimbare, codul numeric personal.

Spiritul românesc a fost prigonit continuu, dar cu cât era mai jupuit de viu cu atât el se adâncea mai mult în osemintele esențelor primordiale. Și când securea se grăbea să zdrobească și acest refugiu etnic ultim, s-au înălțat fluturii peste morminte. Se repetă aici miracolul sublimării amintit în prima strofă. Nevremelnicia tenace a duhului Patriei își ia zborul și se ridică deasupra putrezirii atunci când rezistența ei este dusă la limită.

"Acum e liniște peste păduri", dar liniștea aceasta nu trebuie înțeleasă ca resemnare sau capitulare. Inima lui Horea de sub grâne și capul lui Mihai din univers asigură perena ființă a Patriei. Horea, un roman de aici, și Mihai, un roman de la frații din sud, conectează spiritul local al Albei Iulia la valorile universale. Drumul Patriei spre mâine merge mai departe purtând pretutindeni pacea de peste păduri (trans-sylva), aluzie răspicată a parfumului numelui *topos*-ului.

În glasul buciului feciorelnic, veșnicia se varsă jalnic precum în gândurile lui Cioran plecat departe, dar care rămâne înveșnicit în fiecare casă. Imnul Albei Iulia ne picură peste suflete durerea și speranța, amărăciunea și extazul de care avem nevoie pentru veșnica noastră devenire. Ioan Alexandru poate fi primit ca cetățean de onoare al Bălgradului (trandafirul alb din poezia sa ne permite această aluzie). Eu votez "pentru".

ION BUCIUMAN

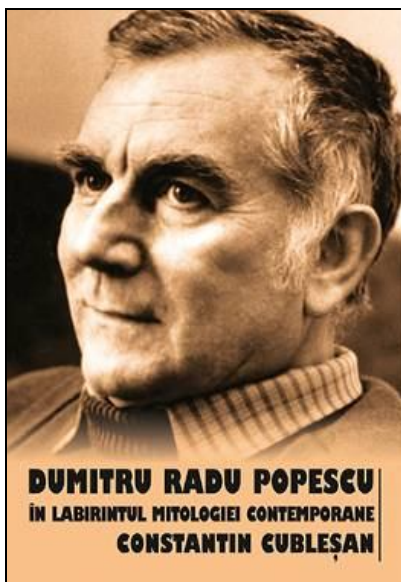
PRIN LABIRINTUL PROZEI LUI D.R. POPESCU

Prolificul critic și istoric literar Constantin Cubleșan nu se dezmente nici de această dată, prilejul unui nou volum fiindu-i oferit de un moment aniversar de marcă în viața literară a anului în curs. Să nu uităm, primăvara și vara lui 2015 au fost generoase în astfel de sărbători – dacă ne oprim doar la rotundul 80 –, putând cita aci dintr-o suflare numele lui George Bălăiță, Ion Gheorghe și, desigur, Dumitru Radu Popescu. Acesta din urmă face subiectul recente apariții editoriale, „Dumitru Radu Popescu în labirintul mitologiei contemporane”^{*}.

„Iei viața și o demontezi pas cu pas, faptă cu faptă, mecanism cu mecanism” – zicea unul dintre eroii lui D.R. Popescu, strategie pe care Constantin Cubleșan și-a însușit-o și o aplică exemplar în volumul său. „Viața” însemnând, în cazul criticului clujean, proza (adică nuvelistica, romanele și publicistica) derepopesciană, văzută ca o „construcție epeică masivă, de ample proporții epice”, care „trebuie citită și judecată ca un singur tot, ca un ansamblu mozaicat de secvențe cotidiene dintr-o nesfârșită desfășurare a istoriei noastre contemporane”. De aici și impresia de „rotund”, de întreg bine încheiat din secvențe ce se împletesc, se completează, se luminează, se continuă reciproc a acestui nou volum.

Apărut, cum spuneam, în anul în care D.R. Popescu a împlinit 80 de ani de viață, moment marcat atât de diverse publicații, cât și de câteva centre culturale (nu multe, fiecare după gusturi, „facultăți” sau... afiliieri – căci „lângă D.R. au rămas tot prietenii cei vechi, adevărați. Mercenarii s-au dus în treburile lor, angajându-se sub scuturi azi europene”), volumul lui Constantin Cubleșan ne invită să pătrundem în labirintul prozei derepopesciene, autorul angajându-se să „demonteze”, cu acribie și cu o foarte bună cunoaștere și înțelegere a textului, universul prozastic ce se constituie în acel „sistem mitologic al actualității noastre labirintice”.

În secțiunea dedicată *nuvelistului*, exegetul se oprește pentru început, aruncând o privire de ansamblu, asupra volumului **Mări sub pustiuri** (primul din seria de *Opere* începută de Ed. Polirom în 2010), autorul fiind

înscris în programul literar al generației sale, alături de Fănuș Neagu, N. Breban, Sorin Titel, Ștefan Bănuțescu ș.a., într-o prezentare pusă sub genericul *Biografiile eroilor fără trecut*, acele „conștiințe contorsionate, într-o actualitate pe care n-o înțeleg și în care nu-și află locul firesc”, și continuă abordând nuvelele: **Leul albastru**, cu insistență asupra reacțiilor stârnite în epocă la apariția ei în *Luceafărul* (*Construcția metaforică*), **Dor**, care marchează conturarea unei noi formule epice, originale, „ce va desemna de-acum înaintea modalitate expresivă a scrisului său” (*Moartea ca un dor de viață*), **Prea mic pentru un război atât de mare**, singurul text, dintre multele scenarii, publicat sub forma unei opere de sine stătătoare, pe care C. Cubleșan îl alătură scenariului unui film celebru realizat de Andrei Tarkovski – *Copilăria lui Ivan* (*Scenariul picaresc*), **Ploaia albă**, „scrisă în registrul parabolic”, „o nuvelă de atmosferă ce surprinde tensiunea în disperare a unei întregi colectivități”, „concepută ca o procesiune de spălare a răului din lume” (*Ritualul sacralității cotidiene*), **Dușios Anastasia trecea**, „una dintre cele mai poetice povestiri” scrise de D.R. Popescu, în care se produce „ridicarea în mit a faptului diurn, esențial al existenței umane” (*Realitatea în halou de baladă*) și **Cei doi din dreptul Tebei**, lucrare reprezentativă, propunând „o formulă epică nouă (...) deschisă spre o mitologie actuală” (*În ambianța dezumanizantă a războiului*).

Secțiunea rezervată *romancierului* urmărește cronologic creația epică

de amplă respirație, exegetul punându-și analiza sub aceleași generice inspirate: **Zilele săptămânii**, romanul din 1959, ce se înscria în seria lucrărilor *political correct* din epocă, dacă cititorul face abstracție de „doza de ironie subtextuală”, de intriga oarecum parodică a luptei ce se dă nu între bine și rău, cum impunea șablonul ideologic al perioadei, ci între bine și... mai bine (*Despre colectivizare altfel*), **Vara oltenilor** ce aduce „un stil propriu, inconfundabil” în peisajul romanesc al momentului, e vorba de anul 1964, iar prozatorul coboară „în intimitatea trăirilor autentice ale eroilor săi” (*Romanul de cotitură*).

Epoicul ciclu „F” analizează, pe rând, romanele: „F”, unde, „rupând fără ezitare cu maniera construcției tradiționale a romanului de factură clasică”, D.R. Popescu aduce „o viziune dinamică și contemplativă în același timp, concentrică și simultană, de investigație, pe multiple planuri deodată, a realității în toată complexitatea ei, dar mai ales un mod aparte de a reflecta asupra adevărului ei, cu nenumăratele sale fațete existențiale, descinderea în planul conștiințelor umane făcându-se pe căi multiple labirintice, nu ușor de urmărit, însă cu atât mai mult relevantă linia tragică a parcursului existențial a unor eroi dintr-o *mitologie* contemporană lipsită de măreție și eroism” (*În labirintul mitologiei contemporane*), **Vânătoarea regală**, roman cu o „forță subtextuală puțin obișnuită”, parabolă „ce include sub spectrul său adevărata hăituire... de oameni” (*Tragedia destinelor maculate istoric*), **O bere pentru calul meu**, „grotesc și fabulos în numeroase scene” (*Farsa ateistă*), **Ploile de dincolo de vreme**, scriere „ce dezvăluie, pe coordonate tragi-comice, o contemporaneitate grav afectată de maladia unei imoralități justificată subsidiar de mutațiile abuzive inculcate din afară în structura ei tradițională” (*Persiflant și grotesc*) și **Împăratul norilor**, roman care încheie ciclul în cinci trepte „F”, realist și parabolic în aceeași măsură, ca, de altfel, toate celelalte segmente românești derepopesciene, cu trimitere vădită la mitul exodului spre tărâmul făgăduinței, roman a cărui intrigă „se circumscrie ansamblului dramatic unic și unitar al *călătoriei* prin labirintul istoriei contemporane” (*Condiția eroului providențial*). →

RODICA LĂZĂRESCU

Dipticul „Tiron B.” – „o nouă construcție epică monumentală” – include cele două creații: **Iepurele șchiop**, „roman total”, amalgam de realitate și ficțiune, de parabolă, simbol și document istoric (*În culisele istoriei*) și **Podul de gheață**, „romanul trăirilor esențiale sub imperiul istoriei ce domină implacabil”, în care romancierul continuă „investigarea istoriei contemporane după același procedeu al ilustrării ei prin faptele sale mărunte, oarecum banale, ce țin de perimetrul cotidianului” (*Cum mor eroii*).

Sub titulatura *Alte romane*, sunt trecute în revistă: **Orașul îngerilor**, „roman al febrei generale”, iscate în rândul oamenilor obișnuiți de evenimente aberante ale războiului, „dens, descriptiv și polemic în subsidiarul lui; un veritabil bestiar factologic al universului uman aflat sub zodia spaimelor” (*Lumea bulversată a războiului*), **Dumnezeu în bucătărie**, scriere cu care prozatorul, „același și totuși altul”, revine în prim-planul literar după patru ani de tăcere post-revoluționară, roman „fascinant prin coborârea în terifiantul trăirilor subconștiente a eroilor”, romanul omului în căutarea sinelui, prins între două sisteme sociale – cel vechi, agonizând, și cel nou, necristalizat încă, între ce nu mai este și ce nu este încă (*Visul și adevărul realității*), **Truman Capote și Nicolae Țic**, un *romantz*, îi zice exegetul, alcătuit din nouăsprezece secvențe/capitole, „de un pitoresc aparte, străbătute de filonul narativ al unui fabulos fantastic”, ce realizează o imagine grotescă a lumii contemporane, „contorsionată moralmente” (*Romanul ca mozaic nuvelistic*), **Paolo și Francisca și al treisprezecelea apostol**, „scris în cheie postmodernistă, parodic însă, ironic și zeflemitor” și care „oferă un spectacol discursiv înainte de a oferi un spectacol narativ al intrigii propriuzise, care oricum rămâne doar un simplu pretext pentru comentariul parabolic, în cheie parodică, asupra lumii contemporane, aflată într-o vicioasă debusolare existențială” (*Spectacolul postmodernist*), **Săptămâna de miercuri**, „poate cel mai pamfletar roman” al lui D.R. Popescu, o „farsă” ce-și propune să reconstituie marele jaf al Băncii Naționale din 1959, pretext epic pentru o „descindere analitică asupra unui context social, mai mult chiar, politic”, „construcție parodică

pe realitățile vieții de huzur a protipendadei comuniste” (*Farsa burlescă*), **Falca lui Cain**, reprezentând, „într-un fel, o sinteză a scrisului lui D.R. Popescu”, „simbolul de odinioară al leului albastru transformându-se pur și simplu în acela al porcului” (*Libertatea în zodia porcilor*), **Întoarcerea tatălui risipitor**, „de o tristețe dezolantă”, „poate cel mai zguduitor document artistic al epocii actuale a țării, cu un sarcasm și cu o ironie tragică nemaiîntâlnite până acum la el [DRP] și, îndrăznesc să spun, la niciunul dintre scriitorii noștri de azi”, „un roman de grandioase proporții demistificatoare/demascatore a situației istorice a unei țări «care nu produce decât rahat»”, o „alegorică frescă a derizoriului actualității noastre imediate”, „oamenii, eroii, personajele romanului jucând cabotin roluri într-o «parodie a unei tragedii imposibile»”, „«banalitatea răului»” apărând aici „în întreaga ei plenitudine” (*O frescă a derizoriului*), **Călugărul Filippo și călugărița Lucrezia**, roman a cărui structură se bazează „pe dialog, pe replică, pe evocarea monologală”, o „amplă dezbatere (...) despre culpă și inocență, despre dreptul la viață și la moarte, despre adevăr și sperjui” (*Simonetta Berlusconi*).

În fine, secțiunea dedicată *publicistului* este compusă din prezentarea a șapte volume: **Virgule**, din 1978, „o selecție din publicistica sa de reflecție asupra artei scrisului, a creației în general, asupra scriitorilor și, nu în ultimul rând, a teatrului, pagini memorialistice (...) sugerând procesul de formare intelectuală”, eseuri care „se individualizează net” față de publicistica practică de confrății din epocă (*Eseul confesiv*), **Galaxia Grama**, 1984, o carte despre cărți și scriitori, al cărei autor „nu se substituie unui critic literar”, ci „cată a descifra, a desluși, a explicita pe înțelesul oricui problemele majore, esențiale pentru creația literară”, pledoariile sale convergând spre „definierea propriei personalități, ca scriitor” („*Un autor e suma cărților sale*”), **Complexul Otiliei**, 1998, „o demonstrație strălucită de lectură conotativă, de pătrundere a dedesubturilor unei lumi în care putreziciunea a contaminat totul” (*O lectură conotativă*), **Dudul lui Shakespeare**, „vehement demascator, polemic-acuzator”, autorul „dovedind spirit civic

Ion Brad, Eugen Simion și D.R. Popescu

acut, dublat de unul profund patriotic” (*Eseist. Polemist. Memorialist*), **Actori la curtea prințului Hamlet**, „volum eseistic referențial” și pentru „frecvența referire a scriitorului la propriile opere”, pe care le explicită în manieră proprie, „cu limbajul lui colorat, dar încărcat de idei” („*Uitarea este chiar moartea*”), **Pușca lui Caragiale**, unde pretextul imaginar al puștii dramaturgului devine „o coordonată pe firul căreia se așază toate *dezbaterile*, adică autorul pornește mereu de la subiecte literare, de la personaje și conflicte dramaturgice” (*Verbul agresiv*) și **Scrisori deschise**, în care „ironic, sarcastic foarte adesea, persiflant nu mai puțin”, eseistul abordează formula epistolară, „prin excelență eseistică și pamfletară”, „cu azimutul fixat în actualitatea evenimentelor la zi din arealul politic românesc”, făcând dovada „unui angajament civic ferm în apărarea (...) valorilor spirituale și morale, aflate în mare suferință” (*Literatura ca realitate*). Aceștia li se adaugă volumul de convorbiri **În dialog cu Pușca Roth**, având drept obiect principal al discuțiilor cultura și literatura, „confesive și deci foarte interesante, mai ales din punct de vedere *documentar*, pentru critica și istoria literară” fiind răspunsurile referitoare la propria operă (*D.R. Popescu – confesiuni și polemici*).

„Continuă meditație asupra rosturilor omului într-o societate actuală, mizerabilă în speță, raportată la însemnele marilor metafore existențiale din operele artistice (literare) ale omenirii”, eseurile/publicistica lui D.R. Popescu luminează din diverse unghiuri, dar și completează fericit opera prodigiosului scriitor, integrându-se în întregul creației sale, așa cum ține să ne convingă și recent apărutul volum de eseuri *Corul morilor de vânt***, în care sunt reunite 59 de texte apărute în intervalul 2003-2015 în revista *Pro Saeculum*, asupra →

căruia, cu siguranță, Constantin Cubleșan se va apleca în viitorul apropiat, măcar și numai pentru a-și întregi/completa propriul tablou derepopescian.

Cartea criticului clujean se încheie cu o *Addenda*, în care sunt comentate câteva dintre interpretările critice formulate de-a lungul timpului, semnate de Mirela Roznoveanu, Valentin Tașcu, Marian Popescu, Andreea Vlădescu-Lupu, Sorin Crișan și Cornel Ungureanu. Prilej pentru cititor de constatare a puținătății lucrărilor de anvergură, de sinteză, dedicate lui D.R. Popescu. O rază de speranță vine totuși de la tinerii care-l (re)descoperă, din diverse perspective, pe prozatorul și dramaturgul academician, în teze de doctorat, unele de anvergură, susținute în anii din urmă.

Dincolo de utila panoramare și sistematizare a prozei derepopesciene pe care o întreprinde C. Cubleșan, în recenta apariție editorială impresionează efortul de sintetizare, vizibil chiar din titlul fiecărui „capitol” („lecție”, se pare, însușită, ca și cea a „demontării”, tot de la autorul analizat, ale cărui titluri oferă „cheia de pătrundere” în universul ideatic al scrierilor sale), dar și din formulările ce pot fi oricând citate ca generice pentru scrierea pusă sub lupa analizei, precum și abordarea operei ca un întreg, ca un organism viu, proza derepopesciană fiind prezentată nu doar pe specii și cronologic, ci și în evoluția ei, cu permanenta grijă de a marca/semnala momentele de cotitură, punctele de disociere față de confracții din epocă, salturile calitative pe care le face scriitorul în evoluția literaturii române.

Și, nu în ultimul rând, lucrarea lui C. Cubleșan reușește să creeze cititorului plăcerea lecturii, ea se citește – și redau aci cuvintele exegetului referitoare la eseistica derepopesciană – „cu o pasiune crescândă și cu o tensiune febrilă”. De unde se vede că exegetul s-a contaminat fericit de la „obiectul” analizei sale!

*Constantin Cubleșan, *Dumitru Radu Popescu în labirintul mitologiei contemporane*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015, 275 p.

**D.R. Popescu, *Corul morilor de vânt*, Editura Pallas Athena, Focșani, 2015, 397 p.

Cu fiecare pas

Cu fiecare pas pe care-l fac,
Un cerc se mai adună la copac,
O clipă se ascunde sub obroc,
Un vad se strânge ca să-mi facă loc.

Din cât, pe lume, fost-a să adun,
O umbră se mai ține de zăbun,
Un gând se despletește irosit
În căutarea fără de sfârșit.

Cu fiecare pas, tot mai tăcut
Se pierde-n vise visul de-nceput,
Înșiruind printre cotloane reci
Nestinsul dor de-a adumbri poteci...

Și când credeam că totul este Tot,
Că n-au rămas fărăme să socot,
Din neguri, glasu-ți m-a re-ntors,
febril,
La dorul și la visul de copil.

Răspunsul închipuit al lui Esenin Serghei

(La “Balada lui Esenin Serghei”
de Ioan Peia)

Motto:

“Pe-nțîia zăpadă pășesc în neștire,
Cu agere doruri și-avînturi duium.”

(Serghei Esenin, “Poezii; Poeme”,
în traducerea lui George Lesnea)

Mi-e calea deschisă și valea se vede,
Ca semne că încă-s departe de sat.
Lumina-n penumbre, cernită, se pierde
Și pieptul mă doare de-atât așteptat.

Când, iată, o iurtă ca-n stepele mele,
Mă ține, la mijloc de drum, pironit.
Mă-nvăluie noaptea cu fum de surcele;
O sete mă arde. De ne-nchipuit!

O ușă, ca-n vise, se dă într-o parte.
Se vede o masă și jos, în cotlon,
Butelca cea veche cu buzele-i sparte,
Pe care tronează crâșmarul Ion.

- “Ia toamnă, fârtate, că tare mi-e sete!
Mi-e gâtul ca vreascu de-aproape un veac;

Nu-i vodcă destulă pe-aici să îmbete
Un suflet atât de pustiu și sărac”.

.....
Încearcă românul să-i cânte în strună
Și beau, pân’ la ziuă, de cad amândoi.
Că bună e vodca. Dar țuica-i mai bună!

Și cerul se-mbată de răs. Boje Moi!

Poveste de iarna

(pe o idee de Hans Christian Andersen)

Cine a spus că cerul e posac?
Un fulg, acolo, ce e, te-nfioară?
Nu-i spune lui povești că ești sărac,
Că lemne n-ai, doar nu-i întâia oară.

Și ce-i mai sănătos ca statu-n ger?
Te naști din nou, nimic nu te mai doare;
E zidul spart ? Aproape ești de cer!
Ferice fii, nu poate fiecare!...

Bătea la uși Crăciunul timpuriu,
În sănii cu bărboși purceși din mituri,
Învăluind - în visul lor târziu -
Sărmanele “fetițe cu chibrituri”...

În zgomot sec se deschideau obloane;
Țâșneau în stradă mii de licurici...
-“Ce faci, mon cher?... Ai să răcești,
cucoane!”
-“E-atât de cald că mă sufoc aici...”

În tremur scurt o ultimă suflare
Pierea sub ceru-nzăpezit de nori :
-“A mai murit un hoț de buzunare”...
-“Să bem, mon cher, că iată bate-n zori”...

Cine a spus că cerul e posac?
Păi ce să fac, eu te-am făcut sărac?
Se-nvăluirea în alb întreaga urbă,
Trasând pe zare o tristețe curbă.

ADRIAN ERBICEANU

DANIEL DRĂGAN - 80

Daniel Drăgan a debutat ca poet în 1953. Opera sa cuprinde 17 romane (între care *Tare ca piatra*, *Presimțirile*, *Stăpâniile lumii*, *Părintele Thom*, *Ciuma boilor*, *Dincolo de Arania*, *Caravana*, *Bedermeir*, *Mehmed ș.a.*), 5 volume de schițe și povestiri (*Mărgele Roșii*, *Cherry din Dover*, *Fantoma ș.a.*), unul de teatru (*Revelion cu Paloma Blanca*), eseuri, memorialistică. A absolvit Școala de Literatură și Critică Literară „Mihail Eminescu” a Uniunii Scriitorilor (1955) și Facultatea de ziaristică din București (1977).

A inițiat și a condus revistele *ASTRA* (1966-1968 și 1980-1990), *Brașovul literar și artistic* (serie nouă – 1978-1982) și *Coresi* (1990-1993). A înființat și a condus Editura Arania (1991-2008) și Fundația Culturală Arania (din 1996). A fost președinte al Societății Patronilor de Edituri din România, două legislaturi (1994-1996). A fost distins de trei ori cu premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Brașov (1984, 2002, 2004), și cu Premiul Opera Omnia al Uniunii Scriitorilor, filiala Brașov, în 2006. Membru al Uniunii Scriitorilor; Membru al Societății Scriitorilor Târgovișteni; Membru al Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Populului Român (ASTRA). Numeroase lucrări ale sale s-au tradus și s-au publicat în limbile germană, franceză, engleză, maghiară.

*

Pentru că sursele internautice ofereau foarte multe informații despre

Daniel Drăgan – omul și opera -, i-am solicitat acestuia datele pe care le consideră mai importante din biografia sa.

Modest, Daniel Drăgan ne-a trimis doar câteva date, ignorând multe lucruri care înseamnă ceva pentru sine și pentru viața culturală a Brașovului înainte de toate.

*

ALEGRO FINALE*

(15 noiembrie 1987)

Au trecut șapte ani de la ultima însemnare a acestui jurnal. Am scris uneori cu feroare, cu grabă cuprinzătoare, cu o foame de fapte pe care le consideram demne de a fi încredințate memoriei. Dar un jurnal nu poate sta multă vreme sub zodia în care a fost început.

Acum 44 de ani, o adolescentă, elevă de pension, a înființat acest caiet care a devenit cu timpul un maldăr de caiete la care femeia de azi, cu părul cărunț, poate privi cu condescendență, chiar cu o vagă jenă, dar nu și-l poate lua înapoi. Jurnalul acesta a trăit vârstele și zguduirile de care a avut parte cea care l-a scris, a parcurs etapele maturizării personajului, încercând să se maturizeze simultan și nereușind decât într-o mică măsură. El a fost iscat și a început să existe sub pana crudă a unei școlărițe care multe nu știa, care a aflat pe propria-piele ce preț are neștiința și cum conlucrează ea, perfect, cu nenorocul. Vârstele personajului sunt și vârstele acestui jurnal și nodurile, smuciturile și răsucirile care mi-au marcat viața au devenit, inerent, captură pentru pagina scrisă. Ele s-au așezat în caiete sub forma crudă a vânatului proaspăt.

Recunosc a mă fi lăsat captivată de faptele pe care mi-a plăcut să le povestesc și mai puțin de umbra acestor fapte, de urma, urmările, consecințele și mai ales semnificația lor. N-am stat să le judec, n-am stat să le interpretez, să distilez, să discern, să ierarhizez, să verific, să adnotez și nici mai târziu, revenind cu lectură asupra celor scrise, nu am pus mâna pe condei, n-am insistat. Adolescența și femeia tânără care eram s-au lăsat furate de raport, report, reportaj. Ele au trecut prin paginile caietelor, prin viața scrisă,

cu viteza cu care au trecut prin viața trăită însă fără a încerca și fără a ști să provoace și să lase în urmă parfumul faptelor, coada de păun a fiecărui eveniment.

Tumultoasă a fost până acum viața ta, Maria Suru!

Da, am trăit, cum zicea poetul acela drag ca un botic de căprioară, am trăit în miezul unui ev aprins. Vălvățiile aceluși ev s-au potolit, ard mocnit, nu fără primejdii, dar cred că-mi pot permite un respiro. Parcă asemenea vieții din jurnal, viața mea reală intră într-o zonă cu curgere lentă, asemenea marilor fluvii, când se apropie de finalitatea lor, de vărsarea în mare (sau în univers!).

Nu mai pot continua jurnalul în tonalitatea în care l-am scris vreme de 44 de ani. Partitura mea are acum alți dieji la cheie și musai să se schimbe și ea, să treacă într-o altă tonalitate.

Nu știu cât de lungă va fi viața mea de-acum în acolo. Poate că mai am mult de trăit. (Sincer, nu mi-aș prea dori.) Sau poate că trebuie să pun punct vieții mele și jurnalului deopotrivă?

Iată de ce încep acest alegro cu o grabă a cuprinderii mai mult decât a vorbirii. S-ar putea la pagina următoare să-mi rămână fraza neterminată. Dar s-ar putea să mai scriu două-trei caiete. Poate chiar patru, sau cinci, nu știu. Nu planific nimic. Am ajuns la vârsta când planificarea este un lux de care nu mă mai pot atinge. Și-apoi, trebuie să recunosc fără umilință că evul meu aprins mi-a părjolit de multe ori penajul care cu greu s-a refăcut. Am adunat mult scrum, cenușă, moloz, gunoi și mâl putrid, destulă minciună, credulitate, viclenie, rapacitate. Am adunat eșecuri și victorii. Decețiile mi-au șubrezit credințele și mi-au împușinat până la dispariție entuziasmul care, timp o jumătate de veac, nu mi-a lipsit. Am avut un țel. Am slujit un țel. Dar țelul acesta nu mă mai recunoaște. Eu nu mai prezint niciun interes pentru el. Fiul meu rătăcește, pe alte cărări nevisate și ne dorite vreodată de mine, se închină altor zei și viața lui se așază pe temeuri total diferite de cele pe care eu i le-am hărăzit. Multe mi-aș fi putut imagina, eșecul meu în educația, în formarea și orientarea propriului fiu mi l-aș fi putut închipui sub mii de forme, →

DANIEL DRĂGAN

dar în niciun caz nu am gândit că s-ar putea să-mi văd vreodată fiul vesel și fericit sub coviltirul dușmanului.

– Pe drumul tău n-aș fi ajuns nicăieri, mamă. Drumul tău se înfundă, s-a înfundat, e înfundat de mult, strigă el la mine, certându-mă pentru viața pe care am trăit-o, pentru viața pe care lui i-am dedicat-o cu sacrificii enorme.

Dar cine le mai știe? Cine le mai vede? Crede cineva că mi-a fost ușor să îndur sclavia Caliopilor? Sau să mă hrănesc cu doi covrigi pe zi, dormind între baloșii cu vată termozolantă? Sau, ca șefă a închisorii de femei, într-un orizont apăsător, închis cu sârmă ghimpată? Chiar dacă cineva ar spune că dintre toate câte eram acolo eu eram cea mai puternică, cea mai liberă, îl poftesc pe acela să pună pe cântar și presiunea vecină cu teroarea a șefilor care-mi stăteau în spate, a deținutelor care zilnic îmi puneau cuie în talpă, îmi puneau o dinamită nevăzută sub liniștea și mulțumirea de care fiecare om muncitor dorește și merită să aibă parte. Pentru el, pentru Mircea Suru, am ținut în spinare teroarea unor șefi obtuzi, am înghițit gălușca pe care alții ar fi trebuit să o înghită la fiecare boacănă politică, am primit în față disprețul și sfidarea Sofiei-Domnița. Pentru el am tremurat, pentru el am înfruntat dușmănia acelei femei frivole, leneșe, intrigante, perverse și reacționare din creștet până în tălpi. Viața mea a fost un calvar și nu m-am plâns nimănui. Am mers înainte spre țelul meu.

Ideea comunistă a fost țelul vieții mele și această idee am întruchipat-o în persoana doctorului Mircea Suru pe care eu l-am programat, eu l-am înfăptuit, i-am dat hrană, școli excelente, o casă de belfer (un adevărat palat!) și un spital, da, chiar un spital nou și dotat la modul superlativ pe care uzina a reușit să-l clădească și să-l utilizeze. Și i-aș fi dat orice, și o catedrală, dacă asta i-ar fi fost necesar. Era în puterea mea! Uzina a reușit să facă un spital ultramodern pentru că eu am avut inițiativa și am făcut ca această inițiativă să fie sprijinită de cine trebuia. Și uzina a reușit grație autorității mele și insistențelor bine cumpănite ca să obțin aprobările guvernului, ale băncilor, ale tuturor celor care cred că fac ceva în țara asta, dar mai mult încurcă.

Soții Drăgan

Spitalul uzinei noastre, al cărui director va fi nu peste mult timp eminentul neuro-chirurg Mircea Suru, va intra curând în elita instituțiilor medicale. E pohta ce-am pohtit! ca să parafrazez un voievod. Ce alt ideal mai măreț aș fi putut să-mi clădesc, eu, orfana persecutată, sluga pricâjită a unor ciocoi detracăți? Dar am ales ideea comunistă (am ales din câte alte variante vor fi fost posibile? Mai știi și alte variante?) Am îmbrățișat ideea comunistă și am intrat în oastea partidului pe care l-am slujit cu credință, chiar dacă el m-a părăsit uneori și i-a lăsat pe cei mai josnici carieriști să mă insulte, să mă lovească, să mă alunge, chiar dacă el, partidul, s-a răsucit de multe ori în jurul propriei sale axe, incapabil să aibă și să mențină o conduită ideologică definitiv și pe deplin concordantă cu doctrina clasicilor noștri.

Fidelitatea față de partid a fost și este încă o povară grea, foarte grea pentru cei care vor să gândească cu propriul lor cap și să acționeze conform principiilor proprii de conduită. O povară pe care mi-am pus-o pe umeri și am purtat-o cu stoicism pentru că numai astfel puteam să înfrâng piedicile pe care le-am moștenit prin naștere, loviturile pe care mi le-au dat cei ce ar fi trebuit să mă ajute, pentru că numai astfel, în oastea partidului fiind, pumnul meu putea găsi forța de a izbi hotărâtor în falca dușmanului. Și am izbit dușmanul de multe ori, iar dacă el a izbutit apoi să se ridice, numai șovăiala și lipsa de curaj a partidului meu l-au ajutat să ne dea cu tifla și să ne rădă-n nas. Și nu am greșit când am spus că dușmanul rămâne dușman. Planul diabolic al Sofiei-Domnița, asaltul ei și al fiicei sale împotriva lui Mircea Suru nu sunt o simplă istorioară de alcov, nici chiar o biată intrigă conjugală, o bagatelă studențească de pe strada Boema, nu! ele sunt un act politic. Unul pervers, toxic și nelegiuit.

Nu dragostea a împins-o pe nora mea cea nedorită, Nora Prunache, în patul răvășit al colegului său Mircea Suru. Sunt sigură că a fost mai întâi interesul. La fiul meu găsea toate cărțile, tratatele, cursurile necesare. Că i le-am cumpărat. Cu sacrificii indescriptibile, drămuind pentru mine banii de pâine și de medicamente ca să comand și să primesc (pentru el, nu pentru fufa lui Prunache!) tot ce putea să-l intereseze și să-l ajute. Unde mai găsea ea Atlasul Corpului Uman, douăsprezece volume cu treizeci de mii de ilustrații color, editate la Harvard University și care m-au costat leafa pe un an și jumătate? Ea nu avea așa ceva, că nu avea bani. (Dar, ca să umble pe la casele de modă și toată ziua la coafor, nu ducea lipsă, ba chiar să umble cu țigara-n gură nu, nu-i lipseau banii!) Și fiul meu îi puneu în brațe tot ce avea el mai bun și ea nu avea. Și el era mereu premiant, dar cum-necum promova și toanta Sofiei-Domnița. Fără fiul meu, fără protecția și ajutorul lui, madam Prunache nu și-ar fi văzut niciodată fiica doctoriță și dacă n-ar fi fost măritată s-o cheme Suru, repartitia ei ar fi fost la Uțuțoia din Vale, în niciun caz în cel mai frumos oraș al României și tocmai la spitalul soțului ei.

– Te-ai ajuns, fiule! Ești împlinit. Diplome, notorietate, putere, casă cât un castel medieval, mașini, nevastă, bilete de avion să răscolești lumea în lung și-n lat. Ce mai vrei? Tot nemulțumit ești de câte îți oferă și-ți dă comunismul?

– Îmi dă? Nu-mi dă nimic. Dacă mi-a dat cineva ceva vreodată, mi-ai dat tu, recunosc. Dar am muncit și eu de mi-au crăpat urechile. Te-ai convins că medicina nu este o joacă de copii. Și-apoi, tu nu ești comunismul, măicuță dragă. Tu ești o victimă jalnică a partidului tău, un pion sacrificat încă din fragedă pruncie. Am auzit ce mizerabil s-au purtat cu tine în ziua când ai ieșit la pensie și-mi venea să mă duc să sparg geamurile forului conducător, haită de hiene flămânde! Ține minte avertismentul meu, mamă. Ține minte: nu mai rezistă. Șandramaua se duce.

La vorba asta ar fi trebuit să zic, nu, nu se duce! și să bat și în masă cu pumnul. Adică să-i intre bine în cap că eu vorbesc despre o cauză invincibilă și să nu mă mai căineze atât, că nu sunt pionul jalnic al nimănui. →

Sunt mama jalnică, strivită nu de nedreptățile politice ci de mizeria morală în care se scaldă fiul meu, sunt rușinată că-l văd acolo unde n-ar fi trebuit să fie. Trebuia să-l contrazic cu toată energia mea. Dar nu l-am contrazis. Pentru că m-am săturat să mai pedalez la o bicicletă cu lanțul rupt. Și, să mă contrazic la nesfârșit cu el, mă istovește. Mai nou, mi-au comunicat o decizie a lor, care cu siguranță este inspirată și impusă de Sofia-Domnița. Noi, cuscrele, să nu ne întâlnim niciodată. Doar așa a fost de acord și a acceptat căsătoria, sub acest sever pact de neatingere. Și Nora să nu fi întrebat ea pe mamă-sa: dar de ce? Înseamnă că Nora știe. Poate că și Mircea știe ceva sau bănuiește. Dar toți tac. Toți știu, dar poartă pe umeri povara ușoară însă penibilă a ipocriziei. A tăcerii ipocrite și ticălos îndreptate contra mea. Poate și pentru asta eu nu mă pot împăca cu gândul că Mircea este o captură, este un prizonier al celor două insuportabile ființe.

– Tot nu înțeleg ce ai cu ea, mamă dragă. Pentru că precis ai ceva cu Nora, cu persoana ei, ceva nu-ți place la ea și nu știi ce: părul, glasul, ochii, ce? M-ai întrebat ce este și ce a fost mama ei și și-am spus că a fost soția unui mare intelectual și om politic, decedat în aprilie 1953. Are o pensie modestă și face traduceri din franceză și engleză pentru Editura Univers.

– Și asta nu-ți dă deloc de gândit?

– Ce?

– „Intelectual și om politic”. Poate că o fi fost și ministru în guvernele interbelice.

– O fi fost. Și? Ești absurdă, mamă. Ești absurdă. Amesteci politica în tot ce mișcă. Așa ceva este absolut monstruos. Eu nu dau voie guvernelor interbelice să se amestece în viața mea intimă, să-mi hotărască ele viitorul. Vremea lor a trecut, mamă și, nu te supăra! chiar și vremea ta a trecut.

– Poate că mai sunt și alte lucruri pe care tu nu le știi. Precis nu le știi.

– Care lucruri? Dacă ai informații importante, spune acum. Dacă nu ai, să nu spui. Să taci în veci! Dar să taci! M-ai auzit?

– Bine, tac!

Și din ziua aceea tac. Nu am mai zis nimic de Nora și cu atât mai mult

de mama ei nu scap și nu voi scăpa o vorbă. Țin în mine. Țin cât pot.

Dar și ea ține în gușă! Ține! Sunt sigură că nu-i dă mâna să spună fiicei sale cum a fost pușcăriașă, cum am văzut-o tăvălită în ieslea cu fân a soldaților. (Mă rog, a soldatului, tot aia e!)

Și totuși cred că de cealaltă parte a „frontierei” secretul e cunoscut. Dacă nu Mircea, Nora cu siguranță a căutat să afle de ce mama ei nu suportă înrudirea cu mine și de ce le cere sub jurământ ca noi două, eu și ea, să nu ne întâlnim niciodată. Cu alte cuvinte, fie nuntă, fie botez, fie înmormântare, unde merge ea să nu merg eu și unde merg eu să nu meargă ea. Așa a decis Sofia-Domnița și mi s-a transmis fără explicații, am fost silită să accept fără să comentez.

Am acceptat, dar Mircea crede că este o acceptare fragilă, că, mai devreme sau mai târziu, noi două ne vom privi în ochi și, mai rapace fiind, eu voi sări prima la bătaie. Mă și văd zvârlindu-i fără cruțare în obraz:

– Să dăm cărțile pe față, cucoană, să nu ne mai ascundem după ci-reș. Spune cine ești, spune cine sunt. Să tragem linie și s-o luăm de la cap. Nu eu te-am băgat la închisoare, nu eu te-am scos. Fiecare a trebuit să plătim un preț vieții și l-am plătit. Și eu, și tu. N-am vrut să ne-nrudim. N-am vrut și jur că nu mi-a adus nimic plăcere faptul că fiul meu a căzut în mrejele fiicei tale. Poate că nici tu n-ai fost prea fericită de alegerile lor. Dar s-a întâmplat așa. Timpul hotărăște și timpul trece. A trecut o viață de om. Pe pământ s-au întâmplat atâtea, încât numai o memorie bolnavă se poate crampona la nesfârșit de umbrele pe care tot revoluția noastră le-a spulberat de mult. Poate că mă urăști sau poate că-ți este rușine de cuvântul acela care te-a făcut atunci să pui capul în pământ.

Dar și dacă mă urăști, ura ta este

Cu Nichita Stănescu, Brașov, 1982

nedreaptă și fără noimă. Îți amintești ziua când am asistat la prima inspecție sanitară? Poate că ai uitat. Eu nu. Te-am scos în față și te-am dat exemplu. Erăi singura femeie care avea pe ea haine curate. Uzate, cârpite, dar curate. Te-am lăudat și nu v-am băgat în celula de la colțul clădirii, cea mai friguroasă ci într-una de mijloc, unde se păstrează căldura mai bine. Pentru tine am făcut asta, pentru curățenia ta, pentru pielea albă cu reflexe roz-aurii la lobii urechilor, pentru ochii tăi limpezi care priveau dincolo de mine, dar erau blânzi și triști, nu aruncau flăcări ca ochii altor femei. Legea luptei e dură și la război e ca la război. Ce-ai fi putut face mai mult pentru tine? Și de ce ar fi trebuit să te socot altceva și să te scot din rând? Poate că mi-ar fi plăcut s-o fac, să te ating cu o baghetă magică precum o zână și tu să te desprinzi de jegul închisorii și să zbori cu aripile tale acolo unde auzeai chemările iubirilor tale. Dar asta, tocmai asta nu stătea în puterea mea. Bagheta magică nu era la mine, nu era la nimeni, ea nu există. Când îmbraci cămașa revoluției și devii martor sau părtaș la evenimentele fierbinți ca cele ce mi-au fost mie date, trebuie neapărat o conștiință curată, nealterată de compromisuri, de favoruri, de indulgențe neprincipiale și de abateri de la litera mereu vie a legilor noastre. Știi tu ce înseamnă pentru omul care e pus s-o apere? Știi tu cât de păzite sunt căile pe care umblu eu și cât de bine sunt numărați și măsurati pașii pe care-i fac?

Sofia-Domnița și-ar fi adunat discret poalele lungi ale unei rochii de interior și s-a fi așezat mai aproape de focul care pâlpâia în cămin.

– Taci? Te faci că nu mă auzi? Știi sigur că mă auzi. Mă sfidezi. Așa ai făcut și atunci, m-ai sfidat. Să știi că eu nu regret nimic. (Abia acum Sofia-Domnița ar ridica spre mine ochii purtând mici fulgere nevăzute. O clipă doar. Apoi un zâmbet trist i-ar lunea pe chip și privirea s-ar întoarce din nou spre tăciunii din sobă).

N-aș mai fi putut răbda. Trebuia să i-o spun:

– Mă sfidai tu și pentru că tu mă sfidai, toate celelalte făceau la fel. Bestii! Niște bestii erați, toate! Crezi că nu știu ce se discuta în celula voastră sau când vă scoteam la corvezi? Știi tot. Și ce făceați acolo și ce făcu-se răți înainte de a vă aduce la →

mine. Vlădăreasa încercase să fugă în Turcia, ascunzându-se în cala unui vapor printre butoaie cu brânză. Cealaltă, Mărculeasa, tănuise doi bandiți care operaseră în munții Făgăraș. Nu doi iubiți, nu doi amanți, nu era o aventură galantă, ci o acțiune criminală, faptă clară de contra-revoluționar. Astea erau prietenele tale și cu ele îți permiteai să mă sfidezi. Crezi că nu știu ce puneai voi la cale? Crezi că nu știu ce-ați fi făcut dacă s-ar fi luat lumea după voi? Crezi că nu știu cum ne-ați fi pus la zid și ne-ați fi secerat fără milă? Cum ne-ați fi ars de vii?

E ora când trebuie să vină Brătucu! Eu m-am aprins, certându-mă cu fantomele. Mă găsește roșie ca un rac. Trebuie să intru întâi în baie. Dacă mai dura un pic discuția mea cu Sofia-Domnița, ne-am fi luat de păr. În contumacie. Mult îmi lipsește mie dușmanul de clasă dacă am ajuns să mă războiesc cu fantomele. Vine colonelul Brătucu și schimbăm placa. Maiorul Brătucu de mult a fost avansat locotenent-colonel, apoi colonel, dar mie-mi place tot maior să-i spun. Sună mai bine. Și de la bun început cuvântul maior (major) a fost în gândul și înțelegerea mea afectivă ca o parte din nume, inseparabilă, nu un grad vremelnic, trecător, ci o definiție a lui ca om major, deci matur, demn de toată crezarea și încrederea. Acum e soțul meu „cu acte în regulă” și tot nu îndrăznește să sune la ușă neanunțat. Vine să citim. Unul din noi, (adică el), citește cu voce tare. Celălalt (adică eu) tace și ascultă la ce zice Taras Bulba despre fiul său Andrii, care-și trădează nația căzacească și trece în tabăra polacilor, ridicând sabia împotriva neamului său. De ce o fi ales Brătucu tocmai Taras Bulba? Bate șaua să priceapă măgărușul? Nu cred. El n-are nimic cu măgărușul și nici nu cred că știa dinainte subiectul romanului gogolian. El nu este un încuiat, dar nici prea intelectual nu avea când să devină. Gogol în mâna lui este o întâmplare. O coincidență. E mâna destinului, ar zice unii și alții.

E un om bun Brătucu. Iată, îl cunosc de patruzeci de ani și a fost alături de mine la greu fără să emită pretenții de niciun fel. Nu mi-a pus niciodată întrebări indiscrete și nici în dispute politice nu m-a provocat. O prietenie de o jumătate de veac! Și ce

jumătate de veac! Un ev, un ev aprins.

Cândva, după ce am fost exclusă din partid, m-a cerut de nevastă. Era și un semn de solidaritate, un gest de camaraderie tandră și adâncă. Sigur că mariajul nu m-a interesat atunci și nici până atunci cum nu mă interesează nici astăzi acuplarea, această mizerie biologică pe care, cu siguranță, știința ne va ajuta s-o ocolim. Eu din întâlnirea de concepție pe care am avut-o cu acel necunoscut (pe care să-l văd în drum nu l-aș mai recunoaște) nu rețin nicio emoție, niciun gând productiv la nivelul conștiinței mele. Amintirea mea păstrează fiorul advers când am simțit că se varsă în mine o găleată cu spermă, jena că a trebuit să mă dezvelesc în fața aceluia străin și apoi să-i spun: du-te! Du-te pentru totdeauna! Și l-am așezat anonim în galeria bărbaților pe care n-am dorit nici să-i văd, nici să-i mai revăd, pe care am dorit fără succes să-i uit, dar ceva a făcut ca uitarea lor să nu fie cu puțință: Jenică Țipirig (trupul lui gol aruncat peste o femeie maltratată care gemea, țipa, plângea și eu credeam că suferința ei e suferință și nu știam nimic de oribila voluptate), Caliopiii (Leonard și Calistrat, libidinoși, devitalizați) satrapii lui Vladimir (Oleg și Mișa, bestii criminale, violatori nemernici), prefectul de zece zile, domnul profesor Ilarion Ilfoveanu, taticușul incestuos, Ducu Firea, agresivitatea tembelă, matahala care a avut parte de rețevă. Ei sunt cei pe care aș vrea să-i uit, dar ceva trainic în adâncul firii mele nu mă lasă și-mi spune că dimpotrivă, uitarea se poate confunda cu iertarea și a ierta astfel de agresivități asupra feminității tale echivalează cu cea mai rușinoasă capitulare. Acolo, lângă ei, îl plasez pe furnizorul de material biologic, lângă grup, dar nefăcând parte din grup. Îi așez o închipuită banderolă neagră peste ochi și aproape că l-am uitat deja. El va rămâne uitat cu siguranță, complet și definitiv pentru că trecerea lui prin viața mea a fost fulgerătoare și nu a lăsat în urmă traume sau leziuni.

După mulți ani, aceluia om, i-a urmat Bică. Altul a fost atunci fenomenul. Era vorba de o salvare. A lui, nu a mea. L-am sedus ca să-l salvez. Ca să-l am aproape de mine și să-mi fie ascultător. Și nu mi-a fost greu. Și m-a ascultat, două decenii. Și am

Cu Eginald Schlatner, la Sibiu, în 2003

avut față de el un sentiment de solidaritate și afecțiune (a fost reciprocă!), dar dragoste, adică amor, nici vorbă! Când plecau funcționarii, că în trei minute se golea etajul, treceam comanda la ofițerul de serviciu și noi doi, eu cu Bică, lucram și lucram serios și am dreptul să mă consider coautor, alături de el, al politicilor dezvoltate de firmă în ultimii douăzeci de ani. L-am îmbrățișat fără reticențe, (felicitând în gând pe Dumă pentru discreta odăiță „de odihnă”) și am căutat, pe cât posibil, să nu deranjez printr-o neparticipare ostilă ci, din contră, să dau actului sexual o ambianță și o mică legendă, dacă dăruirea mea egală și asemenea cu a lui nu mai era de unde. Împreunarea cu Bică nu m-a umilit, așa cum ar fi putut să mă umilească împreunarea cu soțul meu, Brătucu, dacă, în scurta perioadă cât am locuit împreună, s-ar fi ivit ocazia unei împreunări. Iar umilirea ar fi venit aici din compromisul făcut insistând să numim căsătorie un mariaj exterior, exclusiv cast și fără alt angajament în afară de cel pur amical, nescris și aflat în vigoare încă din 1953. Atunci, la puțin timp după mutarea la Brașov, maiorul Mihai Brătucu a făcut dovada maximă a calităților sale bărbătești, întrebând-o protocolar pe tovarășa Maria Suru dacă ar fi de acord să întemeieze împreună o familie. I-am spus nu și el privea uimit:

– Inițiativa ta vine târziu, Brătucule. Am băiat mare, mâine-poimâine e mai înalt ca noi și vrea să se însoare, îmi aduce o noră și mă face buinică. Noi suntem generație de sacrificiu, Brătucule, de sacrificiu. Ne sacrificăm.

Dar când Brătucu s-a pensionat, a fost rândul meu să-l întreb:

– Cândva, ai făcut o propunere, Brătucu Mihai. O mai menții?

El n-a înțeles despre ce era vorba și a trebuit să detaliez. →

– Am credea că mi-am plătit toate datoriile; și față de cauză și față de copil. Dacă mai ești de acord, ne-am putea căsători.

Și ne-am căsătorit. Discret. Fără public, fără fast. Ofițerul Stării Civile a îndeplinit corect ritualul, a enumerat drepturile care ocrotesc mama și copilul. Brătucu a întors capul spre mine (soția sa) și am simțit că mă privește cu un ochi nou. Aveam părul negru, tenul alb, un colier de chihlimbar îmbrăca rotunjimea gâtului, alunecând peste o rochie simplă, gri închis, cu un croi bufant, bine epoletată. Din brâu în jos, poalele lungi coborau generoase, fusta cloș sugera un contur de piramidă. O rochie pentru care (aproape că mă rușinez să o spun) am cerut sfatul unui scenograf celebru. Brătucu mă privea emoționat. Poate-i vine chef să mă sărute, mi-am zis eu speriată și am întors repede capul. Nu eram sigură că, la vârsta lui, Brătucu nu s-ar considera dator să facă pe mirele, să uite de prietenia care ne leagă, să mă sărute sau să facă un alt gest indecent.

Am luat masa în doi la un restaurant discret, iar peste două zile Brătucu a adus la mine, în strada Soarelui, două geamantane cu haine. După amiezile ni le petreceam în fața farfuriorelor cu dulceață de trandafir, el într-un fotoliu robust, eu într-un vechi balansoar.

Soțul meu îmbrăca acum pijamale scrobite și, când se așeza în pat, auzeam apretul trosnind pe cearșafurile impecabil călcate. Dimineața găsea cafeaua la pat, hainele curate, periate, puse pe umerăș cu cravata și șosetele asortate, pantofii lustruiți fără cusur.

Pentru el eu am fost o soție perfectă și intangibilă, ca o paralelă pe lângă care poți umbla o veșnicie fără a o atinge. I-am spălat și i-am curățat lenjeria, hainele, și i-aș fi curățat și pistolul, că îmi face o mare plăcere să curăț armamentul, dar în timpul mariajului nostru nu li se mai dădeau ofițerilor pensionari pistoalele să le ducă acasă. Mi-ar fi plăcut să curăț un revolver. Aș fi făcut lucrarea cu o meticulozitate demnă de vremurile de odinioară. I-aș fi demontat grijulie încărcătorul și percutorul, aș fi lustruit tija glisantă și țeava...

– Păcat că nu vă mai dă pistol!

El a ridicat din umeri ușor jenat, puțin confuz, poate simțindu-se vinovat că nu are asupra sa un pistol.

Cu acad. Ion Aurel Pop, la Brașov în 2007

Am pendulat așa, între două case, între două adrese. Am pendulat între situația de stăpână și aceea de musafir.

– Poate ar fi mai bine să gătesc în strada Soarelui și să luăm masa acolo.

După un timp, am căzut de acord că în Strada De Mijloc avem o casă mai răcoroasă și vara putem face față zilelor caniculare mai bine acolo decât în apartamentul meu de bloc. Ne-am mutat în Strada De Mijloc, ducându-ne menajul cu taxiul și toamna am revenit în strada Soarelui. Primăvara am dus iarăși menajul nostru flotant la umbră, până când el a rămas în Strada de Mijloc (se simțea mult mai bine acolo) iar eu am preferat strada Soarelui și ne-am trezit despărțiți fără a fi fost divorțați și nici cu adevărat căsătoriți vreodată.

A eșuat mariajul nostru sau prietenia profundă și castă a biruit? Îmi place să cred că a doua variantă a răspunsului este cea convenită, cea dorită de mine și, deci, adevărată.

Acum, maiorul Brătucu vine, așa cum venea cu treizeci de ani în urmă, vine în vizită, anunțat dinainte și găsește dulceața de trandafir în ceșcuță, paharele cu apă rece sunt aburite sau ceaiul în ceainic și în casa asta nimeni nu va pune întrebări delicate și nu va face aprecieri incomode.

Câtă deosebire între viețile noastre, a mea și a lui! El a trăit linear. N-a făcut salturi, n-a căzut, n-a trebuit să se ridice niciodată de jos. Brătucu a urcat încet, dar sigur. Mulțumit de sine și ceilalți mulțumiți de el. Eu însă am avut un destin contorsionat, când hăis, când cea, când sus, când jos. Da, Brătucule, m-au dat afară din Securitate, m-au exclus din partid ca pe o măsea stricată, m-au demis din funcția de comandant al penitenciarului de femei, m-au pus să curăț veceurile uzinei și le-am curățat. La perfecție

le-am curățat! Să crape rânza în dușmanii mei privindu-le! Și m-am ridicat mai sus decât fusesem. Țineam în mâna mea o imensă uzină, cât un ocean, Brătucule, cât un ocean. O țineam în mână eu, cu toți șefii și parașefii ei și cu directorul ei cu tot. Eu l-am ținut pe Bică în funcție douăzeci de ani! Niciun director n-a stat mai mult de șase ani și Bică a stat douăzeci și unu. Și uzina tot eu am ținut-o, cu mână zdravănă, și am dat de lucru la treizeci de mii de oameni și am hrănit mai mult de o sută de mii. N-am comis abateri, n-am făcut greșeli. Cine spune că Maria Suru a săvârșit samavolnicii, că a produs daune, nu știe ce spune. Și nu sunt penală, domnule doctor Mircea Suru! Auzi, doctore, mă auzi? (tremur toată! de furie tremur!) Eu nu sunt coruptă și nici corupătoare nu sunt. Sistemul, sistemul este pervertit, penal și corupt. Și nu aveam altul. Cu acesta a trebuit să exist, să muncesc, să lupt și să înving. Iar dacă izbânzile mele nu se reflectă în mari izbânzi ale partidului, este pentru că exigența mea întemeiată n-a găsit ecou și proiecție în exigența partidului comunist care a făcut compromis după compromis. Rezultatul? După patruzeci și trei de ani de revoluție, rămășițele burghezo-moșierimii există, se organizează și acționează sabotând, clevetind, delapidând, făcând să ni se ridice întreaga populație în cap. Au ajuns, dragă Brătucule, să pretindă libertate de călătorie, de plimbare, de parcă de aici până la Vladivostok n-ar fi suficient spațiu pentru plimbare și recreere. Vor liberate de expresie. Auzi? de expresie! Ca să exprime, ce? Otravă? Venin? Nu, Brătucule, nu! Atât ar mai trebui, încă un set de compromisuri „democratice” și tot zidul găunos care lasă impresia că ne apără s-ar prăbuși ca un gard putred. Total și definitiv s-ar prăbuși. Vocea străzii? Glasul poporului? Să se spele cu ei pe cap cei care le-au căutat în coarne, cei care le-au permis să se obrăznicească. Maria Suru este curată ca lacrima, pot să zivesc în ochi pe oricine. Orice au zis și-a mârăit unii și alții, eu mi-am încheiat activitatea ținând fruntea sus.

Cu toată harababura din jur – slavă Domnului! – în această zodie au vieții mele este acum ordine și curăț-nie. Complicată rămâne doar relația cu fiul meu și șansele de a o →

limpezi scad pe măsură ce mariajul lui cu fiica rivalei capătă consistență.

Relația mea cu Mircea este mi-nată de diferența de situare a fiecăruia dintre noi față de realitatea și dinamica socială. Eu recunosc, da, bătălia cu capitalismul este pierdută. Ne bălăcim în capitalism zi și noapte, de la Răsărit la Apus și viceversa. El însuși, doctorul Mircea Suru, s-a salvat pe cont propriu, sărind în barca reacțiunii.

O salvare perversă, (cândva, un antropolog eminent va demonstra caracterul pervers al salvării sale. Astăzi încă nu se vede cu ochiul liber, pentru că nici un ochi liber nu este interesat să-l vadă).

Tămâind vițelul de aur, a folosit chiar sistemul pe care eu însămi l-am denunțat și pentru pieirea căruia mi-am pus viața zălog. Pe mine mă acuză de trafic de influență, de deturnare de fonduri și-mi strigă fără rușine:

– Ești penală, mamă, ești penală. Toate reușitele tale sunt obținute prin corupție.

Hei, fiule, fiule! Ne sufocăm de cât capitalism produce în mentalitatea publică de azi societatea socialistă. E un eșec și este o rușine. Dar nu înseamnă că asta este calea.

Dacă în traiectul socialist al României, și al altor țări deopotrivă, a intervenit un derapaj, nu înseamnă că vom încrimeni în derapaj. Derapajul este el însuși dinamic, societatea devine mai fluidă, structurile de forță încep să defecteze și, de aici până la o nouă revoluție, mai este doar un pas.

Nenorocirea mea, disperarea mea, e că voi trăi încă o revoluție comunistă, a doua, mai radicală și mai sângeroasă decât prima.

Și nu mai am nici energia și nici entuziasmul de mă înscrie în tabăra noului comunism.

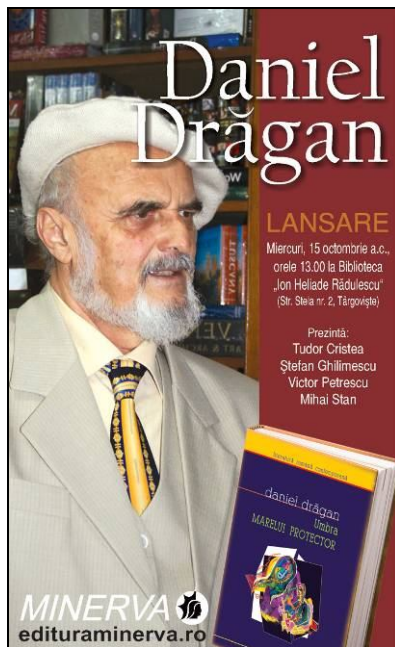
Se vor răscula muncitorii. Se fac pregătiri.

Oameni și structuri ale actualei puteri fac tot ce pot pentru a-i enerva pe locuitorii acestei țări, pentru a-i duce la disperare, pentru a face mămăliga să plezească iar. Clasa de mijloc, așa slabă și coruptă, s-a îmburghezit și tot ea țipă că nu se mai poate așa, adică nu vedeți că țara e spoliată? N-a mai rămas nimic de jefuit. Nu vedeți că toate blidele sunt goale?

Pe cine să mai păcălim? Nu vedeți cum ne fugăresc procurorii? Nu vedeți cum ne închid azi pe unul, mâine pe altul până ne vom muta cu toții la beciul domnesc?

Așa țipă burghezia cea nouă, mai lacomă și mai feroce decât burghezo-moșierimea pe care ar fi trebuit s-o învingem noi, dar ne-a tremurat mânia și am lăsat-o cu capul pe butuc, însă încă vie și capabilă să se regenereze.

Și dacă revoluția cea nouă nu va avea forța să curețe prin foc și sabie putregaiul care a covârșit societatea, dacă vor veni la putere (sub alte steaguri!) tot ei, șacalii, (a câta oară?) atunci chiar că nu mai este nimic de făcut. Va trebui să ne întoarcem la Dumnezeu pe care l-am

negat, pe care l-am hulit, căruia nu ne-am sfiit să-i aruncăm în față toată abjecția, cât o nemărginire, a înjurăturilor noastre de mamă.

Și dacă vom vedea că el, totuși, nu există, va trebui inventat. Și nu ne va fi imposibil.

Mă întreb și te întreb, Brătucule, nu s-ar fi putut prevedea și evita înfundătura în care orbecăm acum? Nu existau instrumente de previziune și de prevenție la nivelul cel mai înalt, adică acolo, la ușa lui Ceaușescu, nu era nimeni care să bată cu pumnii și cu picioarele în ușă și să strige:

– Hanibal ante portas! Treziți-vă, nebulilor, că pierdem tot!

Se cutremură lumea sub noi și nu e nimeni să bage de seamă?

E gălăgie pe stradă. E ca un vuiet. Se duce lumea la vot. Ducă-se! M-am săturat să tot votez, votez, votez.

Parcă sunt strigăte de protest. Ceva nu este în regulă. Se clatină. Se zguduie. Cutremur! Se zguduie blocul, se zguduie țara, auzi!

Locomotiva a sărit de pe șine și vagoanele vin unul peste altul, nimic nu le mai poate ține, nimic nu le mai poate stăpâni. Merg în baie. Iau apă rece în pumni și mi-o arunc pe față. O dată și încă o dată.

Ridic telefonul și sun la uzină. Nu răspunde nimeni. Ba da, răspunde. Am noroc. Ofițer de serviciu este tocmai cine aș fi vrut eu să fie. Îmi spune tot. E revoltă mare. Directorii au fost molestați. Schimburile 1, 2 și 3 s-au reunit și părăsesc fabrica în coloană. Se îndreaptă spre Primărie și Prefectură, spre sediul Partidului.

– Ho-ții! Ho-ții!

Acum e clar. Se aude și de pe strada Soarelui. Se aude ca un vuiet. Încet-încet, vuietul inform se limpește și deslușim glasuri. Zeci de mii de glasuri adunate într-unul singur. Acel șarpe imens de douăzeci de mii de oameni ai uzinei, mătură tot în drum, adună alte și alte mari puhoai de trudituri de la alte și alte uzine avercân aaaa ahâc oaaa aaaa

(Aici se întrerupe brusc și definitiv jurnalul intim, secret și adevărat al Mariei Suru. La 15 noiembrie 1987, ora 12,30, când portretele dictatorului și simbolurile comuniste au fost aruncate de pe clădirile publice.

Prefectura, Primăria, sediul Partidului au trecut în mâinile răsculaților... și așa mai departe.

Maria Suru a fost înmormântată miercuri, 18 noiembrie 1987, la cimitirul municipal. Purta în jurul capului o splendidă maramă de borangic cusută cu aur, un dar postum de la cusca și rivala ei, Sofia-Domnița)

* Fragmentul final din volumul *Mița – jurnalul intim secret și adevărat al Mariei Suru*, care apare în editura Arania. (600 de pagini, cartonat, cusut cu ață după tehnologia tradițională. Lansarea a avut loc la Brașov, în 18 decembrie 2015.

Despre verticalitate

Luciditatea este atributul forte în confruntarea cu-acele tari ale vieții care ne-nlănțuie. Dacă vrem să supraviețuim, vom căuta și vom găsi calea spre-aceia liniște interioară care să ne elibereze de balastul cotidian și să ne echilibreze. În acest existențial contorsionat, mai ales postbelic, ne-agățăm de multe exemple pentru-a confirma inițiala afirmație. Să ne-amintim, de exemplu, de Alexandru Dragomir, filosoful care și-a găsit liniștea doar în fața foi de scris, după ore de trudă minoră, aflând post factum că acest om de cultură a refuzat, cu demnitate, orice formă de compromis, deși posteritatea nu prea-i cunoaște jertfa. A plecat cu ea *dincolo*, tăcut și liniștit, cum a trăit o viață. Ce-a lăsat în urmă-i?! „*Seminte*” de-nțelepciune (sute de pagini) despre problemele „*libertății*”, despre relația dintre „*timpul stăpân*” și „*timpul stăpânit*” sau despre „*frica de timp*...” A trăit, cândva, și-un Ștefan J Fay (obligat să-și modeleze ființa, mutilându-o și acceptând să scrie așa cum i se *cânta* (doar pentru a-și ajuta familia și pe numeroșii săi prieteni). În același context, să ne-amintim și de Dinu Pillat („*fiul risipitor*” al unor timpi însângerați), și de Alice Botez (cea care-și acceptă destinul trăind departe de nimicnicia unor vremi cumplite), și de Georgeta Mircea Cancicov (o necunoscută, elogiată însă de G. Călinescu, în a sa **Istorie a literaturii române...**, pentru micile ei bijuterii, în proză...) Să nu uităm, orice-ar fi, că „*există un destin al ne iubirii - oricâte virtuți ai avea!*” (Ștefan J. Fay), dar important este să nu ne pierdem speranța.

Făcând cunoștință cu Daniel Drăgan, brașoveanul, și-a sa **Subretă** (Ed. Arania, Brașov, 2010), intitulată „*un altfel de roman*” înțelegem că omul și-a urmat calea (moșterirea filierei paterne, după propria-i mărturisire) și la vârsta deplinei maturității (parcă simțind că a sunat ceasul autoevaluării), poate spune că „*a făcut foamea în adevăratul și cutremurătorul sens al cuvântului*”, dar nu s-a „*simțit umilit*” niciodată și, ca urmare, poate rosti, cu demnitate: „*Nimic nu m-a făcut să plec capul, să mă rușinez de mine, să trăiesc strâmb*”. [Dacă-am putea mulți rosti aceasta... ce bine-ar fi!]

De foarte tânăr a intuit că fiecare treaptă a vieții se va consemna, firește, pe-un răboj anume: „*Clipa se sparge la prima atingere / și se face istorie...*” (**Perpetuum**) („Cronica”, nr. 3 / ian. 1967, p. 7)

Și la vârsta de 80 de ani (pe care o va sărbători la finele acestui an, 2015), DANIEL DRĂGAN nu uită să-și amintească (și să ne amintească) mărturisirea unui crez, ca o împlinire a vieții, în totalitatea ei, și, îndrăznind să-l credem pe cuvânt, rostim împreună cu domnia-sa: „*destinul meu nu este unul de ocară, ci un destin pe care îl pot purta cu demnitate, un destin care mă onorează*”.

Acestui crez îi putem alătura și o reflecție a tinereții care întărește ideea că traiectul inițiat se conturează cu mult înainte de a păși pe drumul întortocheat al vieții: „*Când lumina-și va întoarce fața / către alte planete / lăsând în urmă rana sângerie / a celui mai din urmă amurg, / când viața va zbura de pe pământ / părăsind cuibul rece ca o pasăre albă / și strigătele nisipului vor îngheța /- înfricoșătoare fantome - / când apele vor muri sub tăcerea de piatră / iar pe scrumul florilor nu va fi / vânt să adie, / am să scriu pe cenușa vulcanilor / numele tău / și ea se va aprinde iarăși, / apele se vor trezi din înclăstarea de piatră / ochiul cerului va tresări speriat / florile vor învia din cenușe / ca o pasăre albă la cuib*”. (**Astra**, anul I, nr. 6 / nov. 1966, p. 11)

Gândind la demersul naratologic din **Subreta**, putem conchide că între **cometa** astralului (inițiere în tainele sacralului) înspre **cometa** terestralului (inițiere a unui diabolic sistem), protagonistul va cunoaște, adeseori, urcușuri și coborâșuri șocante. Și nu de puține ori își va fi zis că are nevoie de un „*baros uriaș*” pentru a „*sparge carapacea*” Răului. Firește că în anii '50/'60, nimeni n-avea această forță, însă, aflat sub protecția zeului suprem, Daniel Drăgan va conștientiza că: „*Numai din interiorul sistemului puteam să înving și numai cu armele mele puteam lupta. Condeiu! Asta era arma mea, și numai cu ea aș fi putut să mă bat. Dar arma nu e totul. Cine a studiat mecanismele bătăliilor știe că la fel de importantă ca puterea armei este poziția din care trași. Și primul lucru care îmi lipsea în lupta aceasta era poziția. Da, mă aflu în cea mai nefericită poziție...*”

Cu Laurențiu Ulici și Marin Sorescu

Însuflețit de elanul generației sale, cu-n Labiș și-un Tomozei, exuberanții, par a crede (pentru cât timp?!) că ar putea schimba ceva, rostind tăios: „*Noi, tânără generație de poeți ai R.P.R., nu ne plecăm capul decât dimineața în fața robinetului...*” Ei, dar totul nu a fost decât „*un vis desert și fără noimă...*”, doar... „*duh în văzduh / hărăzit să pătrundă / puls herțian pe-o lungime de undă. / Puls vineri, verde nădejde, negru tăceri... / inimă duh!*” (**Herțiana**, „Astra”, 4/1972)

Și-ntr-o **încremenire** lăuntrică, decenii, se întrezăresc ceva speranțe, ce-i drept, foarte îndepărtate, spre care merită, totuși, să reflectăm, reluând aceste versuri: „*Ciutura n-a mai vrut să coboare / vârș, numai vârș năzuind să rămână, / a murit agățată de cer / cu dorul adâncului prăbușit în fântână*”. („Astra”, anul II, nr. 4/apr. 1967, p. 11)

Nu putem omite că și Daniel Drăgan, precum mulți din generația sa, s-a plecat unor compromisuri (să amintim, puțin, de **Trandafirii Dof-tanei**), abordând, uneori, un „*limbaj din cel mai veritabil lemn de frasin*” (**Subreta**), dar reținând, totuși, că a găsit forța să conștientizeze compromisul, cu multă verticalitate. E mare lucru să recunoști, cu nonșalanță, deschis, și cinstit, că și minusurile, și plusurile, sunt ale tale și-ale generației tale – în parte.

La ceas aniversar, – adresându-i binecuvântătoare urări de viață senină, cu sănătate și rodnicie – să rostim împreună cu poetul: „*Când mă plec la rădăcinile dorului / feți-frumoși, descălecând din legende / galopează-n pădurile noastre / să detune albastrele bolți...*” (**Rădăcinile dorului**)

LIVIA CIUPERCĂ

Daniel Drăgan - Referințe critice (selecție)

Marian Popa (1980)

„Una dintre exigențele realismului este prezentarea vieții și adevărului vieții. Or, s-ar părea că niciun autor până acum n-a avut curajul să se ocupe de realitate așa cum este. Dar, în executarea acestui deziderat, poate să fie marea lovitură a unui scriitor și Daniel Drăgan a sesizat acest lucru. Un autor poate să revină cu mult succes la realitate, la un nou realism care amestecă tematicul și problematicul în reprezentarea vieții fără teze, fără șabloane, fără cenzură și chiar fără grijă pentru artă.

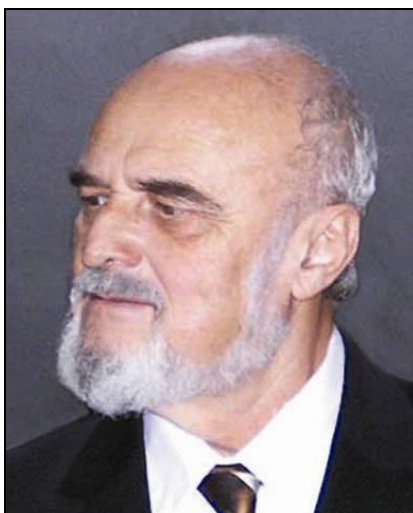
Această imagine comprehensivă a Oceanului este și cheia unei structuri care dă autorului posibilitatea să se ocupe fără niciun fel de prejudecată de toate problemele epocii noastre, văzută ca o realitate indefinibilă și în același timp exactă. Și nu găsim la ora actuală un autor care să fi îndrăznit atât de mult. Mă refer și la marii noștri autori consacrați.”

N. Steinhardt (1984)

„În cinci pagini de carte se cuprinde un tablou mai virulent decât ar fi fost un întreg dur roman social. Un referat incisiv, conspectat, implorat, pustiitor. Mărgelele roșii declanșează în total un asemenea impact de violență, eșec și durere, ca de lovituri ce nimeresc drept între ochi: iuți, îndemânate, date cu dezinvoltură, în treacăt, ca de reporter profesionist, profesionist pasă-mi-te amuzat și grăbit al sesizării temeiurilor unei lumi întunecoase, contradictorii, tragice.”

Mircea Iorgulescu (1984)

„Schițele și povestirile lui Daniel Drăgan din volumul *Mărgele roșii* au caracteristic un ton care le unifică, dând întregii culegeri acea necesară omogenitate de stil și atitudine: tonul unei înregistrări aparent neutre și, în realitate, al unei lacome absorbții a detaliului semnificativ. Textele mai scurte capătă din acest motiv un aspect sarcastic, realizat îndeosebi prin folosirea stilului indirect liber: situații desenate cu precizie, astfel încât să degaje un adevăr moral și psihologic, stări conflictuale resorbite în nuanțe prinse cu finețe, momente de inten-

sificare a existenței capabile să pună în valoare o dominantă sufletească.”

Laurențiu Ulici (1989)

„Nicăieri n-a pus până acum Daniel Drăgan mai multă imaginație, grijă pentru scriitură și atenție artistică decât în *Ursa Mare*, roman realist și roman alegoric într-o sugestivă interferență de planuri. Drumul spre imaginar parcurs de Simeon traversează periodic calea de un realism exact a lui Radu. Probabil cele două personaje sunt și proiecții ale autorului însuși, caz în care primesc și funcția simbolică de a rezuma «principiul poetic» al noii orientări a prozatorului”

Ion Itu (2003)

„*Părintele Thom* este un roman complex, în care, cu o plăcere de a povesti devastatoare, sunt organizate mari arhitecturi polifonice.

Iar prin simbolismul său fastuos – un roman simbolic, deci o meditație remarcabilă asupra lumii acesteia și a destinului său planetar, concentrată într-o mare engramă a timpului. Un timp istoric otrăvit, pe care oamenii locului l-au resimțit ca o formă de teroare.”

D. R. Popescu (1978)

„*Paloma Blanca* de Daniel Drăgan este o bijuterie! *Revelion cu Paloma Blanca* legitimează un dramaturg important.

Prima oară am citit această piesă-scenariu acum cincisprezece ani și mai bine. Am fost încântat și cutremurat de calitățile ei artistice. Am fost convins că va avea un viitor fericit! Și astăzi cred la fel. Niciun fir de praf nu s-a așternut peste vigoarea

acestei lucrări despre oameni și zile, despre oameni și zăpezi, căci despre oameni și zăpezi ne vorbește Daniel Drăgan cu un talent formidabil!”

Valentin Silvestru (1978)

„*Revelion cu Paloma Blanca*. „...E portretul în culori tragice al unei femei cu o puternică personalitate, care nu renunță la demnitatea ei de artistă, dând o pildă de abnegație față de propriul ideal. Personajele sunt de condiție anodină. Dar întâmplarea, implantată într-un cadru hibernal, într-o gnodă montană, capătă, pe măsură ce se desfășoară, tensiune, situații neașteptate, un halou enigmatic. Autorul știe să glumească și să ironizeze. Lasă impresia că ar nara el peripețiile. Dar treptat, personajele se autonomizează, iau, cu gravitate conducerea evenimentelor și le determină autoritar.

Tânăra niumită Dora-Dorina se reliefează ca un caracter autentic. Lumea din jurul ei are lumini, umbre și penumbre ciudate și se organizează difuz, nu în raport cu eroina, ci datorită ei, din cauza ei. Un subiect consistent. Mai totul solid, neted și clar, anticonvențional, decis.”

A.I. Brumaru (2004)

„Iată: o «caravană» erotică (lectorul, cititorul prevenit va înțelege că este vorba despre o mixtură textuală între cupluri, nu neapărat o depravare), în care este implicată protagonista Amalia Weiss-Rogalski (personaj complex, o preformanță după părerea mea, în portretistica feminină în literatura română) devine, în registru alegoric, caravana noastră, a tuturor, convoi implacabil din deșertul lumii și al ființării – o ființare de care însă, vai, nu dispunem. Încotro – fiind în acest cortegiu – suntem îndreptați?

Ar fi, oare, mai bine să trăim condiția celui care nu este îndreptat nicăieri? Nu cred că Daniel Drăgan răspunde acestor dramatice interogații – sau că ar fi intenționat să răspundă. Important este că scriitorul ne-a adresat întrebarea: Caravana sa – luând acum în calcul realismul dens al tramei și ridicarea acestuia, nesilită, la simbolul indimenticabil – se constituie, pe linia inițiată de André Malraux, ca un remarcabil roman în alt ceas tulbure din istoria lumii, a condiției umane.”

Un concert cu 700 de dirijori

(La „tîrgul cărților” 2015 au fost programate 700 de lansări și dezbateri)

Pretextul venirii mele la „Gau-deamus” 2015: lansez două cărți.

E un paradox, sau o șotie sofianică, din partea unui autor care se consideră „postum”, să lanseze două cărți deodată!

Liviu Ioan Stoiciu, prezentându-mi cartea, zice: „Vasile Andru s-a îndepărtat de lumea scriitorilor. Dar s-a îndepărtat cu mare folos!”

Azi mă apropii iarăși de lumea asta

Toată floarea cea vestită a literaturii române se află aici. Facem o baie de floare vestită.

La fiecare stand sunt în funcțiune: un microfon, o ditirambă și o cădelniță. Ba chiar trei microfoane și trei cădelnițe. Unul strigă, altul modulează, o voce acoperă pe alta, o reclamă sparge pe alta, un elogiu iefinește alt elogiu.

Ascultă de parcă e adevărul! Criza culturii încetează brusc.

Basarab Nicolescu dă soluția crizelor

Magistrul Basarab Nicolescu (oaspete la editura Herald) a venit de la Paris să prezinte un autor esoteric. Între deschide o ușă spre creștinismul esoteric. Are cheia nepierdută a tradiției, pentru ușa esoterică. Basarab Nicolescu a venit din Parisul îngrozit de ultimele atentate teroriste. Îl întrebăm despre pericolul de a trăi la Paris, pericolul de a trăi într-o Europă a invaziei aliene.

Zice: Pericolul major nu e nici de la islamici, nici de la slavi, nici de la mezi și perși, ci este de la noi înșine: otrăvim pământul, otrăvim alimentele, supraîncălzim clima, poluăm apele... ne lăsăm pradă tehnicii, n-o mai putem ține sub control...

-Soluția? întrebăm.

-Este: a deveni conștient.

-Soluția asta am propus-o demult ca „terapie a destinului”. *Luarea de cunoștință*. Dar este o soluție doar pentru inițiați... Inițiații se salvează, simbolic, doar pe ei înșiși. Inițiații propun modele pe termen lung, or omenirea nu mai are decât circa 1000 de ani de trăit, zice Hawking.

Cu Basarab Nicolescu, la „Gau-deamus”

Basarab Nicolescu insistă, cu seninătate, că singura soluție este: a deveni conștienți, a ne trezi din somnul ontic al rostogolirii spre neant.

Silvia îmi zice: Dacă-i ascultă pe Basarab Nicolescu și pe Neagu Giuvara, știi pe ce lume trăiești ca să nu mori.

La ora finalizărilor

Am lansat cartea *Isihasmul sau meșteșugul liniștirii*. Ediție definitivă! Îndrăznesc să spun. Vine vremea definitivelor. De aceea nu mai scriu, ci rescriu. Nu recidivez, ci consolidez.

Nu recidivez, ci optimizez. Valabil și pentru eseul repede trecător, și pentru romanele relativ longevive.

Gloria noastră de 4 minute

Interviu TVR. Mi se spune. „Aveți la dispoziție 4 minute”.

Mi s-au pus 7 întrebări. Rețin două:

-Ce schimbări au survenit la dvoastră după întâlnirea ortodoxiei cu hinduismul, cu budismul? // Răspund: -Acestea încă nu s-au întâlnit. Și nu se vor întâlni decât post mortem. Tind și ele spre un post mortem: Conștiința extinsă, *epibolais*. // -Aveți un capitol numit *Împătimitii de pe Athos*. Există și acolo împătimiti? // Răspund: - Mulți! Am cunoscut pe Athos doar 3 despătimiti, și aceia au murit.

Mircea Dinescu, după ațipirea barbarilor

La standul editurii Litera, Mircea Dinescu mă îmbie cu un vin din podgoriile sale, un vin grozav, un vin psihedelic. A adus vinuri pentru sâmbăta cărții și pentru confrăți; se respectă! Îmi dă volumul său proaspăt apărut: *Întoarcerea barbarilor*. Poeme eclesiaste și eretice. // Apoi evocăm *ille tempore*, enigma Decembrie 1989. În acel decembrie, eu mă aflam la Roma, bursier; iar cerberul meu de la Academia Romena, slăbind frâiele,

mi-a zis: Prietenul dumitale Dinescu a vorbit la televizor!// Din legenda Dinescu: el a fost cel care a anunțat primul revoluția în direct, la televizor. După aceea, a mai ajustat cumva, din labirintul său, daravera post-decembristă. Recent, i-a dat un canon greu până și patriarhului Daniel! (vezi predania *Îngeri și gradați*, din „Cașavencii”).

Cărți de vîrf

Ne bucurăm să auzim că *Sole-noid*, de Mircea Cărtărescu, este un „roman mondial”, un roman „al condiției umane”. Editorul său spune că este o carte care „i-a tăiat viața în două”, precum i-o mai tăiaseră Kant și Heidegger. Entuziasmul euforic al unui om hiper-sobru este semn de eveniment. Mircea Cărtărescu produce eveniment. Pe drept și pe secol.

Biblia pierdută, roman de Igor Bergler, a fost lansat cu un desant năucitor, forțând titlul de „cartea târgului”.

Cărți bune, dar le lipsește trompeta lui Paul Daian:

Vrăjmaș, de Liviu Ioan Stoiciu. O fi acesta marele roman al literaturii române, pe care LIS spunea, în 1999, că îl așteaptă obligatoriu de la mine? Sunt mulțumit c-a dat el ce aștepta de la mine. Mă despovărează de-o așteptare, acest frate de utopie.

Benjamin de Eugen Uricaru. Istorie și metaistorie. (Îmi amintește de memorabilul *Rug și flacăra*.) Autorul se decriptează cu personajele sale. Sedus de ambele „ipostaze alpha”: a fi dintre cei ce fac istoria, sau dintre cei ce îmbunătățesc istoria...

Ghetsemani 51, de Dan Stanca

Roman cu trei etaje: *istoria* care ne mai doare; *miracolul* care ne mai vindecă; *sacrificiul, martiriul* care se înscrie genetic în cei rămași, eveniment numit și răscumpărare. În planul văzut: Istoria anilor 51 care comunică, printr-un canal metafizic, cu 2001.

Într-o duminică, Dan Stanca a lasat și romanul *Neanti*; titlul sugerează o perspectivă apofatică.

Amintesc și de romanul *Mut*, printre cele mai bune ale lui Dan Stanca. Un roman scandalos și orfic: coborârea într-un infern cotidian și istoric, infern care nu se delimitează →

VASILE ANDRU

clar de tărâmul cu care se învecinează: raiul.

Roman temeinic, dar nedescoperit:

Comedia cubata, Editura Bibliotheca (stand 301).

Dacă mă întrebă cineva care este cea mai temeinică scriere românească actuală, răspund: ciclul de romane *Comedia Cubata*. Mi se zice: „N-am auzit. Se află aici, la târg?” Da, aici și acum.

La standul Editurii Bibliotheca a Târgoviștei, văd primele trei volume din această operă: *Excubus* (2014), *Uncubus* (2014), *Daecubus* (2015). Sunt părți componente ale unei *pentapatopii*, precizează autorul la pag. 2 a fiecărui volum.

Nu l-am întrebat pe editor câte exemplare a vândut.

Joyce spunea: Cartea *Ulise* are doar doi cititori: linotipistul, care culege cartea literă cu literă; și corectorul. Se întâmplă. Astăzi acea carte fără cititori are un loc în calendar: 16 iunie, ziua peregrinării lui Leopold.

Comedia Cubata este un eveniment românesc, își va avea ziua sa într-un calendar esthetos.

Dar cum se numește autorul? Întrebă unul. Aflați-l, am dat repere, editura, anul. Mai spun că Autorul a mai publicat și un op care a fost calificat de critici drept „monumental”.

Dezvârtoșiri

M-am întretăiat acum cu un editor *vartos*, prieten de pe vremea când eram noi bursieri la Paris. Ne regăsim cu căldură. Dar Vartosu, la ora aceea (ora 17) era total *dezvârtoșit* grație vinului, probabil vinul lui Dinescu. Îl văd alături și pe istoricul Ics: și el *dezvârtoșit*, cui și praștie! Oamenii aștia, la abureală, sunt tare simpatici. Sunt așa de aeriene, încât nu bagă de seamă că spațiul unde se lansează ei, la ora asta, este vid...

O cale îngustă și atroce

Sunt așteptat la editura Litera, să prezint cartea *O cale îngustă spre nordul îndepărtat*, de Richard Flanagan, „megieșul” nostru din Oceania. (Zic megieș, referindu-mă la episodica mea rezidență în Oceania.) La prezentarea de azi, voi fi alături de Mihaela Vodă, Bedros Horasangian, Maia Morgenstern. Dar nu ajung să

prezint, ora coincide cu a doua mea lansare. Mă bucur însă că invitația asta mi-a revelat un mare scriitor: Richard Flanagan din Tasmania.

Romanul său a primit premiul Man Booker. Este de Nobel. Un roman teribil, (cel mai bun de azi?) cu istorie și zen, cu crime și înțelepciune. Exterminarea, de către japonezi, a 100000 de prizonieri australieni, este comentată de satrapul Nakamura că „nu este cruzime, ci este destin”.

Adică, dacă și așa te-ai născut, atrocitățile ce survin nu sunt nenorociri, ci sunt *destinul tău!* - Reflecție de amortizare a căderii capului tranșat de sabia lui Nakamura.

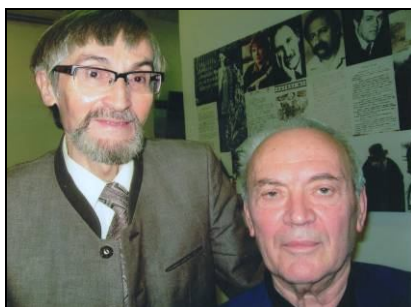
Destinul de a fi Everest

La standul Polirom se lansează o carte de Salman Rushdie. Ne amintim că suntem contemporani cu scriitorul care a scris cel mai frumos Psalm al Everestului. A reușit. Everest la Everest trage.

Magnetul Editurii Herald. O editură de carte sapiențială: a recapitulat civilizațiile planetei, textele revelate, cultura Duhului. Suntem în plină utopie: Numai aici e posibilă înfrățirea religiilor: numai în texte, adică numai *pe hârtie*, religiile au o direcție soteriologică; în practică, ele deviază spre politică.

Petru Ursache, un aristos!

Între cele patru cărți de Petru Ursache, lansate la Editura Eikon, semnalez aici „Miorița – dosarul mitologic al unei Capodopere”. O idee originală a lui Petru Ursache: balada Miorița nu este un produs iscat dintr-o istețime populară impersonală; ci este produsul unui autor singular, un *aristos*, al cărui nume a rămas ascuns. (Am zice: nici despre Homer nu se știe sigur că era Homer, ci un *aristos* cu nume.) *Aristos* înseamnă „cel mai bun”.

Cu Marian Popa, la Muzeul Literaturii Române, 2011

Vasile Andru, lansare la Herald, 2015

Cassian Maria Spiridon în căutarea lui *homo religiosus*

La standul Doxologia, descopăr cartea: *Petre Țuțea, între filosofie și teologie* de Cassian Maria Spiridon. Și ca personaj de carte, Petre Țuțea se luptă cu omul *bioistoric*. Zice: „Omul bioistoric este întristător.” Ecu posibil: *Homo religiosus* este întristat! (cunoaște „tristețea limitelor”).

Considerațiile lui Cassian Maria Spiridon: Omul este *real* pe cât păstrează în el „chipul” lui Dumnezeu. Și este *surogat* pe cât s-a alienat de origini.

Opoziția „om real – om surogat” ne-o discernem un alt volum al lui Cassian Maria Spiridon: *Despre împărăția omului surogat* (Tracus Arte).

Soluțiile evadării din „împărăția surogatului” sunt: una estetică și una noetică. (Există două paradisuri, zice Filocalia: *esthetos kai noistos*).

Notă conexă. Din legenda Cassian Maria Spiridon: Înainte de revoluție, a fost arestat pentru organizarea și participarea la mișcarea conspirativă din 14 decembrie 1989.

România extinsă

La standul „Contemporanul. Ideea europeană” descopăr *Generația orfelină*, de Adrian Dinu Rachieru.

Adrian Dinu Rachieru este criticul care, prin *mitografii lirice* și epice, a întregit cultural o Românie vastă.

A a scris despre confrăți clamoroși ori silențioși, de pe aici. A scris despre toți scriitorii basarabeni, la concurență cu vigurosul Mihai Cimpoi. A scris despre scriitorii vlahi din Balcani și despre cei din Bucovina sfârtecătă, a scris despre literații vizibili sau anonimi din emigrația americană.

Duce o viață de academie și de *singrafie* hieratică. →

Înserarea coborâse

Înserarea coborâse pe umărul străzii.
În parcul de după mahalaua cu cafenele nocturne, copacii se plimbau cu stelele de mână.

Eu,
așezat pe cotul lunii
îți deșiram povestea trupului
încă pierdută
în buzunarul primăverii
de alaltăieri.

GEORGE BACIU

Un prolog

Un prolog la alt prolog.,
Drob cu drob, un necrolog,
Vin – Enterrios citând
Din poemele lui Hânc.
Carriego, frate drag,
Descriai frumos, pe larg
Cum îi place lui Housman,

Lung poemul whitmanian.
Ezra, Yeats, Almafuerte
Se grăbeau doar să ne certe,
Liliecron, mai încruntat
Parcă-o palmă el mi-a dat,
Totul este să nu scrii
Pentru moarte poezii.
N-ai ce face, acesta-s eu,
Cred mai mult în Dumnezeu,
Iar în rest eu nu dispar,
Nici pe cal, nici jos, sub car.
Alungat, eu vin din nou,
Susținut de Edgar Poe,
Nu+s trufaș, dar mândru sunt,
Ca Peer Gynt din Strahlensund.
Mort de-aș fi, tot viu mă știu,
Preot, rabin ori muftiu.

BORIS MARIAN

Misa alba

E pace. Vin zăpezi, de nicăieri.
Să dăm pe ele, bruma de averi.
Și ele să se dea, într-un îngheț,
Să luăm pe noi, un tron, în loc de jet.

E pace. Bine că mai știm
Pe nume, cei vecini, din țințirim.
Cei noi, demult, nici nu s-au cunoscut
Nici cu un sărut-mâna, de salut...

E pace. Vin puțini și pleacă mulți.
Atâția fulgi de nea, cândva desculți.
Ne mai trimit, în iarna de apoi,
Parfum de vâsc și rouă, de noroi.

E pace. Și se tace, îndelung.
De parcă chiar și florile împung.
De parcă tot întinerim, ciudat.
Vom fi, demult. Eram, când n-am aflat.

E pace. Și se zbat privighetori.
În plasele atâtor vânători.
Și cu un cântec, cum să mai
dezmierzi,
Atâtea cuiburi goale, sub zăpezi?

3 decembrie 2015

LIVIU-FLORIAN JIANU

→

București a murit

O carte document. *Nicolae Steinhardt: convorbiri cu Nicolae Băciuț și Zaharia Sângeorzan* (Polirom). Răspunzând unui întrebări puse de N. Băciuț, N. Steinhardt răspunde: „București a murit... București e pe cale de fi „executat” și înlocuit cu altceva – urât.” Parcă ar fi vorbit... mâine!

Bucureștiul moare la intervale, în planul văzut sau nevăzut. Sundar Singh profetea și el moartea Bucureștilor, dar venea cu o *consolare perversă*: va fi înlocuit pe bază de selecție spirituală... (Profetiile sunt manipulări). Steinhardt este mai carmelit, mai realist.

Patru cărți anti Traian Bănescu

Văd pe standuri patru volume contra lui vodă Traian Bănescu. Zic: Fericiți cei cu adversari / mici, mijlocii și mari.

Ești mare pe cât de mare ți-e tăcerea. Dar ești tare pe cât de tare ți-e strigarea.

Confrații mei, schelete virtuale
O apariție postumă: Constantin Țoiu, *Jurnal intim* (Paideia). Țoiu își îndrăgea confrății ca ficțiuni. Adică vedea spontan în ei personaje dintr-o viitoare carte. Sau cum zice Alexandru Bulandra, vedea în confratele cu

Cu Laurențiu Ulici, Baki Ymeri, Nicolae Băciuț, la Congresul Scriitorilor, București, 1990.

relief „fantasme unui erou construit pe scheletul său virtual.”

Inflație de cărți bune

Opt cărți biblice îngrijite de Cristian Bădiliță. Între ele: *Două apocalipse ale lui Ioan*, prezentare și traducere de Cristian Bădiliță, cu ilustrații de Marian Zidaru. Acel **Marian Zidaru** dăinuiește ca pictor și sculptor, după ce a fost alungat din „Noul Ierusalim”.

La Editura Muzeul Literaturii Române, poeta Eugenia Matilda Țarlungă ne prezintă un stand cu cărți de scriitori ajunși „piese de muzeu”. E pe aici și cartea lui Vasile Andru, *Geografia sacră și profană a vieții*.

Trilogia epică a lui Mihai Stan: *Paradis, Ieșirea din Paradis, Întoarcere în Paradis* (Ed. Bibliotheca). În fond, un paradis relativ, sau sau mai curând un iad ne-evitabil, așadar

„domesticit” prin umor, sarcasm, haz de amărăciune.

Ne aține calea și o carte de aforisme a lui Vasile Ghica - un om ager, adică mintos (*phronimos*), care a biruit cu încetinitorul.

E târziu și n-am mai prins performarea unor scene din piesa lui Matei Vișniec: *Omul din care a fost extras răul*. Matei Vișniec, acest bucovinean mondial.

Urcăm scările, spre ieșire

De sus, din capul scărilor, ne pare că Romexpo adună un cor, o horire, în care anonimii și legendarii, amorfi și puternicii se amestecă osmotic, formând o materie unduitoare, cu dire argintii prin ea.

E ora 18. Ieșim cu liniștea intactă.

Cartea este o ispită. Ne vine vremea când cartea / din trebuință vitală / se face ispită. Vine o vreme când trebuie să știi dinainte tot ce scrie în cărți.

S-a făcut noapte. Afară e întuneric. Am lăsat lumina și zarva și forfo-ta antumității și intrăm în întunericul firesc. Farurile mașinii sparg întunericul și fac un tunel acceptabil. Și prin acest tunel reintrăm în postumitatea noastră intimă, cât va mai fi să fie.

Ciclul Venusiada

Sărut etern

E-atât de cald în africa din tine. în suflet epidermă și umori. doar ce te-ating și simt că și în mine. ard ca feștile mii și mii de sori. mă plimb. un moșier de nuri. movile. printre copaci exotici printre vile. cu droșca-mi peste munți și vâgăuni. la mine-n landuri viețuiesc păuni. ce-și umflă coada-n arce senzuale. și eu pohtesc hapsân formele tale. setos de scorburi și de subțioare. un limb tot măturând. din zare-n zare. sunt un haiduc de june jupânițe. înfomentat bolnav de roinițe* ...în subțioara sânilor ai lacrimi. născute din iubiri și patimi. cu amiros de ambră și de crin. pe care eu le sorb și mă închin. cu-n "doamne miluește". și-un "amin". și fluturi colorați roiesc prin mine. efemeride viețuind o zi. atâta cât să te posed pe tine. un secol de-o secundă ne-om iubi... apoi, epuizați și uzi. un trup de toamnă. vom adormi între licheni și Frunze. zăpada să ne-acopere. și doamnă. la primăvară-om fi doar două buze. care răsar din putredul infern. într-un pietrificat și mut etern. sărut. apoi. brâncușieni. epuizați și uzi: un trup de toamnă. cum ai să-ți amintești tu asta, doamnă..? vom ațipi-ntr- frunze și licheni. și sub halmida albă de zăpadă. ne vom trezi-ntr-o zi de-armindenii. îmbrățișați. pitiți ca într-o cadă. dispuși să părăsim orice infern. și să murim într-un sărut. etern.

Învoalta

Iubita mea de sâni învolți. și ascuțiți ca niște colți. de câine rău. spumos. turbat. ce-mi crește ura la pătrat. de cum să mușc adânc din ei. din sânișorii derbedei. obraznici și provocatori. de-ți vine. uneori. să mori. de dorul lor. de dor să mor... ei să mă înțepe criminal. pe stânga-n piept. ca un pumnal. să mor. să mor. încetișor. înfășurat într-un covor. cu sâni cu tot îmbrățișat. în sânge. propriu îmbăiat. căci am murit de-nțepătură. înfometat de pup

pe gură. și de dorințe de mângâi. pe epiderma gâtului. și pe câmpia epigastră. pe șoldul cosinus de glastră. cu linia ce dă la vale. pe coapsele paradoxale. ce-ascund un monument cochet. bijuterie. cuiub discret. la vale către brusturet. o scoică mică perlă scumpă. ce face omul să irumpă. ce scrie-n pagini roz istorii. trezind instincte iluzorii. e perla vieții. a Fi - irii. ce mută munții. nunta. mirii. zeita lumii împerlată. pusă-ntr- coapse. ferecată. și de femeie. și de fată. comoara. icoana. psaltirea. ce mișcă-n veacuri omenirea... e perla visurilor mele... "che move il sole e l'altre stele". ce am poftit am aspirat. când fuse Zurătoarea la băiat...

... s-ajungi la perla din femeie. și să o proclami Dumnezeu. pios o mângâi. tandru pe costiță. și în genunchi te închini.

Dumne-Zeiță...

Rozaroz

și roza roză. pe rochia roz. dădea o poză. pictată-n roz. să-ți dai sprânceana cu chinoroz. fă-ți pantofiorii murdari de goz. ...și roza roză. căzu pe goz. lângă bocancul de matroz. cu pliciuri late și cu troz...neli mărunte. petala roz. căzu pe punte. cucui în frunte. rană stelară și dacă vrei. rimă murdară : petala roz. pică-n moloz. să-mi lași mașeră. un suvenir. spre-neuitare. și nemurire. din lumea-ți bellă, și acapellă, din universul tău. cel plin de roz. să-mi dai. al tău. micuț potroz. pus în ovalul medalion. și cu canoane-n pidalion. cu chipul dulce. scăldat în roz. zuluții blond...i... asă din ramă. cu onduleele. de bunăseamă. tu dulcinee. cu-obrazu-ți roz. să-ți cânte-n curte dulce rapsoz. fiu eu acela. de sub balcon. ce cântă lin. din harmonion. tu trandafiri mi-arunci de sub buze. înconjurată toată de muze. eu cu erato. și lira-i fină. tu cu urania. muzica lină. avem o mamă: pe mnemosina. avem și tată. e-n fruntea lată. unul e zeus. iară iubirea. ta. numai eu is. când roza-ți roză. plutea spre mine. încă din aer. să mor de bine. când roza roză. cade pe sine. nu mori de mine. eu mor de tine... dar cum pe viața-mi. fără de tine. eu dulcinee. nu dau un zlot. fie primită

soarta decisă: eu dulcinee. să mor de tot.

Eșarfazada

-Basm în satin negru-

Învestmântată-n satin negru. cu un melon ferm și integru. și o eșarfă. tot satin. căzând pe sânul opalin. un joc nebun. un joc divin. pahare de cristal cu vin. ciocnite sună-a simfonie. urcă spre bolte. spre țarie. sau se scoboară dintre ceruri. ca sunet a mii de dueluri. săbii de sticlă ascuțite. florete-n palme înflorite. coboară. urcă simfonia...când dumneata stârnești folia. de satin negru și lucios. ce mângăie marmori pe jos. și mersu-ți. de zbor satinat. iscă-un vârtej catifelat. vibrează seara-n lung. și-n lat. prin aerul cald. tulburat. se spariu găze mici și fluturi. de cum eșarfă tu și-o scuturi. cobori. plutești. ești. ba nu ești. Eșarfazada din povești. ce luneci ca o sine-n sine. pe trepte de culori marine. scara făcută pentru tine. de arhitecți. pietrari. scărari. de calfe și de meșteri mari. scara din spumă. calcinată. să calci pe ea numai o dată. a doua oară nu mai este. s-a revărsat într-o poveste. ce-o scrie acuma cronicarul. cu dalta scrijelind altarul. ce cu ofrande-ngroașă jarul. și împărați și regi. de mână. vin la altaru-ți. se-adună. puși în genunchi pioși se-nchină. la frumusețea ta divină...

...zeița. mea. de satin negru. cu un melon. ferm și integru. și o eșarfă. tot satin. curgând pe sânu-ți. opalin...

*loc prăpăstios care se surpă mereu (dex)

GEORGE STANCA

Eseu

AMURGUL IUBIRII

(XXVIII)

Creștinismul, ca religie monoteistă care a făcut din persoană ideea unui program specific, a reușit mai degrabă să contribuie la constituirea eului, a subiectului și la formula seculară a individualismului occidental. "Moartea lui Dumnezeu" este finalul unui proces care lasă loc liber pe scena lumii subiectului. După acceptarea "morții lui Dumnezeu" urmează disoluția ideii care îl susținea, disoluția monoteismului. Postmodernitatea a făcut nu numai din de-construcție, dar și din pandantul ei, pluralismul, o idee "directoare". Miturile modernității târzii sînt mai degrabă politeiste. Totalitatea care constituie Dumnezeul nostru este plurală, fără a mai fi și unitară: multitudinea este atunci divinitatea noastră. Nu mai avem un eu, fie el constituit din mai multe instanțe, ci mai multe euri.

Folosim o metaforă modernă: același "hard", corpul nostru, poate fi folosit de mai multe "soft"-uri, adică de mai multe euri. Eul-ciorchine a luat locul eului-monolit.

La această pluralitate de euri, a cărei rețea secretă ne constituie de fapt pe noi, ar trebui raportată iubirea. Acțiunea iubirii-pasiune poate fi explicată ca o refacere a monolitismului eului. Alteritatea provoacă dorința și o duce spre adevărul ei: eu sunt de altundeva, spuse Platon; eu sunt altcineva, a spus modernitatea; altcineva mă face să fiu eu, spune Freud. De fapt, nu dorim pe altul, dorim dorința celuiilalt și această dorința a altuia se întoarce asupra eului-subiect al dorinței de a fi dorit, pentru a-i conferi o identitate unică. Iubirea postmodernă nu este atît un dialog cît un ecou. Eul se descentrează și pluralizează, iar subiectivitatea, care era pentru psihanaliza freudiană doar

dialogică, se dovedește a fi chiar plurilogică. Dorința de a fi Dumnezeu (Absolutul) devine treptat în modernitate dorința de a fi Dumnezeu măcar pentru Celălalt. Dar psihanaliza ne spune că nu ne putem privi pe noi decît prin ochii celuiilalt: ceea ce înseamnă că eul dorește să se vadă pe sine prin ochii celuiilalt ca Dumnezeu. Dacă dorința de a fi dorit înseamnă dorința de a fi altcineva, atunci altcineva mă face să fiu eu. în condițiile pluralității eurilor însă, este vorba despre unul din eurile care alcătuiesc grupul de euri al unui corp. Iubirea este atunci un fel de "lovitură de stat" psihică cu ajutor extern (al celuiilalt, fantasmă de dorința noastră, care umple prin mișcările și gesticulațiile sale spațiul vid al fantasmei): ea aduce la dictatură un singur eu — sau un grupușcul de euri — dintre toate celelalte. Luciditatea critică este consecința unei pluralități, măcar a vocilor dacă nu și a eurilor. În schimb, concentrarea pe celălalt, focalizarea prin dorință duce, prin reflexie, la concentrarea pe sine, de fapt pe un singur eu dintre toate, adică o adunare ușor hipnotică a eurilor împotriva împrăștierii lucide și critice care este starea obișnuită a eurilor individului modern. Iubirea nu te unește cu celălalt, ci eliberează unul din euri din cușca sau din anonimatul în care stă închis împreună cu celelalte și îl poate face chiar dresorul lor.

Condiția este identitatea (aparent) absolută dintre eul din pleiada de euri interioare și eul celuiilalt, exterior, de care te îndrăgostești. E o creditare interpretativă, o credință în anumite semnificații alese din mulțimea dispersată - lucidă, deci critică; e o manieră de a face sens, de a conferi unui eu sentimentul necesității ființei care crede că este prin creditarea unor semnificații ca realitate. Orice critică amuțește sau se transformă în laudă, coerența și coeziunea interioară sunt recîștigate în jurul unui anumit eu etc.

De aceea, așa-zisilor dependenți de seducție le place la nebulă să se îndrăgostească și recurg la o altă aventură de câte ori emoția pasiunii dispare.

Eul triumfător are toate bucuriile sau fericirile unui dictator: este în centrul lumii, adulat, răsfățat; pe scurt: este din nou copilul mamei sale. (1)

Această interpretare a iubirii, ca lovitură de stat psihică, care acordă putere unuia dintre aceste euri, a căror pluralitate ne constituie, asupra celorlalte oferă o interesantă perspectivă asupra sensului geloziei.

Obișnuitele analize ale geloziei ne spun că individul gelos este un individ al cărui sentiment de posesivitate este excesiv, privindu-l pe celălalt ca și cum ar fi proprietatea lui.

Lucrurile sunt însă mai complicate dacă le privim din perspectiva deschisă mai sus a celor trei tipuri de economii: a darului, a schimbului și a furtului.

Astfel încadrată, gelozia pare să fie sentimentul oarecum paradoxal al încălcării contractului într-o economie care este de fapt cea a darului. Or, nu poate exista contract într-o economie a darului și nu are de unde să apară atunci sentimentul încălcării lui. Iubirea este o economie a darului scufundată într-o economie a schimbului, iar gelozia apare ca o percepere a unei căderi suplimentare, la ceea ce numim economia furtului. în principiu, din perspectiva economiei darului, totul este clar, așa cum Noica a spus-o: iubirea seamănă cu lumina, care se distribuie fără să se împartă.

Dar dacă iubirea este receptată din perspectiva, generalizată în modernitate, a economiei schimbului, trebuie să admitem că omul este o ființă limitată, deci nu dispune de oricâtă tandrețe sau afecțiune, nu poate fi la fel de tandru și afectuos cu oricât de multă lume.

Potrivit regulilor economiei limitate a schimbului, ceea ce dăm unuia sustragem altuia.

Schimbul, în cazul iubirii, este similar celui din contextul jocului de noroc: nu se produce nimic efectiv, numai niște valori sau niște bunuri - sentimente, gesturi etc. în iubire - se distribuie altfel, se transferă de la unii la alții.

Orice economie a schimbului nu face decît să organizeze penuria, lipsa. Gratuitatea nu are norme, nu există, riguros vorbind, o economie a darului; există economie a schimbului pentru ceea ce nu este suficient pentru toți.

AUREL CODOBAN

(1). Werther spune clar: "cât de mult mă ador pe mine însumi de când ea mă iubește".

UN CASTEL AL ILUZIILOR

Dincoace și dincolo sunt gra-nițele care te întâmpină încă din primele versuri ale acestui poem-fluviu, poem-curgător care se insinuează și dincolo de paginile cărții dându-ți senzația că te poți molipsi cu ușurință de starea poetică a autorului său, senzație care ba te părăsește, ba te copleșește pe măsură ce te scufunzi în apa atât de înșelător transparentă uneori, atât de amăgitor tulburată a acestui râu de metafore și trăiri dezvăluite nouă cu o sinceritate inocentă dar nu și inconstientă, în urma disecției realității înfăptuite de acest Rembrandt al cuvintelor – Adrian Lesenciuc.

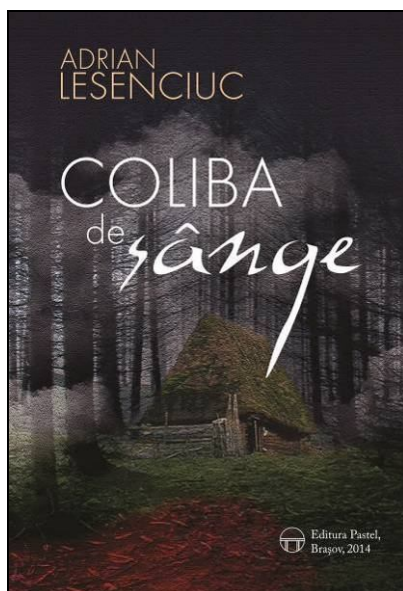
Odată depășită acea linie imaginară care desparte cele două orizonturi, cel de *dincoace* și cel de *dincolo*, începe deloc ușoara încercare de descifrare a universului ce se dezvăluie ipostazelor lirice ale poetului, de la cea de copil, până la aceea a îndrăgostitului care se lasă de-compus și re-compus de dragoste. De fapt, a încerca să te orientezi de-a lungul călătoriei pe malul acestui poem-fluviu sau să curgi odată cu el, e la fel de dificil ca încercarea de a recunoaște și de a proteja organele interne ale poeziei când cuțitul tău are curajul și curiozitatea să spintece trupul poeziei care uneori coincide chiar cu trupul tău și te regăsești, iată, în ipostaza lui Iona, conștient că ai greșit și că totul era *invers*.

Tocmai de aceea poetul simte nevoia celor două iubite, *iubita-vie* și *iubita-moartă* care să-l completeze sau dimpotrivă să-l ucidă și apoi să-l învie făcându-l nemuritor.

Citind textul, ne întâmpină mai multe ipostaze ale eului liric, toate ascunse sub o unică mască dar suprapunerea nu e perfectă, deoarece din când în când, ele scot la iveală câte un semn al existenței lor. (De altfel, masca este un motiv recurent în volum).

De pildă, cel care-i dăruiește *iubitei vii*, cavoul (ciudat dar, pe care nu orice iubită îl poate aprecia), ca un Bacovia reîncarnat în secolul XXI, păstrează reminiscențe ale copilului de odinioară care a trasat primul linia imaginară dintre *dincoace* și *dincolo*.

Insist asupra acestei demarcații

deoarece această linie imaginară atrage discursul liric și îl ordonează în funcție de cei doi termeni, *dincoace* și *dincolo*, cărora li se asociază motive ca *iubita vie, iubita moartă, apa, visul, păcatul, minotaurul, unicornul, oglinda*, și mai ales, supratema acestui volum, *moartea*, insinuându-se în cele mai neobișnuite și șocante metafore, toate constituind biruințe ale cuvântului împotriva ei: ”m-am trezit cu moartea tremurând udă de rouă [în cămașă descheiată]”, ”drumul era mărginit de pisici întinse moarte”, ”muream înalt ca umbra unei praștii”, ”moartea zâmbea/agățată de părul de pe piept”, ”moartea a născut un minotaur”, ”moartea gravidă apăruse în ziare”, ”titrarea era într-o limbă moartă” etc.

Călătoria de-a lungul acelei linii imaginare este de fapt pretextul pentru a marca precum niște semne distinctive pentru o eventuală și imposibilă refacere a traseului în timp, motivele de care aminteam mai sus. Acest traseu sinuos, dificil, misterios dar incitant, este refăcut din perspectiva exploratorului, a copilului, a îndrăgostitului, în ultimă instanță, a creatorului care se arată permanent nemulțumit de varianta lirică a călătoriei sale, de aventurile existențiale consemnate minuțios: ”atunci mi-a cerut mâna iubita moartă /mâna mea a trecut și am vrut să mă doară/ peste linia desenată de mine” sau ”muream înalt ca umbra unei praștii/ nimic din ce-mi zăcea cuvânt nu îndrăzneau/ mă dezbrăcasem de avut și neam/ pândeam trezirea orbului și măștii/ un fald pe ridul nopții îndreptam”.

În această călătorie care ar putea la fel de bine considerată în afara eului sau în interiorul eului, un Orfeu cu două misiuni, descoperirea realului și re-descoperirea sinelui, cele două iubite, sunt cele două ipostaze ale lui Euridice care, invers decât în opera lui Ovidiu, îl călăuzesc pe poet ajutându-l sau, dimpotrivă, blocându-i accesul la absolutul vizat de acesta.

Adevărul ni se revelează în versuri ca acestea: ”am întins mâna de carne prin liniștea textului/ făcându-l ghemotoc și aruncându-l sub pleoapă.”

Alteori, nemulțumirea se traduce prin aruncarea umbrei poemului pe fereastră. (p.14)

Da, această călătorie simbolică este a artistului demiurg care are puterea de a renunța la universul creat când el nu se ridică la înălțimea așteptărilor sale. Îmbătat cu iluzia orașului, poetul își reia scufundarea în propriul univers liric pe care nu l-a abandonat total și ne dezvăluie fragmente ale acestui univers debordând de simboluri culturale: minotaurul, Picasso, Marquez, Monparnasse, Jung, Freud, Dali.

Că suntem martori la nașterea unui nou univers ne vin în ajutor și ale dovezi: ”am întâlnit un copil (...)/ și i-am construit un castel/ al iluziilor din celulele/ în formă de conuri și bastonașe.”

Dacă Eminescu se întreba unde va găsi cuvântul ce exprimă adevărul, se pare că Adrian Lesenciuc îl caută în lumea lui *dincolo*: ”cu iubita moartă îmbrățișându-mă recitam din poemul/ palimpsest”.

Din această întâlnire, se naște poemul, dar sacrificiul nu s-a încheiat: poetul se dă pe sine însuși, vorba lui Alecsandri, ca pradă și trofeu, acestea fiind, în opinia mea, versurile care oferă deciptarea demersului poetului: ”foile se răsfiră mâna mea e dintr-o dată/ mâna lui Venus pipăind oglinda paginilor/ îmi privesc chipul, trupul secționat în structuri funcționale de sine stătătoare/ linia vieții curbată afund peste care/ mi se mpachetează trupul cuminte spre păstrare”.

Memorabil este și acest vers: ”printre pagini un cimitir/ îngenunchiații ochi aprind lumină/ și cerc cu cerc se strânge-n juru-i ceasul/ un fluviu gâlgăie/ povara zborului brăzdează/ alai în pași afunzi/o insulă →

MARIA POSTU

ce arde/ sâmbetei”.

Reapare iubita vie ”scormonind cenușa paginilor arse”, singura comunicare posibilă fiind aceea cu iubita moartă care a reușit să-l atragă definitiv în *castelul iluziilor* în timp ce iubita vie încearcă zadarnic să comunice cu cel care ”și-a tras noaptea peste ochi”.

Se pare că e vorba aici de o moarte inițiativă, deoarece urmează o renaștere a eului poetic datorată iubitei vii: ca o altă față a Împăratului Roșu, având însușiri de mare farmazoană: ”iubita vie , ca o altă față a Împăratului Roșu, având însușiri de mare farmazoană, „era doar pescarul dimineților/ a coborât din lotcă și a aruncat soarele/ printre măruntaiele-mi desfăcute/ nicipând mai potrivnică împletitură ca jocul copiilor/ în coama de neuroni țărâna mea prindea formă/ de om și iubita vie îmi frământa aluatul.”

Dar viața și moartea simbolizate de cele două iubite îl revendică deopotrivă chiar și când călătoria existențială se oprește într-un spital (să nu pierdem din vedere că ne aflăm în acel castel al iluziilor în care totul este posibil și iubita moartă, iată îl urmărește și aici, nedorind să-l recedeză vieții).

Așadar are loc o destrupare” și poetul a devenit cel care își încrețește ”obrazul de ciupercă sângerând”, consemnând faptul că ”iubita vie mi-a născut copilul”.

Da, iubitei vii îi aparține victoria, o victorie trecătoare, raportată la eternitatea morții și a operei de artă, în timp ce poetul rămâne alături de iubita moartă, îngropat pe veci în poem.

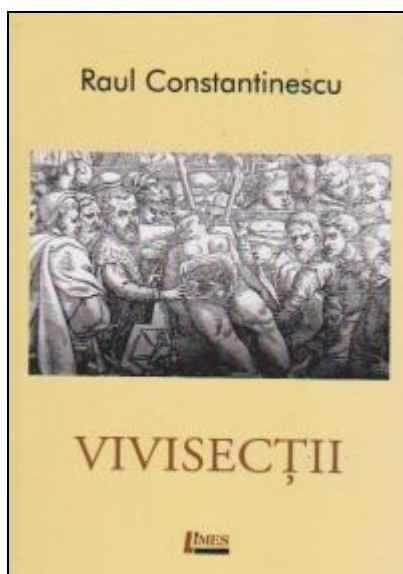
Coliba de sânge i-a oferit o protecție efemeră, de aceea a fost o jertfă necesară tocmai pentru ca să poată ”foșnetul privighetorii” să contemple ”noaptea în pagini”.

Pot spune că lectura acestui volum este o provocare care merită făcută și că sensurile textului sunt mult mai numeroase decât mi s-au dezvăluit mie.

Adrian Lesenciuc, *Coliba de sânge*, editura Pastel, Brașov, 2014

Vivisecții online...

Raul Constantinescu își asumă o intervenție pe viu asupra ființei sale, depășind controversata durere și ținând pentru cunoaștere. Poezia sa, una contorsionată, radiind putere, vibrație, tensiune se desfășoară în plenitudinea expresiei prin volumul *Vivisecții*, apărut la Florești, județul Cluj: Editura Limes, 2015. Poetul se află în timpul complet al mărturisirii, nu are răbdare și milă cu sine. Nu menajează cititorul. Îl provoacă, îl sfidează, îi deschide cu hotărâre cutia pandorei, eliberând metafore, hiperbole, cântec, sens. Ființa sa (trupul, sufletul, duhul) este obiectul asupra căruia intervine cu un bisturiu fin, cu ideea decantată de zgura zilei. El sfidează durerea, plătește prețul și spune în plină operație miracolul. Pentru poet, întreaga informație a universului, taina creației, direcția în care glisează timpul, sunt cuprinse în ființa omului. Nimic în plus, nimic în minus, doar galaxia poeziei...

Raul Constantinescu este un clasic hotărât, apelează la modelele moderne și postmoderne, ia elemente din realism și folclor, se folosește de logica științifică, inventează. Nu preferă un curent anume, respectă ținuta, demnitatea poetului, sobrietatea și persuasiunea. Uneori abuzează de metaforă, de cuvinte. Este direct, explicită vivisecția, corpul deschis, carte deschisă, alfabetul ascuns și vechi, mesajul ancestral. Este un absent prezent continuu, cunoaștere pură în infosfera care ne copleșește, atinge ultimul atom, se lasă sedus de absurdul

spre zero. Simte dorul de abisuri, acceptă tăria cojii ce îmbracă ideea, pendulează între știut/ neștiut, se joacă între cele două concepte, îl vede pe om un Ulisse în căutare, în călătorie. Sunt zone interzise, poeme nescrise, Dumnezeu atent, luminile, sărutul nimicului. Dar timpul se duce, alunecă în cei o mie de ani de cunoaștere prinși în nuca prezentului. Explicații, mișcări browniene, eterna reîntoarcere. Apoi Templul. Apoi testamentul, apoi poezia încrâncenată, tensionată ca un arc în inima omului.

Raul Constantinescu nu este un poet comod, știe să-și asume marile mituri, fragedele balade, chemările, imprecizia: „...în lupta tuturor contra tuturor prin minunata lume nouă/ dinlăuntru în afară – paradisiacul infern - / trupul din toate părțile lovit subminat izbit ținut atacat jupuit/ primatorul nerostit al sălaș al divului suflet/ unul spre altul, Unu prin și în altul -” (*Vivisecții*, p. 11).

Vivisecția se efectuează cu lase-rul cuvântului, partea nemuritoare nu aparține omului, un joc dinamic, plin/ gol și altă paradigmă. Sunt rătăcirii prin labirint, punctele cardinale nu mai au același sens. Totul este citit, recitat la nesfârșit până la originea speciilor. O călătorie interioară prin straturi de timp sângerând: „Pe mări rătăcesc de țarm departe/ sirenele în cânt mă fură-ntruna;/ pe stânci sub fulgere înfrunt furtuna/ infernul îl trec neatins de moarte...” (*Ulisse*, p. 46). O călătorie în care moartea nu are efect, cunoașterea e liberatorie. Timp nesfârșit cu valurile în față, atent la țarmul așteptat, bănuieț. *Penelopa este între altare...*

Cunoașterea pare o vrajă, gustul e dulce, povestea lumii e scrisă în realul aparent, ceea ce e: „Lumea-n sine-nchisă/ nuca nedeschisă,/ în rostogol este/ fir de poveste...” (*Nuca I*, p. 29).

Cei care au fost sunt descătușați de trup, „pământ din pământ în pământ sub pământ”, privesc din stele, din flori. *Eterna reîntoarcere* în materie, din materie în spirit, o dulce adiere în unives.

Concluzia: poezia, unica. Cea mai hultă, cea mai frumoasă. De neatins, pe un drum abrupt: „Spre piscul din noi albastru-n zăpezi;/ deasupra capului tău nins de gând,/ noaptea stele-ți vorbesc/ în razele limbii doar de tine știute,/ clipă vie/ prin tine înveșnicind” (*Poezia*, p. 65). →

CONSTANTIN STANCU

O epopee în care poetul poate gusta dulcea veșnicie într-o clipă irepetabilă.

Autorul depune testamentul la dispoziția cititorului, el a cucerit o pădăie pe care o locuiește, doar vibrația de început transmisă celui care citește și înțelege. E o moștenire care vine de departe, tainică, înaintează prin *spațiotimp*, negative rădăcini depășind.

Absurdul e crud, un etern început, un dor de abisuri, o călătorie prin gura arsă a zeroului, pe zimțata custură. Este o nuntă a elementelor, toate posibilitățile, plus poezie, plus cântec, plus iubire implicită: „Prin ani drum de spini mi se arată; /bolta papirus peste mine se lasă... /luminii în har viu revelată/ ființa efemeră mi este atrasă; /din umbre smulge-se gândul... eviscerat, / în mine pe cruce/ “se-nalță Cuvântul” (*Logos*, p. 63).

Aceasta este concluzia finală, crucificarea Cuvântului în ființa omului, aplecată sub vremei...

Mircea Petean îl prezintă la începutul volumului pe Raul Constantinescu, un modernist însingurat, atras de cărți, prins în dansul cuvintelor. Sunt prezentate cele trei moduri ale poeziei sale: efectul revelației prin opera poetului, estetica poeziei populare ca rădăcină trainică, poemul filiform, eliberat de angoase. El conchide: „Aceasta e poezia lui Raul Constantinescu din *Vivisecții*, o carte de poeme de mare complexitate, pe care autorul ei o oferă celor care încă mai cred în poezie ca pe un îndemn de a urca pe noi culmi spirituale, coborând tot mai adânc în ei înșiși, căci *dorul de-abisuri clatină, macină munții...*” (p.8).

Poetul, creatorul în interiorul creației, are un *Precuvânt* pentru cititor, fratele atent, un frate care participă. Poate sta drept în fața Sinelui universal, darnic prin ritual și călătorie, prin suferință și capriciu.

Raul Constantinescu și-a constituit volumul cu toate argumentele poeziei, cu note bio-bibliografice, cu referințe critice. Au scris despre poet: Iv Martinovici, Ion Arieșanu, Dumitru Hurubă, Eugen Evu, Victor Sterom, Radu Igna, Amalia Voicu, Ioan Evu, Emilian Marcu, A.I. Brumaru, Ioan Urdă, Monica Grosu, Gheorghe Mocuța, Iuliu Pârvu, Augustin Cozmuța, C. Stancu.

Gheorghe Mocuța reține: „Lunga disciplină a lecturii și a tăcerii, a

credinței în creație și creator, trece până la urmă în urzeala unei versificații în care tradiția și neomodernismul se contopesc în căutarea răspunsului la teme esențiale” (p. 134).

Sub tensiunea versului, cuvintele fuzionează: spațiotimp, ochi-izvor, prezent postimperfect, viețimorții, sine-ascuns, tăcere-fluviu, antilumi, rugflăcără... Virgulele nu mai au același sens, uneori grafia poemului este modernă, cu puseuri mitice sau folclorice. Poetul încearcă să ia în stăpânire mișcare în care a fost prins, visul – *ecorșeu iluminat*... El își decantează ideile, se avântă în *marele refuz*, dar, până la urmă, Dumnezeu este stăpânul jocului, miturile dantelează speranțele noastre.

Vivisecții online, cu poet și galaxii de sinapse...

Un poet al nihilomelancoliei

Poemele celui de-al doilea volum semnat de Mihai Doloton poartă amprenta lirismului bacovian, lucru certificat încă de la bun început prin titlul *Frământări din morminte* (apărut la editura Pontos, Chișinău, 2015) și întărit ulterior atât prin imaginarul poetic similar, cât și prin existența unui poem dedicat marelui simbolist – *Poetului George Bacovia*.

Se configurează o atmosferă ostilă, în care singurătatea devine personaj ce ia în stăpânire totul. E sesizabilă o dilatare a clipei și, totodată, o persistență în stare, prin fructificarea formelor de gerunziu „curgând”, „plângând” etc. Pe urmele poetului său preferat, Mihai Doloton surprinde

materia într-o lentă și interminabilă cădere, disoluție (Iarna suflă-ncet -/Frunze de omăt/ Cad” – *Poem de martir*).

Chemarea stranie a neantului e acutizată în poemul *De iarnă*, gerunziul făcând aici pandant cu forma prezentului etern „gem”, „strig”, „scot”. Muzicalitatea sincopată e subliniată de prezența punctelor de suspensie.

Morbul erodează realitatea. Cei vii nu mai știu să guste viața așa cum se cuvine, fapt surprins în poemul *Din toate zilele*. De sabbat știu a se bucura numai cei trecuți în neființă „doar morții se-adună de ziua Sabbatului”, iar la spovedit mai merge, spășit, doar timpul.

Moartea e percepută drept o prezență intra vitam (De moarte cum să-mi fie teamă/ Când ea la toți ne este mamă? – *De moarte*), glisarea dinspre viață spre moarte devine imperceptibilă, cele două se confundă adesea și nu țin cont de vârstă („Un copil se joacă/ Afară, prin ninsoare./ Altul, sfâșiat./ De o boală, moare.” – *Culoarele ce dor*).

Un poem precum *La priveghi* capătă accente baudelairiene prin prisma imaginarului ce ține de sfera putridului, a descompunerii, amintind cititorului de antologicul *Un hoit*.

Plânsul „Plângând de spaima-nfometată/ Mai stau cu moartea la taifas/ Și, poate, am să râd vreodată./ Dar iarăși singur am rămas” - *Atât de singur*, reclusiunea, singurătatea, târziul, golul, moartea („Nu mai există nimic decât moarte/ Și locul pe cruce nu se mai împarte” – *Nimic, decât moarte*) reprezintă temele recurente ale volumului supus atenției.

Nicăieri nu există șansa redempțiunii („Nu există pace și nicio speranță” – *Ger de singurătate*), ființa neputându-se salva nici prin scris, nici prin iubire, iar procesul autoscoptic din *Singur* pare sortit eșecului.

Universul surprins în volum amintește extrem de fidel de atmosfera apăsătoare a poemelor bacoviene, de hohotul autumnalului, de târziul inculcat pretutindeni („mor bolnav de nedreptate” – *De vorbă cu moartea*). Paleta cromatică, deși ternă, cotropește, ia cu asalt spațiul marcat, așa cum ne-am așteptat, de cavou, cimitir, abator.

În *Explorare*, depistăm o veritabilă ars poetica. Lumea în care artistul trăiește are valorile alterate, drept →

MIHAELA OANCEA

care acesta nu-mi mai găsește locul, rostul. De asemenea, poemul are și sunori soresciene, amintind de *Am zărit lumina*.

Conștient sau nu, Mihai Doloton e influențat pe alocuri de lirica lui William Blake (*The garden of love, A poison tree* ș.a.m.d).

Tot o artă poetică este și poemul *Cv*, în care auditivul este violentat „funerară operă”, „rece umbra mea (...) țipă plină de isterie”, iar viața devine un mizerabil stupefiant.

Poetul găsește uneori forța de a face haz de necaz, luând tragicul peste picior, în poeme ce au aerul unor epigrame – *Întuneric neconstituțional* „A trăi cu speranță/ E neconstituțional”, *Complici la moarte* „Cuprinși de singurătate/ Am ajuns complici la moarte”, *Licența morții* etc.

Ca tributul pentru autorul simbolist să fie complet, Mihai Doloton inserează la finalul cărții și câteva pagini de *Firimituri inocente*, cugetări ce trimit la celebrele *Divagări utile* ale lui Bacovia.

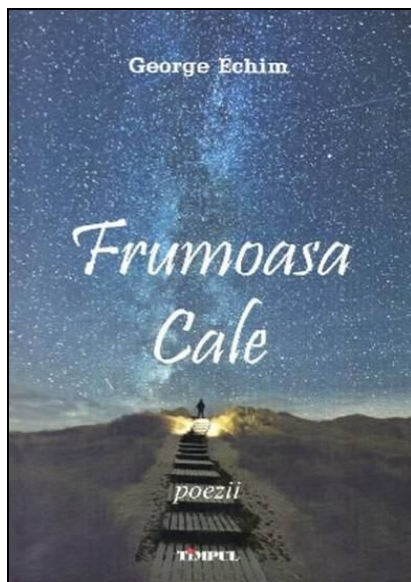
Conchid, lansând către cititori invitația de a se apropia de scrierea dolotoniană, cu ceritudinea că vor întâlni un poet extrem de sensibil, un poet ce știe a surprinde această alchimie a durerii devenite poezie.

„Realitatea ce-mi pătrunde-n oase”

Într-un târziu am înțeles ce înseamnă atât de frecvent recurențele trei puncte de suspensie ale lui George Echim: „Mi-e dor de mare, de verile trecute./ Dor nespus îmi este de ziua mea de ieri/ Când eu aveam exact... atâtea primăveri/ Nu-mi doresc să măsoar timpul în minute.” (*Ziua mea de ieri...*)

Vibrato, tremollo, andante poco a poco, aceștia sunt timpii muzicali aplicabili, dar mai presus de toate și toți, un timp nespecificat în teoria muzicală, anume „ecoul de romanță” exersat de vioara lui George Bacovia.

Cumsecădenia de a înfrumuseța natura umană e dincolo de preocupările poetului în *Zori de amurg*; întrezărește, dincolo de zori, prin ei, amurgul. Nu își răstoarnă privirea în nostalgie, lumea lui este transparentă, - da, uneori înduioșată: „Un om sensibil cum rar am cunoscut!/ Am simțit în el blândețea de poet/ Și mă întreb: oare ce epitet/ Din atâtea i s-ar potrivi mai mult?” (*Permanențe*, cu

subtitlul-dedicație „Poetului Vania Gherghinescu, în memoriam”)

Prolificitatea (mai mult eflorescența) poeziilor le impun sinceritatea. Care nu caută în mod necesar prietenia lectorului, ori admirația lui, vrea doar să comunice până la identificare. Nu dorește să deschidă larg porțile percepției (Aldous Huxley), ci mai degrabă, prin întredeschidere și îngustare a unghiului, să-și selecteze (poezia) receptorii, să îi identifice. Ca în vederea unei relații de durată, fără dominator – dominat. Doar comunicare. Aceasta înseamnă că sonetul e un leș, el poate să decadă din amintire sau să rămână în ea, important este ca sensibilitățile să se conjuge dincolo de orice: „Sunt uneori izvor, iar alteori vulcan./ Din mine curge apă limpede sau foc./ Spăl ce-i de spălat, ori în flăcări ard... Nu-i joc!/ Nu-mi place ce-i murdar și nici să cânt în van...” (s.m.) (*Personaj bizar*, cu subtitlul „Pasărea de foc”)

Moise era bâlbâit. Cel care a deslușit verbal (nu avea mult mai mult decât darul / harul vorbirii) Tablele Legii a fost fratele său Aaron, cel cu glas răspicat, primul purtător de cuvânt recunoscut ca atare al omenirii; practic și primul translator, - din ăăă... în atât de necesara claritate. George Echim, ca toți sonetiștii valoroși încearcă, reușește cel mai adesea, să fie cei doi frați într-un singur creator să preia de la Bunul (inspirația) și să rostească *sonetul*: „Mă plimb sfios pe alei... de nemurire./ Gândesc la câte... alte... negândite./ La atâtea motive de ispite.../ Despre toate... *dau tuturor de știre*.” (s.m.) (*Alei... de nemurire*)

Uneori însăși inspirația e invocată – implorată: „Iubirea mea cea ma-

re-i poezia.” (*Bucurie*). (Când scrii în ritmul ăsta...) Pe latura erotică, sonetele lui George Echim impresionează prin caracterul frust al amorului, ne-concupiscent, dușman geloziei (ne-străin însă lucidității, nu este nici poetul, nici omul – persoane adeseori distincte – care să se rățăcească în labirintul acestui sevraj), bine înarmat, nu mal-armé.

Tot studiindu-i, amănunțindu-i versurile, am înțeles încă un rost, cu totul admirabil și nebunesc aproape, al celor trei puncte de suspensie ale lui George Echim: dincolo de cele enumerate la începutul cronicii, dincolo de „egalizarea” setativă prin endecasilab există ambiția uluitoare a egalizării suprafeței vizual-grafice a versurilor. Caz unic de provocare a desăvârșirii intangibile. De neconceput: „Realitatea ce-mi pătrunde-n oase/ Se străduiește... să fie parșivă./ Deși pozează... nu odată-n divă,/ Îmi murdărește visele frumoase.” (*Refugiu*)

Sunt sigur că am dreptate.

George Echim este propriul său perfect avocat, din punct de vedere literar. *Lucrează*, mai nou, în *folosul societății*, atât de restrânse, a literaților.

MIRCEA DOREANU

BIOGRAFIE ȘI LITERATURĂ

În adolescență, îmi notasem într-un jurnal, un extras, nu mai știu de unde, pe care l-am reținut, fără a-i înțelege prea bine sensurile: „Unor femei romanul le-a fost viața, altora, viața le-a fost un roman”.

Sigur, a pune în balanță →

NICOLAE BĂCIUȚ

pasiunea lecturii pentru roman, cu o existență de roman a unei femei nu prea ar părea corect, fiecare fiind îndreptățit să susțină partea lui de adevăr, astfel ca balanța să încline într-o parte sau alta.

Gina Moldovan nu a fost o mare pasionată de roman, iar când a cochetat cu literatura s-a lăsat mai ușor ademenită de poezie, ale cărei teritorii le-a și străbătut, de altfel, ca autor, tipărind trei volume de versuri.

Condiția de autor a Ginei Moldovan nu e una tipică, preocupările existenței sale fiind mai ales străine literaturii, chiar dacă în adolescență a cochetat cu ea, dar viața a pus-o adesea față în față cu atâtea situații de... roman, atât din propria experiență, cât și din cea profesională, fiind adesea martoră a atâtor povești de viață, a multor suferințe.

Însă Gina Moldovan s-a apucat vârtos de scris abia după ce „s-a lăsat la vatră”, când bugetul de timp s-a înscris în alți parametri și când a putut să aloce mai mult timp evaluării propriei existențe și nu oricum, ci cu instrumentele scrisului.

Dacă poezia a fost mai degrabă țipăt de iubire sau de durere, proza Ginei Moldovan este o privire înapoi a propriei biografii, cu nostalgie, dar și cu detașare, într-o dreaptă judecată, la maturitate, a propriei sale existențe.

Narațiunea sa, într-o interogație indecisă, *Viață adevărată sau destin*, nu e într-un registru al excluderii, ci într-unul al consubstanțializării, viața adevărată putând fi acceptată sau nu ca destin, dar și ca fatalitate/ întâmplare.

Gina Moldovan nu tranșează lucrurile: destinul i-a adus o viață adevărată, ori că viața adevărată a venit din destin? Adevărată nefiind în opoziție cu falsă, fiind pus mai degrabă semnul egalității între adevărată și reală. Viața reală pe care a parcurs-o Gina Moldovan e, până la urmă, împlinirea unui destin.

Cartea începe cu „examenul de maturitate”, bacalaureatul, și se încheie cu examenul... literar, cel al publicării cărții de versuri *Orizontul iubirii*, orizont al așteptării în care autoarea a trăit toată viața, o așteptare care se termină într-un nou început, acela al regăsirii în iubirea visată.

Deși a scris versuri în adolescență și la tinerețe, întâmplarea a făcut să-și piardă toate manuscrisele, în împrejurări dramatice.

Reluarea terapiei prin scris s-a produs cu intensitate în străinătate, departe de țară, dar cu toate dorurile/nostalgiile active. Poezia scrisă atunci acoperea doar o parte din nevoia sa de a spune, de a mărturisi, de a-și explica lucruri care i s-au întâmplat în viață, pentru a le înțelege sensuri cândva neînțelese. Poezia a fost mai degrabă salvarea din/de infern.

Viață adevărată sau destin e în primul rând spovedanie. Dar, oricât de mare a fost presiunea realului, tentația ficțiunii n-a putut fi potolită. Până la urmă, e greu să tragi o linie de demarcație între realitate și ficțiune, pentru că autoarea vrea să dea dimensiune romanescă unui destin feminin.

Până la urmă, cartea Ginei Moldovan e un roman de dragoste, un roman despre căutarea iubirii.

Autoarea vorbește despre condiția femeii, de la primele ei momente de descoperire a dragostei, trecând prin toate încercările, cu pasiuni, bucurii, împliniri deznădejdi, patimi, umilințe... Tema acestei cărți este iubirea, într-un final, autoarea chiar mărturisind că a căutat iubirea toată viața. Căutarea acestei iubiri nu oferă o rețetă, dar poate sugera atitudini, din ea se pot trage învățăminte.

Fiind scrisă la persoana întâi, cartea ar putea părea autobiografică, dar retușurile o împing în literalitate.

Cu toate acestea sunt suficiente date recognoscibile, în plan geografic, social, sunt nume de persoane reale, chiar dacă în seama lor au fost puse situații inventate.

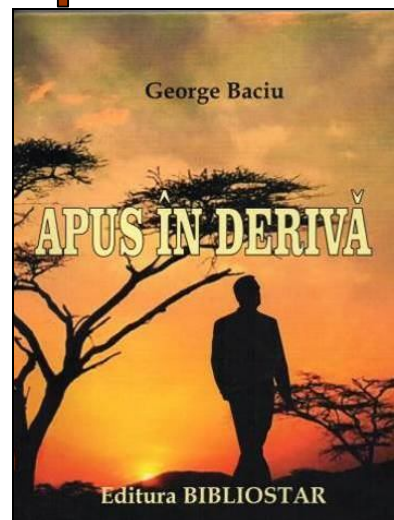
Dar, măcar în parte, rămân suficiente date care să facă din acest roman și document, frescă a unei perioade.

Stilistic, cartea are dominantă oralității. O narațiune frustă, plină de firesc, de autenticitate, având tonul calm al relatării detașate, fără încrâncenări. Dar și fără menajamente, fiind spuse multor întâmplări pe nume, oricât de incomod e adevărul.

Autoarea are arta de a povesti, cu dar și har. Iar uneori povestea coboară/urcă în cele mai intime trăiri, într-un limbaj la limita bipului. Oricum, cartea nu e neapărat interzisă copiilor sub 14 ani, deși ar fi pasaje peste care aceștia ar trebui să sară.

Cartea are cursivitate, ritm, suspans, toate ingredientele unei lecturi captivante. Cu siguranță, romanul Ginei Moldovan își va avea cititorii săi, nu puțini.

Apus în derivă

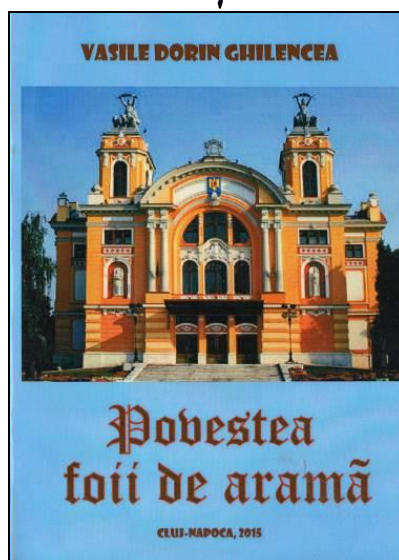
N-am vorbit cu domnul George Baciu despre geneza romanului *Apus în derivă*. Fac doar niște presupuneri. Am citit cu mare plăcere această carte nu numai pentru faptul că este scrisă de un bun prieten al nostru, un cunoscut om de cultură argeșean, cu o bogată bibliografie, un om sensibil care ne atrage prin stil și prin subiectele abordate. Am citit-o cu deosebit interes, întucât povestește despre oameni și fapte dintr-o fabrică de cherestea, pe care cred că am cunoscut-o și eu, personal, pentru care am lucrat, în două vacanțe liceale, în calitate de „țapinar la corhănit bușteni” de brad, pe Valea Rea și apoi pe firul Râului Doamnei până în apropiere de satul Corbșori. Sigur, imaginația prozatorului este bogată, a localizat acțiunea romanului în altă zonă; în Țara Loviștei, pe valea Lotrului. Dar eu, ca cititor, m-am dus cu gândul imediat la Fabrica din Domnești, unde a lucrat tatăl autorului și, probabil, *bunicul din Corbșori*, acel „om de aleasă cultură, autodidact de rasă”, care i-a povestit multe fapte și întâmplări din perioada interbelică. Ca să identificăm geneza romanului, trebuie să amintim și câteva date biografice, din copilăria și adolescența autorului, perioadă care a avut o influență importantă asupra formării personalității viitorului prozator. S-a născut în miezul toamnei anului 1962, în Domneștiul Argeșului, în familia soților Viorica și Ghiță Condrea, dar *primii 14 ani i-a trăit în casa bunicului Baciu din Corbșori-Stănești*, căruia i-a preluat și numele în semn de respect și recunoștință. A fost o perioadă în care mičuțul Gigi Baciu și-a „împodobit →

PROF. DANIEL DEJANU

destinul cu picurul râului ce poartă în albie urma sărutului domnesc”, după propria-i confesiune. A trăit printre oameni de munte, *forestieri și țapinari*, pe care îi evocă în roman, cu în-deletnicirile și tradițiile lor, cu mentalitățile și problemele lor de viață. De aceea, cred că romanul este scris „după o povestire a bunicului”, așa cum precizează la începutul cărții, dar și după o cercetare și o documentare foarte serioasă. Putem spune, așadar, că romanul „*Apus în derivă*” este o carte de suflet, „*dinspre inima autorului*”, scrisă din suflet în semn de omagiu adus tatălui său, *Ghiță Con-drea* (venit în Domnești Argeșului, tocmai din Vasluii lui Ștefan, pentru a lucra în Fabrica de Cherstea) și *bunicului Baci* din Corbșori-Stănești, care i-a povestit multe întâmplări din epoca interbelică. Trebuie amintit că, în perioada interbelică, pe firul Râului Doamnei, funcționau mai multe fabricuțe, gateri și fierăstraie de prelucrare a lemnului, cele mai cunoscute fiind ale boierului Vică Poinăreanu, ale tâmplarului Nae Dogaru, iar la Domnești, cele ale proprietarilor Ghica Anastase, Gh. Șuța și Petre Preda. În zona montană, muncitorii forestieri trăiau în mici colonii, în așa-zise barăci, formau echipe de țapinari, care aduceau bușteni, bile de brad, prin mari platforme plutitoare pe firul învolburat al Râului Doamnei. Cu astfel de imagini își încarcă autorul legătura de suflet cu meleagurile copilăriei și adolescenței scaldate de apele cristaline ale Râului Doamnei. Fără-ndoială că a cunoscut din tinerețe activitatea din Fabrica de cherstea din Domnești, a vizitat secțiile, în care au lucrat părinții, bunicul și alți oameni apropiați din Corbșori și din Domnești. Din povestirile bunicului a aflat despre vremurile când pe valea Râului Doamnei, echipe de țapinari aduceau din vârf de munte bile sau bușteni de brad, plutind pe albia râului Valea Rea, apoi pe valea Râului Doamnei, până la gaterul lui Vică Poinăreanu și mai jos, până la Fabrica din Domnești. În perioada interbelică, în incinta localității Domnești, se aflau două fabricuțe de prelucrare a lemnului (proprietari Ghica Anastase, Gh. Șuța și Petre Preda), iar după naționalizarea din 1948, cele două fabrici trec în proprietatea statului, prin contopire, sub conducerea lui Șapira, apoi, din anul 1949, sub conducerea lui Ion Mencinicopschi, tatăl cunos-

cutului om de știință și cercetător, prof. univ. dr. Gheorghe Mencinicopschi. Fiul chiar amintește în biografia sa că „*în prima zi de ciresar a anului 1949, în odaia șefului fabricii de cherstea din Domnești răzbătea suspinul primului copil „născut, iar nu făcut” pentru a cinsti memoria neamului domnișan*” (G. Baci, Ion C. Hiru, *Domnești. Oamenii de ieri și de azi*, p. 170). Considerată „*ceasornicul zonei*”, sirena Fabricii din Domnești, suna la ore fixe, în funcție de programul muncitorilor, și se auzea nu numai în tot satul Domnești, ci și prin satele învecinate, Stănești, Poduri, Pârâiești, Corbșori, de unde cete-cete de forestieri se grăbeau spre fabrică. Într-un fel regret că domnul George Baci n-a localizat acțiunea romanului chiar în zona localității Domnești. Dar, oricum, cartea „*Baciului Domnișan*” rămâne o mărturie de suflet peste timp, ce-l poartă pe cititor, cu emoție, pe firul istoriei interbelice, sfîșind sufletul celor dragi, *cu un nou răsărit de lumini și umbre*, dar și ca o rugă de suflet pentru satul natal și oamenii apropiați...

DESPRE ARTĂ ȘI DRAGOSTE

M-am așezat, într-o după-amiază de duminică, la masa cu fereastra spre inimă, pentru a citi o carte, *Povestea foii de aramă*, ale cărei personaje, trăiesc alături de noi, participă la prezentul acesta, cu foarte puțină grijă față de cultură. Spun asta fiindcă eroii principali ai romanului lui Vasile Dorin Ghilencea sunt o actriță – Mioara Mazilu și un artist plastic (metaloplastie) - Ștefan Thury, actor,

balerin. O familie pentru care arta reprezintă o modalitate ontologică a fiirii, justificând pe deplin afirmația lui Lucian Blaga că omul e singura ființă ce trăiește întru mister și revelație, împlinită estetic prin destinul creator.

De ce *Povestea foii de aramă*? Pentru că pe astfel de foi, Ștefan Thury își cântă frumosul din privire și din suflet, adunând laolaltă emoția metaloplastiei cu emoția iubirii.

Acțiunea se desfășoară în casa celor doi actori-artiști de la Câmpulung Muscel (Mioara și Thury), fiind în esență o cronică de familie deșirată pe coordonatele vieții de cuplu, împănate, din când în când, cu scurte analize ale fenomenului cultural românesc. Nu lipsesc nici referirile la arta și istoria orientală, dialogul pe această temă fiind bine realizat, fapt ce arată că autorul este un bun cunoscător al istoriei artei universale.

Este adus în discuție și sistemul politic postrevoluționar, un sistem cu nonvalori ce nu au în preocupări cultura, ci avantajele economico-sociale.

Analiza artei românești trecute se face prin aducerea în discuție a lui Alexandru Donici (1912, București – 1970, Câmpulung), pictor și dascăl al pictorilor amatori din Câmpulung-Muscel. Istoricul picturii câmpulungene, care începe cu Pârveu Mutu-Zugravul (1657-1737) este bine punctat de pictorul George Paulian, prieten al familiei Mioara Mazilu și Ștefan Thury.

Și dacă tot vorbește despre artă, autorul prezintă, ca un adevărat pictor, folosind simțul vizual îmbinat cu vibrația intimă a sufletului, peisajul muscelean: din Câmpulung-Muscel sau din zona Nușoarei, casa maestrului în arta tradițională, Ion Rodoș.

Dar nu numai despre artă este vorba în romanul *Povestea foii de aramă*, ci și de dragoste. Sensibilitatea feminină, ilustrată prin trăsăturile Mioarei Mazilu, este expusă, ca prelungiri a ideilor despre estetica artei. Nu e nimic de mirare, fiindcă în toate celelalte cărți ale sale (vreo zece), <<„*ideea de femeie este echivalentă cu ideea de dragoste, iar între aceasta și fericire trebuie notat semnul „egal”*”>>. (Voichița Pălăcean-Vereș).

Femeia lui Vasile Dorin Ghilencea se analizează pe sine cu instrumentele istoriei culturii. Fiindcă reprezentanta sexului frumos este în→

GEORGE BACIU

tot ceea ce face o sumedenie de acte cu înțeles artistic. Ea însăși este un tablou al frumosului din noi înșine.

Așadar, autorul nu scapă niciun prilej fără a scoate în evidență misterul feminin, însă ceea ce mi se pare de-a dreptul remarcabil este modul cum relaționează arta cu frumosul feminin într-o carte care pare un jurnal de idei despre artă în societatea actuală.

Romanul are trei planuri, toate „suferind” povara esteticului: planul analizei artei picturale, planul relației de cuplu și planul iubirii. Acestea formează un univers miraculos în care se mărturisește monologul ontologic al cuplului ce-și dezvăluie chipul folosind când oglinda artei picturale, când oglinda dragostei.

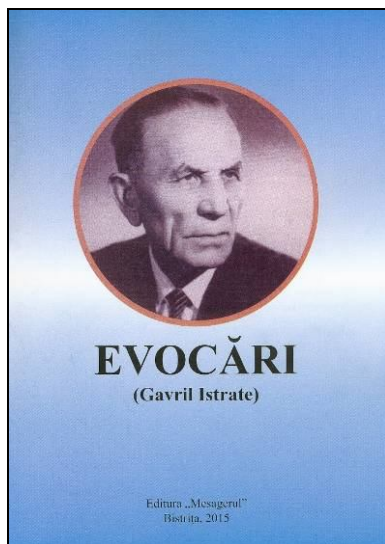
Un roman interesant și un autor nostalgic, care crede în posibilitatea unei societăți morale, educată estetic, pentru că prin cultură și iubire omul se poate privi pe el însuși, se poate modela și autodefini.

Citiți *Povestea foii de aramă* și veți fi mai bogați cu un sfert de dragoste și cu un gând de frumos uman.

Gavril Istrate și Liviu Rebreanu

De Neposul drag al profesorului univ. dr. doc. Gavril Istrate, marele scriitor Liviu Rebreanu este legat prin aceea că, în anul 1909, din primăvară și până-n toamnă, a lucrat ca ajutor de notar la Primăria acestei comune, după ce trecuse prin aceleași servicii în Măgura Ilvei și Nimigea. Dovada acestui popas de câteva luni în Nepos o fac și cele două chitanțe ale părinților lui Gavril Istrate din lunile iunie și iulie 1909 și a unei citații semnate chiar de el. Apoi, idila sa cu învățătoarea Virginia Grivase de la această școală, devenită prototipul Virginiei Gherman din romanul *Ion*, completează argumentele acestei legături cu satul care a fost botezat, în 1773, de către împăratul austriac Iosif al II-lea cu numele de Nepos.

O parte din evenimentele descrise în romnul amintit se referă și la Vărarea, numele vechi al acestei localități care l-a găzduit pentru cele câteva luni. Notarul Cântăreanu, cum îl botezase scriitorul, al cărui nume adevărat era Chibulcutean, îi făcuse o primire onorabilă, după cum

mărturisește el însuși, oferindu-i, chiar în clădirea primăriei, o „odăiță bună, cu intrare separată, împodobită drăguț de domnișoara Eugenia”, fiica acestuia.

O întâmplare neobișnuită îl pune pe tânărul funcționar în fața unei realități pe care o va descrie în romanul său: „Într-o dimineață, intrând în cancelarie, o găsi plină de țărani furioși care înconjurau pe vreo zece sași din Păuniș (adică din Slătinița) și-i înjurau din răsuputeri. În uliță, o cireadă de boi grași, parcă așteptau un verdict”.

Secvența făcea parte din numeroasele evenimente care au constituit procesul de cea mai lungă durată ce a avut drept cauză stabilirea graniței dintre Nepos și localitățile săsești (Dumitra, Slătinița și Unirea).

În lucrarea *Cuibul visurilor*, numele de Vărarea este dat comunei Maieru. Descrierea corespunde întocmai acestei localități, unde scriitorul și-a petrecut cei mai frumoși ani ai copilăriei: „Uite Vărarea... Din vârful Măgurii soarele o privește ca un ochi de foc, ocrotitor... Vărarea aceasta era un sat ca oricare, trântit în fundul unui cazan de dealuri, speriat de urletul trenului”.

În romanul *Ion*, numele de Vărarea aparține cătunului Lușca, astăzi cartier al orașului Năsăud. Același lucru se petrece cu Anieșul care este numit Parva. Aceste artificii stilistice sunt explicate în jurnalul său.

Amintirea primei întâlniri a lui Gavril Istrate cu Liviu Rebreanu o are de pe vremea când era elev la liceul din Năsăud.

Se dezvelea bustul lui George

Coșbuc în fața impunătoarei clădiri, moment în care scriitorul a vorbit despre poetul de la Hordou, ca unul ce „a făcut revoluție în poezia românească”.

Este fascinat de frumusețea expunerii și de importanța pe care o acordă „poetului țărănimii”.

După nouă ani, îl întâlnește în capitala Moldovei, ca invitat al studenților de la Facultatea de Litere din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, când a prezentat conferința „Iubirea în literatură”. În 1935, același grup, în frunte cu Gavril Istrate, îl așteaptă în gară, unde se fotografiază și apoi se îndreaptă spre amfiteatrele universității.

Aici, neposul stă de vorbă cu Liviu Rebreanu, care își amintește de oamenii și satul prin care a trecut în tinerețe, considerându-l un prieten apropiat pentru afecțiunea care i-o poartă. În semn de recunoștință îi acordă un autograf pe volumul „Metropole”.

Opera lui Liviu Rebreanu a intrat apoi în atenția filologului Gavril Istrate.

A urmărit-o îndeaproape ca un vechi cunoscător al locurilor în care scriitorul și-a lăsat urmele pașilor.

A reconstituit itinerariul literar al eroilor din operele sale, a clarificat o parte din micile nepotriviri toponimice sau lingvistice, a corectat unele afirmații sau confuzii geografice, a vizitat „Cuibul visurilor” de la Maieru, s-a dus la Târlășua, satul natal al scriitorului, a organizat excursii pe aceste meleaguri cu studenții săi de la universitate, a stat de vorbă cu Rodovica Boldijari (Ana) și Alexandru Pop Glanetașu (Ion) din vechiul Prislop, a participat la Centenarul „Liviu Rebreanu” și a fost nelipsit de la mai toate acțiunile dedicate romancierului.

În anul 2004, este martor ocular la dezvelirea plăcii comemorative din satul Nepos, pusă pe fațada clădirii fostei primării, ca o dovadă a trecerii sale prin această localitate.

Neposenii au avut marele noroc de a trece în nemurire prin condeul viguros al marelui scriitor.

Liviu Rebreanu a rămas pentru profesorul Gavril Istrate un adevărat cult, fapt pentru care l-a așezat în panteonul său sufletesc ca unul dintre cei mai valoroși scriitori ardeleni.

MIRCEA DAROȘI

Viata noastră cea de toate zilele

(Anatomia unei diversiuni 10 ani de la răpirea din Irak, Editura Miranda, Braşov, 2015)

Citind cartea lui Ovidiu Ohanesian, începi să înţelegi că nimic nu este întâmplător şi mai ales de ce libertatea este greu de trăit într-o ţară ca România.

Ovidiu Ohanesian rememorează, la un anumit timp de la evenimentele legate de răpire, emoţiile şi tensiunea pe care le-a trăit, dar este o tensiune dezamorsată pentru că autorul povesteşte totul ştiind deznodământul întâmplărilor.

Jurnalul său este unul care se compune din articole de presă însoţite mereu de dovezi vizuale care ajută cititorul, îi încurajează memoria (vizuală) îi sprijină modul de a înţelege contextul şi spaţiul în care se petrec lucrurile şi, mai ales, de ce se petrec.

Prima ediţie a acestei cărţi intitulată *Răpirea din Irak*, având o prefaţă semnată de Sorin Roşca Stănescu, avea să-l impună pe ziaristul Ovidiu Ohanesian ca pe un autor veritabil de cărţi de investigaţii de foarte bună calitate, care înţelege că oamenii trebuie să afle într-o formă sau alta adevărul.

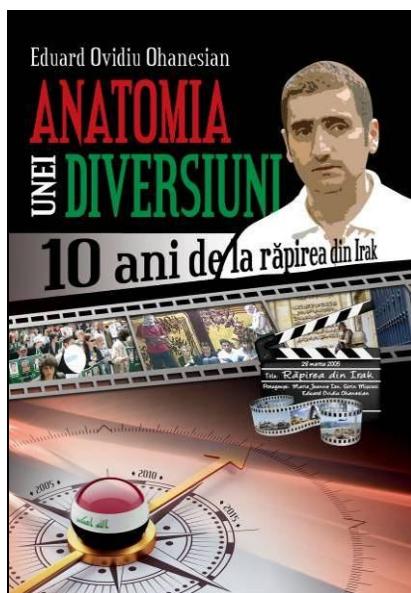
Exerciţiul lui Ovidiu Ohanesian este necesar într-o societate în care democraţia a debutat îmbrăcată în hainele minciunii şi ale crimei (decembrie 1989, Mineriadele din anii 90)

Au trecut zece ani de la un eveniment pe care românii, în marea lor majoritate nu au avut timpul necesar să îl perceapă aşa cum ar fi trebuit, poate, în fond, eliberarea celor trei jurnalişti a însemnat un triumf care ar fi trebuit să mulţumească pe toată lumea.

Ovidiu Ohanesian aduce în discuţie motivele pentru care România nu se poate descotorosi de trecut.

Lucrurile se schimbă în aparenţă, dar, în fapt, ele rămân aceleaşi, Ohanesian introduce cititorul în contextul social şi politic în care evenimentul urma să se întâmple.

Anul 2005 era anul marilor aşteptări, primul an de mandat al lui Traian Băsescu, România răsufla uşurată după ce, teoretic, glonţul şuierase pe la urechea ei, noua putere

de la Bucureşti era garantul încetării oricăror tipuri de abuzuri.

Ovidiu Ohanesian scrie şi o face foarte bine, o face acaparând şi elaborând spaţii de dezbatere şi de echilibru între imaginile pe care le creează cu talent veritabil şi vocaţie, cartea este un document scris în care autorul surprinde imagini şi scene, pe care le analizează, descrie personaje şi le caracterizează mimica şi gestică, încercând de viziune opera scrisă.

Mai presus de toate aceste lucruri, în tot ce scrie Ohanesian, tonează atitudinea, curajul şi bucuria de a fi liber. Cartea are momente tensionate, totodată există o avalanşă de informaţii care te pun efectiv pe gânduri, te solicită şi te epuizează într-un mod plăcut.

Întreaga istorie este atât de bine racordată la prezent, încât lumile se suprapun către o analiză de viziune.

Expunerea acelei lumi (2005) surprinde aspecte teribil de interesante din mediile implicate în descrierea autorului, lumea pe care Ohanesian o creionează prinde rădăcini şi se dezvoltă, el reuşeşte să se desprindă, să fie deasupra evenimentelor, deşi participă activ la ele.

Cartea ridică totodată o serie de întrebări, de suspiciuni care incită şi mai mult cu privire la subiectul de discuţie.

Din păcate, în jurul acestui subiect s-a aşternut o tăcere ciudată, iar reparaţia acestei cărţi, la zece ani distanţă de la eveniment, este în măsură să stârnească interesul, şi spiritul combativ al oamenilor liberi pentru care posibilitatea de a gândi şi

acţiona sunt piloni de bază în evoluţia ulterioară a societăţii româneşti.

Nu este de ajuns să condamni ceva, fără a avea condamnaţi şi nici să judeci lucruri pe care nu le-ai trăit, ştiu că societatea civilă din România are carenţe grave în foarte multe situaţii, dar toate acestea trebuie să se termine la un moment dat, apare, însă, problema lucrurilor descrise în carte de Ohanesian, întrebările ridicate de el sunt definitorii pentru cei care vor să formuleze răspunsuri, doar că răspunsurile trebuie să genereze soluţii şi ele trebuie să elibereze, să detoxifice societatea, să îi dea o şansă pe care, sunt sigur, că o merită şi pentru care România frumoasă a suferit şi şi-a păstrat o linie dreaptă, fără întreruperi şi ocolişuri.

Ovidiu Ohanesian este unul dintre cei care mi-a demonstrat mereu că există o şansă adevărată ca România să îşi revină, ştiu însă că este foarte greu, după 50 de ani de comunism, alţi 25 de ani de democraţie, în care criminalii încă mai dau lecţii de moralitate la televizor şi România nu ştie încă numărul celor care au murit la Revoluţie pentru o democraţie care a subjugat în loc să elibereze.

Cartea lui Ovidiu Ohanesian răspunde la o serie de întrebări pe care nici măcar nu le ridică, are acest dar, te face să înţelegi de ce foarte multe lucruri nu au putut să se întâmple, aşa cum ar fi trebuit, cred că asta este un mare merit pentru o carte.

Actualitatea subiectelor tratate în ea este cea care dă o valoare reală cărţii, una care te aduce cu picioarele direct în realitate.

Şi mai cred cu tărie că este foarte important în viaţă să îţi dai seama că toate au un rost, că merită să lupti în continuare, merită să aperi adevărul, fără să îţi pui vreo secundă problema dacă vei reuşi.

Am citit cartea lui Ovidiu Ohanesian, am înţeles multe lucruri, altele m-au pus pe gânduri, dar peste toate acestea, am avut un sentiment de mulţumire pentru că am citit o carte foarte bine scrisă, o carte în care umorul, tensiunea şi informaţiile înşirate pur şi simplu conduc către o formă clară a ce înseamnă viaţa şi moartea stând împreună, pe malul unui orizont din ce în ce mai plutitor.

ANDREI NOVAC

OGLINDA DIN CUVÂNT

După *Nebănuitele fețe ale secundei* – prozele sale scurte de debut editorial (volum apărut, în luna octombrie 2015, sub auspiciile proiectului cultural „Punți de lumină”), Mihaela Rașcu „recidivează”, impetuos, cu aceeași... detentă, în *Oglinzile pământului* - secvențe din cotidianul asumat conform sintagmei „Cătă viață, atâta literatură”.

Cu toate că, atunci „când te uiți la un om, ceea ce vezi nu este acel om, ci ești tu” – susține înțeleptul jamaican Mooji. Oare? „Dubito, ergo cogito; cogito, ergo sum” („Mă îndoiesc, deci gândesc, gândesc, deci exist”), afirma René Descartes, în *Discurs despre metodă*, la 1637. Ori, și mai pe înțeles... „To be or not to be” („A fi sau a nu fi”), cum monologhează de secole, tristul prinț al Danemarcei. - esențiala dilemă a omenirii. Ce, cum, de ce, despre ce, și despre cine... gândim – căci asta ne (pre)ocupă toată viața. Viața? Da... „Căci moarte nu există/ și ce numești tu moarte/ e-o viață altfel scrisă/ în sfânta firii carte” – este motto-ul primei proze a cărții –, desprins din paginile eminesciene.

Oglinzile pământului este, fără îndoială, un titlu de carte curajos. Nu și surprinzător, fiindcă Mihaela Rașcu este, ea însăși, structural, o luptătoare. Scrisul e limpede, mlădios, într-o logică rafinată predestinată finalurilor cel mai adesea previzibile, dar nu mai puțin cuceritoare.

„Când te uiți la un om, ceea ce vezi nu este alt om, ci ești tu”, totuși, aceasta nefiind o dovadă a ego-ului exacerbant, ci, cum ar spune esenienii, a funcționării, la parametri normali, a oglinzirii. Legea Oglinzirii operează neîntrerupt: „Exteriorul reflectă interiorul”. Nu invers, cum suntem tentați să credem – acesta fiind motivul celor mai multe deziluzii... Să mă explic! „Descoperirile făcute pe lungimea coastei occidentale a Mării Moarte și, în particular, cele 11 grote de la Qumran, au livrat însemnate cantități de documente eseniene, estimate la mai mult de 15.000 de manuscrise și fragmente. S-au găsit bucăți din toate cărțile Vechiului Testament și fragmente din lucrările compuse de comunitatea de la Qumran. Gândirea și principiile religioase ale esenienilor, «oameni ai pustiului», au fost

descrise de Iosif Flaviu, contemporan cu ei, de Filon și de Pliniu cel Bătrân, care îi prezintă ca „oameni singuratici, fără familie, fără bani, izolați, «trăind în tovărășia palmierilor» («Istoria naturală»).

Arheologia modernă socotește că sfârșitul lor s-a întâmplat în anul 68 d.Hr., la 150 de ani de la fixarea lor în aceasta pustie, când armatele romane, conduse de Vespasian, au nimic, după Ierihon, și centrul comunității eseniene. Cei care n-au putut să fugă au fost, se pare, uciși sau vânduți ca sclavi. Prevăzând cucerirea romană, esenienii „și-au pus în siguranță prețioasa bibliotecă în grotele din apropierea lor, pe care nădăjduiau s-o regăsească după trecerea primejdiei, unde însă nu s-au mai întors, se pare, niciodată, să-și ia manuscrisele.”

De ce acest interludiu? Fiindcă tot aici s-au găsit fabuloasele și... atât de clare (!) scrieri despre importanța studierii sinelui, a universului interior: cele șapte oglinzi eseniene: Oglinda a ceea ce suntem în momentul prezent; Oglinda a ceea ce judecăm în acest moment; Oglinda a ceea ce am pierdut/ofert/cedat la un moment dat; Oglinda celei mai mari iubiri pierdute sau a celei mai mari frici pe care le-am avut/le avem; Oglinda mamei, a tatălui și respectiv a Creatorului; Oglinda cuceririi Întunericului cunoscută și sub numele de „Cucerirea nopții negre a sufletului”; Oglinda modului în care ne percepem pe noi înșine, cunoscută drept oglinda celui mai mare act de compasiune.

„Cătă viață, atâta literatură”? Poate că nu neapărat, sau nu îndestul.

Nu putem exclude factorul... a-

leatoriu, dar esențial: Harul! Căci, fără har, nu există creație. Fără har nu există fantezie, imaginar, emoție, bucurie, disperare, comunicare... „Exteriorul reflectă interiorul”. Hellinger, Jung, marii inițiați aveau să demonstreze, la rândul-le, importanța spațiului interior - a relației cu sinele.

„Devine limpede că întotdeauna criteriile au legătură cu observatorul, și nu cu subiectul. De aici și oglinzirea. Ceea ce observi sau prezintă interes față de interlocutori este, de fapt, propria ta oglindă.”

Cireșe, Tatuaj, Bicicleta, Flori, Nunta perfectă, Campionul, Muza, Inelul, Mare grijă la ce faci, Struguri, Vasilică, Prietene, Micul sanitar, Gogoși, A ta până la capăt, Arhivarul, Cântecele fazanului. Le-am numărat: sunt 17 proze – 17 „oglinzi ale pământului”, ale... sinelui. Nu 7.

Cu siguranță, când s-a așezat la masa de scris, Mihaela Rașcu nu se gândea la esenieni. Ea este mai... pământeană, decât mine care, acum, voi încheia citând poezia „Oceanul” de Ștefan Petrea: „interior, călăream cai albi sub o / vestejire a sinelui/ refulam etnobotanice și mă jucam cu / băiețelul din mine/ vecinul îmi bătea în țevă/ vomitam fonice toate poeziile din lăuntru/ evident, urlam ca în dureri de facere,/ mirosea a poezie toată scara blocului/ un peisaj din mine vorbea despre suferință/ în inima nopții imitam bețivii/ mi-era de-ajuns că aveam icoana ta în minte/ pe unde vei mai fi fiind/ dar eu pe unde oare sunt”.

„Un peisaj din mine” vorbește despre Mihaela Rașcu - un prozator în care cred.

MARIANA CRISTESCU

Cea mai tândră lună

Suntem deja într-o atmosferă productivă. Poetul Nicolae Băciut e un comunicator cu totul special, nu l-am cunoscut nici eu până azi în postura aceasta și e un poet permanent ca să zic așa, în legătură cu toată poezia posibilă și chiar imposibilă dar necesară, așa că atmosfera este în favoarea noastră, a tuturor și, se spunea cu multă dreptate, că așteptăm chiar dialogul, așteptăm niște vorbe de la cei care sunt obișnuiți să asculte mult dar nu au răbdare, răbdarea lor nu trebuie să fie forțată. Ceea ce va fi o nocturnă valoroasă și noi vom rămâne cu lumina zilei.

Pentru mine e foarte plăcută întâmplarea, pentru că noi suntem cunoștințe mai vechi cu autoarea acestei foarte frumoase cărți, o carte cu o valoare specială, la care am să mă refer în cât mai puține cuvinte ca să am impresia că am spus câte ceva. E o carte și cartea ne adună aici, în această seară și în această sală, pe bună dreptate laudată ca un miracol într-un oraș unde industria zăngănea și chimiza, dar ne disciplina să avem răbdare această industrie și iată răbdarea noastră s-a concretizat în acest dar de la Dumnezeu, o bibliotecă exemplară în țară.

Am răsfoit și am citit și recitit cartea *Octombrie* cu un titlu frumos, original și dacă ne gândim la toți cei care au scris despre toamnă, foarte mulți autori, nimeni nu a observat mai profund până acum specificul lui octombrie. Nici Bacovia, care este regele poeziei toamnei, pentru că autoarea a găsit un punct de sprijin în ideea că octombrie este, am înțeles eu, luna cea mai profundă ca tragism. Este durerea cea mai profundă, care însă ne vindecă.

În al doilea rând, cartea are un merit special prin faptul că anunță o disponibilitate; cine citește puținele pagini ale cărții și își pune o dorință și chiar are o speranță că oricând autoarea ar putea veni cu o altă secțiune, cu o altă viziune, cu o altă temă și aceasta e de fapt calitatea nevăzută, nesimțită, nedeclarată a cărții.

Am întâlnit, ca și acum destul de mulți ani la școală, un suflet foarte bogat, o sensibilitate cu totul surprinzătoare, o înțelepciune care nu vine din carte, din citit, ci vine din sine, din propria existență. Niciodată nu

pleci păcălit cu o pagină din această carte, ai mereu o promisiune. Am mai simțit un lucru, că doar o trecere prin tot ce se poate spune, o trecere fugară, dar nu superficială, o privire aruncată în lume, în sensurile lumii, o lansare de idee, toate acestea sunt promisiuni pentru intrarea cu adevărat în literatură a colegei noastre Cristina, care e, se înțelege, un om visător, uneori întârziind în visare, asta e cu două posibilități, „întârziind ca să câștigi din propria forță sau întârziind ca să mai rămânem”, am reținut metafora aceasta. O altă poetă română de primă mână spunea într-un vers „Voiam să rămân în Septembrie” – Nina Cassian, poetă cunoscută, om de cultură, muzician, dar ce n-a fost, ce n-a făcut această mare personalitate, care a murit spre 90 de ani, a cunoscut întreaga lume, cânta la pian, fusese lansată în literatură de Ion Barbu, de marele poet român, și putea să polemizeze și să scrie oricând. Ne-a amintit textul Cristinei despre această frumoasă poezie.

Sigur, fiecare cu luna lui, ar spune cineva, dar pe mine m-a convins în legătură cu rămasul în octombrie. Sunt mai multe lucruri, să zicem, de adăugat, un fel de observație asupra recunoașterii altei ființe, a celor apropiată, nu rămâne datoare celor care sunt mai tineri, are o fiică, are un soț, acesta e un univers de care nu se poate desprinde, de care are mare nevoie.

Dintotdeauna am simțit că sunt o privilegiată a cuvintelor, care mă iubesc lăsându-mă locuită de ele. Citind, am descoperit în mine forța miraculoasă și am descoperit cel mai frumos adăpost, unde putem poposi atunci când ni se face dor de orice: literatura. Între mine și restul lumii așez sufletul meu, scriu cuvinte care fac și desfac lumi, în fața cărora mă înclin cu recunoștință.

Pentru mine, *octombrie* nu înseamnă doar toamnă, înseamnă miezul lucrurilor pe care le ating în trecerea mea, acceptare, oprire în loc a timpului, pentru ca ceva să se întâmple, dor de ducă, perdele de frunze, mustind a lumină trasă ca niște obloane peste lume,

A fost o bucurie să scriu și să le dau cuvintelor o parte din mine, pentru ca cei care vor citi să descopere partea necunoscută.

Mă rog ca aceste rostogoliri de cuvinte să reverse bucurie, noblețe, mângâieri, adieri liniștite și emoții adânci.

În cea mai tândră dintre lunile anului, *octombrie*, mi-am pus o pereche de aripi pentru că știu de câtă putere are nevoie sufletul meu să se înalțe.

CRISTINA AIVĂNESEI

Însemnarea de călătorie de pildă, e tot așa, câteva observații, câteva lucruri și călătorim și noi împreună cu autoarea, începem să simpatizăm drumul ei și chiar dorim să-l reconstituim.

Deci toată această esență de promisiuni mă îndeamnă să cred și să sper că într-un viitor nu prea îndepărtat vom putea citi cărți de literatură originală, eseuri de exemplu, am văzut că are multă aplecare spre eseu, spre a explica foarte original o idee aparent cunoscută sau arhicunoscută. Iată de ce vreau să îi mulțumesc mult pentru această frumoasă întâmplare, un talent robust, o experiență intelectuală cu totul specială. Să nu uităm că a făcut studiile la Facultatea de Litere din București, a avut printre profesori mari critici ai momentului. În primul rând am să-l numesc pe Manolescu pentru că el este cel mai apropiat de Onești și spunea odată că la Onești a fost de mai multe ori decât acasă, la Râmnicu Vâlcea.

Dar probabil, Cristina, îți mai amintești și la *Zilele Călinescu*, ai văzut și aici și te-ai bucurat că avându-l după aceea profesor nu-ți era necunoscut. Și Mircea Martin, și toți marii profesori, foarte marii profesori români din ultima jumătate de secol au fost acolo la București. N-a stat degeaba colega noastră, a căutat cu o modestie cu totul înțeleaptă, a știut ce să culeagă, ce să înțeleagă și a rămas și ea cu ceva.

Mulțumesc pentru carte, felicitări și rămânem în așteptare.

CONSTANTIN THEODOR
CIOBANU

Cuvânt la lansarea cărții, la
Biblioteca “Radu Rosetti”, Onești

Hațeg, epoece și farmec

Badiu Iancu continuă cărțile dedicate orașului Hațeg, o face pasionat, bazat pe cercetarea în arhive, argumentat. A ales de data aceasta o perioadă complicată, tensionată și controversată. Monografia are un titlu precis: *Orașul Hațeg în perioada dualismului austro-maghiar 1867-1914*. (Editura Karina, 2015) Badiu Iancu a cercetat mai multe arhive: Arhivele Naționale Direcția Județeană Hunedoara (ANDJH), Fond Prefectura Județului Hunedoara., Fond Vicariatul Greco-Catolic Hațeg (FVGCH), Fond Protopopiatul Ortodox Hațeg (FPOH)., Fond Primăria Orașului Hațeg.

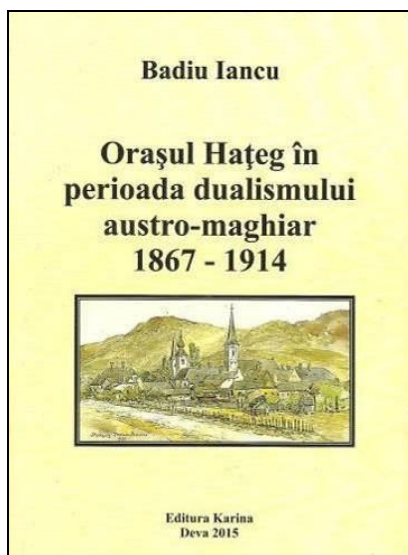
Anexele dovedesc susținerile autorului din carte și sunt importante. El a dorit să fie exact în textele sale, căutând să elimine, pe cât posibil, teme subiective, prezentarea perioadei apare ca o fotografie a vremii. E o perioadă scurtă, destul de apropiată de cititor, comparațiile cu o epocă sau alta, se pot face lucid și motivat, viața în orașul Hațeg a fost una interesantă.

La început, autorul ne propune o vizită în oraș în anul 1898, face o prezentare a localității la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, reconstituie piața centrală, locul unde se focaliza viața oamenilor în acea perioadă. Ne prezintă date despre populația orașului, despre activitatea autorităților locale în timpul dominației austro-ungare.

Lumea era plină de contradicții, deși majoritari, românii nu aveau acces la gospodărirea orașului, la procesul de luarea deciziilor, funcționarii români erau puțini, iată, afacerile se făceau de cetățeni maghiari sau evrei, votul politic era limitat de reguli bazate pe criterii de avere, sociale, etnice.

Hațegul era controlat în stilul marilor imperii!

Administrarea orașului avea o culoare maghiară bine accentuată. Românii puteau accede la treburile orașului dacă renunțau la religie, la limba română, dacă se adaptau regulilor și normelor impuse de imperiu, dacă își renegau originea. Politica de maghiarizare în zonă era potențată de legi, de activitatea din învățământ, de instanțele judecătorești, de viața zilnică din cetate. Hațegianii nu au cedat, alături de alți români din Ardeal, ei au adoptat mai multe strategii. Prezentau memoriile la curtea imperială, se organizează în partide naționale, refuzau participarea la alegerile electorale, adoptând o atitudine pasivă ca formă de luptă, se întâlneau în adu-

nări populare, apar ziarele în limba română (*Familia, Tribuna* etc.). Ei se constituiau în asociații, „Astra”, fiind una dintre cele mai active, mai puternice, mai solide. Hațegianii au rezistat împotriva aparatului represiv pus la punct în imperiu. Ziarele românești au fost de partea lor, intelectualii aveau un rol pozitiv în dinamizarea societății românești, erau prezenți prin cărțile lor, prin faptele lor zilnice, prin discursurile din adunările populare, prin activitatea culturală etc. Formele erau diverse și persuasive. Energia intelectualilor, abnegația avocaților, generozitatea oamenilor de afaceri, puterea de sacrificiu a hațegianilor obișnuiți, au dus la formarea României așa cum o cunoaștem, începând cu anul 1918.

Hațegul era în acea perioadă un târgușor modest, patriarhal, cu aer de provincie bine ponderat, destul de curat și organizat, raportat la nivelul mediu al epocii, marcat de o stradă centrală în care dădeau mai multe străduțe de periferie. Anul 1764 îi potențează dezvoltarea, aici își are cazarma un Regiment de graniță cu sediul central la Orlat. Imaginile vechi, hărțile prezentate în carte, toate redau atmosfera unui târg provincial cu instanțe judecătorești destul de autonome, cu primărie, cu perceptori regești, birou de carte funciară, jandarmerie, comisariat, biserici organizate, avocați, cu o viață socială destul de liniștită, se putea trăi agreabil, conform standardelor vremii. Bisericiile erau active, fiecare încerca să-și impună punctul de vedere prin manifestații religioase, prin poziția preoților, prin întâmplările lor bazate pe ritualuri și Scriptură. Marele savant Iorga a fost prezent la Hațeg, a fost interesat de viața orașului, de activitatea din Țara Hațegului, și-a rezervat loc la hotel, a vizitat târgul, a fost prezent la cinematograful, a vizitat întreaga zonă, se bucura

de peisajul special de munte, de monumentele aflate în ținut, a cercetat acte, a stat de vorbă cu oameni, a înțeles starea istoriei la zi. Condițiile sociale din acea vreme nu erau comparabile cu cele de azi, dar marele cărturar s-a preocupat de faptele românilor din Țara Hațegului.

În perioada analizată, Badiu Iancu se focalizează pe evenimentele petrecute cu ocazia sărbătoririi „mileniului maghiar”, reacția românilor față de agresiunea politică din zonă, apoi abordează mișcarea memorandistă la Hațeg, viața în Partidul Național Român, Secția Hațeg, împotrivirea la cinica „Lege Apponyi”, care viza utilizarea limbii maghiare în învățământ, abordează faptul divers în oraș, bolile care au afectat hațegianii. Unele evenimente sunt interesante, altele tulburătoare, altele neobișnuite, totul influențat de dorința irezistibilă a românilor de a-și face auzit glasul.

Un capitol bine structurat al cărții se referă la economia zonei, analizând agricultura, comerțul, meșteșugurile, creditarea, prezența liniei de cale ferată Hațeg-Caransebeș care a dinamizat viața socială, este marcată importanța Uzinei electrice în epocă, semn al modernizării și acceptării noilor descoperiri și noile tehnologii.

Cititorul poate descoperi lucruri interesante legate de învățământul din cetate, școlile profesionale au avut un rol important, efortul românilor de a învăța a fost mare, accesul la educație nu a fost unul ușor, dotarea materială a școlilor, starea materială a învățătorilor, epidemiile care făceau ravagii în rândul elevilor, ofensiva maghiară în fața activității românilor, muncile agricole ale elevilor, programele școlare etc., toate redau dârzenia hațegianilor în fața greutăților vremii. Iancu Badiu face o analiză obiectivă, bazată pe date, pe mărturii, pe dovezi, pe suferința care radiază în fiecare act din anexa cărții.

O rază de lumină în viața hațegianilor a adus Despărțământul „Astra” Hațeg, asociația a fost activă în viața culturală a localității. Activitatea a fost susținută de intelectuali și a vizat folosirea limbii române în evenimentele literare, artistice, etnologice, în viața bibliotecilor care s-au înființat și care au dinamizat lumea Hațegului. Teatrul românesc a fost prezent în zonă, s-au desfășurat baluri românești, concerte, reuniuni de cântări, iar femeile, prin pasiunea lor pentru muzică și literatură, au schimbat sensurile existenței. Lumea era antrenată în promovarea culturii române, în apropierea dintre cei care simțeau românește. →

CONSTANTIN STANCU

Iancu Badiu a prins în paginile monografiei viața bisericilor din oraș, chiar tensiunile care au afectat viața creștinilor, luptele, uneori fizice, dintre calviniști și uniți, presiunea catolicismului prin formele sale asupra reformatorilor și alte asemenea. O atenție deosebită a fost acordată mănăstirii de la Prislop, un loc unde și atunci se petreceau lucruri interesante și profunde. Cartea era prețuită de preoți, avocați, medici, funcționari, bancheri, dar hațeganul simplu era atent la viața de zi cu zi, presat de nevoi, de biruri, de lipsa de educație, atins de boli, afectat de sărăcie. S-au făcut și alfabetizări pentru că lumea avea nevoie de educație. Trezirea spiritului românesc în imperiu a atras multe inițiative menite să dea putere noului val care a dus în anul 1918 la unirea românilor. Autorul menționează în carte numele a numeroase persoane: români, evrei, maghiari, alte naționalități.

În acea perioadă, orașul Hațeg a fost marcat de evenimente importante precum zborul lui Aurel Vlaicu de la Hațeg la Orăștie, însoțit pe drumurile care legau cele două localități de automobile conduse de personalitățile orașului. Hațeganii s-au implicat activ în strângerea de fonduri pentru ca ilustrul inginer și aviator să poată pune la punct un model nou, cel vechi prezenta uzuri numeroase care puteau afecta viața omului care a sfidat vremea prin îndrăzneala lui. Aurel Vlaicu ar fi putut să rămână în Germania, suflatul lui s-a lipit, însă, de locurile minunate din Ardeal, inclusiv de Hațeg. Au fost prezenți în viața cetății Octavian Goga, familia Densușianu și alte personalități precum Ion Pop Reteganul, Nicolae R. Danilescu, chiar familia Popovici, o familie formată în oraș și care a trăit aici, s-a implicat în numeroase fapte remarcabile, în viața culturală, în viața socială. Badiu Iancu nu uită să amintească de Mihai Eminescu, cel care s-a legat de conceptele lansate în spațiul cultural de frații Densușianu. În anul 1883, Eminescu a vizitat Tebea pentru a poposi la mormântului lui Avram Iancu în semn de respect, a trecut pe la Sarmizegetusa pentru a se întâlni cu istoria românilor la ruinele rămase în urma romanilor, cu siguranță a trecut și prin Hațeg, Ardealul fiind o zonă agreată de marele poet și om de cultură.

Monografia ne redă și lumea Hațegului văzută prin ochii unor călători importanți sau celebri sau care au vizitat ținutul: arhiducele Rudolf, apoi Teglas Gabor care se preocupa de zonă din punct de vedere istoric, era un ghid asumat. Deși Teglas a privit de multe

ori subiectiv viața socială a ținutului, el a lăsat multe informații, date și note despre hațegani care pot fi citite într-un alt registru, mai realist.

Radu Iacob descrie atent Țara Hațegului în *Monografia singuraticelor parohii și filiale*. Teologul a vizitat numeroase parohii greco-catolice, cu acele ocazii s-a documentat cu pasiune și a reținut oameni, fapte, evenimente, tradiții, contradicții și alte fenomene religioase și sociale.

Lucrarea sa merită remarcată prin bogăția informațiilor pe care le oferă despre satele din zonă.

Ilarie Popovici publică în numărul din 24 mai 1881 al revistei *Familia* un text unde redă excursia pe care a făcut-o la mănăstirea Prislop împreună cu alte persoane. O aventură interesantă în care este descris ținutul, oamenii, viața, drumurile, speranțele și viziunea unei generații.

Iancu Badiu reține evenimentul și-l descrie cu pasiune, explicând de ce Țara Hațegului este un loc minunat.

Anexele cărții ne redau vremurile cu exactitate, lectura lor, puțin greoaie, ne permite să reținem atmosfera din Hațegului acelor timpuri, să citim printre rânduri dramele, pasiunile, bolile, iubirile și mirajul unui loc exemplar din România.

Nume de oameni, profesii active, femei pasionate, țărani originali, tradiții vechi și curajul unor români care se gândeau la un viitor comun pe aceste meleaguri.

Enumerarea clădirilor din zonă e destul de riguroasă, aceste construcții au trădat stilul de viață al oamenilor, averea lor, preocupările sociale, tragediile care au afectat micii întreprinzători, sursele de avere.

Sunt multe de remarcat în monografie, lectura va permite cititorului curios să înțeleagă de ce viața în aceste locuri are un farmec aparte, o taină care scapă celor superficiali.

Deși stufoasă și riguroasă, în același timp, lectura cărții permite să facem comparații legate de un timp sau altul, raportat la perioada pe care o

trăim acum, într-o vreme mult mai liniștită și așezată. Pentru toate aceste unii hațegani au plătit un preț. Peste alții s-a lăsat uitarea.

Pentru unii vremurile au trecut, dar urmele lor, efectele deciziilor luate de hațegani atunci, se pot remarca și acum.

Din acest motiv cartea ne oferă unele răspunsuri la întrebări pe care am uitat să le mai punem în fața conștiinței noastre, în fața comunității internaționale.

Aspectul orașului Hațeg în acea perioadă este bine prins de ziarul *Țara noastră*, redactor Octavian Goga, poetul național, într-un material intitulat „Serbările din Hațeg”.

Iancu Badiu reține acele cuvinte scrise cândva:

„*Ai impresia că întri într-un orașel, care păstrează formele unei vieți patriarhale, puțin zgomotoasă, unde n-a pătruns încă modernismul orașelor mari, care te amețesc prin zidurile curioase de-o strălucire insolentă, prin vălmășagul spiritului mercantil, care caracterizează orașele noastre. Totuși, inovațiile se pot observa și aici, dar un fast mai puțin searbăd, și, dacă în șirul de case de-o armonie și simetrie fără pretenții, ochiul vizitatorului distinge, nu fără mirare, și acoperișuri de șindrilă, neagră de intemperiiile naturii, aceasta dovedește bună doză de conservatorism sănătos, care nu înțelege să rupă brusc legăturile cu trecutul*” (grafia modernă a textului ne aparține).

Descrierea continuă și concluzia vizitatorului era că Hațegul constituia un centru cultural și politic important și pentru românii din ținut.

O carte densă, un limbaj atent și exact, fotografiile ale vremii, hărți, imagini de oameni din Țara Hațegului, extrase din publicațiile vremii, hărți, litografii, evenimente care marchează epoca, personalități puternice, toate lăsă impresia unui ținut mirific, de excepție.

Cartea continuă ciclul de monografii dedicate Hațegului de Iancu Badiu, un hațegan pasionat de cercetare, de viață, un autor curios și documentat, care ține să ne readucă în memorie rădăcinile, geneza noastră, eșecurile și bucuriile care au format o țară în țară.

Autorul ar trebui încurajat și ajutat din toate punctele de vedere de hațeganii de astăzi pentru că demersul său nu este unul simplu, este unul care ne interesează pe toți în bună măsură. Istoria este o carte de vizită care ne poate face onoare și care ne poate reprezenta în lumina vremurilor pe care le trăim.

Zi de târg în Hațegul de odinioară

Spicele cetății

(tetradă)

Coborând abisul cupei, dar, vei da cum uitarea-și face din huzur deja, soțul ignoranței, reazem la neant. De aceea-i bine, spre lumina ta,

să închizi cărarea limbii și străjer să iei seama în gânduri ce venirii pier, dar te fac să nu vezi dreptele minuni, spicele cetății marelui Mister.

Inima să-ți fie-al duhului palat, unde în neclintire mintea ce-a umblat să își amintească de Oglinda Sa, cerul clarității în vâl armoniat.

De smintiri de-afară și urmări pe-ascuns din lăuntru scapă în neștiut răspuns... Întâlniri deșarte pretutindeni curg. Între chip și-asemeni vadul nu-i de-ajuns...

Temniță e mintea

Doă scâzăminte-s peste-a fi și-a nu: eu fără de mine, tu fără de tu sub unirea sfântă-a Sinei contemplând Sinele drept Clipă, într-aici și-acu...

Degete întreite și un toc la scris, a pricepe noima faptelor, s-au zis întru lauda formei ce, purtată în țel, crește asfințirii vechiului abis.

Căci știută-i firea: tot de s-ar urzi în afara voiei Celui Singur și e, deci, numărării colbului din drum, riscă ruina în netocmită zi...

Temniță e mintea, gândurile –chei – ce la poarta morții-s umbre, vrei nu vrei, întrecând măsura vrednicului sfat: - „Duh de le lipsește, graba lor, la ce-i?...”

Erudit în inimi

În smeriri cufundă-ți calea ce te-a scris, ca, păzit de liniști, sinei coincide, Atotștiitorul să-ți dezgroape-adânc fastul adamiei prefirat cu vis...

Ne-adunat în tine să nu lași un pas și întremat de fapte, din ogod abstras, fă-te iubitorul a crea și-a ști, erudit în inimi sub dreptar compas.

Dăruind prin cruce înfierea ta însuși Salvatorul te va imersa în agheazma clară dintre gând și trup unde pacea-i nunta, crezului maia.

Nu-s văzute stele de acei ce în lut potopesc vremelnice umbre și-au băut doar din urâția slavei întru van... -Uită-te la pricini cum spre Roată, mut...

Adu-te pe tine în tine...

A renaște-i cursa în care joc latent cade numai dacă-și face oponent cu mirajul minții, fără-a intui moștina amintei și respir fluent.

Clipa cea din clipă, într-aici și-acum, să-i înalți prezența nu prin gând oricum, ci sub a cunoaște-al mântuirii cer, dizolvând capcana evului din scum.

Iisus Hristos Învățător (Arhiepiscopia Clujului și Feleacului. Inscripții: "Veniți, blagosloviți părintelui meu de moșteniți Împărăția cerului)

-Adu-te pe tine în tine-a-însenina tivitura oarbă dintre „nu” și „da”! Lasă simpatia față de răspuns... Cu-a Sa până Domnul prinde-a anima

tot ceea ce nu e încă sub făcut... Noima florii tale nu s-a descusut în vântoasa fire lamură zidind... Stă enigmă sieși focul absolut...

Ca ecou veciei...

Cu un deget Unul dă măsură în tot și îl cumpănește în ritmu-i sacerdot pentru cel de nu e gândului prădat, adorând lumina duhului devot.

Chiar de multe valuri din certări de vânt trecerii deșarte prin năglod s-au frânt, sfoara însutită-a bunului răspuns aduna-va rugii stătător veșmânt

ca ecou veciei păsuie în cer. Tămâind al jertfei stâmpăr spinifer prin mireasma pildei glăsurii în limbi este dat cuvântul, vestei velier,

să redea sfiala primei nunți din vis unde ascultarea s-a întredeschis... -Căci, a fi ce-înseamnă?... A te așeza fix în locul care ție-ți ești promis...

Îmbrăcând lumina

Chiar de nu admite mintea ce-i sfetit, totul întâmplării, viu, a copleșit strânsă-asemănarea cu deplin orând, cât nimic altminteri nu s-ar fi-înlesnit.

A aflării matcă cere-a fi născut nou, a doua oară, vinul de-ai băut întru revelația de-adevăr adânc spre divina roată în vidul străvăzut.

Dacă barca vieții plânge în epilog, zvârle urmei vâsle ca etern zălog, socotind că-i bine firea s-o închizi liniștii din vechiul, tainic Apolog.

Îmbrăcând lumina dreptelor amiezi s-a-împlinit putința ca în ceaslov să vezi buchea de se-împarte în duh ce-a aduna gnoza înmărmurită-a calmelor zăpezi...

PETRU SOLONARU

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARI UNIRI

(XII)

12. DREPTURILE NAȚIUNII

Marea Unire a românilor, proclamată solemn și definitivă la 1 decembrie 1918 la Alba-Iulia, este evocată în romanul *Sacrificiul* ca un act de dreptate istorică și morală. Este, de altfel, binecunoscut faptul că în romanele care laolaltă alcătuiesc „fenomenologia epică a spiritului românesc”, Mihail Diaconescu se manifestă ca un moralist consecvent. Pentru aceasta, mari învățați specializați în proflemele filosofice ale eticii și în teologia morală ortodoxă au scris despre romanul *Sacrificiul* cu entuziasm și cu o totală adeviziune sufletească.

Paginile în care eroii romanului *Sacrificiul* discută despre drepturile națiunii române la cultură, învățământ de toate gradele, dezvoltare, prosperitate economică, educație, liberă organizare și exprimare publică, dar, mai ales, la unitate politică statală sunt numeroase și emoționante.

Forța revelatoare a acestor pagini poate fi explicată prin faptul că numeroși eroi ai romanului sunt juriști, filosofi, oameni politici, gazetari, clerici, diplomați, militari cu viziune strategică, scriitori, economiști, personalități de larg orizont intelectual. Dezbaterile pasionante în care ei se angajează au o înaltă ținută intelectuală.

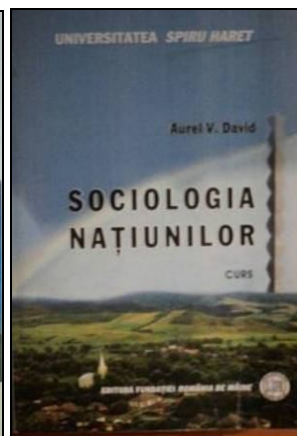
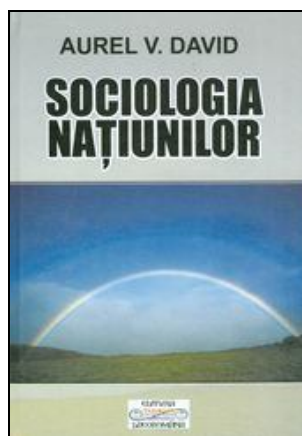
Este binecunoscut și faptul că în toate cele zece romane pe care Mihail Diaconescu le-a unit în ciclul „fenomenologiei epice a spiritului românesc”, vocația metafizică a personajelor pune în centrul compozițiilor și acțiunilor epice apare atent evidențiată.

Drepturile națiunilor, despre care în *Sacrificiul* se discută atât de insistent și de pasionant, au fost și la începutul secolului al XX-lea, și sunt și azi, o preocupare majoră pentru cercurile intelectuale, în special pentru cele juridice, filosofice și politice.

Considerată într-o perspectivă sociologică, această preocupare ne spune ceva foarte important despre evoluția dramatică, mereu tensionată a lumii în care trăim. Se vedește astfel că, și din acest punct de vedere, *Sacrificiul* este un roman actual. Mai precis – este un roman istoric și social, respectiv un roman parabolă, care evocă, în egală măsură, realități istorice, dar și contemporane. De multe ori – strict contemporane.

Astăzi, într-o Europă prinsă în vârtejul geopoliticii marilor familii politice, „acțiunea socială” a poporului în interiorul „patriei” este afectată prin strategii meșteșugite, cu aparentă tentă de democrație comunitară.

Ideologii internaționaliști și cei care își spun mondia-liști se află în plină campanie vizând impunerea sintagmei „stat-națiune”, cu scopul de a întreține percepția conform căreia toate nenorocirile lumii vin de la națiuni. Ei acționează prin metode mai subtile decât în trecut, pentru a slăbi statele naționale și a le intimida, în timp ce alții încearcă să le controleze, sub lozincă demagogică a „interesului național”.

La rândul lor, statele și organizațiile internaționale sunt dominate de aceleași raporturi de putere, iar puterile politice încheie alianțe, tratate și acorduri, pe care le prezintă ca manifestări ale „voinței naționale”.

Însă nici unul dintre acești „actori” nu acceptă să sacrifice interesele proprii pentru a sprijini națiunile ajunse în situații-limită sau pentru a favoriza așa-numita concordie universală. Aceștia vorbesc doar despre dreptul statelor, dar atunci când suferă eșecuri în acțiunile lor politico-militare aruncă vina și răspunderea pe națiuni și pe statele naționale. Din păcate însă, națiunile nu sunt recunoscute ca subiect de drept în relațiile internaționale, unde ies în față statele ideologice și „centrele de putere” care impun „ordinea internațională”, având ca fundament, de regulă, dreptul roman, adică dreptul învingătorului sau al celui mai tare.

Coexistența națiunilor (organizări sociale) cu statele (organizări socio-politice) a fost un deziderat permanent al oamenilor implicați conștient în „viața cetății”. Aceasta a fost benefică, dar și defavorabilă pentru națiuni, întrucât a presupus și impus drepturi și obligații reciproce, pe care, însă, numai națiunile și statele naționale le-au respectat, din principiu.

Astăzi însă, națiunile se află în fața revalorizării de către ideologi a unei obsesii a „trecutului bipolar” și a re-instaurării „ordinei pierdute”, o ordine politică și nu socială. Discursurile alarmiste asupra dezordinii actuale fac referire la „ordinea pierdută”, întrucât „centrele de putere” nu sunt capabile să construiască armonia socială.

În locul ordinii se profilează anarhia, care riscă să devină „mondială” și în care numai cei puternici au drept, cei slabi trebuie să accepte supuși dominația acestora, iar națiunile nu sunt primite la actul de decizie vizând „starea de securitate” a socialului. Națiunile sunt lipsite de drepturi, sub motivul că nu sunt fundamentate pe forță și că nu au forța militară pentru a impune o „stare de ordine”.

Despre „dreptul” guvernanților de la Viena și Budapesta de a spulbera „anarhia” și a impune cu ajutorul armatei, poliției, funcționarilor supuși, serviciilor secrete și pușcărilor, „ordinea”, „calmul”, „concordia”, „siguranța”, „stabilitatea”, „normalitatea” și alte deziderate asemănătoare, atât în Imperiul Austro-ungar, cât și în Europa și chiar în întreaga lume, se discută mult în paginile romanului *Sacrificiul*.

Părți importante din acțiunea romanului relatează despre implicarea poliției, tribunalelor și spionilor în viața oamenilor, în general, și a personalităților →

AUREL V. DAVID

proeminente, în special. De altfel, la un moment dat, *Sacrificiul* capătă caracteristicile unui roman polițist, cu urmăriți și urmăritori. Cei urmăriți sunt conducătorii politici ai românilor. Urmăritorii sunt spioni ai serviciilor secrete de la Budapesta.

Sintagma dreptul națiunilor („droit des gens”, „Volkerrecht”) s-a născut în practica politico-statală abia în epoca modernă, prin eliminarea sintagmei „dreptul naturii” de către statele care s-au erijat în purtător de cuvânt al națiunii. Acesta a fost impus de statele puternice, care au „împărțit” pacea pentru națiuni, ca „dreptul între națiuni” și nu „dreptul comun al tuturor națiunilor”. Prin acest artificiu mecanic, „dreptul națiunilor” a fost înlocuit cu „dreptul internațional”, ca „drept al statelor”, în funcție de raporturile de putere statornicite între ele.

Dreptul internațional, cu consecințe pe planul securității națiunilor, identifică drept subiect entitatea politico-statală (statul). Acesta stabilește „principii”, în spatele cărora se ascunde o ierarhie a „puterilor”, în funcție de capacitatea de impunere, de acceptare sau de receptare a unui anumit tip de raporturi formalizate, socio-politice. Acestea definesc statul și nu națiunea ca „generator” de securitate sau victimă și identifică forța drept mijloc de asigurare a „stării de securitate”, îndeosebi forța militară. Experiența istorică demonstrează că situațiile de distrugere a „stării de sănătate a socialului” (cum s-a întâmplat în cele două războaie mondiale, desfășurate în prima parte a secolului XX), nu au avut consecințe distructive pe planul generic al entităților politico-statale. Ele au afectat doar forma și întinderea acestora. Statele renasc sub impulsul și presiunea ideologiilor, în alte modalități, cu o permanentă tendință spre competiția pentru ierarhizarea raporturilor, în funcție de puterea pe care o construiesc și o pot menține.

Competiția sau confruntarea între ideologii, precum și consecințele lor distructive, au obligat oamenii să definească sociologic subiectul care să elimine ierarhizarea puterilor și să fie capabil de a genera, a construi și a menține relații de comunicare bazate pe încredere, colaborare, sinceritate, susținere reciprocă și afectivitate pozitivă.

Apelul la forță al subiectului-agresor a putut fi înlocuit cu „apelul la principii” al subiectului-victimă, după evaluarea consecințelor teribile ale celor două războaie mondiale din prima parte a secolului XX. Ideologii care au susținut subiecții „victimă” au făcut apel la memoria națiunilor și au transpus, cu ajutorul juriștilor, conceptul „securitate” pe tărâmul dreptului, prin constituirea unor organizații gestionare cu aspirații la universalitate.

Impunerea națiunii ca „subiect de drept” în relațiile internaționale se lovește, însă, de aceeași agresivitate a abordărilor de tip ideologic și de limitele cadrului oferit de abordarea de „tip sistemic”. În zilele noastre, sfârșitul „războiului rece” sau al „războiului ideologiilor” a scos în evidență valențele națiunilor în menținerea „păcii sociale”, iar oamenii cu competențe profesionale și socializante au afirmat un adevăr care a însoțit istoria scrisă a omenirii: ideologii generează și întrețin organizările sociale într-o permanentă „stare de insecuritate”.

În acest sens, este deosebit de elocvent discursul ținut de papa Ioan Paul al II-lea, la cea de-a 50-a adunare generală a Organizației Națiunilor Unite, unde a vorbit despre „dreptul națiunilor” și nu despre „dreptul statelor”,

„...când au aruncat Iuda arginții în biserică”, pictură murală, Mănăstirea Lăpușna

arătând că acel conflict mondial a avut loc „din cauza violării dreptului națiunilor”.

Declarația Universală a Drepturilor Omului abordează elocvent „drepturile persoanelor”, dar până în prezent nu există un acord internațional care să trateze drepturile națiunilor, în ansamblul lor. „Dreptul unei națiuni la existență – afirma papa Ioan Paul al II-lea – este, cu certitudine anterior tuturor celorlalte drepturi: nimeni, niciun Stat, nicio altă națiune, nicio organizație internațională n-a fost vreodată fondată pentru a considera că o națiune determinată nu va fi demnă să existe. Acest drept fundamental la existență nu presupune cu necesitate o suveranitate statală, căci diversele forme de conexiuni juridice între națiuni diferite sunt posibile, cum este cazul, de exemplu, în statele federale, în confederații sau în statele comportând largi autonomii regionale”.

Pentru fiecare națiune „dreptul la existență” implică în mod natural, dreptul de a-și apăra propria limbă și cultură, tradițiile specifice, componentele fundamentale ale spiritualității sale originare.

Într-adevăr, până la Marea Unire din 1918, românii din Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș și-au conservat caracteristicile naționale în primul rând prin Biserică și cultură. În acest sens, romanul *Sacrificiul* evocă insistent, în emoționante pagini epice, suprasaturate de numărul simbolurilor și de tensiunea dezbaterilor, caracterul militant al culturii române.

Istoria confirmă că, în circumstanțe extreme, cultura permite unei națiuni să supraviețuiască în fața pierderii independenței politice și economice. Deci, fiecare națiune are dreptul de a-și trăi viața conform cu tradițiile proprii, de a apăra drepturilor fundamentale ale omului, de a da o educație proprie tinerelor generații, precum și de a-și construi viitorul așa cum dorește, în respect pentru celelalte națiuni.

În zilele noastre, recunoașterea națiunii drept „subiectul” de care depinde „starea socialului”, impune, cu necesitate, ample reconsiderări ale conceptului de securitate, întrucât lăsarea acestuia la cheremul ideologilor nu poate genera criterii satisfăcătoare de evaluare a „stării de securitate”, nici strategii de gestionare a națiunilor în „stare de securitate”.

Din această perspectivă reiese că dreptul națiunilor este clădit pe trei componente organice: dreptul la existență (la viață socială), dreptul la informație (cunoaștere) și dreptul la securitate (apărare, protecție) și la ordine socială. →

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Sfântul Ioan este începutul
Evangheliei Fiului lui
Dumnezeu.”(3)

L.C.: Prin urmare, Înaltpreasfințite Părinte, nu oricine poate să se roage lui Dumnezeu?!

Î.P.S. Ioan: Nu oricine, nu oricine poate rosti rugă și cuvânt despre Dumnezeu decât cel ce trăiește în post, în rugăciune și în viață sfântă și curată. Sfântul Ioan se va învrednici nu numai să-L prezinte lumii pe „Mielul lui Dumnezeu”, ci el va fi și martorul Prea Sfintei Treimi Dumnezeu, așa cum se vede la praznicul Botezului Mântuitorului nostru Iisus Hristos, unde Fiul lui Dumnezeu se lasă botezat de Sfântul Ioan Botezătorul.

Ce ne mai spune Evanghelistul Marcu, foarte important, despre Sfântul Ioan? Spune că din părțile Iudeii și Ierusalimului, veneau la el, în pustiu și se măr-tu-ri-seau. Auziți: veneau și se mărturiseau la el! Vedeți de unde și ce rădăcină adâncă are taina mărturisirii din biserică

noastră!? Se mărturiseau, deci, iată, Sfântul Ioan era duhovnicul Iudeii, Ierusalimului... toți veneau și se mărturiseau lui și apoi primeau botezul pocăinței – afundarea în apă. Astfel **Sfântul Ioan este începutul Evangheliei Fiului lui Dumnezeu.** El este începutul Evangheliei. El începe cu adevărat, în mod direct, să ne prezinte, în mod real, tuturor această veste bună care este Hristos Domnul, pentru că Hristos a fost persoană, om și Dumnezeu.

L.C.: Știm, Înaltpreasfințite Părinte, că pe data de 1 ianuarie sunt mai multe sărbători religioase, la care se adaugă începutul de an nou. Vă rog să ne spuneți câteva cuvinte în legătură cu ziua de 1 ianuarie.

Î.P.S. Ioan: Luați aminte! Într-adevăr, pe 1 ianuarie sărbătorim *Tăierea împrejur cea după trup a Domnului* și punerea numelui lui Hristos, tot pe 1 ianuarie îl celebrăm pe *Sfântul Vasile cel Mare*, arhiepiscopul Cezareei Capadociei și pe *Sfânta Elena, mama sa*, totodată biserică noastră binecuvintează și începutul noului an. După calendarul laic, al lumii în care trăim și noi, odată cu data de 1 ianuarie, pășim

într-un nou an. Noi spunem, în limbajul nostru, că am intrat în noul an și așa este, după cronologia vieții noastre și a istoriei. Problema este dacă noi ne vom înnoi în Hristos, în anul ce urmează. Dacă noi nu ne vom înnoi în Hristos, anul acesta va fi ca celălalt, ca și cel care a fost mai înainte, și mai înainte ș.a.m.d. Să ne rugăm bunului Dumnezeu să ne înnoim cu toții ca anul acesta să fie un an nou prin noi, plin de lumina Mântuitorului nostru Iisus Hristos și a Evangheliei sale.

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

ROMANUL MARII UNIRI

→Dreptul națiunilor nu se contrapune „dreptului statelor”, însă obligă statele să gestioneze foarte atent nevoile sociale prin acțiuni sociale, să nu construiască raporturi inegale de putere, să nu dezvolte tendințe expansioniste și anexioniste, să nu oblige națiunile să se confrunte între ele și să nu-și aroge dreptul de a hotărî soarta națiunilor în funcție de conjuncturile geopolitice și de interesele construcțiilor socio-politice (imperiile, organizațiile transnaționale, supranaționale și „centrele de putere”).

Mai există destui ideologi care visează azi, din necunoaștere sau rea credință, la dreptul forței, și-l contrapun dreptului națiunii la existență, informație și apărare.

Modul în care românii și-au apărât cu prețul vieții unor eroi știuți și neștiuți, mai ales neștiuți, dreptul la existență națională, e reliefat cu mare măiestrie de Mihail Diaconescu în romanul *Sacrificiul*, în pagini descriptive și evocatoare atent construite epic. Culmea cea mai înaltă a acestor pagini descriptive și evocatoare o găsim în capitolele care narează desfășurările militare, diplomatice și politice din timpul primului război mondial.

Prin acest demers de cunoaștere a unui crâmpiei din istoria neamului românesc și de recunoaștere a unor fapte sociale care au intrat pe drept teme în memoria urmașilor, prozatorul Mihail Diaconescu s-a alăturat abordării sociologice a națiunii române și, mai ales a dreptului

acesteia la existență, alături de celelalte națiuni ale lumii, aflate sub tăvălugul așa-numitului „globalism”.

Și pentru acest motiv, putem afirma că *Sacrificiul*, romanul Marii Uniri a românilor, ilustrează nu numai o preocupare sociologică și artistică majoră, ci și caracterul militant al culturii române în diverse etape istorice. Am fost și rămânem o cultură luptătoare.

Autorul a surprins în chip magistral, cu pană de mare maestru, eforturile românilor ardeleni, bucovineni, maramureșeni și bănățeni, aflați sub ocupația austro-ungară, de a-și apăra ființa națională și spirituală, în fața agresivei politici de deznaționalizare dusă de putreda oligarhie ungară. Pentru redarea cu fidelitate a atmosferei produse de strigătul conștiinței de neam, căreia „imperialii” îi răspundeau cu zăngănit de săbii și amenințări, cu baionete și gloanțe ucigașe, autorul și-a folosit strălucitoarea sa minte și imaginația creatoare, susținute de o imensă cantitate de documente de epocă, cu certificat de autenticitate.

Astfel, cei de astăzi pot cunoaște că, atunci când națiunea română a fost obligată să se lupte pe viață și pe moarte cu Imperiul Austro-ungar opresor, pentru a-și câștiga dreptul la existență, nimeni n-a stat deoparte.

De la mic la mare, fiii acestui neam de eroi au lucrat, cu gândul și cu fapta, pentru ca astăzi să putem afirma, fără teamă, că suntem români, că avem o țară, o limbă proprie și o credință moștenită din străbuni, deci o identitate, pe care ne-o asumăm și o apărăm ca pe propria noastră viață.

Dacă Moș Crăciun mai vine

Dacă Moș Crăciun mai vine
Peste zloate și nămeți,
Mai avem lungi nopți depline
Pe parcursul scurtei vieți.

Încă mai avem lumină
În copii, în noi, în vis
Și în noaptea lui divină
Care vine pe cuprins.

Moș Crăciun cu-o nouă șansă
Pentru-o veche așteptare
Va veni în orice casă,
Va veni la fiecare.

Dacă dincolo de vârste,
Chiar bătrâni, oricum copii,
Pe cărări de cer înguste,
Credem că el va veni!

Haosul devine pace,
Fulgii drumu-i netezesc,
Moș Crăciun, în tot ce face,

Spune simplu: "Vă iubesc"!

Ca atunci și deodată,
În eternități de loc,
Și greșelile își iartă
Oamenii fără noroc.

Ninge a întemeiere
Pe palate și pe cort,
Nașterea e Înviere
Și Iisus înseamnă tot.

Și curând din Trinitate,
Prin ninsori, dar și prin gând
Vor veni de prea departe
Anii două mii, pe rând!

DANIEL MIHU

Surâsul clipei

Învăț să cred că mai există-o lume
În care trupu-i apă curgătoare,
Neîmplinirea – stol de călătoare,
Iar fapta, un cortegiu fără nume.

Mai cred că știu ce n-a aflat pământul,
De ce se-ntoarce câteodată roata,
De ce-s bunici părinții, cum de tata
Nu mai e azi copil, de ce cuvântul

Spintecă arta de a fi și, oare,
De ce nu știm a-mbătrâni, mai bine,
De la-nceput și nu când vremea vine?

O, Doamne, în trăirile hoinare
De ce-am știut că nu mi se cuvine
Decât surâsul clipei care doare?

MARIANA EFTIMIE KABBOUT

Boboteaza

Trei lumini din necuprins,
Azi, din ceruri s-au desprins
Și veghindu-ne de-aproape
Se pogoară peste ape,
Că-ndumnezeind izvorul
Se sfințește călătorul...

TINCUȚA HORONCEANU
BERNEVIC

Amvon

Împăratul gol

*„Ceartă-te cu aproapele tău, dar
taina altuia să nu o dai pe față, ca
nu cumva cel ce o aude să nu te
defaimă și să nu dărâme (pentru
totdeauna) faima ta” (Pilde 25,9).*

Mă gândesc că toți, sau aproape toți, cunoaștem povestea lui Hans Christian Andersen, cu împăratul care s-a văzut deodată gol, dezbrăcat. "Era un împărat căruia îi plăcea foarte mult să arate bine, să se îmbrace cu tot ce era la modă în vremea aceea. Părerea celor din jur conta foarte mult pentru el, nu avea propriul lui sistem de valori. Așa că, într-o zi, măcinat de această obsesie, își angajează cel mai bun croitor al vremii sale, pentru a-i confecționa niște haine "care nu au mai fost purtate de nimeni nicicând înainte".

Și iată-l pe croitorul nostru la curtea împăratului, gândindu-se temeinic cam ce fel de haine i s-ar potrivi "Măriei Sale", acestui împărat ahtiat după nou și lux. Și nu i se potriveau nimic mai bine, decât niște haine invizibile. Această

idee a plăcut împăratului, care și-a deschis imediat ochii și inima la "noua provocare". Dezbrăcat de tot ce avea, împăratul acceptă "îmbrăcarea" noilor haine, care i se potriveau perfect, nu neaparat fizic, cât din punct de vedere al dorințelor sale deșarte. Și ca orice om care se fălește cu deșertăciunea lucrurilor, iese în fața curtenilor să-și etaleze noile haine. Unii de voie, de nevoie, au lăudat inițiativa împăratului și pe maestrul noilor sale haine. Numai că farsa nu a durat mult, până când cineva din mulțime să nu vadă realitatea îngrozitoare în care se bălăcea împăratul. "Împăratul e gol!", a strigat acesta, iar acest glas a fost preluat de toți curtenii, iar murmurul acesta l-a făcut pe împărat să-și vadă propria goliciune și, împreună cu ea, propria deșertăciune".

Povestea e frumoasă, dar realitatea care poate fi extrasă din aceasta e îngrozitoare. Îți poți pierde credibilitatea în fața celor care te-au crezut "cineva". Teoretic, vei fi ceea ce pretinzi, practic, vei fi un nimeni, un orb căruia i s-a pus în palmă "în loc de pește, o piatră". Și flămând după "pește", vei înghiți cu nesățu substanțe fără valoare și consistență.

Pe de altă parte, există un "Croitor", care vrea să ne îmbrace cu simplitate, cu bun gust, pentru a ieși în evidență nu goliciunea, ci adevărata valoare.

Vom arăta așa cum suntem, nu cum vor alții să ne vadă, numai și numai pentru a se vedea și în acest mod, plinul dinlăuntru, unde Dumnezeu domnește, sau ar trebui să facă asta, dacă Îi dăm voie.

"Haina mântuirii" pe care o dă Dumnezeu nu e un fals și nu ne va lăsa niciodată goi în fața lumii, în ciuda hainelor simple pe care le îmbrăcăm și care ne acoperă, "să nu ni se vadă rușinea".

Părintele GHEORGHE ȘINCAN,
Paroh la Târgu Mureș

de-acum pe vecinicie cu toți mîmile vă dați“. Dacă Molna, apă ce separa Bucovina de ținutul Herței, e un nume puțin cunoscut, chiar în varianta mai răspîdită, Molnița, Prutul era extrem de cunoscut și deschidea o rană ce încă își așteaptă vindecarea. Curînd, imnul de stat al țării va fi schimbat, utilizînd vechea creație a lui Ciprian Porumbescu, dar cu text schimbat.

Filmul închinat Războiului de Independență va avea ca laitmotiv marșul *Drum bun*, pe muzica lui Ștefan Nosievici și textul lui Vasile Alexandri, compus în 1856, îndemn pentru armata română la trecerea peste Prut, după ce o parte din Basarabia revenea în țară: „Drum bun, drum bun, toba bate,/ Drum bun, bravi români,/ Cu sacul pe spate,/ Cu armele-n mîni!// Hai cu Domnul Sfîntul./ Haideți peste Prut./ Să luăm pămîntul/ Care l-am avut“. Strofa ce urmează refrenului n-a fost și nici azi nu figurează în textele puse în circulație.

Realizările, cîte au fost, din perioada 1945 – 1989 au avut drept suport nu aderența la doctrina comunistă, ci patriotismul.

Recompensa era nu materială, ci gîndul că s-a făcut pentru țară. Cu acest gînd, unele personalități stabilite în Occident au revenit în țară. Se crease cumva iluzia că țara chiar conta. De dragul propășirii țării, erau trecute cu vederea abaterile de ideile propovăduite.

Uriașa declanșare de energii din 1989, care vedea România în rîndul țărilor libere ale occidentului și nu putea fi suspectată nicicum de lipsă de patriotism, a avut, din nefericire, efect invers celui scontat. Nepregătiți pentru această mișcare, am înlocuit internaționalismul proletar cu europeanismul. Am uitat că suntem români, am uitat să fim români, nu mai vrem să fim români. Vrem să fim europeni. Mai tot ce privește tradițiile românești a devenit de bășcălie.

Spiritul mioritic e înjositor. Limba română este spațiul disputelor, romgleza cîștigă teren de la o zi la alta. Interesează corectitudinea limbii engleze, cuvintele românești pot fi rostite oricum. Cuvinte comune, cu sens cunoscut mai de toată lumea, își pierd sensul în pronunțarea actuală din masa-media: *Pascariu*, *Șelariu*, *Vacariu*, cu bază în vechi nume de agent, au pentru acești vorbitori un

sens tot așa de cunoscut ca și *Richard Wagner*, pronunțat musai *ritșəd uəgnər*.

M-aș bucura să fiu contrazis. Voi fi de acord cu cei ce spun că politica actuală a statului nu are nimic în comun cu patriotismul. Niciînd nu au fost mai actuale cuvintele lui Eminescu: „vedem că toți aceia care vorbe mari aruncă/ Numai banul îl vînează și cîștigul fără muncă“. Șirul nesfîrșit al celor din conducerea societății certați cu legea, tot de ei făcută, a condus la situația că pușcăria a devenit „beci domnesc“, cum a caracterizat-o unul dintre cei găzduți acolo, și se încearcă prin orice mijloace protejarea prin lege a autorilor fărădelegilor.

Ar fi de așteptat ca mass-media, măcar o parte a ei, să promoveze și idei, atitudini sănătoase, nu să se limiteze la prezentarea cu ostentație a pecinginii ce se întinde pe trupul țării. În vreme ce mai marii erau preocupați să-și împartă avutul țării, presa vorbea doar despre boschetari, dezastrele din căminele de copii și altele asemenea. Acum s-a întors spre spoliatori, dar mă tem că numai din interese de grup, fiecare prezentînd furăcioșii din cealaltă tabără. Și așa au dispărut fabrici, uzine combinate industriale... Au intrat în pămînt, cum au intrat în pămînt zeci de kilometri de linie ferată. Și iarăși ajungem la Eminescu: „Azi, cînd vorba lustruită nu mai poate înșela,/ Astăzi alții sînt de vină, domnii mei, nu este-așa?

Țara! Ce-i aia țară? O vacă de muls, și fiecare ia cît poate. Ca plebea

Pogorârea Sfântului Duh, 1783, icoană, Biserica Lunca

să nu se supere prea tare la auzul sumelor uriașe intrate în posesia celor mari și tari, i se da cîte ceva.

Cum încerca și Ceaușescu în decembrie 1989. Poate ceva mai atent. Dar Ceaușescu cerea muncă. Se vorbea atunci, cum se vorbea de multă vreme de altfel, despre cultul muncii. Astăzi cultul muncii a devenit dependența de muncă, o boală de care din ce în ce mai mulți vor să se lecuiască. Nu se mai cere muncă. Nu se mai cere nimic. Și sumedenie de cetățeni (cuvîntul nu e potrivit, căci cetățean înseamnă om al cetății, conștient de drepturile și datoriile sale, dar altul nu am găsit!) stau cu mîna întinsă, vor să fie liberi, să se bucure de dreptul de a sta cu mîna întinsă. E un drept, nu o umilință!

Marea nenorocire că aceeași este atitudinea conducătorilor statului nostru față de Occident; stau mereu cu mîna întinsă. E dreptul lor în Uniunea Europeană. Dar nu ar trebui să fie al țării.

Țara este mereu datoare. Un gazetar, foarte apreciat de altfel pentru vervă, afirma că față de țară nu are niciun fel de datorie. Își plătește regulat texele și impozitele, așa că țara îi este datoare.

Dacă tot căutăm modele în Apus, de ce nu ne aducem aminte de răspunsul dat de J.F. Kennedy unui tînăr: Nu întreba ce face țara pentru tine, întreabă-te ce faci tu pentru țară. Exagera sau nu știa ce spune, era politicianism?

Vine 1 Decembrie, ziua națională a României! E momentul să ne dovedim patriotismul. Scoateți, fetelor, iile naționale, se poartă, dă bine! Ne îmbrăcăm în port național, mergem să privim marea defilare, mîncăm fasole cu ciolan, mîncare tradițională românească, bem vin fiert și țuică fiartă. O să ne simtem bine! Țara s-a simțit datoare și ne-a făcut cinste. Să aplaudăm!

Am sărbătorit și această zi națională, am fost deci patrioți! Ce păcat că pînă la următoare zi națională mai sunt încă 365 de zile! Dar poate mai găsim ocazii!

Suceava, noiembrie 2015

¹ *Țăran*, cuvînt format de la *țară*, desemnează locuitorul de la sat, truditul al pămîntului.

² E de notat că titlul dat de cronicarii moldoveni cronicii lor era *Letopisețul Țării Moldovei*, nu *Letopisețul Moldovei*.

³ Se admitea însă ideea pașoptistă că slobozenia este îndoită, cea dinăuntru și cea din afară.

OBICEIURI ȘI TRADIȚII DE IARNĂ ÎN BANATUL MONTAN

Obiceiurile și tradițiile de iarnă în Banatul Montan încep odată cu intrarea în Postul Nașterii Domnului, numit și Postul Crăciunului, 15 noiembrie și se finalizează în săptămâna Sfântului Teodor, prima din Posul Paștelui.

Punctele cheie ale obiceiurilor de iarnă sunt *Începutul Postului Nașterii Domnului*, când gospodinele de la țară spălau odinioară vasele cu nisip ca să nu mai rămână nicio urmă de grăsime și să se poată pregăti, nu doar spiritual, ci și prin postul alimentar de marea sărbătoare a Nașterii Domnului; *Intrarea Maicii Domnului în biserică*, sărbătoare numită popular în Banat și *Vegenia* din 21 noiembrie; *Ajunul Sărbătorii Sfântului Ierarh Nicolae* în 5 decembrie; *Sărbătoarea Sfântului Ierarh Nicolae* din 6 decembrie; *Ignatul* când are loc sacrificarea porcului în gospodăriile oamenilor; *Ajunul Crăciunului*, 24 decembrie; *Nașterea Domnului, Crăciunul*, 25 decembrie; *ajunul Anului Nou*, 31 decembrie; *ajunul Anului Nou, Sfântul Vasile cel Mare, Tăierea împrejur după Trup a Domnului* în 1 ianuarie; *Boboteaza* (Botezul Domnului) din 6 ianuarie, *Soborul Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul* în 7 ianuarie și *Sâmbăta Sfântului Teodor* din prima săptămână a *Postului Sfințelor Paști*.

Prima mare sărbătoare din *Postul Nașterii Domnului* este *Intrarea Maicii Domnului în biserică* din 21 noiembrie, numită conform tradițiilor și obiceiurilor *Vegenia*. La *Vegenie*, seara, fetele își află ursitul în funcție de obiectul ascuns sub un blid (castron). Cum se lasă seara, ele se adună ca la șezătoare, în casa unei bătrâne ce a pregătit obiectele, pentru ca ele să-și afle sortitul. Fiecare obiect pregătit este acoperit cu un blid. Fata care alege blidul sub care este ascunsă oglinda înseamnă că va avea parte de un soț frumos, cea care va alege blidul sub care e ascuns un piaptân va avea norocul de un soț dințos, banii anunță un soț bogat, cartea, un intelectual etc.

Ajunul Sărbătorii Sfântului Ierarh Nicolae din 5 decembrie aduce bucurie copiilor ce așteaptă darurile Sfântului Nicolae. Sfântul Ierarh Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei este cunoscut ca salvatorul celor săraci, aflați în nevoi. Prin darul lui material, dar care a valorat foarte mult spiritual, a salvat viața a două tinere, pe care tatăl lor a hotărât să le vândă datorită lipsurilor materiale.

Ajunul Crăciunului aduce cu sine foarte multe obiceiuri și tradiții.

În 23 decembrie, seara, pițărăii (copiii) ce au adunat din timp lemne, vreascuri, tulei (coceni) aprind focul. Focul va fi menținut de pițărăi din seara zilei de 23 decembrie până în zorii *Ajunului Nașterii Domnului*, în 24 decembrie. Focul din noaptea *Ajunului* reprezintă, în tradiția populară, focul în jurul căruia au stat ciobanii să se încălzească când au fost vestiți de către îngeri că s-a născut Mesia.

În *Ajunul Crăciunului*, dimineața, copiii ce au vegheat toată noaptea în jurul focului, pornesc din poartă în poartă ca să primească pițărăi (pâini micuțe). În timp ce aleargă de la o poartă (ușă) la alta utilizează strigături specifice evenimentului: „Dă-mi și mie un pițărău, / Cât de rău, / Să mă duc cu Dumnezeu.“ Primului pițărău i se dă de către gazdă și câte o bucată de cârnaț, cârnațul simbolizând bogăția casei „Ne dați ori nu ne dați, pâine cu cârnați.“, dar și boabe de porumb etc., simboluri ale bogăției unei gospodării.

Seara, în *Ajunul Crăciunului*, se merge cu colindul. „Colinde, colinde / E vremea colindelor.“ (Mihai Eminescu)

Colindele sunt cântece populare ce mărturisesc nașterea Mântuitorului Iisus Hristos. „Când vine iarna geroasă / [...] / La români în orice casă / Se aud iarăși colinde.“ (*Obiceiuri de Crăciun*, Cornelia Turlea-Chifu)

Tradiționala colindă *O ce veste minunată* transmite prin versurile ei bucuria nașterii lui Iisus Hristos și prezintă secvențe ale nașterii Mântuitorului „Că la Bethlehem Maria, săvârșind călătoria, / În sărac sălaş, lângă-acel oraș, / Naște pe Mesia.“

Nu doar colinda *O ce veste minunată*, ci toate colindele transmit bucurie, liniște, pace „Astăzi s-a născut Hristos, / Mesia, chip luminos, / Lăudați și cântați / Și vă bucurați.“ Atât cele de pe pământ, cât și cerul se bucură și slăvesc nașterea Mântuitorului Iisus Hristos „Cerul și pământul (bis), în cântec răsună, / Îngeri și oameni (bis) cântă împreună.“

Colinda *Trei crai* prezintă secvența biblică a venirii magilor. Cei „Trei crai de la Răsărit“, călăuziți de o stea au mers să-l caute pe Iisus ca să se închine Lui și să-I ofere daruri.

Trei păstori e colinda ce înfățișează atât păstorii ce au fost anunțați de îngeri că s-a născut Mesia, cât și pe cei trei magi.

Fiecare colindă are o lumină aparte, bucurie și liniște „Praznic luminos, strălucind frumos ...“

Colindele sunt și un îndemn la bunățate, milostenie, dar sufletesc „Scoală gazdă din pătuț, florile dalbe / Și ne dă un colăcuț.“ Ele șoptesc fiecăruia

Sfânta Troiță, pictură murală, sec. XVIII, Mănăstirea Lăpușna

să fie mai curat sufletește „florile dalbe“ spre a se bucura de lumina Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos.

O brad frumos este colinda ce înfățișează un alt obicei, al împodobirii bradului de Crăciun. Bradul îndeamnă la statornicie, la credință „Tu ești copacul credincios / Ce frunza nu și-o pierde.“

În *Ajunul Nașterii Domnului* bucuria colindelor este completată de darurile ce le primesc copiii de la Moș Crăciun.

Plugușorul e un obicei ce se desfășoară în ajun de An Nou. Versurile lui sunt urări pentru un an bun și bogat. Acest obicei cu urări de un roditor e continuat în dimineața Anului Nou de *Sorcova*.

Un alt obicei ce se desfășoară în ajunul Anului Nou constă în așezarea sub pernă de către fete a unui fir de busuioc sfințit pentru a-și visa ursitul.

De *Bobotează*, se sfințește de către preot apa. În săptămâna dintre Anul Nou și *Bobotează*, preotul sfințește cu apă și casele oamenilor. Fiecare om așteaptă preotul cu o lumânare aprinsă în mână, dovada că fără lumină și apă nimeni nu se poate purifica, nimeni nu descoperă calea adevărată.

Obiceiurile de iarnă ajung la final în săptămâna Sfântului Teodor, prima din Postul Paștelui. Această săptămână este marcată și de prezența cailor Sfântului Teodor, începând cu marți seara, timp de șapte zile. Femeile care muncesc în sâmbăta Sfântului Teodor oferă prilej cailor să le atace. Fetele în apa utilizată pentru a se spăla pe cap, în sâmbăta Sfântului Teodor, pun iedera, grăind „Sân. Teoadere, Sân. Teoadere, / Dă coșița fetelor / Ca și coada iepelor.“ Tot în această săptămână, de *Sfinții 40 de mucenici*, în curtea casei se face un foc din resturi găsite prin gospodărie, peste care trec toți din casă ca să fie feriți de lucruri rele, spunând „Patruzeci de mucenici, / Dau cu boțile în pământ, / Să intre iarna în pământ / Și să iasă vara afară.“ Cu acel foc gospodina afumă și prin gospodărie pentru a fi ferită și gospodăria de tot lucrul rău.

ANA-CRISTINA POPESCU

Carte pentru suflet

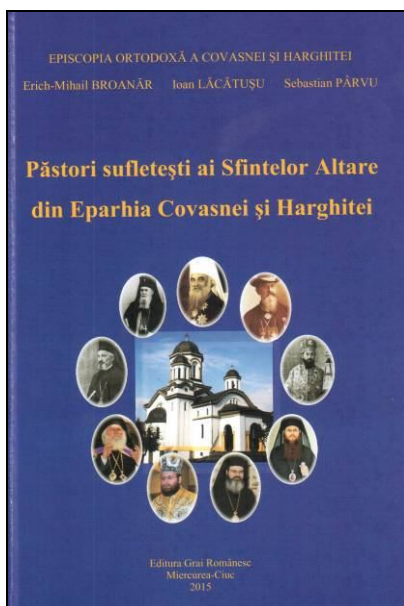
Păstori sufletești din Covasna și Harghita

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a declarat anul 2015 drept „anul omagial al misiunii parohiei și mănăstirii azi” și „anul comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din eparhii.”

Către sfârșitul anului 2015, Episcopia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei a inițiat apariția unui extraordinar volum documentar dedicat marilor păstori de suflete din eparhie. Volumul, apărut cu binecuvântarea și sprijinul Preasfințitului Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, are trei autori Erich-Mihail Broanăr, dr. Ioan Lăcătușu și pr. dr. Sebastian Pârnu, purtând titlul *Păstori sufletești ai Sfințelor Altare din Eparhia Covasnei și Harghitei*, Editura Grai Românesc, Miercurea-Ciuc, 2015, 287 p.

Prin acest volum, autorii aduc un semn de recunoștință, un important act de cinstitie și de apreciere a activității preoțești desfășurate de sute de slujitori ai Sfințelor Altare din Episcopia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei, de-a lungul anilor. Sintagma „păstor de suflete” este explicată de Preasfințitul Andrei, în cuvântul înainte intitulat „Păstori și păstoriți prin ascultare”, printr-o incursiune în scrieri teologice, din care am reținut ca relevant portretul duhovnicesc și fizic al păstorului sufleteș, așa cum apare în volumul *Frumusețea și sublimitatea preoției creștine*, de pr. prof. univ. dr. Ioan Teșu, de la Facultatea de Teologie din Iași. Păstorul este acel om „al tuturor”, prezent în fiecare parohie, părinte sufleteș al tuturor, chemat ca martor și sfătuitor în toate momentele solemne ale vieții, „care binecuvintează și sfințește leagănul, nunta, patul morții și sicriul”. E acel om care „știe toate, care are dreptul de a spune toate și al cărui cuvânt cade de sus, asupra inteligențelor și asupra inimilor, cu autoritatea unei misiuni dumnezeiești” (p. 14).

Asemenea păstori sufletești au prezentat cei trei autori în volumul la care ne referim. Au avut și avantajul că astfel de păstori sufletești au existat și există în Episcopia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei. În substanțiala *Prefață*, autorii descriu succint principalele repere ale cadrului istoric, geografic și demografic, din sud-estul

Transilvaniei, respectiv ale comunităților românești din Eparhia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei. Sursele documentare, cu toate vicisitudinile istoriei, pun în evidență prezența și continuitatea populației românești în localitățile actualelor județe Covasna și Harghita. Este accentuată ideea că, în condiții istorice vitrege, românii din sud-estul Transilvaniei și-au putut păstra identitatea – limba română și tradițiile seculare – datorită apartenenței la biserica strămoșească și, mai apoi, datorită educației primite în școlile confesionale.

În menționata *Prefață*, autorii redau sintetic „câteva informații referitoare la elita intelectuală laică, din județele Covasna și Harghita” (p.24), menționând un număr remarcabil al acestora, așa cum sunt menționați și prezentați în impresionantul volum *Repere identitare românești din județele Covasna și Harghita*, apărut la Editura Eurocarpatica, Sf. Gheorghe, 2014, autori fiind Ioan Lăcătușu și Erich-Mihail Broanăr (672 p.). Un loc distinct în rândul intelectualilor români din sud-estul Transilvaniei, îl ocupă tocmai păstori sufletești ai Sfințelor Altare din Episcopia Covasnei și Harghitei, aparținând întregii ierarhii ecleziastice, de la patriarh, mitropolit, episcopi, protopopi, preoți de mir și preoți de mănăstiri, la simpli călugări.

Menționarea surselor bibliografice își găsește locul în *Prefața* autorilor, acestea fiind, în cea mai mare parte, volume apărute în perioada 1994-2014, în Sf. Gheorghe sau în Miercurea-Ciuc, la cele două edituri

cunoscute în zonă, Editura Eurocarpatica și, respectiv, Editura Grai Românesc.

Prima personalitate ecleziastică prezentată este patriarhul Miron Cristea (1868-1939) din Toplița, urmând mitropolitul Nicolae Colan, din Araciul Covasnei (1893-1967), episcopul Justinian Teculescu, din Covasna (1856-1932), episcopul Veniamin Nistor, din Araci (1886-1963), episcopul Emilian Antal, născut la Toplița (1894-1971), cărora li se adaugă patru ierarhii ce își desfășoară, cu mult folos duhovnicesc, activitatea, în zilele noastre. Dintre aceștia, doi, întâistătători ai Episcopiei, deși provin de pe alte meleaguri ale țării: Î.P.S. Ioan, în prezent, Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului, a păstorit Episcopia din arcul interior al Carpaților, timp de 20 de ani, și actualul ierarh al Episcopiei Covasnei și Harghitei, P.S. Andrei Moldovan, din februarie 2015. Alți doi ierarhi sunt născuți în localități din zona noastră, dar păstoresc comunități ale românilor din afara granițelor: Preasfințitul Sofian Brașoveanul, născut în satul Băcel, jud. Covasna, în anul 1970, este, în prezent, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord; Preasfințitul Ignatie Mureșeanul, născut în anul 1976, în Bilbor, jud. Harghita, în prezent, este episcop-vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.

Fiecare dintre ierarhii numiți mai sus este prezentat într-un capitol special cu repere biografice, activitatea în toate domeniile, publicații, însemne de prețuire, bibliografie bogată. Remarcăm echilibrul fiecărui capitol raportat la numărul de pagini al volumului.

Aproximativ o treime din această impresionantă carte este dedicată protopopilor, preoților, călugărilor. Șaptesprezece protopopi din Eparhia Covasnei și Harghitei – păstori sufletești și importanți lideri locali ai comunităților românești din secolele XIX – XX – sunt înfățișați sub aspectul biografic și al activității lor duhovnicești și misionare.

Un capitol special poartă titlul „Monahi și monahii din Arcul Intra-carpatic”, unde sunt prezentați monahii trecuți la cele veșnice: Atanasie și Chiril Păvălucă din Brețcu, viețuitori la mănăstirea Neamț și, →

LUMINIȚA CORNEA

Ancheta Vatra veche

Palatele memoriei

Casele memoriale și soarta lor în China contemporană: iată tema de cercetare a unei doctorande cu care lucrez. Firește, e de-a locului și este speriată de ritmul în care noul ia locul vechiului, în tăvălugul modernizării nediscriminate. Tema e fragilă: dacă dispar monumente istorice, evident că niște biete case memoriale, care nu au neapărat distincția Mărtisorului, proiectat de poet și soția sa împreună cu un prinț al arhitecturii interbelice, nici nu se prezintă ca temă de reflecție. În definitiv, nici la noi: e o dezbatere în curs cu privire la anturarea Mărtisorului de câteva blocuri semnificativ mai înalte decât casa memorială a lui Arghezi. Iar celor ce stau sau au stat la bloc, soarta le este și mai precară: mai mult decât o placă memorială la intrare, lângă numărul poștal, n-au cum primi. De bloc memorial nu s-a auzit și nu puține dintre cele interbelice au deja, sau vor avea curând, bulină roșie: în absența unei consolidări substanțiale cât mai rapide, se vor desface, la primul mare cutremur, în cele din care au fost alcătuite... Și acum, scriitorii, ca tot omul, se mută din casă-n casă, din apartament în

apartament (cei norocoși, care le au), prin urmare, spațiile memoriale vor deveni traiectorii memoriale...

Prin urmare, în absența unei clasări rapide, casele memoriale nu par a avea o soartă prea bună. Când am proiectat, cu regretatul Alexandru Condeescu, expoziția permanentă din fostul sediu al Muzeului Literaturii Române, ulterior devenit național și, mai recent, dat afară, ne-am pus această problemă. Există un fond însemnat de obiecte memoriale; unde trebuie să își găsească ele locul? În casele memoriale unde, odinioară, făceau parte din lumea (în sensul conceptului heideggerian) autorului? Într-un muzeu al literaturii, ca accente într-o mare(e) de text? Și ce pot ele spune despre personalitatea autorului comemorat, al cărui duh și trup le-a părăsit?

În Renaștere, dragi copii, deși știu că e greu de crezut, nu existau nici sticks de memorie, nici hard-uri externe. Și totuși, Renașterea a fost în sine un act de rememorare: una din metodele de a ține minte era aceea a palatelor memoriei. Îți imagineai un palat somptuos, de preferință unul cu care erai familiar (nici ținerea de minte nu era pentru toată lumea... cum nu e nici acum) și depuneai, în fiecare cotlon pe care ți-l puteai imagina, amintiri: informație prețioasă, pe care

aveai de gând să o reînvi, măcar din vreme în vreme. Miraculos, de fiecare dată când se re-crea mental palatul și căutai după amintiri în locul virtual unde le-ai ascuns, ele erau acolo, neatinse. Așa au supraviețuit, neatinsse, comori ale anticității, prin mijlocire arabă și bizantină, dar și prin dispozitivele mnemotehnice abia descrise. Astăzi, pe cât știu, doar Metoda Silva folosește un rudiment de palate ale memoriei în exercițiile sale mentale.

Ce vreau să spun, de fapt, este că, dincolo de cultura văicăreliei și a impotenței instituționalizate, nu ar fi rău ca UR, muzeele literaturii și cine mai e preocupat de soarta caselor memoriale să afle că versiunea contemporană a palatelor memoriei pentru casele memoriale este posibilă, cu instrumentele puse la dispoziție de Virtual Heritage (patrimoniu virtual). Nu doar că pot fi făcute tururi virtuale, de oriunde am fi, ale acestor case, dar pot fi salvate digital, prin reconstrucții virtuale, atât casa, obiectele, cât și documentele din ea, ca patrimoniu virtual, asupra căruia se poate reflecta, vizitându-l on-line. Nu e o soluție alternativă realitatea virtuală la păstrarea caselor memoriale din realitatea reală, ca să zic așa, ci este un adjuvant.

AUGUSTIN IOAN

PĂSTORI SUFLETEȘTI...

→respectiv, la Sfântul Munte Athos; arhimandriții Timotei și Veniamin Tohăneanu din Întorsura Buzăului, trăitori la Mănăstirea Brâncovenau, Sâmbăta de Sus; monahul Dionisie Șova care a încheiat viața monahală la schitul Făgețel; arhimandritul Gheorghe Avram, ctitor al Mănăstirii „Sf. Ioan Botezătorul” de la Valea Mare, jud. Covasna; monahia Artemia din Zăbala, viețuitoare a mănăstirii Țigănești, jud. Ilfov. Ar mai fi fost de menționat, călugării originari din Mărtănuș, jud. Covasna, aflați, în primii ani ai sec. XX, la Athos, Ieroschimonahul Gherasim Sperchez, superiorul Chiliei Sf. Gheorghe, Capsala, Mănăstirea Pantocrator din Sfântul Munte Athos, și ucenicul său Nil Monahul Clinciu (vezi „Grai Române”, nr. 2 (55), 2012, p. 6).

Capitolul XII, „Preoți slujitori ai Sfintelor Altare din Eparhia Covasnei și Harghitei”, evidențiază menirea preoților români din Transilvania de a

lumina poporul și de a-i îndruma „pe căile moralității și ale prosperității.” Realizând o incursiune în istoria zonei, autorii subliniază rolul important al preoților din această eparhie. Un subcapitol prezintă preoții care au suferit în închisorile comuniste, iar un altul înfățișează personalitatea părintelui Gheorghe Papuc (1928-1993), originar din Covasna, ca, în finalul capitolului, să fie numiți preoții parohi „care au păstorit perioade mari de timp, în aceeași parohie, de regulă peste douăzeci de ani.”

Anexele din finalul volumului sunt deosebit de importante pentru întreaga structură a volumului și, desigur, pentru cititori. Prima anexă este Șematismul (schematism = un fel de condică unde se înregistrau sintetic diferite date, nume, acte, situații cu caracter religios, administrativ) Episcopiei Ortodoxe a Covasnei și Harghitei, cuprinzând informații despre bisericile existente în Eparhie, construite în perioada 1658-2014, și

despre bisericile dispărute și distruse în anii 1940-1944, după Dictatul de la Viena. A doua anexă are în vedere vetrele monahale ortodoxe din Episcopia Covasnei și Harghitei, iar în a treia anexă sunt prezentate volume și studii privind istoria comunității românești din Episcopia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei. Ultimele 16 pagini ale volumului cuprind ilustrații deosebit de semnificative pentru conținutul cărții.

Autorii Erich-Mihail Broanăr, dr. Ioan Lăcătușu și pr. Sebastian Pârvu dovedesc nu numai o extraordinară putere de muncă, bogate cunoștințe în domeniu, ci, mai ales, pasiune și dragoste pentru tematica volumului *Păstori sufletești ai Sfintelor Altare din Eparhia Covasnei și Harghitei*. Numai așa se explică existența acestui volum, apărut în condiții grafice excelente, care demonstrează o dată în plus că părinții și locul nașterii ni le-a dat Dumnezeu, iar fără ele n-am mai fi noi.

Ancheta „Vatra veche”

Casa „Vasile Pogor” din Iași

Iașiul este „orașul care ar trebui să însemne un muzeu al sufletului și geniului românesc”, afirma Nicolae Iorga, într-o conferință rostită în vechea aulă a Universității ieșene. Multe din marile idei diriguitoare ale culturii românești au pornit din Iași. Atâtea și atâtea semne ale trecerii unor mari cărturari! Multe case, peste care au trecut anii, glăsuiesc despre stăpânii de demult. Una dintre acestea este și casa ce, odinioară, a aparținut lui Vasile Pogor. I se mai spune și *Casa cu ferestre luminate* sau *Casa Junimii*.

Astăzi, Casa „Vasile Pogor” este sediul *Muzeului Național al Literaturii Române* din Iași. Clădirea a fost construită în 1850 de către vornicul Vasile Pogor, împreună cu soția sa Zoe. Data aceasta este atestată printr-o piatră hexagonală găsită după efectuarea săpăturilor în vederea restaurării, pe care se află o inscripție simplă, cu litere chirilice: „V. Pogor 1850 și soția sa Zoe”. Imobilul are un bogat și lung istoric legat de viața culturală a Iașiului. A fost loc de întâlnire pentru intelectualitatea orașului, sediul *Societății literare „Junimea”* (1863) și al revistei „*Convorbiri literare*” (1867). Dintre cei ce se întâlneau aici, nume ilustre, îi numim mai întâi pe cei cinci intemeietori ai „Junimii”: Titu Maiorescu, Vasile Pogor, Th. Rosetti, Iacob Negruzzi, P.P.Carp, ale căror busturi se află expuse la intrarea în Casa „Vasile Pogor” (autorii busturilor sunt artiștii: Ifimie Bârlădeanu, M. Onofrei, Dan Covătaru, Vl. Florea, C. Basarabi). Apoi, pe Mihai Eminescu, Ion Creangă, I.L. Caragiale, Ioan Slavici, Vasile Alecsandri, Vasile Conta, A.D. Xenopol, N. Gane, C. Meissner ș.a.

Intrând astăzi în curtea muzeului, te impresionează busturile celor ce odată frecventau această casă, aliniate după o anumită ordine. Într-un prim rând, V. Alecsandri, Constantin Meissner, I.L. Caragiale, de o parte a aleii, iar de cealaltă parte: I. Slavici, V. Conta, A.D. Xenopol, Al. Lambrior. Autorii acestor busturi sunt sculptorii: Vasile Condurache, R.P. Sette, Ioan Buzdugan, Gr. Patrichi, B. Barnabas, M. Cujbă, Rudolf Köcsis.

Înaintând pe alee, spre vechea casă, te oprești lângă busturile celor doi mari prieteni, M. Eminescu (autor

Vladimir Florea) și I. Creangă (autor Ion Buzdugan), așezate semnificativ în partea dreaptă, fără a mai exista nimic în stânga ori în fața lor. Parcul muzeului, împodobit cu busturi, are sonorități de taină. Au trecut anii – ei dorm în pământ, iar noi căutăm să înțelegem ce-au plămădit la vremea lor. Să le înțelegem „vremea”! Ne ajută atmosfera degajată de muzeu.

Aflăm noutăți: Vasile Pogor vinde imobilul și parcul înconjurător Mariei Moruzzi Cuza, mama viitorului istoric Gh. I. Brătianu (fiul prim ministrului I.I.C. Brătianu, înfăptuitorul Marii Uniri), discipol al lui N. Iorga. În perioada de după 1906, casa suferă unele modificări. După al Doilea Război Mondial, imobilul a fost folosit drept sediu pentru diverse instituții, apoi a suferit o nouă restaurare, în vederea amenajării *Muzeului de Literatură*, inaugurat în 26 decembrie 1972.

Ne pregătim să intrăm în muzeu. Ne oprim înianțe de intrare și citim placa fixată pe perete: „În această clădire, care a aparținut lui Vasile Pogor, s-au ținut – sub conducerea lui Titu Maiorescu și Iacob Negruzzi – ședințele Societății „Junimea”. Aici au citit din creațiile lor Mihai Eminescu și Ion Creangă.”

Clădirea destinată spațiului muzeal e compusă din mai multe încăperi ale expoziției permanente dispuse la parter și la etaj, sălile „Costache Conachi”, „Vasile Pogor și Gh. I. Brătianu”, „Gheorghe Asachi”, „Vasile Alecsandri”, „Rarități”, „Eminescu, Veronica Micle, Creangă”, Salonul „Junimii”, „Viața românească”.

Momentul de început al literaturii române moderne este ilustrat prin exponate valoroase: „*Letopisețul Țării Moldovei*” de Nicolae Costin, în copia lui Al. Beldiman, 1825; „*Henriada*” de Voltaire, în traducerea lui Vasile Pogor (vornicul), București, 1838; „*Gramatica*” de I. Văcărescu, Viena, 1787; „*Jucăria norocului*”, traducere de Lazăr Asachi (tatăl cărturarului Gh.Asachi), Iași, 1816.

O secvență a muzeului se ocupă de personalitatea celor doi mari proprietari ai casei, junimistul Vasile Pogor și Gheorghe Brătianu, istoric și politician. Vizitatorul are ocazia de a cerceta arborele genealogic al celor două familii, fotografii, picturi, mobilier de epocă, numeroase manuscrise prezente în toate sălile muzeului, precum și tablouri.

Urmează prezentarea perioadei pașoptiste și unioniste, „*Dacia literară*” (1840), personalități și opere literare legate de gruparea din jurul revistei amintite. Admiri și-ți vine să răsfoiești exponate de valoare: *Aproful Purice*, de C. Negruzzi, Iași, 1837; *Maria Tudor și Angelo, tiranul Padovei*, de Victor Hugo, în traducerea lui C. Negruzzi, Iași, 1837; *Almanah de învățătură și petrecere*, de M. Kogălniceanu, Iași, 1844; *Histoire de la Dacie, des Valaques Transdanubiens et de la Valachie*, M. Kogălniceanu, Berlin, 1854; *Letopiseștele Țării Moldovei*, Iași, 1845-1852.

Secțiunea următoare prezintă *Societatea „Junimea”* - momentul fondării și al „*prelecțiilor populare*”; revista *Convorbiri literare*, scriitorii junimiști, opere. Cu emoție, vizitatorul privește toate numerele revistei *Convorbiri literare*, din primul an de apariție, 1867-1868, apoi numerele 4/1870, 5/1876, 7/1875, 7/1878, cu debuturile marilor junimiști, scriitorii clasici M. Eminescu, I. Creangă, I.L. Caragiale, I. Slavici; sau ediții rare precum *Critice*, de Titu Maiorescu, București, 1874, exemplar care a aparținut junimistului Th. Burada, ori tabloul mare (cât un perete) cu fotografiile membrilor „Junimii” de la 1883 etc.

Salonul „Junimea” reconstituie atmosfera acestei cunoscute societăți literare din perioada întrunirilor în casa lui Vasile Pogor, între anii 1863-1885, întâlniri sub deviza, instituită de V. Pogor, „*intră cine vrea, rămâne cine poate*”. Obiectele expuse →

LUMINIȚA CORNEA

Starea prozei

Omul de la Pârâul Cailor

Mi se întâmplă de obicei luni, când este zi de piață la oraș. Atunci, spre deosebire de alte zile ale săptămânii, găsești, într-un spațiu nu prea mare, tarabe încărcate cu produse agroalimentare și fiind o fluctuație mai mare de oameni, se află și unii cu infirmități fizice, pentru o viață. În noiembrie trecut, la oră matinală, protejat de ploaia rece, sub o umbrelă, ploaie care mai degrabă devenise lapoviță, apoi ninsoare, am inspectat doar tarabele, având treburi prin unele instituții din centrul urbei. Ieșind de la Poștă, chiar pe trotuarul de alături n-am putut să nu mă opresc și să-l cunosc pe Vasile Țâmpău. Îl interpelasem cu un oarecare tact, pentru a nu-i crea impresia că m-ar interesa în mod deosebit, adică mai pe ocolite, cum se poate deplasa cu picioarele „lipsă” mai sus de genunchi, sprijinindu-se, când

își mai pierdea echilibrul, în podul palmelor înmănușate de asfaltul deja nins. Întrebarea fiind dezarmant de sinceră avu efectul scontat. Mai departe, chiar lângă zidul clădirii, pentru a nu încurca trecerea pietonilor, omul din satul Pârâul Cailor, cu cionturile picioarelor bine înfășurate în pantalonii de pufoaică, rezemat doar într-o cârjă, dându-și probabil seama că aspectul său îmi inspirase milă, mi se destăinuie prin câteva cuvinte. La vârsta de doi ani și jumătate picioarele

îi fuseseră sub roțile trenului. Și de atunci, până la cei 59 de ani de acum trăiește cu această infirmitate!!! Fără bucuriile unei copilării normale, cu „lipsă de carte”, robotind cât îi stătuse în putință prin gospodăria părinților, rămas burlac, stabilindu-i-se, spre bătrânețe, o pensie lunară de invaliditate, la suma de 600 lei.

Ninsoarea se întetise și, aruncând o privire în jur, am realizat că nu avusesem vreo persoană - martor la discuția noastră. Era infirmul cunoscut al orașului. Poate de aceea... mă dominase primul gând. Sau fiecare cu grijile lui. Mă rog, lăsându-mi interlocutorul atât de lovit de soartă, în locul unde-l găsisem mă întrebam în sine câți or fi prin țară în postura omului de la Pârâul Cailor? Și mai ales câți semeni de ai noștri sunt receptivi, barem printr-o vorbă bună, la nenorocirea lor?

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

CASA “VASILE POGOR”

→redau atmosfera de epocă și, cu puțină fantezie, ne închipuim salonul de altădată, la începutul unei adunări, când Vasile Pogor, înaintea unei lecturi mai de soi, pentru a impune tăcere și „pentru a atrage băgare de seamă” că urmează ceva serios, cânta bisericește: „Acum să ascultăm Sfânta Evanghelie de la Conta cetire!”. La care, obișnuit, Creangă răspunde cu glas puternic: „Să luați aminte!” Câteodată, Pogor replica: „Pace ție, cetitorule!” (Iacob Negruzzi, „Scrieri”, vol. II, pag. 268). Într-un colț al salonului, ne imaginăm „grupul celor nouă”, prezidat de Nicu Gane, ori, în alt colț, „Caracuda”, tineri junimiști, mai modești, care ședea obișnuit prin colțuri, vorbeau foarte puțin și așteptau cu nerăbdare să se aducă ceaiul, cafeaua și cozonacul, care erau „absolut de rigoare”, ca și formula „anecdota primează”.

În salonul „Junimii” sunt expuse obiecte originale de epocă, ce au aparținut junimiștilor: T. Maiorescu, I. Negruzzi, I.M. Melik, N. Culianu, D. Zamfirescu. Vizitatorul remarcă, în mod deosebit, tapițerie din sec. al XIX-lea lucrată la Viena, pianul Steinway, oglindă de cristal care a aparținut lui Caragiale. În sala de rarități, privești cu emoție, într-o vitrină

centrală, ceasurile ce au aparținut lui Mihai Eminescu și Ion Creangă, alături de prima ediție *Poesii*, de M. Eminescu, București, 1884. În alte vitrine, ceasurile lui V. Pogor, Naum, Eremia Grigorescu, G. Ibrăileanu, dr. Șuțu. Multe exponate rare. Ne oprim privirea asupra unei ediții bibliofile: *Tatăl nostru* în șapte limbi, într-o formă minusculă, de 3,5 / 3,5 mm, cu filă metalică, legătură manuală din piele decorată cu foiță de aur (provine din Germania).

O altă încăpere a muzeului conservă atmosfera din jurul revistei *Viața românească*, centrând atenția asupra faimoasei „mese a umbrelor”. Te uiți în jur și remarci dulapuri-vitrine cu întreaga colecție a revistei *Viața românească*, ceas-pendulă de perete, mașină de scris, pe un suport, bustul lui G. Ibrăileanu, sculptură în lemn de Iftimie Bîrlădeanu. Busturile și tablourile înfățișând scriitorii sunt exponate frecvente și de valoare în muzeu. Menționăm, spre exemplu, tabloul *Eminescu și Creangă*, ulei pe pânză, de Octav Băncilă, sau tablourile „V. Alecsandri” și „C. Negruzzi”, ambele datând din 1887, realizate de C. D. Stahi. Nu se poate să nu remarci, ca vizitator, minunatele sobe vechi de teracotă din fiecare încăpere ori decorațiile murale originale res-

taurate de Carmen Solomonea, asistență arh. Ana Maria Zup.

Părăsești Casa V. Pogor, după ce mai privești cu emoție scara interioară care urcă spre Salonul „Junimii”. Ți se pare că auzi ecoul unor pași sau vocea lui Maiorescu ori a lui Iacob Negruzzi ce-i îndeamnă pe junimiști „la scriere și ocupație intelectuală”. Ne înfiorăm la gândul că pașii lui Eminescu au urcat aceste trepte. Pierdute sunt toate în negura timpurilor!

Respirăm încă o dată atmosfera parcului împodobit cu busturile celor ce odinioară au dat viață acestor locuri și care au format o „atmosferă de preocupări curat intelectuale, care fără voie și pe nesimțite ajunsese a stăpâni pe toți, așa încât orele petrecute o dată pe săptămâna la „Junimea” stăteau în cel mai mare contrast cu viața de toate zilele, erau o lume aparte, un vis al inteligenței libere (...). Cele mai disparate spirite s-au putut întâlni și s-au putut însufleși în acest contact...” (T. Maiorescu). Așa cum mărturisise Iacob Negruzzi, în „Amintirile” sale, *Societatea „Junimea” va păstra „o pagină în istoria literaturii române, căci prea am avut noi înșine plăcere la lucrările noastre, pentru a nu fi adus mulțumire și folos publicului mare”.*

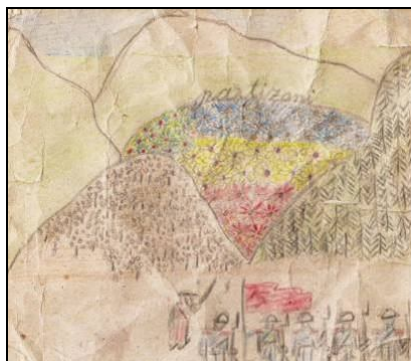
CRONICA PICTATĂ de la VINEREA (IV)

După modelul acesta al deportărilor indezirabililor politici în URSS, profesoara de limba rusă îi trimitea pe elevii indisciplinați (care deși erau foarte buni la celelalte materii, dar dovedeau dezinteres pentru lecțiile de limba rusă, mai ales pentru conținutul lor propagandistic) în ultima bancă din clasă, care în tradiția școlară românească se numea *banca măgarilor*. Astfel, aceasta a devenit banca „răuvoitorilor”, cărora li se ordona autoritar: (Simedru), *pașol na Kamciatka!* (Se știa, *Kamciatka* era regiunea cea mai îndepărtată a Siberiei, destinată deportaților!)

Românii care nu puteau accepta sau suporta regimul îndoctrinării marxiste și al sovietizării țării se retrăgeau în munți unde duceau o luptă de rezistență armată față de sistem.

Un desen care ilustrează plastic lupta de rezistență a partizanilor este executat de elevul-copil Ilie Bură al cărui frate, Vasilică, tânăr de 18 ani, era fugit în munți în momentul acela:

Steagul roșu ilustrează apartenența politică a armatei de securiști, iar baioneta pusă în prelungirea țevii carabinei, pentru lupta corp la corp, înfățișează intenția distrugerii fără milă a opozanților sistemului comunist. Această imagine intră în contrast șocant cu înfățișarea simbolică a prezenței partizanilor, a rezistenței naționale, prin muntele (natura protectoare) acoperit cu tricolorul compus din flori roșii, galbene și albastre.

Un studiu psiho-sociologic cu privire la concretizarea comunicării interpersonale prin *cărți poștale*, *vederi* și *scrisori (inchise)* în perioada dictaturii ar scoate în relief multe dintre ciudățeniile acestui fenomen social. Din datele pe care le deținem rezultă că utilizarea scrierii ca act de comunicare interperonală, considerat *document intim* în limbajul științific psiho-social, s-a transformat într-un act de comunicare *publică* (*cărți poștale*, *vederi*) pentru a nu trezi suspiciunea organelor însărcinate cu controlul și supravegherea ideilor, sentimentelor și atitudinilor cetățenilor față de conducerea de partid. Pe cărțile poștale și pe vederi, expeditorii formulau ostentativ atașamentul lor față de muncă și față de sărbătorile proletariatului comunist. De pildă:

Teroarea dictaturii comuniste funcționează permanent, fiind surprinsă și în ipostaza detenției politice aplicate adversarilor ideologiei marxiste și ai atitudinii ateiste. Matur, Ion Romoșan, încălcând dispozițiile partinice și de stat în această privință, este pedepsit cu închisoarea în perioada 1969-1975. În urma acestei experiențe tragice, el a pictat, în ulei, tablouri care oglindesc mizeria detenției comuniste.

Iată câteva imagini:

În liniștea și siguranța casei părintești de la Vinerea, după eliberare, acesta ne oferă câteva imagini ilustrative ale umilirii încarcerărilor politici. Vidanțarea tinetelor, adică a hârdaielor pentru strângerea materiilor fecale și transportul lor, care erau postate alături de ciuberele cu apă „potabilă” pentru cei șase deținuți din fiecare celulă – localizare de un sadism diabolic al torționarilor securiști. Cei care le purtau spre gaura de evacuare la canal suportau cu demnitate (profesorii, doctorii, inginerii) supliciuul decăderii impuse.

Baia deținuților se făcea întâmplător, chiar și o dată la două săptămâni, moment în care aceștia stăteau câte 10-15 sub o țevă pe care se scurgea un slab fir de apă călăie, ocazie pentru „spălatul” câtei unei rufe, fără să se folosească săpun. Tabloul băii de la Aiud este de o dinamică preraphaelitică rară.

Plimbarea în curtea închisorii, special pregătite pentru acest fapt, cu ziduri înalte, securizate cu sârmă ghimpată pe cantul superior, în loc să fie un moment de relaxare, după cum se vede în pictură, este un mod siluit, ordonat, deținuții înaintând înghesușiți, cu trupurile crispate.

Prof. dr. DORIN N. URITESCU

BIBLIOTECA BABEL

Sofia Rodríguez García

Sofia Rodríguez García s-a născut în 1976 în Bucaramanga, Columbia. Poetă, activistă pentru drepturile omului, corespondent al radioului Frecvența Alternativă din Barranquilla - Columbia.

A studiat Dreptul și Istoria, iar în actualitate studiază Psihologie socială.

1997 - Coordonatoare TEPLA (Atelier școală de gândire latino-americană).

1998 – 2001: Profesoară de literatură și coordonatoare POECP (Proiect organizativ de educație și cultură populară).

2000 – 2003: Profesoară de literatură și ateliere în comunități de neadaptate din cauza violenței în Bucaramanga POECP (Santander-Columbia).

2003 – 2006: A fost deținută politică.

2003 – 2005: Președinta Mesei de Lucru, închisoarea Chimitá (Santander).

2006 - Coordonatoarea colectivului DDHH Cărcel Chimitá și docent în științe sociale și biologie (Santander).

2008 - 2012 Poeta (REMES) și Educatoare populară în comunități.

Finalistă în numeroase concursuri literare. Poemele sale s-au publicat în mai multe reviste din Chile, Argentina, Portugalia, Spania, România etc.

Publică volumul de poezii *De fiecare dată când adăpostește focul*, 2015, Editura Ambivalente, Columbia.

Poemele sale au fost traduse în română, portugheză și catalană.

PRIVIRE

Dincolo de logică și aventuri
mă poți lua de gât și respira.
Fuga de mine într-un triunghi de
mâini
și îndrăzneala speculantă a trilurilor

Privirea ta e la fel din lumină
și aici: locul oglinzilor,
unde repudierea îți acoperă o parte
a chipului

SUFLET LIPIT

Sărutările în spic sunt foc în ochi.
De raze albe par a o învălui,
mângâierile lui urmăresc drumeți prin
calvaruri.

Legături de sânge îi acoperă chipul
înțepenind în buzele sale de rod al
viței-de-vie.

FURIE DE POEȚI

Poetul duce dorul departe
distanța sufocată.
Nu o dorește pe țărnițele sale,
bufon în papucii lui
destin cu arome de sare

În rugul său
aruncă picioare de rac cu numele ei
și repetă cu gingășie:
suge sânge
insidioasă femeie ce vopsești în
vocabula-ți
balconul tristeților
amăgitoare sirenă, fie ca o aromă-
născocire
să te aromatizeze cu floarea-soarelui
să te ducă departe,
blestemată desfătare a ochilor

Cu o lacrimă de vene
își dă furia poetică
cu pumnii strânși
își îmbrățișează fluidele căzute

poetul îi scrie visând

îmbătat de țipetele sale,
cu o hienă de râuri în gâtul său,
cu umbrela-i de soare de țepi triști
așezat în scaunu-i acoperit de ochi

Ea nu-i va sta pe umerii
cu sânge sedus suicid

CHEMARE

Își fac vânt diafani
cu cremă de mâini pentru a sfâșia

trupul
(Cârpa nu e în plus la această
curățare)

Fiecare se îmbracă cu țoale noi:
ar părea că uneori timpul
ar relua mângâierile și pieile din
orbire.

El, obișnuit cu fugitive-iubiri,
vibrează textele cu strigăte de
evadări.
Ea smulge pereții care fără ferestre
observă.

Se abandonează mersului pe corzi
invizibile,
sfiori pe care pământul le scuipă cu
rost

Ea dezlănțuie râuri și cascade din
pleoape.
El, ca un escapist al tâmpelilor, și le
bea:
creion etilic îi încercuiește tristețile

Nu sunt buni pentru noduri acei
ce încolăcesc absorbiri și-și spală
perdelele de piele

LETAL

Scapă-mă de răsete absurde
săruturi dulci și texte biciuitoare
Tâlhărește
mușcăturile sufletului.

Când vei putea strigă-mi demonii
pe care îi îmbrățișăm cu râvnă

Trage-mi hainele de mâna a doua
copleșește-mă ca să te văd
ajută-mă ca pe-o bolnavă terminală
acestui bun sfârșit ce vrea să
nădăjduiască în tine

Fă din lume
restul golului
porul jăratecului
irosirea care ne învăluie
toate astea la recurența la care
ajungem

POEM REDUS

Delirurile din grote sunt martirajele
poetilor:
Amanți ai puzderiei de sărutări
și muzică ce gonește prin culoarele
brațelor

Traducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN

BIBLIOTECA BABEL **O istorie erotică a curții de la Versailles** un loc al plăcerii, dorinței și desfrâului

Pe vremea lui Ludovic al XIII-lea, Versailles era doar un modest pavilion de vânătoare. Ludovic al XIV-lea îl transformă într-un centru al puterii, dar și într-un loc al plăcerii, dorinței și desfrâului. Grădinile noului castel, parcurile cu fântâni, apartamentele legate între ele, totul părea menit să adăpostească aventurile Regelui Soare cu nenumăratele-i amante.

Ludovic al XV-lea trăiește în aceeași frenezie a destrăbălării, iar doamna de Pompadour, marea sa favorită, are grijă să-i aducă în pat mereu alte și alte tinere.

Suspectat mult timp de impotență, Ludovic al XVI-lea este doar o umbră a înaintașilor lui. În ajunul Revoluției de la 1789, după mai bine de un secol de strălucire, „mica Sodomă” de la Versailles își aruncă ultimele vâpăi...

O istorie erotică a curții de la Versailles, de Michel Vergé-Franceschi și Anna Moretti, a apărut recent în colecția „Hexagon. Istorie”, traducere de Nicolae Constantinescu, și în ediție digitală.

«Pentru Louise de La Vallière, Ludovic al XIV-lea amenajează grădini, continuând opera tatălui său. Cere o evaluare topografică generală a locurilor. Cumpără terenuri, înglobează satele Trianon și Choisy-aux-Boeufus, achiziționează moșiile du Vivier și de La Boissière, pe care va porunci să fie crescută menajeria, moștenită de la un alt mare seducător, Francisc I, care adusese din Africa și din America animale sălbatice, lei „și leonoaice”.

În parcul tatălui său, Ludovic primește uneori întreaga curte, făcând paradă, cu bucurie și mândrie, de iubirea și de tinerețea lui. Orice bărbat îndrăgostit simte nevoia să arate întregii lumi norocul pe care îl are de a împărți patul cu o ființă atât de frumoasă. Dar, după ce se termină petrecerea, Ludovic vrea să rămână singur cu Louise. Unii curteni încep atunci să înțeleagă aplecarea regelui către „rahiticul castel” de la Versailles. Sătui să mai doarmă noaptea în caleștile lor, câțiva plănuiesc să-și construiască case mari în apropierea castelului.

Începe atunci amenajarea acestuia, grație primelor eforturi ale unui

bărbat tânăr de a-și cuceri iubita. Este instalat un balcon din fenererie aurită, în stilul celui al lui Romeo și al Julietei din Verona: balconul este necesar serenadei (de jos) și suspinelor (de sus). Busturi cu ochi iscoditori sunt fixate pe console în curte, ca și cum Ludovic ar fi vrut s-o expună pe Louise, ascunzînd-o în același timp de adevăratele priviri. Aceste capete de marmură rece cu ochi morți vor și să-și țină gura de piatră mai bine decât mulți curteni.

Iubirea face să chiorăie mațele. Iubirea stîrnește foamea. Le Vau primește sarcina să construiască bucătăria. În clădirile anexe din partea de nord. Iubirea are nevoie de spațiu, de cavalcade, de întâlniri dese, uneori pe furiș, întotdeauna intense. Iubirea este sentiment. Dar și impuls. Le Vau reconstruiește grajdurile. În clădirile anexe din partea de sud. Iubirea impune lux, confort, stare de bine, petrecerea împreună a timpului. Charles Evrard și Noël Coypel încep să decoreze primele încăperi ale apartamentelor atunci când frigul le impune „zburda-lnicilor” să părăsească grădinile și boschetele pentru paturile cu baldachin și focul din șemineu.»

ANY HARIGA

Michel Vergé-Franceschi, specialist în Vechiul Regim, este profesor de istorie modernă la Universitatea din Tours și laureat al Academiei Franceze și al Academiei de Științe Morale și Politice. A mai publicat *Colbert. La politique du bon sens* (2003) și *Ninon de Lenclos. Libertine du Grand Siècle* (Premiul pentru biografie Historia 2014).

BIBLIOTECA BABEL **Thomas King** literatură, ecologie și amerindieni

Thomas King s-a născut în 1943 în Sacramento, California, dar în prezent trăiește în Canada. Este scriitor, cineast, militant pentru drepturile amerindienilor. Din punct de vedere etnic are ascendență cherokee, greacă și germană. Totuși se identifică drept reprezentant al primelor națiuni, cum sunt numiți în Canada băștinașii. Această politică a identificării îi asigură o platformă politică foarte convingătoare. Pe de altă parte, King scrie numai în englezește, deoarece această limbă îi asigură o vizibilitate și o marketabilitate mult mai mare. Este canonizat mai ușor la nivel global, cărțile sale au o piață incomparabil mai largă.

Thomas King e cunoscut pentru scriitura sa postmodernă, descentrată, fracturată – precum identitatea primelor națiuni din Canada supuse presiunii coloniale. Romanele sau nuvelele sale au o structură fragmentară, în care nu se pot regăsi momentele tradiționale ale narațiunii. Cititorului i se creează mai degrabă impresia că autorul a surprins cinematic niște episoade dintr-un întreg al cărui început ori sfârșit nu e de interes pentru scriitor.

În romanul *Iarba verde, apa curgătoare* (*Green Grass, Running Water*), un text clasic în corpusul nu-mit literatură etnică a amerindienilor, trama se desfășoară pe multiple nivele: realitatea nord-americană, mitologia amerindiană, intertextul românesc. Un nivel narativ este oferit de aventurile principalului personaj din mitologia amerindiană: Coiotul, un soi de animal Păcală care își bate joc și de oameni și de celelalte animalele mitice, și căruia naratorul „Eu” îi spune o poveste. Nu există pretenția de adevăr, există doar povești, de aici și instabilitatea narativă a textului. Un alt nivel narativ este format din aventurile a patru indieni care evadează dintr-un ospiciu condus de doctorul Joe Hovough. Atunci când este pronunțat, numele doctorului devine „Iehova”. Plictisit și sătul de lume, doctorul nu se preocupă decât de grădina lui, care e pe moarte din cauza poluării. Ironia la adresa lumii →

MIHAELA MUDURE

albilor este evidentă. Cei patru indieni, foști pacienți ai lui Joe Hovaugh, ajung să se întâlnească cu personajele literare al căror nume îl poartă (Robinson Crusoe, Ishmael, Lone Ranger și Hawkeye) care comentează povestirea din nivelul de bază și oferă o ironică perspectivă asupra creației. Cei patru sunt, de fapt, patru personaje mitice feminine, care ajung să își regăsească identitatea primară. Ei sunt, de fapt, Prima Femeie (First Woman), Femeia care Se Preschimbă (Changing Woman), Femeia Gând (Thought Woman) și Bătrâna Femeie (Old Woman). Transformarea este o aluzie la puterea coiotului de a depăși diferențele binare de gen. Trama de la nivelul cel mai apropiat de realitatea referențială are loc într-o rezervație a băștinașilor afectată de construcția unui dig și a unui lac de acumulare care alimentează o hidro-centrală. Aparent, construcția respectivă înseamnă progres, energie electrică, locuri de muncă, o viață mai bună pentru toată lumea. De fapt, totul este doar pentru profitul unei societăți industriale. Mediul este distrus, iar băștinașii nu primesc nimic. Ba au mai și pierdut terenul care îl ocupă acum lacul de acumulare. Echilibrul natural este restabilit datorită coiotului mitic. Acesta dansează și cântă în timpul unei ceremonii cu efecte ontologice. Are loc un cutremur de pământ care va distruge digul și va restabili suveranitatea regatului apelor pe acel spațiu limitat, cel puțin. Există la nivelul romanului o similitudine între oceanul primordial și luciul apei din râuri ori din lacul hidrocentralei. Distrugerea digului e un soi de reiterare a poveștii potopului care distruge, dar și regenerează o lume.

King refuză tipurile clasicizate în proza etnică canadiană: indieni care părăsesc rezervația, vor să se întoarcă, dar nu se mai pot readapta. Alberta Frank, de exemplu, e tipul de indian capabil să se smulgă din mediul rezervației prin muncă și inteligență, folosind beneficiile multiculturalismului. Alberta ajunge profesor la Universitatea din Calgary și, după împlinirea visurilor ei profesionale, vrea să aibă un copil, dar nu și un soț. Ea recurge la fecundația artificială și apoi revine în rezervație unde își dă seama că este locul ei. Lionel este un tot un băștinaș atipic din punctul de vedere al canoanelor din literatura americană ori canadiană. Își câștigă

existența ca electrician sau comis voiajor, dar ajunge și el la concluzia că împlinirea lui ca om nu poate fi undeva, departe de ai săi. Întreprinzătoarea Latisha deschide un restaurant pe rezervație unde pretinde că servește carne de câine, deoarece turiștii, albi, desigur, cred că indienii mănâncă astfel de carne. În fine, avocatul Charlie Care Se Uită la Urs este angajat de compania care construiește digul din motive de imagine. În momentul în care digul se rupe inundând suprafețele pe care odinioară le ocupa râul, Charlie este concediat și revine printre ai săi. Compania nu mai are nevoie de un avocat provenit din rândul băștinașilor.

Destul de dificil de citit, datorită structurii fragmentare și intersectării diferitelor planuri narrative, romanul are și pasaje de mare frumusețe stilistică care recompensează cititorul pentru efortul depus. „Mai jos, în depărtare, un cerc mare de corturi plutea pe preerie, pentru toată lumea ele păreau niște nave plutind la întâmplare pe ocean” (402).

„Preerile luceau în lumină. Ori de câte ori le vedea, Latisha încă se mai minuna de pământul din după-amiaza târzie, cum se mișca sub cer, cum prindea lumina, cum se întorcea să meargă după soare” (410).

Una dintre cele mai frumoase povești integrate de King în narațiunea sa e cea despre Prima Femeie și bunica Țestoasă care înota în oceanul primordial. Prima Femeie a căzut din cer pe carapacea Țestoasei. După ce și-a revenit din călătoria ei între lumi,

a reușit să adune niste noroi din care a făcut o primă bucată de pământ. Și așa a apărut lumea noastră.

Buna Vestirea creștină este reinventată de către Thomas King ca o întâlnire dintre Femeia Gând (Thought Woman) și A.A. Gabriel, care se comportă precum un ofițer de la Serviciul de Imigrație, la începutul secolului (299-301). Numele Femeii Gând e transcris Maria, pentru că așa vor autoritățile. Nu altfel procedau autoritățile cu imigranții până în anii șaizeci, când multiculturalismul a obligat puterea la o schimbare de atitudine. Umorul lui King este superb. Satira mitului creștin este dublată de o mai largă înțelegere a tuturor miturilor. Maria poate fi Femeia Gând și invers. Într-un fel sau altul miturile își răspund, se completează, se transformă. Iată un dialog care ar putea avea loc la orice punct de intrare în Statele Unite sau Canada, dar care are și ironice valențe mitice.

„-Fructe sau plante? - și A.A. Gabriel continuă să citească dintr-o broșură.

- Arme de foc? Alcool, țigări? Sunteți sau ați fost vreodată membru al Mișcării Americanilor Indieni?

- Semnează aici, spune A.A. Gabriel.

- Ce e asta? - întrebă Femeia Gând.

- Formularul de verificare a virginității, spune A.A. Gabriel. Ai aici harta orașului. Tu ești aici, și aici e locul unde trebuie să naști copilul.

Osana, osana, da, cântă Osana, discul acela. Osana, da.

- Dar nu sunt însărcinată, spune Femeia Gând.

- Nicio problemă, spune A.A. Gabriel. Semnează aici.

Atât timp cât iarba este verde și apele curg, spune acea hârtie albă cu o voce plăcută și profundă³.

- Ce mai ai acolo în geanta aia? - întrebă Femeia Gând. →

³ Formula folosită în tratatele încheiate între băștinași și stat pentru a arăta valabilitatea eternă (Mihaela Mudure).

Starea prozei

Bătrânul*

Bătrânul îi dăduse presimțirea că o să se întâmple ceva. Ceva în legătură cu ea, într-atâta apariția lui părea un semn destinat ei anume.

Venea întotdeauna, neașteptat, din aceeași direcție, trecând pe lângă ceea ce ea presupusese a fi un spital, oprindu-se apoi pe dig. Începea. Sunelele îi strâneau dureros inima, amintindu-i de după-amiezele când glasul urca în tremolo curat, de soprană. Mamă! îi venea să țipe. O captiva apoi melodia. Modernă, asociată ciudat cu bătrânețea lui și cu desuetudinea instrumentului, cu linia melodică simplificată, dar neașteptat de fidelă.

Valurile se spărgeau de țârm, în ea țipătul creștea și se oprea.

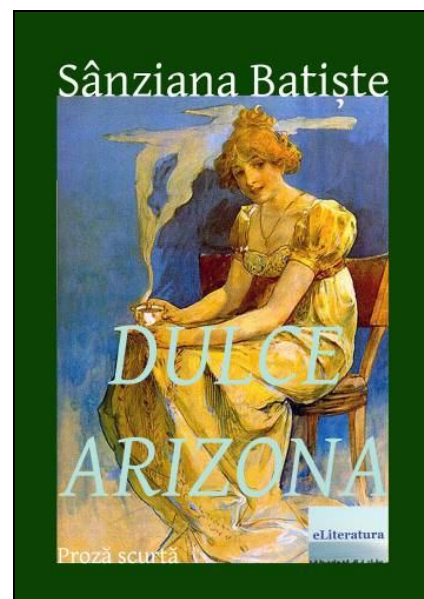
Trecea printre oameni cântând. Copiii nu-și încetau larma, aluneca însă o surdina în glasurile lor, degete reduceau instinctiv sonorul tranzistorilor, conversații se frâneau și, pentru câteva momente, mandolina părea a opri timpul, cu sunetele ei, deasupra valurilor. Bătrânul pleca însă mai

departe, siluetă cenușie, nimeni nu-i mai oferea bani de când fusese văzut respingându-i cu gesturi precipitate, jignite. Ce-l aducea între oameni? Ajunge... Era un bătrân cu mandolină venit din copilăria ei îndepărtată și altceva nu mai voia să știe despre el.

Apoi... Îl descoperise brusc, fără surprindere însă. Nu-l mai văzuse niciodată dar știu că este El. Și nu îndoiala o determină să-l privească astfel, încât îi atrase atenția, ci gândul că El era aici, înainte de a fi fost acolo. Acolo unde îl chemase ea. Nu părea să se bucure de nisip, de apă, de soare... Stătea pe bordura aceea singur, singur rămase și când femeia se apropie și El se sculă, întâmpinând-o... Își aminti atunci visul: El, pe stânca aceea solitară, la marginea mării, stând ca pe un soclu, statuie geamănă celor reprezentând sirenele Nordului, ca și ele contemplând întinderea nesfârșită a apelor, ca și ele cu sufletul sfâșiat între două lumi... Brusc, glasul auzi, țipătul crescă și se sparse.

Era acolo, la doi pași de ea, departe, atât de departe, că gândul până la El o duru.

SÂNZIANA BATIȘTE

* Din volumul de proză scurtă "Dulce Arizona", ediția a doua, revăzută și adăugită, apărut în ediție electronică și tipărită, la Ed. eLiteratura.

Volumul a fost lansat la Târgul de Carte GAUDEAMUS, 2015.

→THOMAS KING...

- Va trebui să facem și o poză, spune A.A. Gabriel. Te rog să stai acolo lângă șarpe.

- Care șarpe? - spune Femeia Gând. Nu văd niciun șarpe.

*

- Uite, uite, spune Coiot. E Coiot cel Bătrân.

- Hmm, spun Eu. Așa se pare.

- Hmm, spune Coiot. Nu-mi place cum sună.

- Bună, îi zice Femeia Gând lui Coiot. Ce faci pe aici?

- Habar n-am, spune Coiot cel Bătrân. Dar ți-aș fi recunoscător dacă nu mi-ai mai sta pe cap.

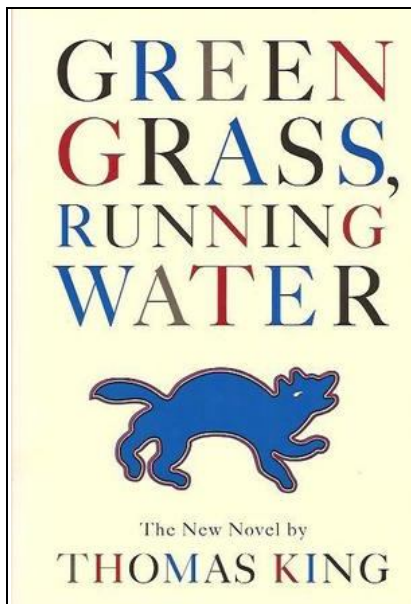
- Gata, avem destule fotografii, spune A.A. Gabriel. Ia să vă vedem pe amândoi culcați și să trecem la procreere. Gata?

Preasfântă Născătoare/ Singură Precurată...

Osana, da, cântă discul acela. Osana, da!

- Nu cred, spune Femeia Gând.

- Stai, spune A.A. Gabriel. Mai e. Binecuvântată ești tu între femei/ Și binecuvântat este rodul...

Nu, zice Femeia Gând. Categoric nu.

- Fructe? - întrebă Coiot.

- Relaxează-te, spun Eu. E doar altă metaforă.

- Oh..., zice Coiot. Deci, de fapt ea vrea să zică da, nu-i așa?

*

- Așa va să zică, spune A.A. Gabriel. Vrei să spui da, nu-i așa?

- Nu, zice Femeia Gând.

- Dar ăsta nu-i răspunsul bun, spune A.A. Gabriel. Ia să mai încercăm o dată.

- Stai, stai, spune A.A. Gabriel. Și eu ce mă fac cu toate formularele astea? Ce mă fac cu toate documentele astea? Și ce mă fac cu șarpele ăsta?

Osana, da, cântă discul acela. Osana, da!

Sunt multe Mary în lumea asta, strigă A.A. Gabriel în timp ce Femeia Gând plutește mai departe. Putem găsi alta oricând, știi?" (102-3).

Considerat a fi unul dintre romanele de referință din literaturile etnice nord-americane, *Iarba verde, apa curgătoare* (*Green Grass, Running Water*), ilustrează la nivelul artistic cel mai înalt capacitatea autorului de a combina heterogeneitatea discursurilor cu umorul și capacitatea postmodernismului de a zugrăvi o lume descentrată, în căutarea unui nou echilibru.

Referințe:

King, Thomas. *Green Grass, Running Water*. New York: Bantam Books, 1993

O PARALELĂ POSIBILĂ:
TEOLOGIE, FILOSOFIE ȘI
ARTĂ LITERARĂ
**LA HERMANN HESSE
ȘI MIHAIL DIACONESCU**

(V)

- Vă mulțumesc!... Dar eu aș dori să continuăm, rămânând la problema paralelismelor literare...

În perioada șederii sale la München, pe timpul când a fost unul dintre responsabilii revistei săptămânale de literatură și cultură *März* (Martie), romancierul și nuvelistul Hermann Hesse a imprimat o severă ținută intelectuală dezbaterilor pe care le-a inițiat și dirijat în paginile publicației. *März* a fost, sub conducerea lui, o revistă de prestigiu, cu o clară orientare umanistă, aflată într-o categorică opoziție față de tot ceea ce însemna decădere culturală și spirituală în Germania și în Europa, în anii care au premers primul război mondial.

Am citit că revista *März*, *Eine Wochenschrift* (Martie, Un săptămânal) a fost fondată în 1907 de Albert Langen (1869-1909), un patron de editură cu spirit întreprinzător, cu un gust literar și artistic sigur și cu ferme convingeri tradiționaliste și umaniste.

La *März*, în primii doi ani de apariție, prozatorul Hermann Hesse a colaborat, în calitate de responsabil (redactor-șef sau director, am spune acum), cu poetul, nuvelistul și autorul dramatic Ludwig Thoma (1877-1909), personalitate literară binecunoscută în Germania începutului de secol al XX-lea, susținător neabătut al valorilor tradiționale și istorice din țara sa.

În toată această perioadă, Hermann Hesse a citit multe dintre creațiile scriitorilor contemporani. Sensul de evoluție al literaturii și culturii germane și europene din epoca sa i-a devenit astfel mai clar.

Cunosc faptul că și pe Mihail Diaconescu perioada petrecută ca redactor-șef la revista *Argeș* l-a marcat profund. Afirmarea sa ca prozator, critic și istoric literar sau critic de artă e legată de activitatea redacțională la revistă. Vă rog să evocați, filtrând-o prin ecranul amintirii ce nivelează asperitățile și potențează împlinirile pozitive, activitatea pe care ați desfășurat-o la *Argeș*!

- Într-adevăr, în 1966 eu am fondat, cu ajutorul autorităților locale de

la Pitești revista lunară de cultură *Argeș*, devenită în scurt timp una dintre cele mai importante publicații din istoria presei literare românești. Ulterior, după o scurtă întrerupere, am reîntemeiat-o în 2001. Revista apare și azi. Pentru mine, este limpede faptul că am învățat multe în perioada când am fost redactor-șef la *Argeș*. Scrisul meu a devenit mai clar, mai prompt, mai disciplinat, mai categoric uneori. Întemeiat pe atmosfera intelectuală din familia preotului Aurelian de la Vulturești, respectul meu pentru ceea ce este tradițional, patrimonial, istoric și spiritual în cultura română a devenit mai profund și mai cuprinzător, mai atent argumentat. Exigențele mele față de ceea ce ofereau editurile și revistele noastre de cultură au crescut. În fond, activitatea într-o redacție, îndeosebi lectura cotidiană a zeci și chiar sute de pagini oferite spre publicare, este o școală de literatură cu reguli foarte severe pentru toți cei ce au șansa de a lucra în ea.

Deosebit de important este pentru mine și faptul că, în scurta perioadă 2001-2003, când am condus seria nouă a revistei *Argeș*, am reușit să-i imprim o clară tendință tradiționalistă și spiritualistă, fondată pe valorile noastre patrimoniale, naționale și religioase ortodoxe. În jurul redacției conduse de mine s-a format și „Gruparea revistei *Argeș*”.

- Criticii și istoricii literari vorbesc de un „cult” dezvoltat în jurul operei lui Hermann Hesse. Numeroasele ediții ale cărților sale, studiile care le sunt consacrate, dar mai ales adeziunea publicului la mesajul literaturii pe care el a scris-o îndreptățesc ideea instituirii unui „cult” raportat la creația lui Hermann Hesse. De altfel, „cultul” dedicat operei lui Her-

mann Hesse a fost competent analizat de unul dintre cei mai avizați istoricii ai literaturii germane în secolul al XX-lea, respectiv de Fritz Böttger.

În monografia pe care Fritz Böttger a intitulat-o *Hermann Hesse, Leben, Werk, Zeit* (Verlag der Nation, Berlin; 1973) sunt discutate în mod special cauzele, modul de manifestare și efectele acestui „cult”.

Și despre romancierul, istoricul literar, esteticianul, criticul de artă, muzicologul, universitarul, ziaristul și oratorul Mihail Diaconescu se discută de mult timp în termeni superlativi. El este „o personalitate de anvergură hasdeană” (Theodor Codreanu); „cel mai reprezentativ scriitor al spiritualității românești, începător al scrisului nostru viitor” (Preot Acad. Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae); „Magul de la Vulturești” (Prof. Univ. Dr. N. Georgescu); un „titan al culturii” (Acad. Dr. Irineu Popa Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei); „un romancier de forță” (Alexandru Condeescu); un „aristocrat al spiritului” și un „mare boier al artei cuvântului” (Sergiu I. Nicolaescu); „domnul și sclavul” vocației sale creatoare (Ioniță Marin); „un senior al culturii” (Acad. Gheorghe Păun, Ion Pătrașcu și Marian Nencescu), cu o operă caracterizată de „îmbinarea dintre erudiție și artă, dintre preocupările pentru rigoare ale cercetătorului și forța plasmuitoare a romancierului, dintre situarea științifică fermă și trăirea sentimentală, aptă să susțină descoperirea lumii sub laturile ei estetice. De aceea a fost comparat cu Cantemir, Eminescu, Hasdeu, Iorga, Blaga, Crainic, Enescu, Noica și Mircea Eliade” (Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Radu).

Pentru mine este semnificativ suportul explicativ pe care sociologul de mare prestigiu și teoreticianul militar General (r.) Lucian Culda îl construiește pentru a motiva importanța operei lui Mihail Diaconescu în cultura română: „Este șansa unor națiuni, scrie generalul Culda, dacă spirite analitice lucide produc reprezentări care se dovedesc a nu fi doar corecte, dar și benefice pentru o cultură și, astfel, pentru conștiința de sine a unei națiuni. Consider că prin opera sa, Mihail Diaconescu →

Convorbire notată de conf. univ. dr.

TANȚA ROTĂRESCU,
muzicolog,
UNIVERSITATEA PITEȘTI

realizează o astfel de performanță; construcțiile sale epice sunt contribuții constructive la ceea ce eu numesc devenirea conștiinței de sine a unei națiuni. A națiunii române, dar nu numai; și alte națiuni pot obține o mai bună înțelegere a specificității lor, a impactului lor în evoluția Europei”.

Dimensiunea filosofică a operei lui Mihail Diaconescu a fost caracterizată astfel de domnul Acad. Alexandru Surdu: „Apare evident faptul că întrepătrunderea dintre teologie, metafizică, logică și epistemologie este unul dintre aspectele cele mai importante ale gândirii sale de tip dialectico-speculativ”.

Cu trimitere directă la aceleași coduri simbolice, ce gravitează fundamentând proza scriitorului, sociologul Ilie Bădescu notează: „Fenomenologia narativă creată de Mihail Diaconescu se compune într-un vast ecran de cunoaștere și vizionarism pentru ființa întregului popor”.

„Bogăția de idei, de fapte și de evocări, afirmă lingvistul și profesorul universitar Gh. Bulgăr, din romanele lui Mihail Diaconescu este întregită de amploarea expresivității, a calității estetice a cărților sale. Ele constituie o bogăție a culturii române”.

„Cultul” dedicat operei lui Mihail Diaconescu și acțiunii ei în cultura română de azi a fost exprimat deosebit de elocvent și de criticul, istoricul literar și profesorul universitar Ion Dodu Bălan care, în eseul semnificativ intitulat *Un scriitor contemporan de lege veche românească a scris*: „Mihail Diaconescu este un sfernic înțeles și ascultat al neamului său străvechi (...)

Sfernicul acesta e ca un sfernic înalt, în care arde lumina dragostei de neam și de țară. E o lumină preluată de la înaintași și care nu se va stinge niciodată. Pentru că poporul român, Țara sa Sfântă și valorile sale spirituale sunt nemuritoare”.

- Stimată doamnă și scumpă prietenă, vă mărturisesc cu emoție că, deși de-a lungul afirmării mele literare am răspuns la felurite întrebări puse de cei ce au realizat interviuri, nimeni n-a venit atât de pregătit ca dumneavoastră pentru susținerea dialogului nostru.

Să spun că vă sunt recunoscător este prea puțin.

Starea prozi

Răzbunare

Păi, măi fraților, nu știți cum e cu omul sărac? Păi să vă spun eu. Respectivul cetățean ia unsprezecele din stație de la mine, se duce la dracu’ și vine de la măsă.

Îl rugasem pe șofer să îmi spună când venea oprirea mea dar cred că avea numai picioare de femei în cap, așa că a uitat. Norocul a fost că eu numărasem secundele în care circula autobuzul așa că în clipa crucială am început să cobor către banca albastră care fusese instalată acolo datorită cererii mele.

Sorry, sorry, aveam să îl aud pe conducător în spatele meu dar eu eram deja cu picioarele pe pământ, căutînd banca.

Mama ta de conducător iubit, l-am blagoslovit eu dar individul închisese deja ușa.

Să nu cumva să fi urcat înapoi. Dar nici vorbă să îmi fi ridicat fundul de pe obiectul metalic și rece care îmbia la lene.

De parcă nu aș fi avut destulă.

Până la urmă a trebuit să mă ridic și să parcurg una din laturile L-ului, strada mea, parte care mergea la deal, casa mea găsindu-se chiar în cotul făcut de literă, adică la mijloc și către exterior.

Strada era plină de plozi care urlau ca un ceată de maimuțe. Deh, își dezvoltau plămâni. Și mai toți se adunau în fața casei mele, la egală distanță de capetele celor două laturi.

Soția mea tocmai ieșea afară. Controlă mai întâi cutiuța poștală. Nimic.

După care se îndreptă către ceata de copii, agităndu-și degetul prin aer, arătându-le cele două laturi ale străzii.

Au înțeles-o așa că s-au răspândit care pe la casele lor.

Ziua următoare avea să înceapă tot dramatic, eu chinându-mă cincizeci de minute să o trezesc pe con-

soartă că doar ea mergea la muncă. După plecarea ei, aveam să adorm din nou și să mă trezesc abia către miezul zilei, în zgomotul produs de copii.

Nu mă deranjau. Îmi plăcea de ei și dumnealor cred că o simțeau, chiar dacă eram un chior pensionat de boală și cu acte în regulă.

După mai multe ore, apărui și perechea acasă, trebuind să oprească mașina la jumătatea drumului personal, să coboare din mașină și să dea la margine o bicicletă lăsată acolo în mod intenționat.

Se întoarse către copiii care o urmăreau zâmbind mânzește și le făcu semn cu degetul.

O rupseră la fugă răzând.

Parcă regulamentar, coborî din autoturism, după care verifică cutiuța. Nu găsi nimic nici de data asta.

Prichindeii încă mai râdeau.

A doua zi aveam să mă trezesc tot către prânz.

Dar mi-am zis că ar fi trebuit să fac și eu ceva util, așa că m-am îndreptat către poștă.

Nu vedeam, dar puteam să simt dacă era ceva înăuntru.

Iar soțioara avea să aibă mai puțin de lucru.

Am deschis ușa și, în mod inexplicabil copilașii nu scoteau nici măcar un sunet.

Dar ce făceau? Probabil că nu erau acolo.

Am deschis capacul și am băgat mâna înăuntru, ca să constat că dădusem de ceva moale.

Am simțit moliciunea și mi-am tras mâna repede înapoi.

Ca să constat că trei degete îmi intraseră în materia respectivă.

Mirosul mi-a dat de știre că era POO de câine.

Secundă în care o mulțime de mititei începuseră să urle cu multă bucurie la vederea celor trei degete. Vederea mea proastă le permitea să stea foarte aproape de mine și să se bucure de întâmplare în lege.

Am făcut un gest ca și cum aș fi vrut să îi prind pe toți cu cele trei degete, la care ei au început să rădă și mai tare.

Dar cu toată veselie generală din preajmă, am înțeles că nu eu eram destinatarul necurăteniei de câine, ci persoana care verifica poșta zilnic și care avea să ajungă acasă abia peste câteva ore.

Și să îi amenințe cu degetul.

FRANCISC PAL

Starea prozei

STRĂINUL DIN OGLINDĂ

(fragment)

Se trezise obosit și apatic, între-bându-se dacă dormise câtuși de puțin sau doar i se păruse.

Alarma telefonului mobil, programată să sune la ora șase și treizeci de minute, intrase în funcțiune de mai multe ori pe durata unui sfert de oră, ajutându-l să se trezească de-a binelea și să se pună pe picioare, chiar dacă nu dintr-odată, ci numai după ce zăbovise minute bune la marginea patului. De-acum își cunoștea beteșugurile și se obișnuise să și le oblojească cu grijă, așa că primul lucru pe care îl făcea în fiecare dimineață era acela de a-și masa îndelung genunchii, făcând mișcări circulare în sensul acelor de ceasornic, după ce mai întâi își ungea palmele cu o alifie preparată în farmacie, cleioasă și greu absorbabilă în piele. De la atât fricționat, genunchii i se înroșiseră și simțea că prin piele îi ies flăcări, dar altfel nu se mai putea, pentru că în ultima vreme toate articulațiile sale și îndeosebi genunchii îi dădeau grave semne de uzură mecanică sau, altfel spus, refuzau să-i mai susțină greutatea corpului pe verticală, motiv pentru care trebuia să se țină de obiectele din jur sau să se sprijinească de pereți până când reușea să-și reia mersul ca lumea. De câteva ori i se întâmplase să și cadă, pentru că genunchii i se retezaseră deodată și se trezise pe neașteptate luând contact cu podeaua. Astfel, devenise mult mai prudent, obișnuindu-se să se ia cu binișorul până când se convingea că se afla în afara oricărui pericol. Căpătase repede deprinderea unui soi de gimnastică medicală, pe care o practica aproape zilnic, și chiar nu putea să spună că-i fusese prea greu să și-o însușească, deoarece era obișnuit cu tehnicile de acest fel, fiind medic.

Masarea genunchilor îl făcuse să se simtă iar ca nou. Desigur că și el executase operațiunea respectivă cu multă meticulozitate și chiar și cu o anumită plăcere, oprindu-se doar atunci când simțise că toți mușchii coapselor sale începuseră să se contracte în mod spontan. Le simțea ritmicitatea și le vedea conturul, reliefându-se pe sub piele ca niște resorturi puse în tensiune, ceea ce dovedea că organismul său își recăpătase complet vigoarea. Brusc,

se umpluse de bucurie și de un fel de efervescentă tinerească, dispoziție care îl ajutase să-și părăsească patul cât ai clipi din ochi. Se convinsese repede că picioarele nu-i mai ridicau nicio problemă și făcuse de drag câteva mișcări acrobatiche, pline de forță și elasticitate. La scurt timp însă, constatase că se întrecuse cu gluma, pentru că o mișcare obișnuită a capului îi înțepenise gâtul într-o poziție fixă și mii de ace îi ciu-piseră fin pielea.

Și când te gândești că prin mișcarea aceea banală a capului nu voise decât să vadă cum era afară vremea, ca să știe cum să se îmbrace.

Timpul era prețios, minutele treceau mai repede decât ai putea crede, dar el fusese nevoit să se oprească din nou și să se ia tot cu încetinitorul. Pentru gâtul său înțepenit, recursese la niște exerciții mai documentate, pe care i le recomandase kinetoterapeutul. Mai la începutul acestei suferințe, mersese în mod regulat la o sală unde făcea gimnastică medicală, dar apoi își dăduse seama că același lucru putea să-l facă bine mersi și acasă, de unul singur, economisind bani și mai ales timp, pentru că acesta nu-i ajungea mai niciodată.

Din nou anchilozat, începuse să-și comande și să execute tot ceea ce reținuse de la sală: "Atitudine corectă: capul sus, umerii dați în spate, umerii aduși în față, inspir adânc, expir prelungit, relaxare completă, gândire pozitivă și după această scurtă încălzire, flexie, extensie a regiunii cervicale, așadar capul în piept, capul pe spate, mișcări ușoare de lateralitate, deci capul spre umărul stâng, capul spre umărul drept și fără să forțăm lucrurile, tatonând cu grijă fiecare mișcare, începem și rotim capul, în ambele sensuri, până când nu vom mai simți nicio jenă sau, altfel spus, nicio redoare articulară, executând mișcările cuprinse în programul de recuperare medicală a afecțiunilor degenerativ-osoase."

"Prin urmare, aici am ajuns, la afecțiuni degenerativ-osoase, lucru care spune câte ceva despre vârsta pe care o am atât în realitate, cât și la evidența populației", își spusese el în treacăt, preocupat fiind de executarea cât mai corectă a exercițiilor medicale.

Până și-n treacăt, gândul se înregistrase totuși undeva, strecurându-se printre comenzile scurte și clare ale instructorului care ajunsese să-și fie lui însuși. Obosise vorbind tare de la prima oră a dimineții, așa că mai reduce-

se din volumul vocii, dar nu și din concizia și ritmul mișcărilor: "Pauza s-a terminat. Ne-am relaxat în mod activ, gândindu-ne că nu mai avem nicio problemă, deci ne putem relua exercițiile, cu atenție și dexteritate sporite, pentru ca să le putem executa într-un ritm mai rapid decât înainte. Astfel, eficiența lor va fi mai mare și starea noastră de bine se va îmbunătăți în mod considerabil. Deci, pregătiți, unu, doi, trei și... unu, doi, trei și...".

Se obișnuise să facă pe instructorul de gimnastică medicală de câte ori rămânea cu gâtul înțepenit de la spondiloza cervicală cu care se pomenise de pe urma statului prea mult cu bărbia în piept și cu ochii în hârtoage, dar nu avusese de ales. De fapt, alesese. Profesia, adică...

"Tar alegerea odată făcută, te înhamă la tot ceea ce derivă din ea...", consemnase desigur, dar fără nicio intenție, ci doar așa ca pentru sine. Evident că nu dorea să se plângă și nici să înșiruie toate consecințele alegerii pe care o făcuse cu mai bine de treizeci de ani în urmă - alegere fericită, nefericită, totul depinzând de unghiul din care erau privite lucrurile, ci doar să-și îndepărteze cât mai repede propria suferință, pentru ca să se poată gândi și ocupa de suferințele semenilor săi.

Cu această dorință arzătoare în suflet, exersase minute bune tot ce știa că s-ar putea să-i fie de folos, doar că din exersarea aceea activă de la început, cu: "concentrați-vă, fiți atenți (!)" ș.a.m.d., asemenea unei adevărate mantre, gândul îi zburase la ceea ce avea de făcut în ziua respectivă. O, și câte nu avea pe cap! Numai amintindu-și-le-n mare, erau mai mult de o grămadă și i-ar fi trebuit cel puțin două zile ca să le rezolve pe toate, dar, la dispoziție, nu avea decât o singură zi. Nu-l dezarmase însă acest gând, pentru că vedea el cum avea să se descurce, luându-le, ca de obicei, pe rând, organizat și desigur că în ordinea →

DOINA CHERECHEȘ

importanței și respectând termenele fixate, pentru ca rezultatul să fie bun și funcționalitatea cabinetului să n-aibă nimic de suferit. Doar că mai întâi trebuia să ajungă acolo, adică la cabinet, iar el se afla tot la aceste exerciții săcătoare de: "un', doi, trei și... un', doi, trei și..." Se plictisise și de câteva minute executa totul mecanic și cu o comandă la fel de mecanică, deoarece grija zilei îi captivaseră în întregime atenția. "Un', doi, trei și..." Și rezultatul fusese zero, pentru că din moment ce se oprise, resimțise aceeași senzație neplăcută de la început și anume că o măciulie de ace i se rotește insistent și apăsător prin ceafă, pentru ca apoi s-o ia în jos, pe toată șira spinării și pe picioare, într-un torent de nestăvilnit, rapid și greu de suportat, până când ac cu ac i se înfipsea adânc și ascuțit în vârful degetelor ca într-o pernuță de cusut. Îl trecuseră toate nădușelile, dar, strângând tare din dinți, nu apucase să spună "au!" sau să respire, pentru că senzația cea tâmpită o luase înapoi, de parcă prima dată nu-și făcuse cursul complet sau, pur și simplu, dorea să sfideze legile fizice ale gravitației. Ba încă și mai copleșitoare, aceasta urcase mai sus de vertebra cervicală din care pornise și se înfășurase, făcându-se iarăși ghem, după care ghemul ca de ace i se împrăștiase prin tot capul, electrizându-i fiecare fir de păr.

"Asta, da durere! Suficientă pentru toată ziua. Doză completă, n-am ce zice... Și câtă pierdere de vreme cu exercițiile lui pește. De parcă n-aș ști că dacă te-ai șubrezit, ăla ești", bombănise, în timp ce se străduia să-și netezească părul ce i se adunase vâlvoi în vârful capului. Lua pe rând tot câte o șuviță și o trecea printre dinții deși ai unui pieptene special, lucrat de către țigani meseriași din corn de os de vită, după care o dădea cu gel fixativ și o ținea apăsător până când simțea că i se încliease sub degete și tot așa, o întregă tevatură, abia reușind să dea părului său o formă cât de cât acceptabilă. "Va veni și ziua când nu voi mai putea să-l descorc cu niciun chip și atunci va trebui să mă rad în cap și să rămân bec pentru tot restul vieții", își spusese spre finalul operației tot mai dificile de descălcire a părului său care i se făcea sârmă cu fiecare trecere a curentilor electrice pe care i-i dădea durerea.

Încerca astfel să se împace cu soarta de care bănuia că va avea parte podoaba sa capilară și nu fără părere de rău, deoarece aceasta era una dintre

puținele frumuseți de care vremea se îndurase și nu i-o răpise încă. Dacă se gândea și la cuceririle sentimentale pe care le făcuse în viața sa de medic, fără să fi depus vreun efort deosebit în acest sens, ci mai degrabă ajutat de un fizic plăcut, din care o notă aparte i-o dădea părului său castaniu, avea toate motivele să devină nostalgic. La aceste calități fizice, datorite cu mărimumie și chiar cu prisosință, am putea spune, de către mama natură, el, fericitul, posesorul și binecuvântatul, nu mai trebuise să adauge decât moderația unui comportament inteligent pentru ca să devină repede *marele gatsby*⁴ al vremurilor sale. Și-i convenise de minune această investiție minimă, dar care mersese întotdeauna cu profit maxim, pentru că astfel reușise să-și dirijeze adevăratele energii în cu totul în altă parte și cel mai mult pe linie profesională. Fusese un bărbat frumos și conștient de acest lucru, dar fără să facă niciodată caz, știind că nu avea niciun merit în ceea ce primisese în mod cu totul gratuit. Și mai știa că așa și trebuia să procedeze mama-natură sau mama înțelepciunii și a tuturor dărilor, scutindu-ne de anumite griji, pentru ca să ne putem dăruie în totalitate scopului pentru care am venit fiecare pe lume, ori el nu venise pentru puțin lucru. Stăteau mărturie în acest sens toți pereții casei sale, împânziți de sus și până jos cu rafturi lăsate de mijloc din cauza teancurilor de cărți pe care le susțineau, iar acele cărți nu erau doar de decor, ci fuseseră studiate, subliniate și înnebunite în mare parte.

Toți cei care au trecut printr-o școală serioasă știu că însușirea temeinică a unor noțiuni complicate necesită timp, aplecare, repetiție și, de

Jertfa lui Avraam, pictură murală, sec. XVIII, Mănăstirea Lăpușna

⁴ Marele Gatsby, Francis Scott Fitzgerald

ce nu, asceză îndelungată, iar Dinu, intelectual de înaltă clasă, se bucurase dintodeauna că nu fusese niciodată nevoit să se preocupe insistent de aspectul său fizic și să petreacă prea mult timp în fața oglinzii, De exemplu, podoaba capilară și-o aranja întotdeauna în ultimul moment al unei plecări, și atunci numai din mers, fiind suficient să-și folosească degetele rășchirate pe post de pieptene, pentru ca ondeleurile mari, mătăsoase, castanii și strălucitoare ale părului său să-i cadă frumos, încadrându-i perfect ovalul feței. Doar că această situație fericită fusese valabilă până să-i apară durerile acelea cumplite de coloană cervicală și pe urmă se schimbaseră totul, fiecare puseu venind să-i facă părul sârmă și să-i adune claie în vârful capului. "O adevărată pacoste! Nu, că-l rad cu prima ocazie. Ce-mi mai trebuie păr. Îmi ajunge durerea. Vorba aia, după râie... Mai bine, nu", se răzgândise repede, gândindu-se la una dintre puținele frumuseți fizice cu care mai rămăsese de pe urma trecerii nemiloase a timpului.

Zăbovind puțin în fața oglinzii, îi făcuse chiar plăcere să-și netezească cele câteva fire care îi mai stăteau zbârlite pe tâmple. Încărunțise bine și devenise izbitor contrastul dintre firele albe și culoarea naturală a părului său, dar acest aspect îl deranja mai puțin și nici vorbă să-i treacă prin cap să se vopsească, considerând că avea destulă bătaie de cap să-l întindă atunci când i se făcea ca încrețit cu drotul, așa cum i se întâmplase și de această dată. În sfârșit, terminase și, ca de obicei, adusesese osanale producătorilor de cosmetice, pentru că-i pusese la dispoziție o gamă variată de produse noi și eficiente. Astfel, renunțase la clasicul și scârbosul albuș de ou bătut spumă, de care era obligat să se folosească mai înainte. Acum, flacoanele de gel, spumă și fixativ nu-i mai lipseau din casă.

Le rânduse frumos pe etajeră. Întâmplător, își aruncase din nou ochii în luciul oglinzii de deasupra, de data aceasta fără să mai aibă grija părului căruia îi dăduse în sfârșit de cap. Din oglindă îl fixaseră doi ochi strălucitori, mari și limpezi, stăpânind peste un chip pe care nu și-l mai recunoștea. "Cine-i străinul ăsta?", se întrebă cu o ușoară tresărire și privise nedumerit la toate cutele și șanțurile ce-i brăzdau adânc fața. "Dinu Simionescu", îi răspunsese o voce aparte, adunându-se fir cu fir atât din depărtări tulburi și →

ÎNCĂPĂȚÂNARE

Sunt necăjit și nu-i de-a bună,
am fost de dimineață
în piața de legume și fructe a orașului,
să vând parcele de pământ de pe lună.
Erau topografiate și întabulate,
cu ieșire spre Calea Lactee
și vedere spre Marte.
Aveam oferte bune,
mai ales pe partea luminată,
cea cântată de poeți și de câini lătrată.
Dar am constatat
că oamenii nu mai vor să viseze,
chiar și visele sănătoase
și le-au pus în proteze.
S-au lenevit peste măsură,
azi mâine își vor închiria drone,
care să le ducă și bucata de pâine la gură.
Dar voi merge din nou
în piața de legume și fructe a orașului,
de data asta noaptea,
când luna-i plină de mister.
Îmi voi recita marfa cu încăpățănare,
și voi vinde parcele de pământ de pe lună,
direct de pe cer.

RĂZVAN DUCAN

13 august 2015

AUREL

poetului Aurel Dumitrașcu

Ti-aș fi spus "La mulți ani" și acum
și poate îți spun dar nu vrei să auzi
un decembrie 83 mă răscolește
a murit Nichita îmi spui și plângi
ca un om de zăpadă te topești în toate
stelele
tot umblând bezmetic prin buruienile
din spatele casei
pe Runc am îngropat împreună ceva
aș merge să sap până când unghiile
s-ar face iarbă
rădăcina aceluia brad trece prin mine
câteva monede sub palmele noastre
zornăie și acum
părul tău miroase a cerneală
nu știi să mergi, plutești

ce frumoși eram, ce tineri
am uitat acolo ceva... nu te căsători,
mi-ai spus,
nu te căsători,
ți se vor tăia aripile, ți se vor încarcera
cuvintele,
am ucis visul și tu ai murit
în toate scrisorile

EMILIA AMARIEI

TANGOUL ZILELOR CE VIN

Motto:

*M-a adus barza
În zodia fecioarelor-
Numai pierderi
Numai sentimente*

Cornel Balaban, "Barza"

Cu fiecare zi ce vine

Mă simt tot mai legat de tine
Și recunosc: **Mă-ntinerești,**
Când văd că încă mă iubești !
Ca orice om cinstit,... credeam,
Chiar dacă nu prea mai speram,
Că ciclul ăsta de pe urmă,
Ce doar natura și-l asumă,
Va fi curat și îngeresc...
Dar tot mă-ntreb: **Dacă greșesc ?!**
Cu fiecare zi mă-nvingi
Și reușești să mă convingi
Că viața noastră trecătoare
E plină toată...

de culoare,

Când faci Tristețea să dispară!

Dar asta sigur niciodată
N-o vom vedea-o realizată,
Atâta timp cât depărtarea,
Ne controlează nemișcarea.
Sădind în amintiri

...UITAREA

NICU DOFTOREANU

LASĂ-MI TĂCERILE

Lasă-mi tăcerile !... Nu mi le sparge!...
Pe oceanele lor, bătrâne catarge,
cătore visatele țarmuri... îndepărtatele...
suie... să-i spele... vieții... păcatele...¹⁴
Atâtea, năvalnic, în mine s-au strâns,
ochii... încât... n-au lacrimi... de
plâns...
Rănilor... visele anapoda... și
greșalele...
câte mi-au numărat zilele... și ocoalele,

până aici, rătăcind păgubos... căutând
Rostul... printre păcate cărare făcând...
lumina greșelii „cu noimă” să-mi
scapere...
de... nepăsarea timpului... să mă
apere...

Lasă-mi tăcerile !... Nu mi le-
aprinde!...
Cuvântul, în mrejele lui când mă
prinde,
umblu prin mine stingher... ca o ceartă
a zile cu noaptea... Că... nu mi se iartă

nici viața, nici moartea, nici veacul,
nici clipa...

Mahramă, sec. XVIII, Biserica
Căcuci

Și... nu știu nici cine-mi cântărește
risipa...
Și-ntrre cuvinte-mi seacă sfânt-
înstelatele...
parca-ș umbra, prin vis, de-a-
ndăratele...

Lasă-mi tăcerile !... În ele, grădinile
cele dintâi, pălpându-și luminile,
în rostul catargelor mele, încearcă
speranța... din drumul greșit... s-o
întoarcă...

GEORGE L. NIMIGEANU

STRĂINUL DIN OGLINDĂ

→tăcute, cât mai cu seamă din apro-
pieri neliniștite și abia îngânate.
"Chiar el? Adică cel pe care îl știu de
pe vremea când avea vreo trei ani și
începuse să meargă la grădiniță, apoi
la școală, la liceu, la facultate, în ar-
mată și tot așa mai departe?", se mai
încumetase să întrebe, nu fără strân-
gere de inimă. "Da, da, chiar el", îi
confirmase, domoală, dar fermă vocea
de mai înainte, însoțind chipul din
oglină. "Nu, nu se poate să fie ade-
vărat. E o oglindă distorsionantă și eu
n-am observat până acum", murmura-
se, privindu-și cu perplexitate chipul
pe care trăsăturile nu se mai îmbinau
astfel încât să alcătuiască un întreg ar-
monios. Fața îi căpătase o formă oare-
cum triunghiulară, pentru că avea
fruntea înaltă și, pe laturi, părul nu fă-
cea decât să i-o evidențieze parcă și
mai mult, nasul îi devenise prea sculp-
tural din cauza pomeților proeminenți
și a obrazilor supti, iar sub povara ce-
lor două șanțuri adânci și curbe dintre
nas și gură, aceasta din urmă îi părea
ca tăiată cu lama, două buze subțiri,
făcând deschiderea unei bărbii deose-
bit de ascuțite și de ieșite în afară.

Deci Dinu Simionescu era numele
la care răspundea de când se știa pe lu-
me, iar despre străinul care îl privea a-
cum din oglindă cu ochi mari, pătrun-
zători și limpezi nu știa mare lucru,
dar nici nu avea timp să afle, în față
stându-i neclintită și încăpățânată pro-
vocarea întregii sale vieți: ziua de
muncă!

Alexandria, oct. 2015

Scena

CEHOV, „LIVADA DE VIȘINI”

în viziunea lui Gheorghe Harag
JURNAL DE REPETIȚII
(XVIII)

Gheorghe Harag

„UN SUBTEXT TRAGICOMIC
CARE TE EMOȚIONEAZĂ”

E greu să vorbesc despre această piesă și despre poziția autorului față de ea. În primul rând pentru că n-am fost niciodată „o forță” în dizertațiile teoretice. Eu simt instinctiv ideile, gândurile autorului, deci voi fi subiectiv în ceea ce voi spune. Acum trezeci și ceva de ani, când am citit pentru prima oară piesele lui Cehov, nu m-am simțit atras de această literatură dramatică. Nu le-am găsit acea universalitate, acea frumusețe despre care citeam sau auzeam. Poate eram prea tânăr, poate așa era atmosfera atunci. Erau la modă piesele cu acțiune directă și concretă. Prin 1950, am avut ocazia să văd spectacole cu piesele lui Cehov la Moscova, în regia marelui Stanislavski. Ele mi-au întărit prima impresie, le-am simțit plitissimo și neinteresante. Personajele mi s-au părut rupte de viață, niște marionete pe scenă, inundate de un lirism cu iz de melodramă, în spectacole în care, spre exemplu, cele trei surori aveau împreună, pe scenă, 180 de ani. Erau spectacole muzeale. Cam în aceeași perioadă, am văzut la București o montare frumoasă regizată de Moni Ghelenter. Distribuția era remarcabilă, cu actori de mare forță dramatică. Dar o anume stare de nostalgie, de autocompătimitate a personajelor, pauzele lungi și inutile continuau să-mi dea un sentiment de insatisfacție estetică.

Abia mai târziu, prin 1967, când am văzut montarea lui Lucian Pintilie cu *Livada de vișini* de la Teatrul „Bulandra”, am înțeles că aceste piese au și un alt aspect, că pot fi citite și tratate scenic și altfel, că există în scriitura lor un subtext tragicomic care emoționează. Am realizat că dramaturgia cehoviană cuprinde și altceva decât suferința unor personaje cu suflet frumos.

Întâmplător mi-a căzut în mână, în acea perioadă, și cartea cu scrisorile lui Cehov, adresate Teatrului de Artă din Moscova, prietenilor, soției, etc.

Dramaturgul scria că pur și simplu nu înțelege ce a făcut Stanislavski cu piesele sale; își arăta dezaprobarea că i-a transformat vodevilurile în drame sentimentale. „Nu vreau așa!” nota el. Cum montările au avut totuși succes la public, regizorul fiind un mare artist și un spirit novator în epocă, Cehov a abdicat, de

formă, în cele din urmă. Corespondența sa îi păstrează însă dezaprobarea și uimirea față de modul cum i-au înțeles contemporanii opera.

Reprezentațiile lui Stanislavski – lucru foarte interesant – au influențat timp de 50 de ani teatrele lumii. Am văzut *Trei surori* la New York, *Livada de vișini* la Londra – ele erau făcute parcă pe tiparul acestui stanislavkianism nostalgic, sentimental. Eu îl văd altfel pe Cehov. Astfel, am pus în scenă, în Iugoslavia, *Unchiul Vanea*, *Trei surori*, *Pescărușul*. Spectacolele au stârnit interes, fiind gustate de public și de oameni de teatru din Europa. Acasă însă simțeam că un spectacol Cehov cere mult, că printr-o montare a unei piese de Cehov trebuie să arăt ceva nou. Cu acest gând m-am oprit la *Livada de vișini*. Atunci am descoperit (m-a ajutat în acest sens și o remarcă din corespondența lui Cehov) că personajele din *Livada de vișini* nu sunt bune de nimic, n-au niciun gând, nicio idee, nu vor nimic. Sunt oameni inutili – cum scria Cehov. Acest lucru m-a șocat. Ei plâng, râd, se joacă cu viața, fac comedie din existența lor. Numai Lopahin, țărănul care a devenit bogat, și parvenitul lacheu Iașa sunt tari, moderni, agresivi, fără scrupule.

Ceilați plutesc în lume fără niciun scop, fără niciun sens, și, culmea, spun tot timpul locuri comune. Sentimentele sunt trecătoare, existența – închisă, opacă la lumea realului.

M-am gândit mult dacă această ipostază a personajelor este doar comică sau grotescă. M-am întrebat cum se poate, din această formă de viață, să scot vodevilul dorit de Cehov? Se poate acest lucru? Aș răspunde prin „Da” și „Nu”. Afirmția e susținută de momentele de comedie ale piesei, negația, de propria mea formație, cenzură intelectuală sau tradiție. Mă captiva de multe ori poezia care există în text și nu puteam rezista la sublinierea acestor momente. E o permanentă dedublare a situațiilor, o trecere de la un tragism aproape elen, care se epuizează în trei minute, la farsă. Aici găesc

explicația de ce aceste personaje ale piesei nu au niciun sentiment constant, de ce trec cu ușurință de la râs la plâns, de la trecere la tristețe. Iubovei Andreevna i se năzare de câteva ori că trebuie să plece, dar renunță la fel de repede, lăsând totul la voia întâmplării. Eroii duc o viață ușuratică, sunt superficiali, deși totul pare încadrat într-o ambianță foarte frumoasă. *Livada de vișini* are o anume poezie. Eroii sunt oameni eleganți, unii au acces la cultură, dar și acest lucru e superficial. Gaev trăiește fără să facă nimic, jucând biliard. Studentul Trofimov vorbește despre viitor, despre sensul umanității și despre filosofie, spune că trebuie să muncim și să mergem înainte, dar el nu muncește și nu întreprinde nimic. Singurele personaje care urmăresc un scop sunt cinicul Iașa și Lopahin, care nu au nicio legătură cu poezia livezii de vișini. Reprezentația e un punct de vedere cu un unghi nou față de montările anterioare. Nu sunt sigur că e un spectacol desăvârșit și nu pot spune că e în exclusivitate cehovian. Poate un alt regizor va citi piesa mai bine, într-un mod mai inspirat. Simt însă că am reușit ceva deosebit, parcă nu-mi pot explica precis ce anume... cred că această plutire a eroilor, învăluiti într-o muzică ciudată, rupți de realitate nu în sens pozitiv, ci tragic și grotesc, în timp ce Iașa și Lopahin trăiesc pe pământ și fac ce vor din ei...

Am văzut așa-zise montări contemporane Cehov, unde totul era întors pe dos – personajele apăreau cu puști mitraliere, erau îmbrăcate „beat”. Unor asemenea propuneri scenice nu le-am descoperit sensul, nu erau conduse de nicio idee majoră raportată la text și la lumea de azi. Teatrul modern, contemporan, este o noțiune foarte largă.

Reprezentația de la Târgu-Mureș am dorit-o un mod de *citire contemporană a unui text clasic*, păstrându-i toate datele, dar tratându-le scenic prin prisma epocii noastre.

Sunt convins că, lucrat după vechile tipare, spectacolul ar cădea. Nimeni nu ar înțelege despre ce e vorba. Am încercat să aduc mai aproape de public această viață ciudată din dramaturgia lui Cehov.

Spectatorii sunt obișnuiți cu piesele care au intrigă și conflicte clare. În *Livada de vișini* totul e ca-n vis, dar am urmărit ca, prin imagini, prin unele interpretări de text, reprezentația să devină captivantă și pentru publicul larg.

Mărturie consemnată în timpul
repetițiilor, de
VALENTIN MARICA

Noaptea, pe o scenă de teatru...

Recent, am găsit o însemnare făcută prin anii 70-75, prin care îmi întipăream în memorie o noapte frumoasă, minunată, rară, o noapte – pe atunci, inedită!: eu, în sală, la Sibiu; nu țin minte din distribuție decât pe o actriță plină de farmec (Siegrid Zacharias), de la secția germană, și pe regizorul Iulian Vișa - aici pe post de actor. O repetiție cu *Ifigenia în Taulis*, a lui Goethe.

Era ceva neobișnuit pentru mine, care devorasem teatru, de mic, dar la spectacole, cu sala plină; ori, de câteva ori, la repetiții de zi, banal(izat)e. Aici era altceva: era o repetiție de noapte, anotimp al zilei care ascute sensibilitatea, aduce cu el o misterioasă somnolență și inexplicabile reveniri de temperament. Actorii rosteau textul aparent normal, mișcarea lor nu avea, nimic deosebit, și totuși... în jurul nostru apăruse un personaj pe care nu-l crease nici Goethe, nici directorul de scenă: **Spiritul nocturn!**

Un erou invizibil, care ne atingea, aproape imperceptibil, cu mantia sa, transformându – ne (pentru două-trei ore) în privilegiați ai muzelor...

Aveam să mai trăiesc, ulterior, asemenea momente; dar nici unul din

ele nu mai păstra, evident, inefabilul primului.

A urmat, pentru învățăcelul din mine, o altă etapă: descoperirea scenei goale, tot noaptea. Aveam douăzeci și doi de ani și, la Bacău, într-o tîrzie prelungire a unui chef de festival, lăsînd la o parte mulții actori și critici prinși în discuții cu iz bahic, m-am refugiat pe scenă. Era golită de de coruri și recuzite, chiar și de garnitura de scenă. Era... cuminte, liniștită, plină de taine. Parcă ți-era un pic teamă să rămii singur cu ea! (ce caraghios sună, acum, toate aceste sincere confesiuni, nu?).

Din fericire, momentul meu ”romantic” a fost scurt: de după o draperie, a apărut capul portarului teatrului, un individ mic și chel, care mă privea suspicios. I-am explicat că nu fac nimic rău, ci doar ascult ...tăcerea scenei. Și cum aveam la mine o sticlă de votcă, l-am îmbiat să tragă o gură: nu m-a refuzat (portarii de teatru sunt întotdeauna sensibili la asemenea argumente!). Apoi, s-a petrecut un alt spectacol, uluitor: pe scena goală, slab luminată de un bec de serviciu, portarul acela nanist și buclucaș – fost interpret în trupa lui Tănase, cum aveam să aflui ulterior! – a prezentat un *one man show* cu texte & cuplete de-ale marelui revuist.

Desigur, nu era în formă; nu aveau bun-gust toate momentele lui; nu posedea o voce teribilă (țigările proaste îl ajutaseră, certamente, la acest lucru), nicio memorie impecabilă... Dar, pentru neinițiatul de mine, secvența a rămas fantastică: pe o scenă goală, la lumina unui bec chior, un portar mărunțel, care amestecase toată seara, resturi din pahare, se credea, timp de o jumătate de oră, însuși regele revistei interbelice, Constantin Tănase!

De-atunci, am avut ocazia, de multe ori, să trec prin scene goale, noaptea. Am și dormit, de zeci de ori, în cabinetele teatrelor. Am stat și la varii șuete, ori petreceri, prin aceste ...inadecvate locații (cum se spune, de la o vreme). Într-o dimineață, la repetiția dintr-un teatru de nord, am descoperit chiar pe scenă, într-un pat pe roțile, un scenograf cam boem, care adormise acolo, spre ziuă!...

Și totuși, senzația aceea de inefabil, greu de transpus în cuvinte, mă urmărește de patru decenii, ca o... molie longevivă, împătimită de artă și ieșită –vai, cînd nu era cazul! - din drapajul de pluș al cortinei! (să mai torn și puțin ludic, că devin deranjant de sentimental, nu?!). Așa cum cărțile... din cărți se fac, și amintirile, din amintiri se construiesc. Punct.

BOGDAN ULMU

Literatură și film

În timp ce urlă picamerul

Montesquieu a scris *Lettres persannes în 1721* ca să critice societatea franceză, dar le-a publicat, din precauție, la Amsterdam, fără să spună că el e autorul. De fapt, e un roman epistolar ce conține corespondența fictivă între doi călători persani (Uzbek și Rica) și prietenii rămași în Persia. Astfel critică sistemul monarhist, moda, saloanele etc.

Oare Jacques Audiard în recentul film *Dheepan* nu critică realități franceze din unghiul unui imigrant? Filmul a primit *Palme d'Or* în acest an. Extaz, elogii, după care... începe reversul, adică o critică acerbă (se practică și la alte case!). Că e prea mult neadevăr. Că nu există violență în periferii. Că acolo unde s-a filmat e periferia cea mai calmă. ”Exact – declară regizorul – tocmai de uităm că există ficțiune? Vincent Malausa con-

sideră filmul „arogant, stupid și vulgar”. Că Audiard ar fi fascinat de putere, sălbăticie, virilitate, incultură. La puțin timp au urmat evenimentele teroriste de la Paris. Desigur...nu există violență !!!

În 1990 apărea *Micul criminal*, film de Jacques Doillon, unde joacă micul Gérald Thomassin în rolul răzvrătitului, care folosește pistolul să-și rezolve problemele personale. Violență și neadaptare. Am fost curios să aflui ce a devenit micul actor răsfățat atunci cu un premiu *César*. Mai bine nu m-aș fi documentat! Thomassin a mai jucat în filme, s-a drogat, a fost arestat, iar acum e suspectat de moartea unei funcționare de la poștă.

De ce alătur aici filmul *Marguerite* de Xavier Giannoli din 2015? Unde să fie violență într-un film cu muzică de calitate? Pentru că mi-a provocat o suferință interioară deosebită. Putem deveni violenți prin nesinceritate. O violență subtilă, perfidă, prin care putem crea monștri. Nimeni nu-i

spune Margueritei că are o voce oribilă, falsă. Putem profita de pe urma minciunilor bine ticluite. Ca să cânte corbul, să scape brânza, să punem mâna pe ea. Există mereu o vulpe care să laude penele cuiva – nimic nou sub soare. Putem umili, distruge prin răutate premeditată, care e o altă formă de violență, rafinată și durabilă.

În timp ce scriu aceste rânduri la etajul patru al blocului, picamerul urlă. Aproape tot timpul cineva sparge, găurește, însă aici e muncă, nu bătaie de joc. Oricum, mi-a prins bine ”muzica” de fond, în ton cu tema articolului.

ALEXANDRU JURCAN

Scrisoare deschisă

Toamna culturală la Wiener Neustadt

Cele trei zile de artă și cultură românească prezentată în orașul Wiener Neustadt din Austria, inclusiv sărbătoarea dedicată Zilei Naționale a României mi-au adus bucurie și mulțumire sufletească, atât mie personal cât și întregii echipe de la Cercul Cultural și RadioTV Unirea.

Prin aceste cuvinte pe care le aștern pe hârtie cu multă dragoste și din suflet, vreau să-mi exprim mulțumirile mele tuturor celor, care mi-au fost alături și s-au implicat cu mult profesionalism în organizarea și desfășurarea festivităților din perioada 27-29 noiembrie 2015.

Sunt încântat să citesc, să ascult și să urmăresc în mass media reacțiile participanților, care au avut ocazia să guste din cultura românească de cea mai bună calitate și să petreacă românește înconjurați de români dragi, care ne fac cinste atât în țară cât și peste hotare.

Odată cu sărbătorirea Zilei Naționale a României, am lansat primul număr al revistei de artă și cultură „UNIREA”, am celebrat 13 ani de la fondarea Cercului Cultural Româno-Austriac UNIREA, 65 de ani de la înființarea Bibliotecii Municipale „Petru Maior” din Reghin, Ziua Sfântului Andrei și Hramul Bisericii Greco-Catolice Române din Wiener Neustadt.

Este foarte adevărat că activitățile din acest an au fost de mare amploare față de anii precedenți, în care am organizat doar un spectacol dedicat Marii Uniri. Nimic însă nu poate fi mai frumos decât atunci când te întâlnești cu oameni dragi, care îți sunt alături și care pun suflet în tot ceea ce fac.

Pentru cei care nu au avut ocazia să fie prezenți la festivitățile din luna noiembrie 2015, voi aminti pe scurt activitățile desfășurate.

Programul din 27 noiembrie a debutat cu o serată muzical literară, expoziții de pictură, grafică, fotografie și o introducere în secretul picturii sacre - Icoana. Programul s-a încheiat cu „Ora de sănătate”.

Am fost încântat să aduc salutul respectos de bun venit tuturor celor prezenți și să-mi prezint câțiva colegi din RTV Unirea, care au fost implicați în rolul de moderatori ai serii: Iulian Ioan Hotico, preot paroh al Bisericii Greco-Catolice din Viena și Wiener Neustadt dar și realizator literar la RTV Unirea, de data aceasta a fost și în calitate de gazdă. Gabriella Costescu și

Puiu Răducanu, două persoane cu inimă bună ce fac parte și ei din frumoasa familie RTV Unirea și pe această cale, vreau să le mulțumesc nespus de mult pentru sprijinul acordat.

Gabriella Costescu de la Sighișoara a prezentat primul număr al revistei „Unirea”, care, după cum am amintit, a fost lansată cu ocazia acestor zile dedicate Marii Uniri. Apoi l-a prezentat pe Pastorul Ion Buciuman scriitor din București, care a venit cu două volume de versuri „Poiana cu Izbuț” și „Melania, ghici! Versuri mici”; pe doamna Otilia Sârbu scriitoare și profesor universitar la „Hyperion” București, care ne-a prezentat cartea „Omul și mitul în secolul 21”. Bunul meu prieten Puiu Răducanu a venit de la Râmnicu Vâlcea cu volumele recent aparute: antologiile „Mama”, „Tata”, „Flori de Taină”, „64” și „Femeia zâmbetului meu”. El a prezentat colecțiile din Vâlcea, pe d-na dr. Gabriela Valentina Popescu, care a vorbit despre „Ozonoterapie”, scriitoarea Zenovia Zamfir, de la Biblioteca „Antim Ivireanul” Rm. Vâlcea, și pe Liliana Hinoveanu Ursu, poetă și realizator de emisiuni la „Radio-România”, postul teritorial „Oltenia-Craiova”. Le mulțumesc din suflet că ne-au fost alături. Vreau să mulțumesc de asemenea și colegelor mele de la alte asociații culturale românești: d-nei Sifora Sava de la asociația „Hora” din Viena, care a venit cu o surpriză în fața tuturor recitând poezia „Vino și vezi”, care îi aparține și pe care ne-a dedicat-o nouă echipei de la RTV Unirea, oferind în încheiere buchetul de flori al prieteniei.

Mulțumesc Irinei Trofin și d-nei Carmen Geller din Pasau, doamnei Mariana Mihăilă din Praga, o colaboratoare de excepție și, nu în ultimul rând, domnului Dorel Ușvad, de la Viena, care ne-a încântat cu o expoziție despre Vlad Tepeș. Mulțumesc totodată și celor doi tineri, care au venit cu o expoziție de Icoane tocmai de la Mănăstirea „Sfânta Cuvioasă Paraschiva” din Strâmtura-Maramureș. Pe această cale, țin să-i mulțumesc din suflet și părintelui Nifon, starețul acestei Mănăstiri. La această festivitate a participat și

Nicolae Băciuț și Ioan Godja

preotul ortodox Răzvan Gâscă de la Biserica Ortodoxă „Sfânta Cuvioasă Paraschiva” din Wiener Neustadt, care ne-a vorbit despre Icoană și importanța ei, ne-a îndemnat să fim mai buni, înțeleghători și să ne ajutăm între noi.

Vreau să-i mulțumesc domnului colonel Horia Emanuel Mocici, atașat al Ministerului Apărării, care, din partea Ambasadei României de la Viena ne-a onorat invitația, însoțit fiind de soția domniei sale și care au stat până la sfârșitul festivității maraton a acestei seri.

Am avut deosebită plăcere să avem în mijlocul nostru o delegație de oameni de cultură din Reghin, scriitori și publiciști de o valoare deosebită cărora, le mulțumesc pentru tot ceea ce ne-au oferit pe parcursul celor trei zile la Wiener Neustadt. Drd. Nicolae Băciuț, director al Direcției Județene pentru Cultură Mureș, redactor la un număr mare de volume și reviste de cultură printre care se numără și revista noastră „Unirea” și căreia îi semnează tehnoredactarea. Recitalurile de poezie ale domnului Băciuț, muzica folk în interpretarea Sorinei Bloj cantautoare, poetă și director al Bibliotecii Municipale „Petru Maior” din Reghin, și Magdalenei Puskas au umplut inimile participanților de bucurie. Expozițiile de pictură, fotografie, artă populară românească ne-au transpus într-o lume aparte, a binelui, a liniștii sufletești. Expoziția de cărți semnate de Nicolae Băciuț, Răzvan Ducan, Maria Borzan (Reghin), Elena Harja (Reghin), Ion Buciuman și Otilia Sârbu (din București), Ușvad Dorel (Viena), Ovidiu Bujor, Zenovia Zamfir (Vâlcea), Gheorghe Puiu Raducanu (Baile Olănești) precum și expoziția de cărți poștale și ilustrate, din colecția domnului Schuller Petera au fost vizitate cu un interes deosebit. De asemenea, mulțumesc doamnei Cristina Oprea pentru lucrările din expoziția de grafică, dar și pentru grafica revistei noastre „Unirea”. Apreciez mult lucrările doamnei Oprea și cuvintele frumoase, așezate pe unele lucrări, cum ar fi „Căutare”: →

IOAN GODJA
RadioTV Unirea -Austria

“A picurat roua amintirilor de pe frunzele copacului Timp, direct de pe fila albă a iubirii.

Uscați-vă! le-am poruncit, pentru că eu trebuie să îmi găsesc literele aurii de toamnă, pentru a scrie numele dragului meu drag”.

Mulțumesc și artistei plastice prof. Victorița Duțu, realizatoare de emisiuni la Radio Tv “Unirea”, pentru expoziția de pictură și cuvintele frumoase pe care ni le-a trimis. Mulțumesc de asemenea doamnei Agnes Maria Orban și domnului Mihai Anthony din Viena, redactori literari la Radio Tv Unirea, care ne-au trimis o scrisoare, mesaj al aprecierii pentru activitățile desfășurate la sfârșitul lunii noiembrie a.c.. Mulțumesc conducerii televiziunii „Diaspora TV”, în special domnului Jorj Coleșnicov, pentru efortul depus și pentru buna colaborare. Mulțumesc domnului prof. Hans Dama din Viena, scriitor și om de știință originar din România, pentru că ne este mereu alături.

Totodată vreau să-i mulțumesc și doamnei directoare Roxana Man, care ne-a surprins cu o expoziție de artă populară contemporană „Ii și podoabe tradiționale din mărgele”. Pictura naivă a fost reprezentată de Elena Hârja. Mulțumesc doamnei Carmen Chiorean, doamnei Sorina Bloj, pentru implicare și pentru tot ceea ce am realizat împreună! Mulțumiri conducerii Primăriei Reghin și celor care au oferit sprijin pentru deplasarea grupului în Austria. Mulțumesc domnului doctor Vasile Bodnar din Sighetu Marmației pentru prezentarea cremelor Regenerol în cadrul orei de sănătate și pentru frumosul recital de poezie oferit la spectacolul de sâmbata 28 noiembrie 2015.

Invitații noștri au venit și cu o expoziție de bucate tradiționale românești pregătite cu atâta pricepere de către reghinencele Marioara Popovici, Lucreția Bordaș și Viorica Hârșan.

O voce deosebită, o apariție deosebită în costumul popular autentic, Maria Neag, ne-a încântat auzul cu melodii îndrăgite românești atât vineri seara cât și a doua zi, când am sărbătorit Ziua Națională a României.

Și ce onoare pentru noi, Nicolae Botgros, dirijor al Orghestrei Naționale „Lăutarii”, din Chișinău, un muzician de excepție, artist cu un repertoriu bogat, de la “Hora în două părți” la creații de cafe-concert și chiar lucrări clasice. Un geniu al viorii, Nicolae Botgros a dus faima muzicii populare în zeci de țări europene, dar și în Statele Unite ale Americii, Australia, Noua Zeelandă, precum și în toate țările din spațiul ex-sovietic. De această dată, a

fost prezent atât în prima zi cât și a doua zi cu un concert, care a făcut să răsunе sala de spectacol din Lanzenkirchen. Mulțumesc maestre Nicolae Botgros, pentru efortul dumneavoastră, pentru românismul de care dați dovadă și pentru adevărata prietenie!

O mare mulțumire vreau să aduc și corului „Solemnis” de la Biserica „Delea Nouă” din București dar și lui Florin Filimon, artist, care trăiește la Viena, cu o voce inconfundabilă și un repertoriu bogat. El s-a ocupat și de sonorizare, având grijă ca totul „să sune” bine. Florin e un om deosebit, mereu alături de mine și de aceea îi spun încă o dată, mulțumesc mult, prieten drag!

A treia zi, 29 noiembrie 2015, am sărbătorit Hramul bisericii Greco-Catolice din Wiener Neustadt. Slujba a avut loc în Domul din oraș, fiind prezent și Abatele Monsenior Karl Pichelbauer. Corul Solemnis a concertat în cadrul acestei ceremonii, iar colindele românești interpretate de grupul din Reghin au răsunat în marele Dom.

Nu în ultimul rând vreau să-i mulțumesc lui Răzvan Roșu, antropolog, doctorand în etnografie și folclor, care alături de fratele său, cu toba, și Petrică Zele, cu vioara, ne-au colindat și ne-au prezentat o părticică din folclorul autentic din zona Mărieșelului și nu numai.

Doamnei profesor Floarea Căndea Ranta îi rămân îndatorat pentru efortul deosebit și colindele frumoase. Și de această dată ne-a făcut o surpriză venind împreună cu domnul Ioanăș Adrian Voicu de la editura Tiparnița din Arad, aducând un număr mare de cărți pentru biblioteca Cercului Cultural “Unirea”, totodată pregătită ca de sărbători cu colaci și bucate alese. Mulțumesc din suflet, doamnă dragă, și ne dorim mereu să vă avem aproape. Doresc să aduc mulțumirile bine meritate domnului Horia Munteș, scriitor și regizor, care, din păcate, nu a reușit să fie prezent decât cu sufletul alături de noi, de aceea ne-a transmis aceste cuvinte:

“Frați români,

V-ați întâlnit la Viena pentru a celebra 1 Decembrie, Ziua noastră Națională, zi a unității noastre. M-ați che-

Solista Maria Neag

Vasile Bodnar, Răzvan Ducan, Nicolae Băciuț, Ioan Godja și Nicolae Botgros

mat și pe mine acolo, vă mulțumesc și vă doresc din tot sufletul meu sănătate! Gândire limpede! Doamne-ajută-vă!

Dar eu nu am reușit să ajung din pricina stării mele de sănătate. Vă îmbrățișez și, pe când mă voi face bine, la anul, voi fi și eu cu voi!

Sărbători fericite! Noroc bun!

Horia Munteș”

Mulțumesc maestre!

Mulțumesc tuturor celor, care ați trimis articole pentru revista “Unirea”, pentru cuvintele alese pe care mi le-ați adresat și pentru colaborarea extraordinară.

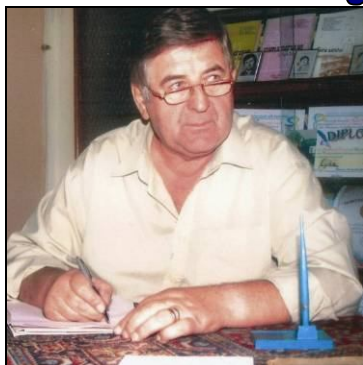
Țin să vă mulțumesc încă o dată tuturor celor amintiți mai sus pentru tot ceea ce ați făcut cu mult efort propriu dar cu iubire pentru cultura și arta românească. Trăirea aceasta nu se poate cumpăra cu bani, ci se poate oferi numai din inimă către inimă, iar dumneavoastră ați făcut acest lucru pentru semenii dumneavoastră, pentru țară și neam. Mulțumesc familiilor din Wiener Neustadt, care ne-au fost alături și au oferit sprijinul necesar atât fizic cât și financiar, în special preotului Iulian Hotico, doamnei Daniela Moldovan, familiilor Tinc, Vladu, Sabău, Pleșa, Săpătoru și alții.

Mă aplec cu respect în fața dumneavoastră și vă doresc să rămâneți neschimbați și să ne vedem și la anul! Până atunci, vă doresc însă multe bucurii și împliniri pe toate planurile. Pentru că este vremea bucuriei și vremea colindelor, să păstrăm gândurile bune și frumusețea sufletului ce strălucește în fiecare dintre noi, să iertăm, să ne iubim, să fim uniți.

Nașterea Mântuitorului Isus Hristos să vă aducă lumină, fericire, sănătate și bunăstare în căminul dumneavoastră.

Noul An să fie unul prosper și plin de realizări! Crăciun fericit! Sărbători luminate! La mulți ani!!!

Vatra veche dialog

IONEL IACOB-BENCEI

Stăm de vorbă cu unul dintre cele mai intense motore ale culturii bănăţene, un paor, un poet, un scriitor şi conducător al mai multor organizaţii literare din judeţul Timiş şi capitala lui, oraşul Timişoara, unul dintre cei mai mari epigramaşti ai României, Ionel Iacob-Bencei. Dacă iubeşti graiul bănăţan nu se poate să nu cunoşti şi să te încânti cu poeziile domnului Ionel Iacob-Bencei. Domnia sa a sancţionat punctual, înţepând adânc cu peniţa pe toţi infractorii şi impostorii din aparatele de conducere din ţară de la revoluţie încoace. A indentificat şi semnalat uraganul şi toate intemperiiile vremii şi citindu-i ultima carte intitulată „**Ridendiştii**” de azi..., nu m-am putut abţine să nu aflu mai multe despre domnia sa, pentru cititorii şi ascultătorii noştri din Diaspora.

Ben Todică: Vă rog să ne spuneţi câteva cuvinte despre dumneavoastră şi cei dragi, despre locurile copilăriei şi drumul care v-a plămădit?

Ionel Iacob-Bencei: Am crescut într-o familie de creştini (paori) din sătucul meu natal, de circa 120 de „fumuri”, situat la 30 de km de Timişoara, pe direcţia Lipova. Tatăl meu, pe lângă păorit, a fost cantor la biserică (tenor înzestrat de Dumnezeu cu o voce plăcută), iar mama - încă de copil - a frecventat credinţa străbună, apoi a trecut la „Oastea Domului”, ca - în cele din urmă - să se „pocăiască” în cultul „Creştini după Evanghelie”. Asta era la noi în sat.

B.T.: Deci v-aţi pocăit încă din acele timpuri?

I.I.B.: Eu, rămas orfan de tată de la vârsta de 7 ani şi jumătate, deşi botezat ortodox, nu am frecventat Biserica Ortodoxă, pentru că mama mă ducea la „Adunare”.

B.T.: Aţi avut greutăţi la şcoală din cauza asta?

I.I.B.: În şcoala primară n-am făcut ore de religie decât un trimestru, întrucât venise 30 decembrie, cu proclamarea Republicii Populare Române, apoi am plecat pe la şcoli: ciclul II (gimnaziu stalinist), clasele V - VII, la centrul de comună, Şcoala profesională, liceu, armată... şi uite-aşa m-am îndepărtat de Biserică, dar nu de CRE-DINŢĂ şi de DUMNEZEU.

B.T.: Totuşi, biserica rămâne liantul neamului. Ea ne-a cântat limba, a promovat cultura şi tradiţiile, dându-le vioare şi trăinicie de-a lungul secolelor. M-am simţit într-o altă dimensiune de câte ori intram în ea pe vremea comunismului.

I.I.B.: Maturizându-mă, pe parcursul anilor am simţit nevoia de a face ceva pentru biserică şi pentru suflet, o faptă care să mă scoată din starea respectivă, să mă izbăvească. Prilejul mi-a fost dat în anul 1977, când în satul nostru s-au terminat lucrările de reparaţii generale la Biserică, inclusiv pictura interioară.

B.T.: Voiăţi să vă spovediţi?... Aţi fost la o răscruce de drum?

I.I.B.: De câte ori mergeam acasă vara, săptămânal, treceam pe la biserică să văd pictorii lucrând. Apoi, mă duceam pe la preotul din sat (grădini-le dădeau „cap în cap”), stăteam la „givan”, ore-n şir, cu părintele şi doamna preoteasă, interesându-mă de publicaţii apărute cu sprijinul Bisericii Ortodoxe Române. Aşa am dat pentru prima oară peste superba poezie *Limba noastră*, de Alexe Mateevici, interzisă atâtea ani!

B.T.: M-aţi făcut curios. Aş dori s-o ascult.

I.I.B.: Desigur; cu plăcere.
Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam, ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere, ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mişcă vara;
În rostirea ei, bătrânii
Cu sudori sfinţit-au ţara.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codrii veşnici,
Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeşnici.

Nu veţi plânge-atunci amarnic,
Că vi-i limba prea săracă,
Şi-ţi vedea, cât îi de darnic
Graiul ţării noastre dragă.

Limba noastră-i vechi izvoade,
Povestiri din alte vremuri;
Şi citindu-le 'nşirate, -
Te-nfiori adânc şi tremuri.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slava-n ceruri,
Să ne spuie-n hram şi-acasă
Veşnicele adevăruri.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care o plâng şi care o cântă
Pe la vatra lor ţărâni.

Înviaţi-vă dar graiul,
Ruginit de multă vreme,
Stergeţi slinul, mucegaiul
Al uitării 'n care geme.

Strângeţi piatra lucitoare
Ce din soare se aprinde -
Şi-ţi avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată,
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

În prima duminică din luna septembrie a lui 1977, a avut loc Sfinţirea Bisericii, cu participarea Înalt Prea-Sfîţiei Sale Nicolae, mitropolitul Banatului, (Bunul Dumnezeu Să-l odihnească în pace!). Preotul de atunci, Augustin Butaş, m-a invitat într-o seară (cu vreo două săptămâni înainte de eveniment) la dumnealui, spunându-mi că s-a consultat cu mai mulţi consăteni privind persoana care să ţină un discurs în Biserică, cu ocazia sfinţirii. Toţi au fost de părere că unul mai potrivit ca Ionel Iacob nu avem în sat. Atenţie: eram membru de partid!!!

B.T.: Ce curaj şi pe dumneavoastră!?

I.I.B.: Ei!!! Auzind despre ce este vorba, i-am spus preotului că accept şi o fac în numele satului natal, precum şi în amintirea tatălui meu Nicoale Iacob, fost cantor al acestei biserici, dar să-mi informez familia, întrucât s-ar putea să am necazuri la serviciu, eu →

BEN TODICĂ

având dosarul „în lucru” ca să mă transfer la Consiliul Popular al județului Timiș, inspector în Administrația publică locală.

B.T.: Sinucidere curată! Aceste acte din afară nu se văd în biserică. Mulți nu înțeleg simbolul crucificării, al sacrificiului pentru aproapele.

I.I.B.: Stai să vezi! M-am așezat îndată pe scris. Am conceput un discurs cu un prolog în proză, urmat de o susținere în versuri pe metrică lungă. Asta n-ar fi fost mare lucru; aveam exercițiul scenei, al asistenței numeroase, dar nu mai vorbisem în Biserică și mai ales în prezența unui mitropolit. Ca să fie toate la locul lor, în sâmbăta precedentă evenimentului, în timp ce-i citeam textul - în primă audiție - părintelui protopop, acesta mi-a spus că trebuie să-i dau și replicile Î. P. S., de trei ori. La intrarea în biserică, mitropolitul va spune: „Deschideți Porțile Raiului să intre Împăratul Măririi!”, iar eu trebuia să răspund: „Cine este acela Împăratul Măririi?” Am făcut-o și pe asta și se pare că a ieșit foarte bine, de vreme ce, la agapă, am fost elogiat de ÎPS Nicolae.

B.T.: Cum s-a răsfărat această experiență asupra creativității dumneavoastră?

I.I.B.: În primăvara anului 1985, dimineața, de Sfintele Paști, plimbându-mă pe corso, am compus mental (fără creion și hârtie) Rondel duminical, pe care - transcris de un arhitect -, l-am transmis ÎPS prin consilierul său cultural. Primul vers: „Când clopotele bat la Catedrală...”

B.T.: Miracol Creștin! Ce înseamnă să nu-ți abandonezi credința!

I.I.B.: De Sfintele Rusalii - 1992, în satul natal, am ridicat o „cruce de hotar” pentru sfințirea culturilor, iar în 2007, am scris o „pisanie” și un madrigal-epitaf, care au fost dezvelite pe peretele de la intrarea în Biserică, respectiv pe „Monumentul Eroilor” din satul nostru.

B.T.: În acest fel ați devenit apostol..., soldatul Domnului.

I.I.B.: Desigur că, pe parcursul anilor, am mai scris poezie religioasă sau „tălmăciri în versuri ale unor pilde”, respectând sensul biblic.

B.T.: Aș fi curios să ascult câteva versuri religioase, ați putea recita?

I.I.B.: Nu m-a preocupat acest segment în mod deosebit, dar am găsit în el un refugiu în care m-am simțit bine. Poezia **Crez**:

*Biserica e locul lăsat de Dumnezeu
Să vindece, să ierte, s-aline ce e greu.
Aici ne-aducem pruncii spre unicul
botez*

*Și ca să aibă-n viață bisericescul
„crez”;*

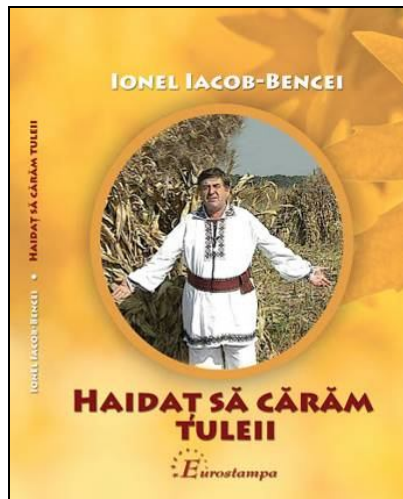
*Aicea vin creștinii-n Sfintele Duminici
La slujbe, spovedanii și vii să te
cuminici;*

*Perechile de inimi își fac un legământ
Tot în acest lăcaș, pornind pe drumul
sfânt;*

*Iar când pe lumea asta n-avem nici
rost, nici tihnă,
De-aici plecăm spre locul de veșnică
odihnă.*

*Mărire Ție Doamne și Fiului, mă
nchin*

*Și Duhului cel Sfânt, în veci de veci.
Amin!*

(Fragment extras din discursul ținut la Sfințirea Bisericii Ortodoxe Române din Bencecu de Jos/Timiș, sept.1977) satul natal al scriitorului Ionel Iacob-Bencei. Acest text, gravat în marmoră, a fost fixat pe peretele la intrarea în Biserică, placa fiind sfințită pe data de 7. 09. 2008, odată cu „Monumentul Eroilor” din localitate.) Apoi de Paști, așa cum am spus mai sus, am compus poezia intitulată **Rondel duminical**:

Când clopotele bat la Catedrală,

Creștin sau necreștin, ești un învins

De rezonanța lor patriarhală,

De care-ntreg orașul e cuprins.

În forfotă, pe Strada Principală,

Multicolore straie noi s-au prins,

Când clopotele bat la Catedrală;

Creștin sau necreștin, ești un învins.

Din ochii urbei, lacrimi s-au prelins

Pân-au clădit o stea monumentală;

Mai arde-n noi un foc încă nestins

De nicio apă „contraclericală”,

Când clopotele bat la Catedrală. . .

B.T.: Biserica Ortodoxă ar fi trebuit să vă trimită în misiune. A făcut-o?

I.I.B.: Am recitat sau am lecturat poezie religioasă în mai multe biserici, de regulă cu ocazia „Rugilor” (Negeilor, în Banatul de munte) din satele comunei noastre, dar nu numai, inclusiv la Episcopia Caransebeșului și Biserica din Soceni, Caraș-Severin.

B.T.: Misiunile de salvare ale sufletului și de caritate merg mână în mână.

I.I.B.: Recent, am donat sume de bani (modeste) pentru reparații la Biserica din satul meu, pentru hrană nevoiașilor la Biserica Ortodoxă de care aparțin în Timișoara și la Biserica BETHEL din Timișoara, unde a frecventat mama în ultimii 10 ani de viață.

B.T.: Respectul pentru părinți, datul de pomană și pomenirea sufletelor sunt elemente importante în credința românilor. Dumneavoastră o trăiți cu adevărat!

I.I.B.: Am amenajat un loc simbolic de veci pentru unchiul meu căzut, în nov.1942, pe frontul din Rusia, pentru România Mare. L-am așezat lângă fratele său, în cimitirul satului din care a plecat, ca măcar așa să fie alături. Mă simt izbăvit.

B.T.: Dumneavoastră o trăiți cu adevărat! Mulțumesc pentru destăinuire și dar! Nici că se putea să alegeți o semnătură mai potrivită ca: **ROBUL LUI DUMNEZEU, Ionel Iacob-Bencei**

I.I.B.: În timp, vă trimit și câteva poezii religioase. Mulțumesc pentru atenție. Bunul Dumnezeu să ne aibă în paza Sa. Norii grei încă plutesc peste țară. Am impresia că forțe oculte vor cu orice preț să nu putem aniversa, uniți, un secol de la Marea Unire, ci fărâmițați în regiuni/voievodate ?/ cu domni străini. Primul PAS s-a făcut, al doilea se vrea de 1 decembrie a.c.

B.T.: Tot răul spre bine. Doresc să salut românii cu versurile dumneavoastră sau mai bine spus un madrigal:

Treziți-vă români din adormire,

Ca să lăsăm acelora ce vin

O „punte românească de iubire”

Pe Axa: Chișinău, Moisei, Uzdin.

I.I.B.: Un mare conducător de oști spunea (citez aproximativ): „Nu se poate ocupa rapid o țară decât cu complicitatea celor dinăuntru”. Mai pe limba noastră: a „cozilor de topor” . . .

B.T.: Vom scăpa și de ele! Vorba lui Eminescu: Nu ne împiedecăm noi de toate cioatele. La Mulți Ani, România!

I.I.B.: Domnule Ben, Rămâne cum am zis: „Trăiască România dodoloață.”!

B.T.: Doamne ajută!

Aniversări

LICEUL TEORETIC „ANA IPĂTESCU” GHERLA 100 de ani de școală

Începuturile școlii sărbătorite datează de la începutul secolului al XX-lea când școlile românești din Transilvania au trebuit să facă față acțiunii statului maghiar de intensificare a studiului limbii maghiare în învățământ. În această perioadă scaunul arhieresc din Gherla era ocupat de episcopul Vasile Hossu care în condițiile izbucnirii primului război mondial, văzând lipsa de învățători, a luat măsuri pentru înființarea unui *Institut Pedagogic de Fete* în oraș, așa cum o atestă „deciziunea consistorială nr.164 din 5 ianuarie, 1915” aprobată de Ministerul Instrucțiunii din Budapesta în 16 februarie 1915. Școala confesională cu predare în limba română a fost întreținută de Episcopia Greco-Catolică Gherla pînă la Unirea cu România.

Din 1923, are denumirea de *Școală Normală de Fete* (dir. Aurelia Suciu). După 1940 școala a avut mari dificultăți, dar a fost susținută și de familiile elevilor. Cînd în 1948 are loc reforma învățămîntului, prin Decretul nr.176/1948, devine *Școala Pedagogică de Fete*, trecînd cu toate bunurile în proprietatea Statului Român, iar din anul 1956 a funcționat ca *Școală Medie cu 10 clase*, din 1957 primind numele de „Ana Ipătescu”. În 1969 școala devine *Liceu de Cultură Generală cu 12 clase*, iar din 1990 e *Liceu Teoretic*. În perioada 1948-2015 directori au fost: Lazăr Maria, Podoabă Lucia, Drep-tate Vilian, Ceclan Livia, Ștei Vasile, Coste Dragomir, Fărcaș Ioan, Aliman Mihai, iar în prezent, Ielcean Radu și Chendrean Virgil (dir. adjunct).

În perioada 1915-2010, în școală au funcționat aproximativ 700 de cadre didactice, iar în prezent liceul are 20 de învățători și 58 de profesori.

La începutul anului școlar 1931-1932 s-a inaugurat „localul nou și frumos” al școlii într-o clădire construită în 1900 și cumpărată de Episcopia Greco-Catolică în 1915 pentru a fi transformată în unitate de învățământ. În prezent, liceul are 49 săli de clasă, laborator de informatică, unul de fizică, laboratoare de chimie și biologie, cabinete de limba română, istorie, religie, psihologie, logopedie, bibliotecă, sală festivă, sală și teren de sport sintetic de 800 m.p., două ateliere de întreținere.

Actualele manifestări aniversare au oferit participanților (elevi, invitați, cadre didactice) prilejul unei reconstituiri a istoriei școlii cu realizările și problemele ei – totul constituind munca a mii de oameni care și-au găsit aici un loc de

Simpozionul Național de matematică, în cadrul manifestărilor prilejuite de împlinirea a **100 de ani de școală**, (activități desfășurate între 2-6 noiembrie, 2015)

muncă, de instruire și educație, de pregătire pentru viață, fiecare cu personalitatea sa, cu talentul său. Programul a fost bogat, în raport cu obiectivele propuse precum: „Parteneriat educațional școală-autorități-agenți economici și societate civilă”, „Întîlnirea între generații”- fapt ce a prilejuit cunoașterea unora dintre absolvenții de-a lungul anilor, a olimpicii școlii – subliniindu-se că Liceul „Ana Ipătescu” a fost o „rampă de lansare” pentru mai multe generații. În cadrul „Simpozionului Național de matematică” au avut intervenții prof. univ. dr. Dorel I. Duca și prof. univ. Grigore Sălăgean de la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj Napoca, insp. școlar prof. Cristian Petru Pop, prof. Vasile Șerdean, responsabil de cerc metodic și prof. Radu Ielcean directorul liceului, care a vorbit despre activitatea și rezultatele deosebite ale unității de învățământ pe o perioadă de o sută de ani și a mulțumit celor 143 de participanți pentru prezență. În celelalte zile, în cadrul *Parteneriatului Școală-Elev-Părinte* elevii, profesorii de specialitate și invitații (îndeosebi părinți) au participat la *atelierele de lucru pe arii curriculare*: piese de teatru, cântece în limbile engleză și franceză, expoziții de desene, lectură din creația elevilor, întîlnire cu scriitorii (foști elevi sau dascăli ai școlii). S-au făcut aprecieri, subliniindu-se rolul literaturii, al artelor în viața tinerilor, dar nu numai a lor... În ultima zi, cetățenii orașului au putut asista la un reușit program artistic oferit de elevii liceului.

Au fost zile dense pe măsura zestrei spirituale a școlii și a planurilor sale de viitor.

IULIAN DĂMĂCUȘ

Răsărit circular

Pe pânze de lumini albastre
Întind aripile uscate,
Învăț fluturii din nou să zboare
Peste vină, fapte presărate.

Nebun cu ceasuri inversate
Și sens metalic în răbdare,
După sincronizări eșuate:
Iluzii prea apăsătoare.

Răspuns ascuns în întrebări mute
Lipsit de orice justificare,
Nu te-ntorci când n-ai plecat
niciunde —
Șterge-ți chipul de expresii și
paloare.

**Friza apostolilor,
Mănăstirea Lăpușna**

Licență poetică

Proscris, studiez anatomie pe
cord deschis,
Pătrund dincolo de toate porțile
închise —
Prin sevrăjul cinic alimentează
intuiții
Unde culoarea-i amortită de vid
și definiții.

Toate vocile-adormite prind
viață-n scena asta
Pe șevalet nu mai există diferențe
de castă
Doar vocea mai diferențiază
ficțiunea de șansă
Când repetitivitatea-i singura
recompensă.

Solitudinea-i plină totuși de trăiri
intense;
Simplitatea-mi hrănește flăcări de
curând reaprinse
Prin hazardul ce lovește-n cel
mai potrivit moment
Zâmbetul conturează ce nu poate
distrage niciun argument.

IONELA - VIOLETA ANCIU

LUMEA LUI LARCO

LUNA DECEMBRIE

Decembrie e luna-n care
Creștinii toți de pe pământ,
În straiile de sărbătoare,
Întâmpină Crăciunul Sfânt.

DE REVELION

Fumul gros inundă casa,
Curge vinul în pahare
Și de la un timp, doar masa
Se mai ține pe picioare.

IARNA PRIMARILOR

Spun primarii iarna-n fală,
Când văd stratul de zăpadă:
Fain, nu iese la iveală
Nicio groapă de pe stradă!

LA SFÂRȘIT DE AN

E sacul vieții mai ușor,
Un an de zile-a dispărut,
Ce se adună la trecut,
Scăzând din cei de viitor.

Greșelilor plătesc tribut
Ca orișicare muritor...
E sacul vieții-i mai ușor,
Un an de zile-a dispărut.

Dar sper să am de-acuma spor
În ceea ce am de făcut,
Știind de-un fapt ce pare scut;
Având o spuză de umor...
E sacul vieții-i mai ușor.

DEFRIȘORII

Iarna cu securile
Au tăiat pădurile,
Vara fac o mutră sumbră
Că n-au unde sta la umbră.

OBICEI DE CRĂCIUN

Pe pământ e-ntinsă neaua,
Flori de gheață-s la fereastră,
Colindăm prin sat cu steaua...
Dar e vai de steaua noastră!

LA CRAMĂ

Un mare-afiș e la intrare,
Cu litere din păhăruțe:
Intrarea este pe picioare,
Pe când ieșirea,... pe lăbuțe!

ANOMALIE MONDIALĂ

Se face-n lume, din păcate,
Migrațiunea de ocară,
Că-s multe țări depopulate
Și oameni fără nicio țară.

„E scris pe tricolor unire”

Românii-s dornici de unire,
Precum e scris pe tricolor,
Dar de un timp, din nesimțire,
Corupții toți au steagul lor!

„Vorbă multă, treabă scurtă” (Anton Pann)

Adevărul mă frământă,
Vorba este cu ecou;
Și cocoșii-ntruna cântă
Însă nu fac niciun ou!

UNUI CANDIDAT PROMIȚĂTOR

Văzându-i înălțimea frunții
Și cum vorbea cu miere-n grai,
Credeam c-o să „răstoarne munții”,
Dar n-a mișcat măcar un pai!

RONDELUL OPTIMISTULUI

Atunci când ești în toamna vieții,
Dorești în suflet primăvară,
Să-ți fie inima sprintară
Și să te-alinte-n vers poeții.

Fuscei destui mai sunt la scară,
Frâu liber dai delicateții,
Atunci când ești în toamna vieții
Dorești în suflet primăvară.

Or fi duși anii tinereții,
Dar de-ntâlnești o domnișoară,
Cu mers felin de căprioară,
Te-ndrăgostești ca toți băieții
Atunci când ești în toamna vieții.

RONDELUL PRUDENTEI

C-un ochi sunt unii spre-nainte,
Cu celălalt, spre înapoi,
Așa fac cei de pe la noi

De la Păstorel citire:

La un pahar de vin se uită de necazuri

Acel ce stă și se socoate
Pricepe, dacă-i om cu minte,
Cum că necazul stă la spate
Cât ai paharul înainte.

Unui petrecăreț

Un om grăbit la Iași prinzându-l ploaia
A zăbovit la crâșmă șapte ani,
Când cu „Fetească” neagră din
Cârjoaia,
Când cu „Băbească” de la Uricani.

Epigramă adresată tatălui său, avocat și om politic

Osvald a obosit
În sălile palatului
Și-și caută odihna
În dormitorul statului

Unui șef petrecăreț

Când mă duc la chef,
Îl găsesc pe șef;
Când mă duc la șef,
Îl găsesc cu chef.

Diagnostic pentru un anume vin

După degustare,
Iată, am văzut:
E bun de vânzare
Dar nu de băut.

Când au de-atins înalte ținte.

Pe timp de pace sau război,
De-i situația fierbinte,
C-un ochi sunt unii spre-nainte,
Cu celălalt, spre înapoi.

E bine de luat aminte,
Că sunt huliții marțafoi,
La treabă ce nu-s prea vioi,
Dar dacă află de plăcinte...
C-un ochi sunt unii spre-nainte.

ANIVERSARE LA MUZEU

Prezentul recunoscător
Muzeului îi dă tributul,
Căci el păstrează-n trecut
Ca să-l trimită-n viitor.

VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Dragi prieteni,
Familiei Băciut și *Vetrei celei Vechi* le dorim un an bun și le trimitem colindătorii de la Memorial să le cânte și să le spună mai mult.

Cu drag,

Ana Blandiana și Romulus Rusan

Dragă domnule Nicolae Băciut, stimate prietene,
Nădăjduiesc, la anii mei exagerat de numeroși, că mă veți ierta pentru întârziatele mele urări. Aniversându-i pe cei buni și cei drepti, calendarul meu nu-l putea omite pe târgu-mureșeanul scriitor și făuritor de revistă!

La mulți și buni ani în orașul unde am descoperit, în librăria din vecinătatea liceului, literatura alături de Ion Horea!

Ion Vlad

Primind cele 11 „Vetre” până acum din anul 2015, vă mulțumesc stimate maestre Nicolae Băciut, vă felicit și vă transmit gândul meu de sfârșit de an, astfel:

A mai trecut un an cu *Vetre* plin,

Cu poezie și cu proză,

Dorindu-vă s-aveți un trai deplin

C-o viață-ndestulată, roză!

Vasile Larco

Mulțumesc pentru acest dar de sărbători. Frumos coronat opus al văleatului 26 al postceașismului. Fie ca Nașterea din decembrie să ne lumineze mai clar drumurile și pașii. La mulți ani și bune doriri pentru viitor!

Nicolae Rotaru

Stimate domnule Nicolae Băciut,
Mulțumesc că textul despre Eminescu își are locul și timpul său, și cum Sărbătorile vin, chiar au venit, vă doresc dv. și revistei La mulți ani cu izbânzi!

Dumitru Velea

Mulțumesc pentru revistă și pentru publicare. E un act de superb eroism să faci o revistă lunară de cultură, iar Dvs. o faceți. Felicitări, domnule Băciut!

Ștefan Doru Dăncuș

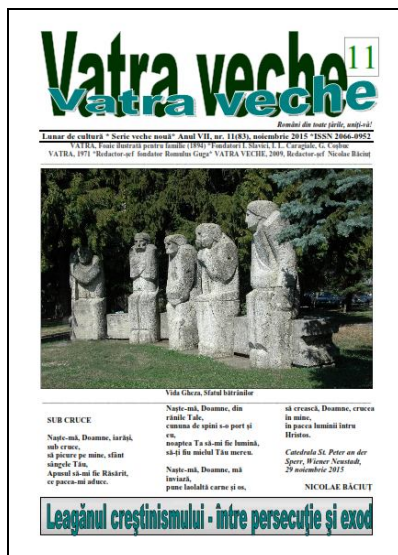
Domnule Nicolae Băciut,
Mulțumesc pentru revista *Vatra veche* nr.11/2015. Un număr reușit, cu mesaj și stil. Scriitori, teme, proiecte, poemele toamnei cu rod și miresme.

Totodată, vă trimit și câteva note literare la o plachetă de versuri profundă, *Vivisecții*, de Raul Constantinescu.

Vă mulțumesc, sărbători fericite și bucurii!

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com

Buna ziua! Cred ca este cea mai frumoasă revistă pe care am citit-o până acum și pentru acest lucru vă felicit și vă doresc un milion de numere!

Cu drag,

Lilioara Macovei

Felicitări, NICOLAE,

pentru noua ta carte de la ATHOS!

Tulburătoare, printre altele, în acest număr, poemele fostului deținut politic Marcel Petrișor, textul de reamintire despre Ion Creangă la băi la Slănicul moldav, reșezarea în pagini inspirate a lucrărilor lui Vida Gheza!

Sărbători creștine cu bine!

Lucian.V.

JUNIMEA-SCRIPTOR

Stimate domnule Băciut,

Cu mare interes am lecturat materialele interesante din nr. 11/2015.

Mulțumesc și spor la treabă și pe mai departe,

Hans Dama,

Viena

Vă mulțumesc din inimă pentru revistă și eforturile ce le depuneti pentru redactarea și tipărirea ei.

Cu stimă, am onoarea să vă salut,

Vasile Mesaroș

Mulțumesc domnule Nicolae Băciut, Pentru publicarea eselui meu în revista dumneavoastră mult iubită de mine. Apreciez mult revista *Vatra veche* și mă simt onorată. Un cadou minunat de Crăciun. Să aveți sărbători luminate..

Dorina Stoica

Adâncă recunoștință și respect pentru tot ce faceți. Mulțumiri pentru ancheta publicată dar și pentru poeme.

Emilia Amariei

Mulțumesc că mi-ați trimis revista și mai ales pentru gestul frumos de a-mi publica articolul. Vă rog să-mi păstrați un număr al revistei (...),

Magda Hărăbor

Mulțumesc. Să aveți puterea de a realiza în anul 2016 ceea ce ați realizat în acest an.

Cu respect,

Aurel V. David

Vă mulțumesc foarte frumos, Domnule Nicolae Băciut, prețuiesc mult bunăvoința pe care o arătați! Dumneavoastră și în-tregii redacții vă doresc Sărbători Fericite și în viitor să auzim numai de bine!

Liviu Mătăoanu

Descoperirea minunatei dumneavoastră reviste este pentru mine una dintre bucuriile anului 2015, ce se apropie acum cu pași repezi de sfârșit. Participarea la concursul Credo și obținerea unuia dintre premiile revistei al cărei truditor vrednic sunteți și publicarea creațiilor mele în paginile ei, m-a umplut de bucurie dar și de mândrie.

De asemenea, tot revista dumneavoastră m-a ajutat să descoper cultura confracțiilor scriitorii din Maramureș ce au o căldură sufeltească și un har ce vine din inima fierbinte a României pe care mi-am imaginat-o întodeauna localizată acolo undeva viețuiți !

Vă mulțumesc că existați și îmbinați atât de armonios credința ortodoxă străbună cu literatura de calitate pe care o sprijiniți și o promovați cu fiecare număr al revistei pe care o citesc cu drag și mult interes. Îmi pare nespuse de rău că nu am știut de ziua dumneavoastră, ca să vă fac urările mele de sănătate, inspirație, har și rod în tot ce faceți.

LA MULȚI ANI, așadar, dumneavoastră, familiei, dar și revistei "Vatra Veche", pentru aniversare dar și pentru sărbătorile de iarnă ce vin cu bucurie, clinchet de clopoței și colinde strămoșești.

Cu multă recunoștință și prețuire, dintr-un vechi și frumos oraș moldav.

Dorina Stoica-Bârlad.

Stimate Domnule Băciut,
Calde mulțumiri pentru revistă și pentru publicarea cronicii mele despre G. Stanca, și a lui O. Curpaș despre *Nemțarnicele* mele.

Felicitări pentru toată munca la altarul/tribuna valorilor noastre românești.

De peste ocean, cu frățești îmbrățișări,

Theodor Damian

Mulțumesc. Am primit revista care este - ca întotdeauna - la înălțime. Văd că este nr. 11. Pentru nr. 12 mai există loc? Am o poezie cu Moș Crăciun - de sezon cum se zice - pe care v-aș trimite-o dacă îmi spuneți!

Cu stimă,

Nicu Doftoreanu

Mulțumesc pentru aducere-aminte și felicitări sincere pentru perseverență și nu numai.

Un An Nou la înălțimea așteptărilor!

Nicolae Gheran

Fulgii de nea, încet ne bat în geam, să anunțe că a venit vremea colindelor și să ne împodobim casele cu lumină, iubire și armonie. Sărbători fericite, *Vatra veche* și să ai în continuare viață lungă cu multe împliniri și să ai grijă de limba, literatura și cultura română!

Katalin Cadar

Mulțumesc frumos, plăcută lectura și diversă! Să aveți sănătate și spor! Sărbători fericite!

Cristina Ștefan

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
V-am trimis niște sonete pe 17 iulie. Nu le-am văzut în revistă.

Vă trimit o cronică literară, poate are mai mult noroc, Coman Șova.

Primiți, vă rog, cele mai sincere urări de voie bună, sănătate, fericire

Și noroc în Noul An, 2016.

LA MULȚI ANI!

Mihai Merticaru

Vă mulțumesc mult, d-nule Băciuț!

Într-adevăr, o frumoasă revistă, parcă de data aceasta mult mai bogată în texte literare, cronici și critică literară. Mulțumesc mult, am ce citi de sărbători!

Nicolette Orghidan

La mulți ani! și sincere felicitări pentru întreaga activitate a redacției

e-popé-ei- alias "Hopernicus"

<http://inimadejavra.falezedeipiatra.net/>

<https://www.facebook.com/CititordeProza>

<http://falezedeipiatra.net/>

<https://www.facebook.com/avangardapoe>

ziei <https://twitter.com/Hopernicus>

Stimate d-le N. Băciuț,

Sunt onorată că nu uitați cuvântul unui scriitor tătar crimeean, instruit și educat în spiritul românității dobrogene. Pentru mine luna ianuarie înseamnă EMINES-CU. Am tradus și am trimis în spațiul imens al lumii turce marile sale poeme. Către sfârșitul lunii, îl simt aproape pe Ion Creangă, din care am tradus ca un dar școlarilor satului meu natal, Albești de Constanța, "Harap Alb / Beyaz Arap". Îndrăznesc să vă trimit o pagină scurtă din cărțile mele aparute în anul 2015, "Memoria Surghiunului Tătar la 71 de ani"... Surghiunul poporului meu.

Güner Akmola

Notă: Am urmărit timp de 25 de ani evenimentul cel mai tragic din istoria poporului meu, prin amplasare și nedreaptă pedepsire; după 1990, am trăit alături de MARELE FIU, ALI OSMAN BEKMAMBET, reamintirea anilor 1933-1948, colectând bani de sprijin pentru cei reveniți din surghiun în Crimeea cea dargă nouă, celor de la 1.500, dar și de la 2015... Aici voi insera câteva păreri, câteva lacrimi, câteva amintiri dureroase... M-a interesat forța revenirii în PATRIE!

Există în viață subiecte pe care le porți cu tine 10 ani, 20 de ani, 50 de ani, o viață. Așa este, pentru mine, acest subiect al PROCESULUI PATRIEI MELE, CRIMEEA.

Despre surghiunul din 18 Mai 1944 s-a aflat oficial abia după 12 ani, prin Decretul din 28 aprilie 1956 al Înalțului Prezidiu Sovietic al URSS, art.2. Poporul tătar crimeean a fost „iertat” la data de 5 septembrie 1967, dar nu i s-a permis revenirea în Patrie. În anul 1952 Lumea Liberă aflase despre surghiunul întregii populații tătare din peninsula prin fuga din soviete a ofițerilor G.Tokaev (oset) și Grigori Stepanovici Burlutski. Noi am aflat după 1980, prin apelurile scrise și verbale ale marelui fiu al tătarilor din Dobrogea, refugiat din 1942 în Turcia, Mustegep Ulkusal.

Statistici, eseuri, articole, poeme, filme, încearcă să mențină atenția neamului, sprijinul omenirii, să ceară pedepsirea urmașilor celor vinovați, să atribuie drepturi urmașilor celor deportați pe nedrept. Discuții, opinii, visuri... Omenirea liberă are, așa cred, nevoie de un popor și de un teritoriu de sacrificiu, aici, la gurile Dunării, aici în peninsula Crimeea... Suntem urmașii marilor hani, suntem de acord să fim sacrificeți, numai IDEALUL să nu piară! CRIMEEA ÎN ANUL 2004, 2013, 2014, 2015, carte aflată în lucru, pag. Electronică 3)

Güner Akmola

Vatra-i veche dar... aspectul e modern.

ED

Mulțumesc, Don Băciuț. Să ai putere să continui ceea ce faci. Să fii sănătos și vesel.

Ioan Groșescu

Fiecare număr o mică istorie literară.

Valentin Marica

Apariția revistei este un eveniment așteptat în toată țara și prețuit pe măsură.

Mihaela Rașcu

Vă mulțumesc frumos pentru revistă, am s-o citesc cu plăcere.

S-ar putea trimite revista în Word - aș putea face câteva selecțiuni și publica materiale în Diaspora TV ?

Cu respect,

Dipl. Ing. Jorj Colesnicov

Redactor-șef

Proiectul "Diaspora TV",

Mă bucur, stimate maestre Nicolae Băciuț, că ați primit propunerile mele. Am fost așa de timpuriu, deoarece voi pleca de acasă pentru câteva zile, săptămâni, dar nu pentru o perioadă de luni, ani sau veacuri.

Mulțumesc pentru posibilitatea creată, de a-mi face cunoscută creația mea literară prin „Vatra” Dumneavoastră! Sper ca și în

anul 2016, care este, deja, aproape de ușa de la intrare în calendarul noului an care va să vină, după cum spuneam, sper să continuăm colaborarea.

Vă felicit pentru modul cum structurați revista, diversitatea materialelor incluse, continuitate, perseverență, profesionalism etc. Doresc să vă dea Dumnezeu sănătate, putere de muncă, inspirație și un cardouă-trei de noroc!

LA MULȚI ANI!!!!!!!!!!!!!!

Cu prețuire deosebită,

Vasile Larco

Felicitări! Corifeii culturii târgumureșene, mereu la datorie! Mereu la înălțime!

D. Dobreanu

Am primit cu bucurie noua revistă. Felicitări pentru munca depusă.

Pr. dr. Ioan Paul Valenciu,

- consilier cultural

Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților

Am primit și am citit ca de obicei cu multă plăcere. Felicitări și la cât mai multe numere! Sărbători fericite! Cu cele mai bune gânduri.

M.B.B.

Vă mulțumesc mult pentru revistă, este deosebită, ca de obicei.

Vă trimit și eu o proză scurtă, cu speranța că-și va găsi locul într-un număr viitor al revistei.

Cu prețuire,

Luminita Zaharia

Mulțumesc pentru revistă. Felicitări pentru tot ce faceți cu profesionalitate și credință. Sărbători fericite! La mulți ani! și aceeași putere și dăruire mai departe.

Ion Jurca Rovina

Vă mulțumesc mult, d-le Băciuț, pentru grija ce ne-o purtați, ca să nu ruginească mintea și să menținem mereu ochii deschiși spre lumina propagată de toți colaboratorii revistei *Vatra veche*.

Sărbători plăcute alături de cei dragi și apropiați inimii.

Cu respect,

Elena Ciorici,

Republica Moldova

Am primit revista cu bucurie. Vă mulțumesc și vă doresc SĂRBĂTORI FERICITE!

Vavila Popovici

Stimate d-le Băciuț,

Vă mulțumesc foarte mult și pentru frumosul medalion Amelia Pavel din numărul 11 al *Vetrei vechi*, dar și pentru bucuria pe care ne-o oferiți, lună de lună, cu revista *Vatra veche*.

Sărbători Fericite!

Veronica Pavel Lerner

Canada

Vă mulțumesc pentru revistă. Vă doresc un An nou cât mai liniștit și rodnic. Respect colegial,

Nencescu

Nicule, mulțumesc pentru *Vatra veche!* Începând s-o lecturez, mi-am amintit de interviul meu, acordat astă-vară Elenei Condrei, director al Editurii „Geea” din Botoșani, cea care acordă premiile anuale, în iunie, „Teiul de Aur” și „Teiul de Argint” pentru literatură. Și m-am întrebat dacă nu ar merge și pentru *Vatra veche*, bineînțeles dacă se ridică la standardele impuse de prestigiul revistei. Îți trimit, în anexă, acest amplu interviu, care, e clar, nu va putea intra într-un singur număr, ci în două sau chiar trei. Mă rog, tu faci ce vrei cu el. Dacă „merge” e bine, dacă nu, e tot bine. Cu prietenie și stimă,

Ilie

La mulți ani, Dumitale și frumoasei reviste pe care o faci în Ardealul Sfânt! Cu drag,

Nicolae Dan Frunteletă

Prieten înțelept Nicolae Băciuț, Nu știu dacă a apărut nr. 11 din *Vatra veche* (revistă de care am făcut dependență, de pe vremea lui Romulus Guga încă !)

Trimit un text care ar fi potrivit pentru numărul 12. O cuprindere-concert a scenei literare. Cred că e actuală, dincolo de pretextul declanșator. Am aflat și de dialogurile N. Steinhardt-N. Băciuț.

LAUDATUR ! (salut pe care ardelenii uniți îl folosesc cu sensul inițiativ de „Domnul fie lăudat!”)

Vasile Andru

Stimate d-le Băciuț, Mulțumiri pentru publicarea frumoasei cronică pe care d-l Ion N. Oprea a scris-o, cu mîgală și competență, despre cartea "Oameni pe care i-am cunoscut". Fie ca noul an să aducă tuturor sănătate, pace și bucurie. La Mulți Ani!

VPL
Canada

Mi-ați asigurat o mare bucurie, stimat Domnule Director, intermediindu-mi mesajul aducător de cutezare în munca zilnică, inițiatoarei și dvs, toată iubirea mea pe care nu o dăruiesc oricui, decât Oamenilor-Oameni, pe care îi cunosc fie și așa. La mulți ani!

Ion N. Oprea

Draga Nic,
O zi de Sfântul Nicolae poate fi cât o viață de frumoasă, de aceea îți urez „La mulți ani” cu sănătate și aceeași implicare culturală demna de admirat și prețuit. Cu prețuire,

Suzana Fântânariu

Protestul ciobanilor

Stimate domnule Băciuț,

Fundația DLN a sprijinit Protestul ciobanilor.

Protestul pentru câinii de stână, prezenți în toate cântecele și baladele românilor.

Păcat că nu s-au auzit, de la megafoane puternice, pe tot timpul manifestării, cântecele de ciobănie ale reginei lor, Doamna munților, Lucreția Ciobanu. Ar fi făcut înconjurul Țării și al Planetei.

Poate chiar și cei din sălile parlamentului ar fi păstrat un moment ... muzical... să asculte, de afară, doinele și cântecele ciobănești, emblematice pentru noi toți....

M. Bandac

Felicitări pentru succesul - personal și desigur al revistei *Vatra veche* - de care v-ați bucurat la Mediaș, la *Zilele revistelor culturale din Transilvania și Banat*.

Manifestarea, întreruptă din păcate o perioadă, are șansele unui eveniment cultural major, spre cinstea organizatorilor și a participanților și bineînțeles spre bucuria cititorilor. Care sunt tot mai mulți și mai ales din toate generațiile.

Mulțumesc pentru amabilitatea de a-mi trimite nr.11 al revistei și din nou felicitări pentru aspectul grafic, foarte expresiv, elocvent și incitant*.

Cu o mențiune specială pentru modul de prezentare a lucrărilor inconfundabilului artist **Vida Gheza**. L-am admirat de timpuriu, deși nu l-am cunoscut personal. În 1980, în acel mai nefericit, când au plecat dintre noi, atât el pe data de 11, cât și Marin Preda, pe data de 16, am simțit nevoia imperioasă să îi aduc un modest omagiu cu titlul *Meșterul Vida*, în revista *Lucașfărul*, nr. 20 din data de 18 a lunii respective.

Asemenea selecții de autor din **Istoria artei clasice românești și Universale**, sunt foarte bine venite, foarte instructive și fac cinste oricărei publicații care își respectă menirea, care respectă necondiționat valorile și care implicit își respectă cititorii.

Mulțumesc desigur și pentru publicarea primei părți din *dialogul telefonic* purtat în urmă cu ceva timp cu fostul student Cristian Radu Nema (la ora actuală foarte cunoscut, apreciat și solicitat, în mediile profesiei sale). Desigur în speranța că temele abordate pot interesa distincții cititori ai Revistei dumenavoastră

* Cu atât mai mult, cu cât, *pe surse*, am aflat că este operă de autor și că vă aparține.

PS. M-aș bucura foarte mult dacă și-ar găsi loc în nr.12 al revistei, câteva pasaje din *interviurile* acordate de către mama și sora poetului **Nichita Stănescu** sau chiar din ultimile două dialoguri purtate, atât cu studenții de la **IATC** cât și mai ales cu **Ilie Purcaru**.

În preajma zilei de 13 decembrie, când se comemorează dispariția prematură și fulgerătoare a poetului **Nichita Stănescu**, au continuat să apară, „*evocări*”... pline de neadevăruri, aprecieri și interpretări hazardate, legate de personalitatea lui specială.

Adevărul trebuie restabilit cu orice preț și efort, de fiecare dată, și de către noi toți, cei care am avut șansa să-l cunoaștem, să ne aflăm în proximitatea lui câteodată și poate tot câte odată să de bucurăm de căldura sufletului său minunat, de mângâierea lui.

Cu aceleași sentimente de deosebită considerație,

Mihai Bandac

UNIUNEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

Aniversări rotunde la Filiala Cluj

80

5 februarie 1936 - Carmen VLAD
16 aprilie 1936 - Gh. GRIGURCU
21 iunie 1936 – Sergiu Pavel DAN
1 august 1936 - SZILÁGYI Júlia
2 noiembrie 1936 –JANCSIK Pál
4 noiembrie 1936 – Mircea Ioan CASIMCEA

75

13 februarie 1941 – Virgiliu FLOREA
15 februarie 1941 – Doina CURTICĂPEANU
3 martie 1941 – Radu MAREȘ
9 aprilie 1941 – Gheorghe SĂSĂRMAN
1 iulie 1941 – Ion POP
2 august 1941 – Oana CĂTINA
17 octombrie 1941 – Gavril MOLDOVAN
4 noiembrie 1941 – Virgil STANCIU
1 decembrie 1941 – MOLNOS Lajos
9 decembrie – Mircea VAIDA-VOEVOD

70

5 ianuarie 1946 – Voichița SASU
25 februarie 1946 – Iulia CUBLEȘAN
9 martie 1946 – Gabriela LEOVEANU
31 martie 1946 – Rodica LASCU-POP
22 mai 1946 – Andrei MARGA
29 iunie 1946 – Dora PAVEL
8 iulie 1946 – Nicolae MOCANU
12 august 1946 - JANCSÓ Miklós
8 septembrie 1946 – Aurel ȘOROBETEA
17 septembrie 1946 – Eugen PAVEL
17 octombrie 1946 – Vladimir CINEZAN
30 octombrie 1946 – Vera IEREMIAȘ

65

10 ianuarie 1951 - Dan DAMASCHIN
10 februarie 1951 – Gheorghe Mihai BĂRLEA
1 martie 1951 – George VULTURESCU
21 martie 1951 – Virgil RAȚIU
28 iunie 1951 – Virgil MIHAIU
29 august 1951 – Corina MĂRGINEANU

19 octombrie 1951 – Echim VANCEA
3 decembrie 1951 – Icu CRĂCIUN

60

30 ianuarie 1956 – Vasile MUSTE
20 februarie 1956 – Francisc BRÉDA
9 aprilie 1956 – Cornel MUNTEANU
20 aprilie 1956 – Elena ABRUDAN
1 martie 1956 – Mariana GORCZYCA
13 martie 1956 – Rached DAOUD
10 mai 1956 – Lucian CRISTEA
1 iunie 1956 – Laurențiu OPREA
10 decembrie 1956 – Nicolae BĂCIUȚ

Alte aniversări rotunde în 2015:

2.01.1891 - s-a născut Aron Cotruș (m. 1961)
11.01.1926 - s-a născut Leonid Dimov (m. 1987)
17.01.1936 - a murit Mateiu I.Caragiale (n. 1885)
24.01.1866 - a murit Aron Pumnul (n. 1818)
31.01.1926 - s-a născut Dominic Stanca (m. 1976)
6.02.1891 - s-a născut Adrian Maniu (m. 1968)
28.02.1754 - s-a născut Gheorghe Șincai (m. 1816)
29.02.1936 - s-a născut Marin Sorescu (m. 1996)
3.03.1841 - s-a născut Iosif Vulcan (m. 1907)
11.03.1891 - s-a născut Ion Pillat (m. 1945)
13.03.1891 - s-a născut Felix Aderca (m. 1962)
29.03.1971 - a murit Perpessicius (n. 1891)
22.05.1816 - s-a născut Andrei Mureșanu (m.1863)
2.07.1891 - a murit Mihail Kogălniceanu (n. 1817)
12.08.1816 - s-a născut Ion Ghica (m. 1897)
6.09.1817 - s-a născut Mihail Kogălniceanu (m. 1891)
20.09.1866 - s-a născut George Coșbuc (m. 1918)

SCRIITORI MUREȘENI DIN FILIALA CLUJ A USR

- Nicolae Băciuț
- Darie Ducan
- Răzvan Ducan
- Valentin Marica
- Izsak Marta
- Mihai Sin

Scritori mureșeni din filiala USR Cluj

Nicolae Băciuț și Răzvan Ducan, la Festivalul „Ocrotiți de Eminescu”, Blaj, 24 ianuarie 2015

Valentin Marica și Nicolae Băciuț, la Simpozionul „Oct. C. Tăslăuanu”, Bilbor, 7 februarie 2015

Lazăr Lădăriu, Nicolae Băciuț și Valentin Marica, la Radio Târgu-Mureș, 2015

Valentin Marica și Nicolae Băciuț, lansări de cărți noi la Centrul Cultural Eminescu din Târgu-Mureș, 19 noiembrie 2015

OCHIUL CICLOPULUI

Înger, Biserica din Căcuci

Starea prozei

GOGOȘI

„Nefericirea unor oameni vine
din ușurința cu care se lasă păcăliți”
(Tudor Arghezi)

- Alo?

- Tușă, sunt Romeo, plec azi din Anglia și am urgent nevoie de o cartelă de telefon. Ți dau banii când mă întorc. Mă suni când o iei, să îmi dai codul.

- Da' ce-i cu vocea ta?

- Am răcit, plouă într-una pe aici.

- Da, și pe aici!

- Bine, ce vrei să îți aduc când vin acasă?

- Păi, niște cafea, mă copile!

- O să vezi, avionul va ateriza pe pășunea pe care aterizează de obicei elicopterele lui Arafat.

De îndată ce Romeo închise telefonul, Tușă își strânse vesta de lână pe trup și se repezi la magazin.

- Tușă, mai sunt doi băieți cu mine care se întorc în țară, mai ia două cartele, că îți dăm banii imediat cum ajungem, o rugă Romeo când Tușă reuși să îi citească codul de pe cartela cumpărată în timp record.

Magazinul nu era departe. Vânzătoarea îl cunoștea pe Romeo și se bucură împreună cu Tușă că băiatul se întorcea în sat.

- Tușă, nu te supăra, uite au mai auzit câțiva românași de cartele, te rog mai cumpără patru, că mâine îți și dau banii înapoi, cu dobândă chiar.

Tușă tocmai luase pensia. Ce noroc! O catelă costa 55 de lei. Dacă tot era la magazin, luă niște drojdie, zahăr, ulei, ca să-i facă băiatului gogoșile lui preferate. Le-o fi dus dorul în Anglia.

- Tușă, încă trei cartele și gata, le-am spus băieților că ești în vârstă și nu se face să te tot plimbăm la magazin. Ți-am luat cafea, mai ai nevoie de ceva?

Nu avea nevoie de nimic, doar să vină băiatul mai repede acasă. Aluatul crescuse frumos, pufos, iar Tușă îl tăie cu buza paharului de vin, în

cercuri perfecte. Rumeni gogoșile, le scurse bine și le ninse din belșug cu zahăr pudră, zâmbind în colțul buzelor la gândul că Romeo se va arunca asupra lor așa cum o făcea în copilărie.

- Alo? Lavinia, când te întorci acasă? Uite, mâine vine și Romeo din Anglia, ar fi frumos să fiți amândoi aici!

- Romeo? Dar e venit de săptămâna trecută!

- Nu, nu, nu știi tu bine! Avionul lui va ateriza pe pășunea pe care aterizează elicopterele lui Arafat.

- Tușă, m-am întâlnit eu ieri cu el, doar nu sunt copil! De ce spui că nu știu eu bine? Ce s-a întâmplat?

Îi povesti Laviniei despre telefoane și despre cartele.

- I-ai dat codul ?!

- Cum să nu i-l dau lui Romeo?

- Nu era Romeo, Tușă! Fratele meu s-a întors în țară de o săptămână!

- N-am știut. Tușei i se tăie respirația și un val de căldură o cuprinse din creștet până în vârful degetelor de la picioare. Câteva momente nu fu în stare să mai scoată niciun cuvânt, privind ca hipnotizată castronul uriaș în care străluceau gogoșile înecate în zahăr. Am făcut gogoși, murmură într-un târziu, să veniți să le mâncați...

MIHAELA RAȘCU

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

MIHAI BANDAC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădariu, Rodica

Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Flavia Topan, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2015 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

